Selçuk Baran

Güz Gelmeden

ROMAN

2. baskı

YKY

GÜZ GELMEDEN

Selçuk Baran (Ankara, 7 Mart 1933 – Ankara, 4 Kasım 1999) Öykücü, romancı. Ankara Kız Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni üstün derecelerle bitirdi. Aynı fakültenin Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü'nde kurs müdürlüğü yaptı (1958-68). 1995'ten sonra bu enstitünün yayın müdürüydü. 1987-93 yıllarında TRT İstanbul Radyosu'nda radyo oyunları yazdı. "Türkân Hanım" adlı oyunu Devlet Tiyatrosu'nda sahnelendi.

İlk öyküsü ("Çocuğun Biri") 1968'de *Yeditepe*'de çıktı. Yalnızlık ve umutsuzluk dolu öykülerinde düşsel, şiirli bir hava yaratmakta başarı gösterdiği kabul edildi. Behçet Necatigil onun için "Keskin, belirgin çizgilerden kaçınarak, dikkat isteyen, belirsiz yaşantı parçalarını birleştiriyor; çağrışım ve yorumlara açılma gücü için okuyucudan katkılar bekleyen bir 'iç hayat' görünümleri çiziyor" saptamasında bulundu.

Selçuk Baran, *Haziran* ile 1973 TDK Öykü Ödülü'nü kazandı; *Bir Solgun Adam* ile 1974 Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda mansiyon aldı; *Anaların Hakkı* ile 1978 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Adnan Özyalçıner'le paylaştı; *Bozkır Çiçekleri* ile de 1979 Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda mansiyon kazandı.

1993'ten ölümüne kadar edebiyat alanında ürün vermeyen Baran'dan kalan günlük, mektup ve yayımlanmamış yazılar, yakın dostu Ülkü Uluırmak tarafından *Haziran'dan Kasım'a* adıyla derlendi (2007).

Yapıtları: **Öykü**: *Haziran* (1972), *Anaların Hakkı* (1977), *Kış Yolculuğu* (1984), *Tortu* (1984), *Yelkovan Yokuşu* (1989), *Arjantin Tangoları* (YKY, 1992), *Porselen Bebek* (YKY, 1996), *Ceviz Ağacına Kar Yağdı: Bütün Öyküleri* (YKY, 2008). **Roman**: *Bir Solgun Adam* (1975), *Bozkır Çiçekleri* (1987), *Güz Gelmeden* (YKY, 2000). **Çeviri**: *Çarli'nin Büyük Cam Asansörü* (Roald Dahl'dan çocuk romanı, 1991).

Selçuk Baran'ın
YKY'deki kitapları:

Arjantin Tangoları *(öykü, 1992)*
Güz Gelmeden *(roman, 2000)*
Ceviz Ağacına Kar Yağdı: Bütün Öyküleri *(2008)*
Bozkır Çiçekleri *(roman, 2009)*
Bir Solgun Adam *(roman, 2010)*

Doğan Kardeş
Porselen Bebek *(öykü, 1996)*
Öğle Saatleri *(seçme öyküler, 2015)*

SELÇUK BARAN

Güz Gelmeden

Roman

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları -1364
Edebiyat - 363

Güz Gelmeden / Selçuk Baran

Kitap editörü: Liz Amado
Düzelti: Alev Özgüner

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

1. baskı: İstanbul, Temmuz 2000
3. baskı: İstanbul, Şubat 2019
ISBN 978-975-363-850-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

GÜZ GELMEDEN

Eve döndüğümden beri ablam ilk kez dayatıyor:

"Artık iyileşmiş sayılırsın. Yüzündeki o korkunç sarılık da kalmadı. Odandan çıkmanın zamanı geldi bana kalırsa. Hiç karşı koymaya kalkışma! Hemen aşağı ineceksin, sonra da öğle yemeğini bizimle yiyeceksin. Hafize hanım ısırgan çorbası yaptı. Tamam mı?"

"Isırganlar çıktı mı? Demek..."

"Çıktı ya... Sen yatarken, haziran geliverdi. Yattığın yerde ayların, mevsimlerin geçtiğinin farkında bile değilsin. Hadi, davran artık. Şu mavi gömleği de giy bakalım, geçen yıl sana armağan ettiğimin aynısını buldum işte. Hava iyi gerçi ama bakarsın üşüyüverirsin; şu süveteri de giy, ne olur ne olmaz. Babama ısmarlamıştım, İzmit'ten getirdi. Giyecek pantolonun var çok şükür, yazlıklarının hepsini burda bıraktığından... Eee, hâlâ yatakta mısın? Kalk çabuk, yoksa bir kova suyu başından aşağı boşaltırım. Giyinmen için çıkıyorum. Döndüğümde seni hâlâ yatakta bulursam, karışmam!"

Dedim ya, ilk kez dayatıyor, nazlanmama izin vermiyor. İlk kez imliyor İstanbul'daki günlerimi, bavulsuz, çantasız, elimde bir naylon torbayla çıkıp gelişimi ansızın, giyeceklerimden hiçbirini eve getirmeyişimi. Ama onun bana herhangi bir soru sormayışı, hatta hiç soru sormayışı, odama kapanıp kalkmakta, yataktan çıkmamakta direndiğimden yemeklerimi yatağıma taşımak zorunda kalışı, üstelik önüme konan tepsiyi, hemen hiç dokunmadan geri çevirişim karşısındaki suskunluğu... aslında üstüme üstüme varmasından çok tedirgin ediyordu beni, o da ayrı.

Bana armağan ettiği mavi gömleği unutmamıştı demek. Onun bin bir özenle, üstelik gözlerimin rengini de düşünerek seçtiği mavi gömleği kim bilir kime vermiştim, unuttum gitti.

Ancak yenisini giyerken hatırladım, böyle bir gömleğim vardı, dedim. Bana artık çok bol gelen keten pantolonu giydim. Süveterden vazgeçtim. Kışın soğuğunda bile gömlekle üşümeden dolaşabileceğimi nerden bilsin ablam? Soğuk eğitimi gördüğümü nerden bilsin? Soğuk, açlık, pislik (diş fırçalamadan, yüzümüzü, ellerimizi yıkamadan geçirdiğimiz, pislikten koktuğumuz, bitlenmek üzere olduğumuz, yılan eti filan yemeye kalkışıp kustuğumuz) eğitimleri... Bütün bunları bilemez elbette. Kır gerillacılığına inanmaktan vazgeçmeyen Suha'nın kıçından ayrılmıyorduk. Saygıdeğer ölülerimiz, adlarını andığımızda gözlerimizin yaşarmasına güçlükle engel olduğumuz gerçek şehitlerimizin anısıydı bizleri coşturan, yönlendiren. O ve biz on kişi, kendi aramızda, ötekilere duyurmadan, inancımızı sürdürüyor, kendimizce gerekli eğitimleri yapıyorduk. Dağa çıkmak hayali, coşkudan çıldırtıyordu bizi. Ne güzel, tıpkı filmlerdeki gibi... diye düşünüyor olmalıydık. (Ve Onlar gibi... Tıpkı o kahramanlar, öncüler gibi...) Onlara benzemek için yola çıkmamış mıydık?

Tabii örgüt bu bireysel sapmaları asla bağışlamazdı. Dört duvar arasında açığa vurduğumuz en masum düşlerimiz, bir yerlerden sızıyor, örgüttekilerin kulağına gidiyor nasılsa. Aslında örgütten ödümüz kopuyor. Öylesine güçlü bir örgüt. Yerde bile kulağı var. Örgüte saygımız, güvenimiz, hayranlığımız bir kat daha artıyor. Örgütümüzle övünüyoruz ama o bizimle övünmüyor:

Siz kendinizi ne sanıyorsunuz zibidiler! Kendi başınıza kararlar alacaksanız örgütte işiniz ne? İşiniz yok tabii... de biz bir sınayalım demiştik. Hayalci köpekler sizi! Ulan siz eylemin içine sıçarsınız be! Ninelerinizin dizlerinin dibinden ayrılmayacakmışsınız ki, kocakarı masallarıyla övünmeyi sürdüresiniz. Kır gerillacılığını mı hortlatacaksınız kuş kadar beyinlerinizle. Ulan, köyde sizin ancak ananızı bellerler... Köylü sizi bir güzel... Neyse, söyletmeyin adamı kötü kötü. Aklınızı başınıza toplayın!

Odanın içinde dolaşmayı, pencereden bakmayı denedim. Başım dönüyordu. Biliyordum ama, geçecekti. Penceremden güzelim dut ağacına, ardından görünen mavi dağlara, bahçeyi çevreleyen kavaklara, sağ yandaki sebze bahçesine bakarken düşündüm: Hepsi geçecek, dedim. Nasıl olsa iyi ellerdeyim.

Kimseyle paramı bölüşmek, zengin babama karşın cebimde fazla param olmadığı için utanmak, üstümdeki başımdakini başkalarına vermek, terk edilmiş kır evlerinde gecelemek, ağaç kökü, yılan eti yemek zorunda değilim artık. Orda, beni sımsıkı sardığına inandığım güven duygusu; işbirliğinin, dava yoldaşı olmanın verdiği övünç, eylemimizin getirdiği dayanışma belleğimden silinmiş sanki.

Eğer bunun adı korkaklıksa ve korkaklıkla savaşmak, korkaklığı kabullenmekten daha zorsa benim için... Odamın kapısını açtım, ıslık çalarak merdivenleri indim. Islık çalacak kadar sevinçliydim. Sevincimi engellemeye de kalkışacak değildim, çünkü babam evde yoktu. Ablam kendisiyle yemek yememi isterken babamın yemeğe gelmeyeceğini de söylemişti çünkü.

"Çocukken ısırgan çorbası içmemek için ne dolaplar çevirirdik değil mi?" dedim ablama.

"Sonunda senin payına düşeni de ben içecek olduktan sonra, onca dolabı çevirmeye kalkışmak marifet sayılmasa gerekti."

"Neden istemezdik ısırgan çorbasını? Bak, şimdi seve seve içiyoruz."

"Adını ve bacaklarımızı dalamasını sevmediğimizden olacak. Bir de ille içmemiz buyrulunca... Zavallı annem. Bir yandan piyano çalar, İstanbulluluğundan bir türlü kurtulamaz, kurtulmak da istemez, sonra da yörenin uygulanması kolay âdetlerine dört elle sarılırdı. Yılda bir kez olsun mutlaka ısırgan yemek gereklidir mi denmiş, biz her hafta ısırgan çorbası içmek zorundaydık. Bunun gibi bir sürü saçmalık..."

"Saçmalık mı diyorsun sen şimdi bütün bunlara? Annemin düzenini milim sektirmeden uygulayan sen!"

Kızacağını sanıyordum ama birazcık sararmakla yetindi. Sonra sakin sakin,

"Annemiz öldüğünde on altı yaşındaydım," dedi. Bir evi çekip çevirmek için onun kurallarını aynen uygulamaktan başka çarem yoktu."

Ona abla diyordum ama benim için hâlâ on altı yaşındaydı. Ben kendi on dokuz yaşımla onun on altı yaşını kollarımın arasına almak isteğini duydum birden ama çabuk toparlandım. Ablamın böyle sululuklardan, gözyaşlarından hoşlanacağını san-

mıyordum. O, gene de içimde kabaran duygu dalgasını sezmiş olacak, hemen sözü değiştirdi:

"Saffet hanım bu yıl erken gelmiş Kefken'e. Bu yıl piyano derslerine erken başlıyoruz."

Sanki annem, bulutların üstündeki ayrıcalıkla yerinden eğilmiş, bizi dinliyordu, ablam da onun gönlünü etmeye uğraşıyordu. Piyanodan ve piyano derslerinden nasıl nefret ettiğimi bildiğine göre, bana rol yapmasına gerek yoktu, üstelik babam da sofrada değildi. Dedim ya, bizi gözlemekten bir türlü bıkıp usanmayan anneme rol kesiyordu.

"Aman ne iyi," dedim ben de oyuna katılarak. "Programınızı da yaptınız mı bari?"

"Evet Bu yıl Chopin'in "Prelüdler"ini deneyeceğiz. Çok çalışırsam başarabilirmişim."

"Neden başaramayacakmışsın, sen annenin kızısın"

"Sağ ol."

Bakışlarımı tavana çevirdim. Annem bizimle nasıl kıvanıyordu kim bilir!

Annem, İstanbul'dan gelin gelmişti Yeşilçay'a; en pahalı çeyizi piyanosuydu. Bu çeyiz alafrangadan hiç anlamayan babama gene de onur vermişti. Her türlü ilericilikten yanaydı çünkü. Annem, evdeki hizmetçiyle yetinmeyip ahçı da tutarak, biz doğunca bir ikinci hizmetçi alarak, piyano çalışmalarını her şeye karşın sürdürmüştü. Gene de alabildiğine mutsuzdu anladığım kadarıyla. Mutsuzluğu, yarım baş ağrısı, ülser, kalp, romatizma gibi birlikte yaşamak zorunda kalınan bir tür onmaz hastalıktı. Sonunda belki de bu hastalıktan gitti. Üstelik çocuk yaşta iki evladını arkasında bırakmaktan en ufak bir üzüntü duymayarak... Bu kaba dünyada yeterince yaşayarak görevini yerine getirmişti. Daha fazlası elinden gelmezdi. Öldüğünde ben on iki, ablam on altı yaşındaydık. Benim gözümde annem boyuna buyrultular veren (çatal öyle tutulmaz, koskoca adam oldun, öğrenemedin, çatal bıçak, çekiç ya da keser değildir ki... Mutfakta onun bunun üstünden yemeni kaç kez yasakladım, bu kadınlar da bakmıyorlar sana hiç, hoş onlar da aynı şeyi yapıyorlardır ya... Balığını ellerini sürmeden ne zaman yiyeceksin, baban öyle yiyor diye, bu özür sayılmaz, babana çocukluğunda öğretmemişlerdir belki

ama ben sana öğretiyorum işte, bak bir daha görürsem sofradan aç kalkarsın, tatlını da yiyemezsin hem...); olmayacak saatlerde o çirkin kara şeyi tangırdatıp duran, sürekli yakınan biriydi. Babamsa bir tür gazap tanrısı... Gereksindiğim sevgiyi bana veren ablam oldu.

Annem, piyano çalmayı öğretmeye kalkışmadığına göre, beni o kadar (kısacası ablam kadar) sevmiyor diye düşünürdüm. Benimle yalnızca, azarlamak ya da bir münasebetsizliğime değinmek için konuşurdu. Oysa ablamla her gün iki saat piyano çalışırlardı. Annem öldükten iki yıl sonra, yazlarını Kefken'de geçiren Ankaralı piyano öğretmeni Saffet hanım bulunmuştu. Babam da ablam da pek sevinmişlerdi bu işe; ablam piyanosunu ilerleteceği için değil, annemin ruhu kendi deyimleriyle "taziz" olacak diye... Saffet hanım çarşambaları gelir, ablamla iki saat ders yapar, denize girer, yürüyüşlere çıkar, gece bizde yatar, ertesi sabah pek sevdiği yayık tereyağı ve mısır ekmeğini büyük bir hazla tıkınır, saat onda yaptıkları ikinci iki saatlik dersten sonra beş bin lirasını alır, Kefken'e dönerdi. Saffet hanım, onunla birlikte geçen yirmi dört saat ablamın karabasanıydı ya, piyano çalmayı sürdürmesi gerektiğine inanıyordu.

Dediğim gibi ablam, annemin yerini devraldığında on altı yaşındaydı ancak; anneme öykünmekten, onun kurduğu düzeni aynen sürdürmekten başka çaresi yoktu. Isırgan çorbası içme zorunluluğu, düzenli yemek yemek, pisboğazlık yasağı, haziran gelmeden dondurma yememek, bir çocuğun baskıdan kurtulunca seve seve yapacağı her şeyden sakınmak ve ölesiye piyano çalışmak da bu düzenin gereklerindendi.

Sevgili ablam dostumken, sırdaşımken düşman safına geçivermiş, beni hepten yalnız bırakmıştı. Ama ona öylesine acıyordum ki, annemden devraldığı yapay insafsızlığı görmezden geliyordum. Ne kadar genç, hatta ne kadar çocuktu! Yüreğimi parçalıyordu bir bakıma.

"Çay kaşıklarının sesi..." diye bir şeyler anlatıyordu ablam. Birden bütün sesler kesildi. Ablamın dudaklarının kıpırdadığını görüyordum ama ses gelmiyordu. Ses geçirmez, kalın pamuk tabakalarıyla çevrilmiştim. Suyun altında kalmışım, yukarı çıkamıyormuşum, hava alamıyormuşum, boğuluyormuşum...

Kulaklarımdaki sessiz perdeyi çekip almak istercesine ellerimi kulaklarıma götürdüm. Ablam, dudaklarında duyulmayan çığlıklarla yanıma geldi.

O anda o korkunç patlamayı duydum. Öylesine güçlüydü ki, haykırmaktan kendimi alamadım ama kendi sesimi duymadım. Sonra yerimden kalktım, koşmaya çalıştım, yazık ki koşamıyordum, bacaklarım yerlerdeki bir şeylere takılıyordu. Bacaklarımı onlardan kurtarmayı düşünüp yere baktığımda, kopuk kollar, bacaklar, kana bulanmış tanınmaz yüzler, çatlamış kafatasları gördüm. Sonra kollarımı da tuttular. "Kanlı, kesik kollar bana sarılıyor," diye düşündüm. "Bırakın beni, bıraksanıza," diye bağırdım ama gene sesimi duymadım. Sonra yere yuvarlandım. Baktım ablam da yanımda, yerdeydi.

Kendime geldiğimde başucumda ablam, babam, bir de tanımadığım biri vardı.

"Günaydın delikanlı," dedi tanımadığım adam. "İyi uyudun. Dinlenmişsindir. Neler oldu, bize anlatabilecek misin?"

Korkunç bir bitkinlik içindeydim. Bedenimi duymuyordum. Dudaklarımın olması gereken yerde de hiçbir şey yoktu, nasıl konuşabilirdim? Adam, ablamla babama çıkmaları için işaret etti. Onlar odadan çıktıktan sonra,

"Ben hekimim," dedi yabancı adam, "benimle hiç çekinmeden konuşabilirsin. Hadi anlatmaya çalış. Belki her şeyi hatırlayamıyorsundur ama olsun, az da olsa bir şeyler anlatmaya çalış. Anlat ki, seni iyileştirebilelim."

Gözlerimi tavana diktim. Öyle olmasını hiç istemezdim. Ağlamaktan utanacak kadar yürekli olduğunu sananlardan değilim. Korkağın biri olduğumu kabul ettim bile. Ama bir yabancının önünde ağlamak istemezdim. Ne bilir, ne anlar ki o? Ablam, babam neyi, ne kadar bilebilirler? Öylece sessizce ağladım. Hekim olduğunu söyleyen adam kendi mendiliyle gözyaşlarımı sildi. Sonra,

"Bu halinle üstüne varmayı hiç istemezdim ama," dedi, "dün olanların bir daha başına gelmesi hiç de hoş olmaz değil mi? Dün çok acı çekmiş olmalısın. Benimle konuşmazsan –Tanrı korusun– gene aynı şeyler olabilir."

İyi ki çok halsizdim, kızamayacak, öfkelenemeyecek, her-

hangi bir tepki gösteremeyecek kadar halsiz. Sonra hekim olduğunu söyleyen adam abartılı bir dostluk gösterisiyle kolumu sıktı ve odadan çıktı.

Şimdi ablam da gelecek, babam da... Aynı soruları onlar soracaklar. Yoo, babam gelmez. Bir şey de sormak istemez zaten. Sorularını cevaplamamakta direnirim de otoritesini sarsarım diye bir şey sormaz. Ama ablamın sabrı sınırsızdır. Öyle üstüme çullanmaz ama bir başka ölümlünün aklına hayaline gelmeyecek her türlü yolu dener. Bilmez miyim?

İkisi de hiçbir şey sormadılar oysa. Ablam yalnızca,

"Bir şey ister misin Erol," dedi, "karnın acıkmıştır."

"Susadım. Çok soğuk sular istiyorum."

Sonra bir sürahi dolusu soğuk suyu bir solukta içtim.

"Yanında kalmamı ister misin? Ya da bahçeye çıkalım. Hava öyle güzel ki. Hanımelleri mis gibi kokuyor. İğdeler de çiçek açtı açacak. Ama kokularını şimdiden duyabilirsin."

Çok bitkindim, uykum vardı. Gözlerimi kapadım. Sonra odadan çıktıklarını duydum.

Kendimi kendim olarak bilmeyi, duymayı unutmuştum. Bir bedenimiz ve ruhumuz olduğunu unutmuştuk. Unutmak üzere eğitilmiştik. Bir hiç olmak üzere yetiştirilmiştik. Eylem vardı yalnızca. Eylemimiz, kavgamız, okuduğumuz, buna karşın anlamadığımız kitaplarımız, türkülerimiz, marşlarımız vardı. Kitapları anlamıyorduk ama kürsüye çıkan ateşli bir konuşmacının sözlerini hemen anlıyorduk. Duya duya bellemiştik zaten. Yalnızca bellemekle yetinebiliyorduk. Şimdi ise, içinde bulunduğum boşlukta, ağırlığını yitirmiş de olsa, bedenimi duyuyordum. Bir yerimde bir şeyler sızlıyordu, biliyordum ama öyle uyuşmuştum ki, sızıyı algılayamıyordum tam anlamıyla. Bu ağırlıksız bedenin bir yerinde de çok fazla benim olan bir şey vardı; belli belirsiz duyduğum bir şey: Ruhum benim... Belli belirsiz de olsa bir şeyler istiyor ya da istemiyordum. Sözgelimi, yalnız kalmak istediğimi sezdiriyor ve yalnız bırakılıyordum. İstemek, istememek diye bir şey vardı bu dünyada. İrade, ille de bir fikrin buyruğu altına sokulması gereken güç değildi. Fikir neydi? Yüksekçe bir yere çıkılıp bağırılan, tiz seslerle beyinleri etkileyip...

Fikir silahtır. İlk elime aldığımda ağırlığıyla bileğimi büken silahtır. Bileğini güçlendirmesini öğren önce. Parmaklarını yumruk yapıp avcunun içinde sık, sonra yelpaze gibi, alabildiğine aç. Aç kapa, aç kapa, aç kapa... Yüz kez, bin kez günde. Her gün çalış. Bileğin güçlenir, silahı iyi tutarsın. Güçlü bilek her zaman gereklidir. Silah, sopa, zincir... Bütün bunları kullanmak için güçlü bir bileğin olmalı. (Kollarım nerde benim, ellerim, avuçlarım. Açıp kapayamıyorum artık. Hani güçlenecekti? Ne oldu ellerime kollarıma, bulamıyorum.) Al şu zinciri, yanında bulunsun. Koy bavulunun bir köşesine. Ne yapayım bu zinciri ben? Savurdun mu adamın beynini dağıtırsın. Dağılmış beyin görmek istemiyorsam...

Kızlara öyle bakma, bacılarımız onlar. Nurşen güzel kız, ona bakmak hoşuma gidiyorsa... Kot pantolon yerine eteklik giyse... Bacakları ne güzeldir kim bilir, dizkapakları... Dava yoldaşlarımıza kötü gözle bakma! Kötü gözle bakmıyorum. Güzelliğini seyretmek ayıp mı? Böyle şeyler düşünme, yürekli kızdır o. Bütün bildirileri o dağıtır. Polisten kaçmayı da iyi bilir. Yılan gibi süzülür, karışır kalabalığın arasına. Şimdiye kadar hiç ele geçmedi.

Para bulmamız gerek. Bende bu kadar var. Baban zengin oğlum, yaz yollasın. Yapamam. Hastalandım de, kitap alacağım de, uydur bir şeyler. Yapamam, babama yalan söyleyemem. Baban büyük burjuva, toprak ağası, onun gibilere yalan söylenir. Amaca ulaşmak için her yol geçerlidir, diye yüz kez, bin kez söylemedik mi? Kafan almıyor mu? Baban halk düşmanı. Değil, değil, babam bildiğiniz gibi değildir. Ya nedir? Köylüleri sömürmese zengin olur muydu? Ne işe yararsın sen? Teoriye aklın ermez. Bildiri dağıttırsak yakalanır, sonra poliste ötersin. Senin gibi hanım evlatlarına işkence bile gerekmez. İki tokatta bülbül kesilirsiniz. Soygun desen hiç... Babasından para isteyemeyen, silahlı soygunu nasıl becerir? Sen otur, kızların bacaklarını dikizle. Öyle değil, öyle değil. Sen ancak sempatizan olabilirsin. Sempatizanlar da hiç değilse para bulmalılar. Git, çalış, para kazan bari. Nerde iş bulabilirim ki? Biz buluruz. Git kahvecide çalış. Olur. Tüm aylığını, bahşişleri filan bize vereceksin ama. Tamam. Gözlerini de dört aç. Ülkücüler geliyor oraya, onları sapta

bize bildir. Casusluk mu yani? Casusluk. Beğenemedin mi? İşe yarayacaksın böylece. İşe yaradım. Bizimkiler kahveyi dinamitlediler. Ben de içerdeydim. Sonra gazetelerde okudum: Üç ölü, on beş yaralı. Yaralılardan birinin sağ bacağı kesildi, ötekinin iki eli de kopmuş. Ama hepsi de ülkücüymüş ölenlerin (yaşasın!) Yaralılar arasında beş tane işsiz işçi de varmış (zararı yok, olur bu kadarı artık).

Aradan kaç gün geçti bilmiyorum, bir sabah uyandım; uyanır uyanmaz yataktan kalktım, pantolonumu, gömleğimi giydim, aşağıya indim. Kahvaltı sofrası terasa hazırlanmıştı. Her yan hanımeli, iğde ve gül kokuyordu.

Nerdeyse uçuverecekmiş gibi, tül gibi, tüy gibi bir kızdır Nurşen. Teni gül yaprağı gibidir. Bak sen, bildiri dağıtmakta ustaymış. Polis geldi mi, yılan gibi süzülür, kalabalığın arasına girer, tazı gibi de koşarmış. Bir aradayken hemen hiç konuşmaz, iki laf edecek olsa sesi güç duyulur, büyük sözler söylemeyi bilmez, yalnızsak güzel şiirler okur. Herkesin yanında okuyamaz. Burjuva şairlerini okumamız yasak çünkü. Ona, "Sen gül kokuyorsun," demiştim bir gün.

Benim evim de gül kokuyordu işte. Ben gül kokan bir yerde kahvaltı etmek ayrıcalığına sahipsem...

"Çayını koyayım mı?" diye sordu ablam, "Babam erkenden gitti. Sıcak mısır ekmeği ister misin?"

"İsterim."

Kahvaltı ederken ablam hiç konuşmadı. O öğle yemeğini düşünüyor olmalıydı. Belki söylediği bir söz çağrıştırdı da, ondan öyle oldum sanıyordu.

"İğdeler ne güzel kokuyor! Evimizin bu kadar güzel olduğunu unutmuşum."

"Kahvaltıdan sonra terasta biraz uzan istersen."

"Bahçeyi dolaşmak istiyorum. Sana çiçek toplarım."

"Olur," dedi ablam sevincini içinde saklayarak.

Terastan bahçeye inip, annemin bir zamanlar Kurfallı'nın yakınlarındaki kumsaldan getirttiği pembe çakıllarla döşeli yollarda geziniyorum. Annem ne kadar uğraştıysa çimen yetiştirememişti bu bahçede. Böyle şeyler için ne de olsa iyi bir bahçıvan gerekliydi. Teyzeme kalsa bahçe düzeni de bir bah-

çıvan isterdi. Annem aklına ne gelirse oraya buraya ekmiş ya da dikmişti. Bahçenin düzenli tek yanı pembe çakıllı yollarıydı. Onun dışında el değmemiş gibiydi. Şurda çınarların gölgesinde bir türlü boy atmayan bir sedir çamı, öte yanda bu kadar büyüyecekleri düşünülmediğinden yan yana dikildikleri için dalları birbirine girmiş bir çift süs kavağı ve ıhlamur. Oraya buraya serpilmiş güller, karanfiller, ortancalar, sümbülteberler... Nasıl olmuşsa olmuş laleler bir tarlaya dikilmiş, açıklıkta... Sebze bahçesinin hemen yanında. Ama lale mevsimi geçmiş olmalı, hiç çiçek yok. Yalnızca kuzgun kulağı gibi dimdik yapraklar. Eh, gelecek mayısa kadar bekleriz. Daha gencim, önümde uzun yıllar var. Annemin yetiştirip ablamın özenle baktığı bahçenin safasını sürmek için yıllar var önümde. Gene de gülmekten kendimi alamıyorum. Ablamın da anneme uyup lale tarlası dediği yer, alaturka bir hela büyüklüğünde ancak. Eskiden burayı ben de gerçek bir tarla kadar büyük görürmüşüm meğer, ne tuhaf! Bizim evde her şey ya fazla abartılır ya da küçümsenir.

Ablama sarı, mor, kırmızı menekşelerden bir demet yapıyorum. Çocukluğumda ablam, menekşelere bakıp hikâyeler uydururdu bana. Kimi neşeli kimi üzüngçlü hikâyeler, yağmurlu bir havada sokak fenerinin dibinde ıslanan yalnız adam, ilkbaharda güneş ışığında tarlalarda oynayan çocuklar filan.

Ablam, menekşeleri, küçük yeşil kristalden bir vazoya, vazoyu da sofraya koydu. Ben o krizi geçireli bir hafta geçmiş olabilir miydi, yoksa ablam ısırganotunun gücüne, doktorun ilaçlarından daha mı çok güveniyordu? Çünkü öğle yemeğinde gene ısırgan çorbası vardı. Bir şey söylemedi. Bol yeşil soğanlı ve maydanozlu ciğer ızgara, yoğurt, krem karamel. Bunca özene neyse ki iştahım yerindeydi. Yemekten baş alamıyormuş gibi görünmek için pek konuşmadım sofrada. Zaten babam varken ağzımı açmamaya çalışırım. Söylediğim her sözcük sinirlendirir onu. Karşı çıkacak bir yan bulur hemen. Yemekler güzel olmuş, elinize sağlık desem, o saat cevap suratıma yapışır: Hazır yemeği herkes sever. Gerçi hastayım diye şımartılıyorum ama babamın sağı solu hiç belli olmaz. Bıraktım o konuşsun, dilediği gibi yakınsın, kendini acındırsın. Şu Tanrının cezası yerde doğru dürüst avukat yok, desin, işlerinin çokluğundan yakınsın, tembel

işçilere ilensin. Ablam da, babamın her söylediğini ilk kez duyuyormuş gibi ilgiyle dinlesin, öğütler versin, olmazsa avutmaya çalışsın. Ablam, babamın karşısında anneme benzemek istediğini ya da buna zorunlu olduğunu unutuverir. Annem, babama hiç aldırmazdı. Söylediklerini dinlemez, sorduklarına cevap vermek için gönül indirmezdi. Onu kendi düzeyinde bulmadığını belli etmeye çalışır gibi bir hali olurdu hep.

Yemekten sonra odama çıkmak istemedim. Orda o kadar uzun kalmıştım ki, nefret ediyordum. Bu duygumu ablam da anlamış olacak, babam gittikten sonra,

"Şuraya uzanıver," dedi. "Üzerine bir örtü getireyim. Açık havada uyumak iyi gelir. Ben de koltuğu oturur, kitabımı okurum."

Kuş cıvıltıları arasında, onlarınki kadar tatlı iki kadın sesiyle uyandım. Gözlerimi açmadım. Kimler konuşuyor, ne konuşuyorlar diye merak etmedim. Yalnızca seslerin tınısını dinleyerek, öyle uzandım. Dünyada bundan daha güzel bir şey olamaz, diye düşündüm. Sonra büyü kayboldu. Sözcükleri seçmeye başladım.

"Buraya kadar zahmet edip geldikten sonra..."

"Yok, yok... Biliyorsun, her zaman uğruyorum ben. Şöyle bir gezinti yapmış oluyorum hem. Madem uyuyor, rahatsız etmeyeyim."

Yerimden kalktım. Terasın parmaklıklarından sarkıp bahçe kapısına doğru baktım. Orda ablam bir kızla konuşmaktaydı.

"Kim uyuyormuş," diye seslendim. "Burda uyuyan filan yok." İkisi de dönüp bana baktılar.

"Hadi gel," dedi ablam. "Bak görüyorsun, uyanmış işte. Birlikte çay içeriz."

Yanıma geldiler. On altı, on yedi yaşlarında kumral, ince yüzlü bir kız vardı ablamın yanında. Gülümsedim ama pek aptal aptal bakmış olmalıyım ki, ablam,

"Filiz'i tanımadın mı yoksa," diye beni azarladı.

"Bu bizim Filiz mi? Kız amma büyümüşsün!"

"Bıktım bu laftan. Herkes aynı şeyi söylüyor. Oysa boyum kısacık."

"Ben seni iki yıldır görmedim ama," diye savundum ken-

dimi. "Boyun da kısa sayılmaz ayrıca. Hem uzun boylu kızlar kolay koca bulamazlar. Ee, ne yapıyorsun, nasılsın?"

"Liseyi bitirmeye uğraşıyorum."

"Daha bitirmedin mi?"

"Yaşım başım ne ki daha. Ama çalışmaktan nefret ediyorum. Dersler bana göre çok ağır."

"Bende ona yardım edecek hal yok," dedi ablam. "Liseyi ben de zorla, babamın, teyzemin hatırı için bitirdimdi."

"Kaçtasın şimdi?"

"Lise sonda. Üç dersten bütünlemeye kaldım daha doğrusu. Geçen yıl da Nilgün ablamın sayesinde geçtimdi ya. O gidip öğretmenlere yalvarmasaydı..." Minnetle ablamın yüzüne baktı.

"Boş ver," dedim, "benim de senden aşağı kalır yanım yok. Üstelik ben hepten çuvalladım."

Ablamın bana soru sormak için içi gidiyordu ama bir şey demedi. Ben de zaten yavaş yavaş alışsın diye şöyle bir çıtlatayım durumu demiştim. Okula asla dönmeyeceğimi öğrenecek nasıl olsa. Şimdi o da aynı taktiği uygulayıp babama gider ve der ki:

"Hepten çuvalladım, gibi bir laf etti. Benden duymuş olma ama galiba okulu bırakmaya niyetli."

O zaman bizimki kudurur. Ne haylazlığım, ne hazır yiyiciliğim kalır. Ablam ağzının payını verir ama. Çocuğun halini görmüyor musun, ya gazetede okuduğumuz gibi birtakım işlere bulaştıysa, belki hâlâ tehlike içindedir. Sağ salim geldiğine şükredelim. Burda güven içinde. Daha doğrusu belki burda bile güven içinde değildir. Salih'in evde kalması iyi olur. Evde aklı başında bir erkek bulunmalı.

Ablamın benim güvenliğim konusunu çoktan düşünmüş olduğu belli. Çünkü işlerin bunca yoğun olduğu mevsimde Salih ha bire bahçeyle uğraşıyor. Eskiden bahçeyi sulayan, sebzelerle ilgilenen çocuk Kadir'se ortalıkta görünmüyor.

Fatma çayları getirdi. Kızlar çaylarını içip sigaralarını tüttürürlerken konuşmaya daldılar. Bilmemkimlerin kızını bilmemkime istemişler ama oğlan tarafı cıbırmış (cıbır diyen Filiz. Ablam böyle halk ağızları kullanmaz. Gerçek bir İstanbul hanımefendisidir o), bu yüzden bu evlilikten hiç hayır gelmezmiş

ya. Zaten kız... (Gerisini duymadım, dalmışım). Talha dükkânı genişletmiş. Genişletir elbette. Öz kardeşine attığı kazıktan sonra. İstanbul'dan biriyle anlaşmış diyorlar. İşi iş ha! Öyle, gün uğursuzun diyor annem. Ya ya, aynen valla.

Cıvıldayıp duruyorlardı. Cıvıldamaları hoşuma gidiyordu. Ablam, benim vakitsiz, yarı çıplak, aç, ölü gibi eve dönüşümün, ardından geçirdiğim krizin şokunu atlatmış görünüyordu; bu bile yeterdi bana. Acaba başkaları ne düşünüyordu benim için. Şu Filiz örneğin? Aman, çok mu önemli? Bırak, söylesinler. Her şey söylensin. Bu sessiz, vurdumduymaz, kendi halindeki kasabada, hiçbir şey benim yaşadıklarım kadar kötü olamaz.

İşte öyle, ne dediklerine aldırmadan, hiçbir şey anlamadan dinliyorum ya iki kızın sesini, bundan sonra herkesin sesi öyle uzaktan gelsin kulağıma. Bizimkiler sevinç veriyor tabii. Biri ormanların kuytusundan ağar gibi koyu, ağdalı (ablamınki), öteki, saka cıvıltılarına eş... Ne güzel bir ikili oluşturuyorlar. Dedikodu ama aldırma, isterlerse benim ipimi pazara çıkarmakta olsunlar... Böyle seslerle, böyle bir ikili oluşturduktan sonra...

Geçici sağırlıklarım, kulaklarımdaki uğultu arada düzenimizi bozuyordu. İzmit'te bir kulak doktoruna gittik. O büyük patlamanın kulağımda bir sakatlık bırakmasından kuşkulanıyordum. Tabii doktora patlamadan filan söz etmedim. Doktor değil mi, kendisi bulsun, sonra da bana sorsun, canım isterse cevap veririm diyordum. Ama kulağımda hiçbir sakatlık bulunamadı. Yalnız mutlaka İstanbul'da bir psikiyatra gitmemizi önerdi doktor, birtakım adlar bile verdi. Babam da, ablam da çok üsteldiler ama ben gitmemekte direttim. Sağırlığımın nedeni psikolojikse psikolojikti, ne yapalım, günün birinde kendiliğinden geçerdi belki. Kimse beni herhangi bir nedenle İstanbul'a götüremezdi. Ömrümün sonuna kadar İstanbul'a adım atmayacaktım.

Hem kulağımda ilerde daha da kötüleşebilecek bir sakatlık bulunmadığını bilmek bana yetiyordu.

İki sandığım, iki bavulumla Yeşilçay'ın alanında tek başıma kalakaldım. Öteki yolcular otobüsten iner inmez daha önceden ayırttıkları yerlere dağılmışlar ya da "Banyolu oda var", "Ucuz oda var", "Yemekli temiz pansiyon" diyen çığırtkanlarla anlaşıp gitmişlerdi. Benim yanıma –bagajımın fazlalığından korkmuş olacaklar– kimse yanaşmamıştı. Otobüs alanın sağındaki garajımsı yere doğru yollanınca, Yeşilçay'a göçmeye karar verdiğimden beri ilk kez ürktüm. Yoksa yüzümü mü beğenmemişlerdi? Öyle ya, kendim bile kendi yüzümü görmemek için tıraş olmaktan vazgeçtiğime göre, yabancılar üzerinde ne biçim bir etkim oluyordu kim bilir? Belki de sakalımı sevmemişlerdi. Ne demeye sakalımı kesmeden gelmiştim buralara? Bu tür özentileri olacak yaşta mıyım sanki? Beni aralarına almak istemezlerse –bağırlarına basmalarını da beklemiyorum tabii ama– ne yaparım ben? Yarından tezi yok şu sakalımı keseyim bari. Daha doğrusu bir berbere gidip... Neyse, karşı kahveden yirmi beş yaşlarında bir delikanlı koştu geldi yanıma.

"Yer bulamadın mı bey amca?"

"Bilmem ki, bana oda filan öneren olmadı."

"Yükünüz fazla da ondan. Turist olmadığınız hemen anlaşılıyor. Eğer tek oda istiyorsanız, kolay, yaparız bir şeyler."

"Tek odanın yeteceğini sanmıyorum. Ben buraya yerleşmeye geldim. Küçük de olsa bir ev arıyorum. İki oda, mutfak, banyo..."

"Bu mevsimde zor," dedi delikanlı başını kaşıyarak. "Bir odaya üç yatak atıp turiste vermek daha çok para getiriyor da. Siz buyurun, kahvede dinlenedurun. Eşyalarınızı da oraya taşıyalım. Ben gidip bir soruşturayım. Olmazsa mevsim boyu tek odada kalırsınız. Günde üç ya da iki yatak parası vermek pahalıya gelir ama belki sürekli müşteri diye bir kolaylık yaparlar. Sonbahara da bir ev buluruz artık."

Sandıkları almak için davrandı. "Dur aman, taşıyamazsın, bir yardımcı filan..." dememe kalmadı, ağır kitap sandıklarından birini tüy gibi kaldırıp omuzladı. Ben bavullara yapışayım dedim, izin vermedi. Kahveye gelince çevredekilere benim hakkımda gereken bilgiyi verdi:

"Bey amca turist değil, buraya yerleşmeye gelmiş. Doğru dürüst bir ev gerekli ona. Turist odalarında ömür geçer mi? Canı istedi mi, kahvesini, çayını yapacak, yemeğini de pişirir belki. Kaldığı yer aydınlık, sessiz olmalı. Otel odaları, pansiyonlar gürültülüdür. Çocuklar ağlar, kadınlar bağırır, radyo dersen avaz avaz. Bey amca kafasını dinleyecek, çalışacak; kitapları var çünkü. Ben gidip çevreyi kolaçan edeyim. Çay mı emredersin, kahve mi? Oğlum getir bey amcama bir sade kahve, bir de soğuk su. Ben çabuk dönerim, siz merak etmeyin."

Kahvemi içerken çevremde benimle ilgilenen üç beş kişiye dert anlattım. Bir yandan da, gitti, bir iş beceremedi, beni de unuttu, diye düşünüyordum. Şimdi ne olacak derken soluk soluğa geldi. Birtakım olanaklar saydı. En uygunu denize biraz uzak olan Çınar Oteli'ydi. Çatıda küçük bir oda varmış, öteberi koyuyormuş içine sahipleri. Odayı temizleyip gündeliğini iki yüz liradan vereceklerdi. Bu fiyata kahvaltı da dahildi. İstersem kap kacak edinip yemeğimi kendim pişirebilirmişim. Tüpgazı terasa atarmışım. Haa, terastan deniz değilse bile tüm Yeşilçay görünüyormuş.

Sonradan adının Ahmet olduğunu öğrendiğim delikanlı, araba çağırma önerime şiddetle karşı çıktı. O kadar para harcamaya ne gerek varmış, iki seferde taşırmış eşyalarımı. Ama ben direttim, bir taksi tuttuk. Yolda hiç susmadı, anlattı boyuna:

"Ben Yeşilçaylı değilim aslen, Sinop'tan geldim. Garip insanlardır Yeşilçaylılar. Önlerinde duran güzelim denize arkalarını dönmüşlerdir. Sanırsın ki, küsmüşler. Deniz gören ev bile yoktur. Olsa bile tesadüf hani. Bu halleriyle turizmden para kazanmaya çalışırlar. Hoş, Almanlar olmasa turistleşmek akıllarına bile gelmezdi ya."

"Almanlar mı?"

"Biz onlara Almanlar deriz. Yaşlı bir karıkoca. Kadın Alman, adam Türk. Plaja inersen görürsün, ötedeki kayalığın önü-

ne barakalar yapmışlar. İlk turistleri onlar getirtmişler buraya. Balık bile tutmaz bu Yeşilçaylılar. Balıkçılıkla uğraşanlar Lazlardır. Balık yemeyi de yeni yeni öğreniyorlar. Kusura bakma, hani sen buraya yerleşmeye gelmişsin, ben sana halkı kötülüyorum gibi oldu. Yok, kötü insanlar değildirler. Üstelik Yeşilçay da çok güzeldir ha. Ne ararsan var burda... Deniz, çay, orman, tepe, kırlar..."

"Biliyorum, biliyorum. Bilmesem gelir miydim?"

Çatı katındaki oda ideal bir mesken değildi ama teras sabah güneşini şöyle bir alıyor, saat on bire doğru gölge başlıyordu. Karşılıklı kapıları açık tuttum mu, esintide serinleyebilirdim. Tül perdeler koyarak içeri sinek girmesini önleyebilirdim, tel kapı yaptıracak halim yoktu doğrusu. Ev sahiplerinin bir kat aşağıdaki banyo ve tuvaletlerini kullanabilecektim istediğim gibi. Belli, tertipli, güngörmüş bir adamdım, onların banyosuna girmemde sakınca yoktu.

Akşam yemeğini, on yıl önce ailece kaldığımız Çayağzı Oteli'nde yedim. Bu oteli çok sevmekle birlikte orda kalmayı hiç düşünmemiştim. Çünkü Çayağzı'na demirleyen balıkçı teknelerinin, takaların, Laz balıkçıların gürültüsünden sabaha kadar uyuyamamıştık. Çaya bakan sete oturup rakı içmenin tadı da kalmamıştı ayrıca. Televizyonun sesi havayı bozuyordu. Çok iyi geçmeyen, ama atlatılmış, önemli sorunların çözülmüş olduğu günümün gecesinde yatağıma uzandım. Kolay uyuyamadım. Üç dört aydır tasarladığım yeni hayatıma başlamıştım işte. Bu adımı atabilmek bile benim gibi bir adam için mucize sayılabilirdi. Ama huyumu biliyorum ben. Alıştığım, bildiğim hayat bile beni tedirgin eder durur. Her şeyin yeni olduğu bu hayata nasıl zor alışacaktım kim bilir? Sanki kendi sürgünümü ben kendim hazırlamamıştım da yargılanıp tutuklanmıştım. Berbat bir odada, itin, uğursuzun arasında geçirecektim kalan ömrümü.

Neden, neden bu kadar dayanıksızım? Elli yedi yaşımda neden hâlâ hayata alışamadım? Suç elbette karımda değil. Hayata dayanamayışımızı, alışamayışımızı, birbirimize alışamamaya indirgeyip rahat etmiştik. Bütün bir dünyayı, hayatı suçlayamayacağımız için birbirimizi suçluyorduk. Didişmelerimiz sırasında çocukları gözden kaçırdığımız oluyordu. Onlar da bildikleri

yolda yürüdüler. İyi de yaptılar. Oğlumuzun da kızımızın da mutsuz olduklarını sanmıyorum. Daha doğrusu onların ne kadar mutlu olduklarını karım anlatmaya uğraşır da, ben pek kulak asmam sözlerine. Demin yalan söyledim. Hayata uymayan benim, karım değil. Ben normal bir adam olsaydım, nedenini bir türlü bulup çıkaramadığım tedirginliklerimden, kuruntularımdan kurtulabilseydim ya da, karım seve seve uyardı bana. Gene de kendisine karşı bir suç işlemişsem, vicdanım sızlamayacak. Çünkü tüm acılarım, pişmanlıklarım kabuk bağladı. Üstelik onu kıskanıyorum. Evliliğimiz boyunca tatmadığı mutluluğu, torunlarını severek tadıyor. Öyle uyumlu kadın ki, damadı da gelini de onlarla oturması için yalvarıp duruyorlar. Çıkar dünyası. Çocuklarına baktıracaklar.

Yok, biliyorum, geçecek hepsi. Bu, ilk gecem, o yüzden. Yarın kendilerinden kurtulup yad ellerde yurt edinmeye kalkıştığım insanları bile hatırlamayacağım. Yarın sabah gözümü açar açmaz denize koşmalı, yüzmeli, yüzmeli... Yüzmek iyi gelir bana. Yaptığım tek spor üstelik. Terasta egzersizler yapabilirim, kimseler görmez. Ama önce kitap sandığını açmalı. Sevgili kitaplarım benim. Yıllardır bugünleri beklemedim mi? İstediğim gibi kitap okuyabileceğim mutlu, başıboş günleri...

Yapmaya kararlı olduğum şeylerden biri de gazete okumamak. O kısır çekişmeler Ankara'da kalmış olsun. Gazete nedir ki? Hayatın güzelim karmaşasını, bu karmaşanın büyüsünü gündelik yaşantının bayağılığına indirgemek. Belli bir gazetenin okurları, belli bir sınıfın belli bir grubunu oluştururlar, yalnız olmadıklarını düşünerek avunurlar. O tek sesli, yalınkat yazıları okumakla da yetinmeyip saatlerce konuşurlar; o günkü dualarını ezberlemiş olurlar böylece.

Evet, sabah egzersizlerine başlamalı. Burda işsiz güçsüz, erinçli (umarım) yaşarken, bakarsın, yağlanıvermişim. Önce on dakika. Yoksa her yanım tutulur. Gazetelerin renkli sayfalarında kadınlara yapmaları gereken hareketleri gösterir dururlar, biz erkekleri düşünen yok. Hangi hareketleri yapmalı? Fazıl, her yaşta her hareketin yapılamayacağını söylemişti. Ona yazıp sormalı. Bir de sakat olursak... Teras temizse (olmazsa, rica ederim yıkarlar, yok, ben kendim yıkarım, bir kova ve süpürge alıp) şu

kullanmadığım battaniyeyi altıma serip (karım yanımda olmadığına göre, battaniyeyi yere serdim diye kimse kızamaz bana)... Karın hareketleri, mum, bacaklarımı kafamdan aşırıp yere değdirme filan... Gene de Fazıl'a sormalı.

Kitaplar sandıkta mı kalacak (şimdilik bile olsa)? Onları dizip seyretmek isterdim. Burda o demirler, hazır raflar yoktur. Belki İzmit'e gider... Yok oğlum Suat, ilk fırsatta büyük kente koşmak yok. Buranın olanaklarıyla yaşayacaksın. Sekiz on tane briket bulup karşılıklı dizer, aralarına tahta raflar korsun, olduğu gibi, cilasız filan. İşte sana kitaplık. Bu işi yarın yoluna koymalı. Önce pansiyon sahibinden izin almalı. Odama birkaç raf koyabilirim, değil mi? Kadıncağız şaşırır, neden, askılık var ya, öteberinizi oralara asabilirsiniz. Bir de küçük dolap verdim size, kap kacak için. Anlamadınız, kitap için gererli raflar. Kitap mı? Şaşkın şaşkın yüzüme bakar. İster misin, kitap okuyorum diye beni pansiyondan atsın, bütün ilçeye yaysın, adam komünist, kitapları filan var. Yok, raftan vazgeçtim. İlçe halkından biri gibi davranmak zorundayım. Yoksa beni aralarına almazlar, yapayalnız kalırım, buna da dayanamam. Raflar şimdilik dursun. Önce kendimi sevdireyim de... O yaban duruşumla ne de bilirim ya kendimi sevdirmeyi.

O genç kızı hiç unutmuyorum. TİP Kongresi sırasında arada çay içerken,

"Sizleri hiç anlamıyorum," demişti. "Hangi insanlar için ne yapmaya uğraşıyorsunuz? Halkı sevmezsiniz. Halkı tanımazsınız bile. Çünkü onlardan öyle uzaksınız ki. Ülkesine meşrutiyet bağışlayan hükümdarlara benziyorsunuz. Hani bir zamanlar birileri cumhuriyet, demokrasi filan bağışlamışlardı. Sizler de, biz size şimdi sosyalizmi uygun gördük. Alın ve mutlaka kullanın der gibisiniz."

Öncü sosyalist aydınların gerekliliğinden söz ettik. Sorduk: Peki, sen yaptığını sanıyorsun? Sen kendin halkı tanıyor musun? Hayır. Öyleyse? Aramızda ne işin var peki? Benim de sizlerden farkım yok. Anam babam izin verdiler, sokağa çıktım, oyun oynuyorum. Bunun bir oyun olduğunu biliyorum, ama sizler bilmiyorsunuz.

O kızın ne kadar haklı olduğunu düşüneceğim çok olay yaşadım ama kendimi değiştiremedim. Gene de varlığımdan o

kadar sıkıldım ki, işte buraya geldim. Sine-i halka dönüyorsun demek, diye alay etmişti Oktay. Etsin. Gerçeği saklamıyorum ki. Kendimden kaçmaya çalıştığımı, bunu beceremeyeceğimi de biliyorum. Ama denemeye değer.

Şimdiden bir dost edindim bile. Bana önce amca, sonra abi diyen Ahmet var ya. Ayrıca bol bahşiş verip kazandım onu. Ev sahibem Nimet hanım güleç bir kadın. Duru, lekesiz, bembeyaz bir yüzü var. Böyle yüzü olanın içi de temizdir. Onunla da dost olmaya bakmalı. Sabahleyin kahvaltımı getirince biraz konuşmalı. Nasıl, işler açıldı mı bari? Aman iyi, iyi... Çocuklar yardımcı oluyorlardır herhalde. Evet, Yeşilçay'ı severim. Çocukluğum burda geçti. On yıl önce de gelmiştim. On yıldır hep gelmek istedim, kısmet bugüneymiş... Filan.

Şu Ahmet de kahvedekilere kitaplarım olduğunu ilan etmeseydi keşke... Neyse, avukat olduğumu söyledim ya, hukuk kitabı sanırlar. Avukatım diye her biri dertle yanıma gelmese bari. Ama bu da kasaba halkıyla ilişki kurmamda yardımcı olur. Adamcağızların işine yarayacak iki söz söylesem ağzım aşınmaz ya. Davalarını kovuşturmamı da isteyebilirler. Nasıl olsa bedava diye düşünürler. Kasabalı milletini bilmem mi ben? Hani yaparım yapmasına, bunların ne işleri olacak, çocuk oyuncağı gibi gelir bana da... Avukatlıktan nefret ediyorum. Bakarsın İzmit'e filan gitmem gerekebilir. Öyle olduktan sonra Ankara'dan neden ayrıldım? O zaman da emekliyim, deyiveririm. Nereden bilecekler, emekli olunca avukatlık yapılmaz sanırlar. Üstelik emekliyim diye bana acırlar bile. Acıyınca da dostluk gösterirler.

Burda düşlediğim hayatı bulacakmışım gibi bir duygu var içimde. Hatta belki mutlu bile olabilirim. Mutluluk diye bir şeyin var olmadığına inanmaktan vazgeçecek kadar hem de. Bana hep uzak kalmış olan hayatı ellerimde tutacağım. Hayat, en çok doğa demektir. Burda doğa ile baş başayım işte. Denizse deniz; orman, dağ, bayırsa onlardan da var. Kırlar, çiçekler, her şey. Ahmet bile söyledi ya. Lazlarla dostluk kurar, balığa bile çıkarım. Denizlerde, fırtınada serüvenler yaşarım. Gerçek ölüm korkusu neymiş, tadarım. Gerçek bir hayat yaşarım.

Evet, artık uykum geldi. Yarına sağlıklı, dinç, demir gibi olmalıyım.

Oysa bir sürü güçlükle karşılaştım. Yeşilçay'da karşılaştığım değişiklikler beni düş kırıklığına uğratmıştı. Buranın on yıl önce ilkel, el değmemiş bir güzelliği vardı. Çocukluğumdaki Yeşilçay'dan pek farklı değildi. Kuşkusuz yapılan değişiklikler ilçenin gelişmesine yaramıştı ama gel de bunu benim nostaljime anlat!

Toprak alan asfaltlanmış, çevresine beton çiçeklikler konmuş. Onarılmış kaymakamlık binasının önünde, o çirkin Atatürk büstlerinden biri (neyse, yontusundan vazgeçmişler ya da paraları yetmemiş Allahtan). Alana bakan çınarlı kahvenin güzelim mavi, kırmızı boyalı iskemlelerinin, masalarının yerine çirkin formikalar konmuş. En kötüsü de liman. Bir ilçeye liman yapıldı diye dövünen tek uygar kişi ben olmalıyım. Ama on yıl önce hemen ayağımın altında olan deniz, şimdi iki yüz metre uzağa gitmiş, sarımsı taşların, beton duvarların ardından görünüyor. Küçük, sevimli takaların yerini motorize tekneler almış. Onlar da eskisi gibi Çayağzı'na değil, limana bağlanıyor. Çöp tenekelerinin doğrudan, hiçbir sorunla karşılaşmadan boşaltıldığı Yeşilçay artık pis kokmuyor, sinek yuvası değil. Ben nerdeyse o kokuyu bile arıyorum. Neyse, artık ayakları çıplak olmayan çocuklar ayçekirdeklerini hâlâ çaya tükürüyorlar, bu hoşuma gitti.

Bir tek Fener... O olduğu gibi duruyor. Deniz azdığında balıktan dönen teknelere bekçilik etmiyor yalnızca, yeryüzünün bütün değişmeyen güzelliklerine de bekçilik ediyor. Özellikle geceleri yürüyorum Fener'e doğru. Bilgece göz kırpıp duruyor, önündeki uçsuz bucaksız sulara, tüm dünyaya, bu arada bana. Ne söylüyor, neler anlatıyor, henüz çözebilmiş değilim ama yakında, çok yakında anlamayı umuyorum. Sonra içime su serpilmiş olarak dönüyorum otele, rahatça uyuyorum.

Tahta iskemleleri değişmiş olan kahveye gidiyorum. Kahveciye soruyorum:

"On yıl önce de sen mi işletiyordun bu kahveyi?"

"Otuz yıldır ben işletirim bu kahveyi."

"O zamanlar iskemlelerin tahtaydı, mavi, kırmızı boyalı... Ne güzeldi."

"Güzeldi demek... Şimdi böyle istiyorlar. Her şey yeni olsun diyorlar."

Ahmet'i soruyorum. Memedali bey iş vermiş. Kim bu Memedali bey? Tanımaz mısın? Buranın zenginlerinden. İyi adamdır. Sakalımı kestirdim ama ilk gün yarenlik ettiklerim beni tanıdılar gene de. Böyle, adama benzediğimi söylediler. Çayımı içerken, gazeteye göz gezdirirken (çaresiz bir gazete alıyorum, boş boş oturmam ya kahvede) konuşmalarını dinliyorum. Susup oturan, dalgın dalgın çevresine bakınan kimseye rastlamadım daha. Herkes hiç susmayacakmış gibi konuşuyor. Bu küçük yerde sözü edilmeye değen ne kadar çok olay olabilir ki. Sonra sonra –yani çok sonra– onların asıl amaçlarının bir olayı aktarmak ya da dedikodu etmek olmadığını anladım. Ne yiyip içtiklerinin, kimin ne alıp sattığının hiçbir önemi olmadığını, onlar da bilmeseler bile seziyorlar. Yaşamanın, gündelik hayatın hayhuyunun dışında bir anlamı bulunduğunu, bulunması gerektiğini seziyorlar. Konuşa konuşa belki o anlamı bulabilirler. Bir sürü kof sözcüğün arasına çoktandır gereksinim duydukları bir bilgelik gelir yerleşiverir kendiliğinden, kim bilir. İşte bu yüzden hiç susmuyorlar.

Gerçeğe ulaşmak için başvurulan yöntemler o kadar çeşitlidir ki. İçtenlik söz konusu olduğunda hangisine yanlış diyebilirsiniz, gerçeğin kendisi onca karmaşık, onca bin yüzlüyken...

Bir bahçenin önünden geçiyorum. Pansiyonerler oturmuş, kahvaltı ediyorlar. Kadının biri anlatıyor: Kimya hocası takmış kızına, bütünlemeye bırakmış. Ayıp etmiş, diyor kendisinin de kimya öğretmeni olduğunu söyleyen bir başkası. İsterseniz kızınıza yardım ederim. Ah çok zahmet olacak size ama... Dönüşte aynı bahçenin önünden geçiyorum. Bir kız çocuğu yaklaşıyor masaya, uykudan yeni kalkmış belli. Biraz suratı asık. Annesi, bak kızım, diyor, öp bakalım bey amcanın elini. O da kimya öğretmeniymiş, sana yardım edecek. İki gün sonra aynı topluluk, bu kez akşam çayı için toplanmış. Öğrencilere garezi olan öğretmenlerden söz ediyorlar.

Kulağıma ulaşan sesler hoşuma gidiyor. Sanki hayatın özü bunlar.

O zaman yaşadığımı anlıyorum.

Kahvedekilerle ya da Çayağzı'ndakilerle konuşmak istiyorum ama onların ilgisini çekecek, işlerine yarayacak ne anlata-

bilirim ki. Bende ilgi çekici bir yan bulamadıkları da ortada. İşte soru bile sormuyorlar. Oysa bekliyorum, beni yönlendirsinler. Çünkü zaten söyleyecek sözüm, canla başla savunacağım inançlarım yok. Vazgeçemeyeceğim hiçbir şeyim yok.

Elli yedi yaşında, bir ömür boyu kazandığı her şeyi yitirmiş biriyim ben.

Evini terk eden pek çok erkek gibi sorumsuz bir hayat yaşamak değil amacım. Yitirdiklerimin birazını olsun kazanabilmek, ayakta durmamı sağlayacak bir şeyler bulmak zorundayım. Kendimi bıraksam, yatağımdan çıkmam. Saatlerce bomboş yatıp dursam, canım sıkılmaz. Ama tembelliğe, başıboşluğa boyun eğmemeye kararlıyım. Günün tekrarlanan küçük işlerinin ve belli saatlerde belli şeyler yapmanın gerekliliğine inanıyorum. Tıpkı Fener'in, orda durmakla bile bana güven vermesi gibi.

Nimet hanıma teşekkür edip kahvaltımı Çayağzı Oteli'nde yapacağımı bildirdim. Ama hasta olursam ya da yağmurlu bir havada dışarı çıkmak istemezsem, kahvaltımı kendisinden rica edebilirdim. Kahvaltıdan vazgeçtiğim halde kirada indirme yapmayacağımı söyleyerek de gönlünü aldım.

Çayağzı'nda sabahlar çok güzel oluyor. İşe bak diyorum, biz deniz isterken bir de çayımız oldu. Denizin koygun mavisine karşılık, çayın inanılmaz yeşili sanki çimenlik... onduran bir renk. Çayağzı eski hareketliliğini yitirmiş ama gene de setin ucundaki babalara bağlı birkaç taka var. Balıkçılar da kahvaltılarını burda yapıyorlar. Gerçi ben geldiğimde onlar çoktan denize açılmış oluyorlar ama çevremde üç beş kişi bulunuyor gene de. Hem sabah güneşi alan sıcak odamda, tek başıma kahvaltı etmekten iyidir burda olmak.

Kahvaltıdan önce kıyı boyunca yürüyorum, kumlarda yalınayak. Kimi zaman kasabanın içinden geçip kırlara açılıyorum. Havalar serinleyince ormana yürüyeceğim. Kahvaltıdan sonra odama dönüp kitap okuyorum. Ne kahvaltıda ne kahvede elimde kitapla görünmemeye özen gösteriyorum. Saat on birde plajdayım. Plaj, mendireğin solunda kaldığından limanın pisliği buralara uğramıyor. Pırıl pırıl bir su, gümüşsü kumlar... Uzaklardan yemyeşil bir tepe gibi, Kurfallı görünüyor. Çocukluğumda

az mı giderdim arkadaşlarla Kurfallı'ya, Kurfallı'nın eteklerindeki o kilometreler boyu uzanan pembe kumlu kumsala. Minibüsçü Kâzım yolu düşerse beni ortaya atıverecek.

Öğle yemeğini genellikle kendim hazırlıyorum. Bir parça balık ya da etle salata yetiyor. Akşamları televizyonun sesini duymamaya çalışarak Çayağzı'nda rakımı içiyorum. Bütün çabam insanlardan ve onların sevdikleri şeylerden kaçmamak. Ayrıca otelin ahçısının zeytinyağlıları nefis oluyor.

Yemekten sonra gene uzun bir yürüyüş yapıp odama dönüyorum.

Okuyacak kitap bulmakta oldukça zorluk çektim. Daha doğrusu elime ne aldımsa on sayfa sonra bir yana koydum. Sonra elime nasılsa E. M. Remarque'ın *Üç Arkadaş*'ı geçti. Herhalde yanlışlıkla girmişti sandığa. Görseydim almazdım. İçimde bir şeyler kıpırdandı. Kitabı alıp yatağıma uzandım. Büyük bir keyifle okudum. Acı duymak nasıl bir keyifse... Bu kitabı ilk kez okuduğum on dört yaşımdan daha coşkusuz, daha duygusuz değildim. Beni hayattan koparan kanıksama duygumdan eser kalmamıştı. Yeniden gençtim, yeniden umutluydum, yeniden kahrolacak kadar üzgündüm, ağlıyordum.

İki sandığı altüst ettim. Gençliğimin erden korkularını, erden sevinçlerini, erden umutlarını bana yeniden yaşatacak kitapları aradım. Şükürler olsun, hâlâ üç beş kitabım vardı. Fazıl'a aklıma gelen bütün eski kitaplarımın listesini yolladım. Bulup alsın, bana yollasın diye. On beş gün sonra bir koli geldi. Kolinin içinde bir not: Kitap fiyatlarını unutmuşa benzersin. Cüzdanım bu ay bu kadarına yetti. *Pardayyanlar*'ı arattırıyorum. Bulunca yollarım.

Sevgili, iyi dost Fazıl. Sen de o Fener gibisin. Sağlam, dayanıklı, değişmez ve dost. Tek farkınız senin can sıkıcı ve bir bardak su gibi berrak oluşun. Görmüş geçirmiş Fener'in gizleri yok sende.

Sağır olmadığım, ayrıca korkulacak bir hastalığım bulunmadığı anlaşılmıştı sonunda. Zaten hastaya benzer bir yanım da kalmamıştı. Yatakta yatmaktan hoşlanmıyordum. İştahım açılmıştı, o kadar çok tıkınıyordum ki, içimde biriken gücü harcamam gerekiyordu. Deliler gibi yüzüyor, akşamüzerleri ormana yürüyor, ağaçlara tırmanıyordum. Babam görse hakkımda hiç de iyi şeyler düşünmezdi. İşte üniversiteyi bırakmıştım, hiçbir işe yaramıyordum, dört başı mamur bir hazır yiyici olarak günümü gün etmekteydim.

Hasta yatağımda duyduğum dinginlik, güven duygusu geçiciymiş meğer. Bir şeyler yapmak gerekiyor ama ne? Bana kalsa yüzerek, yürüyüşler yaparak günümü doldururum nasıl olsa da, babamı eğlemek zorundayım; kısacası bir iş bulup çalışmak, işe yaradığımı kanıtlamak zorundayım. Babama gidip hızarda çalışmak istediğimi söylesem... Sevinir mi? Bu sakarlıkla kolunu hızara kaptırırsın, der mutlaka. Ben babamı bilmez miyim? Dükkânda çalışsam... Para işlerinde bana güvenmez. Yani hırsızlık filan yapacağımı düşünmez tabii de, hesabı şaşıracağımdan emindir. Muhasebeciye yardım etsem... Babam, birinden bir iş öğrenmeme bayılır. Böylece burnumun sürtüleceğini düşünür (o zavallı burun sürtüle sürtüle yakında hiç kalmayacak). Ne var ki, o mıymıntı herifin (babamın değil, muhasebecinin) yanında bir hafta geçirecek olsam, kendimi dut ağacına asacak kadar hayattan umudumu keserim mutlaka.

Bu sıkıntılı düşünceler içinde yürüyüşe çıktım. Kırlar, bahçeler yerine, kayalık çekti beni kendine. Belki gözüme bir şey takılmasın da düşüncelerimin akışı kesilmesin diye. Kayalığın eteğindeki toprak yoldan Fener'e doğru yürüdüm. Köşeyi dönüp de Fener'i görünce içim hoplayıverdi. Ne kadar güzeldi! Hiçbir minare (İstanbul'dakiler bile), hiçbir kule böylesine gör-

kemli, böylesine anlamlı gelmemiştir bana. Gurbetteyken Yeşilçay denince Fener gelirdi aklıma, burnumun direği sızlardı. Şimdi de karşımda grili mavili bir boşluğun içinde bembeyaz duruyordu işte.

Tabii Fenerimizin bir de bekçisi vardır: Affan Usta. Karısı bunu bırakıp bir çingeneyle kaçmış. Adamcağız utancından ölüyormuş. Aslında utanç filan da numaraymış ya, asıl karısını çok severmiş Affan Usta. Kadın kaçıp da bizimki perişan, iki büklüm, kimsenin yüzüne bakamadan sokaklarda yürümeye başlayınca, kasabalı onu da suçlamış bu kez. Affan'ı çocuklar bile horlamaya başlamışlar. Onu beli bükülmüş, saçı sakalı birbirine karışmış gören çocuklar arkasından,

Affan Affan
Nerde senin Şükran

diye bir türkü tutturup teneke çalmaya, taş atmaya başlamışlar. Aradan birkaç yıl geçip de karısının kaçmasına alışınca kasabalı da onu bağışlamış. Hatta araya girip Yeşilçaylı dullarla evlendirmeye bile kalkışmışlar da, Affan istememiş.

İlçeye ancak öteberi almak için inerdi. Öyle kahvelerde filan oturmazdı. Ama şimdi Yeşilçaylılar ona gidiyorlardı. Fener'in ikinci katındaki mutfakta oturup Affan'la çay içmek, sigara tüttürmek hoşlarına gidiyordu. Öyle acı çekmişti ki bağışlamayı, hoşgörülü olmayı öğrenmişti. Bir derdiniz varsa, anlatmaya da utanıyorsanız, ona giderdiniz. Kem küm de etseniz, ne kadar üstü kapalı da anlatsanız, o, ne demek istediğinizi anlar, hikmet yüklü cevaplar verirdi. Bu cevaplar belki tam beklediğiniz gibi olmayabilirdi, hatta öyle üstü kapalı konuşurdu ki, ne demek istediğini bile anlamazdınız ama o sizi yatıştırır, dertlerinizden arındırdı.

İstanbul'a gitmeden önce ben de çokça tutmuştum Fener'in yolunu. Babamdan, annemden, ablamdan söz etmek için. Bana özel bir önem verdiğini biliyordum. Ne de olsa Yeşilçay'ın en hatırlı adamının oğluydum. Gösterdiği ilgi, saygı utandırırdı beni.

Çoğu kez onu, mutfakta, kocaman bir eski Türkçe kitap okurken bulurdum. Ben içeri girince saklamaya çalışırdı. So-

nunda söyledi: *Kısas-ı Enbiya* imiş okuduğu. Tüm sırlar, hikmetler onda gizliymiş. Belki bu yüzden ilçede bekçi Affan'ın kendini kitaba verdiği söyleniyor, bağışlamak, acımak, yerini saygıya bırakıyordu.

Affan Usta'yı Fener'de bulamadım. Aşağıda, kayalıkların orda kamışların tepelerine misinaları dizmiş, balık tutuyordu. Beni görünce yerinden kalktı.

"Hoş geldin!" Sevgi dolu bir gülümsemeyle yüzüme bakıyordu. Koşup elini öptüm, o da sırtımı okşadı. "Yukarı çıkalım da, sana çay yapayım."

"İşine engel olmayayım. Ben burda oturur, seni seyrederim."

"Boş ver, bugün kısmetim kapalı. İşte şu yeter bana. Çorba yapar idare ederiz."

Oltalarını toplanmasına yardım ettim. Fener'e, mutfağa çıktık. Cilasız tahta masayı, beyaz badanalı duvarları okşadım.

"Özlemişim," dedim.

"Özlersin ya. Biz de seni özledik. Geçen yaz sen gelmeyince, dedim İstanbul başkadır, bizim delikanlıyı kandırdı yarsız kalası İstanbul."

"Sizleri unutur muyum hiç Affan Usta. Ama işlerim vardı." Şöyle bir yüzüme baktı Affan Usta. Hadi, dedim içimden, söyle de kurtul. Nasıl olsa söyleyeceksin, onun için gelmedin mi buralara? "İşlerim, dediysem, pek hayırlı işler değildi. Başımı belalara soktum. Çocukluk ettim."

Oh be! Ne güzel rahatladım işte.

"Bir başkası göstereceğine, hatanı kendin bilip de dönmen iyi bir şey tabii. Öyle olunca kendini suçlaman gerekmez. Hata kullara özgüdür. Yalnız Tanrı yetkin ve kusursuzdur. Öğütle hatadan dönmen iyidir de, kendinin bilip vazgeçmen daha iyidir. Hatasız, kusursuz, günahsız olmak Tanrı katında makbul değildir. Eyup peygamberi o yüzden sınamadı mı?"

Eyup peygamberin başına neler geldiğini sormadım. Böyle konularda ağzını açtı mı susmak bilmezdi çünkü.

"Fazla konuşmama gerek kalmadan ne demek istediğimi anladın Affan Usta. Ama babama ne diyeceğim? İstanbul'a dönmem olanaksız. Babama nasıl anlatacağım?"

"Sıkma canını! Bakarsın, beklenmeyen bir şey olur, ortalık kendiliğinden düzelir. Babandan da o kadar korkma! Bir baba oğluna kötülük edebilir mi? Kızar, bağırırsa da babalık hakkıdır, yapar. Bak, ne diyeceğim, bir iş bulup çalışsan. Sonra eve de kapanma. Arkadaşların vardı senin, ne oldu onlara? Onlar sana gelmezlerse, sen onlara git. Bırak, Memedali beyin oğlu üniversiteyi kıvıramadı, döndü desinler. Bir yıl konuşurlar, sonra unuturlar. İnsanların nasıl kolayca unuttuklarını benden daha iyi bilen olamaz. İyilik de unutulur, kötülük de. Unutmak iyidir. Yoksa insanlar yeni bir şeyler yapamazlar, yeni şeyler öğrenemezlerdi."

Çayın demlenmesini bekledi. Bardakları doldurdu sonra.

"Bakarsın, ortalık yatışır, gene dönersin okuluna."

Affan Usta'yı kırmamak için başımı salladım. İşin yoksa yeniden üniversite sınavlarına gir filan... Ama bunları ona söylemedim.

Fener'den dönerken toprak yolu hoplayıp zıplayarak aştım. Bahçeden içeri girerken de ıslık çalıyordum.

Ablam, terasta Filiz ve bir hanımla oturmuş çay içiyordu. Gazetede tarifini okuduğu bir pasta yapmıştı. Konuk bayana da pastanın yapılışını yazdırıyordu. Filiz'in böyle taraklarda bezi yok anlaşılan, bahçeyi sulayan Salih'i izliyor. Suyun sesi ona hangi şarkıyı söylüyorsa, yüzünde mutlu bir gülümseme. Terasa gelmem, ellerini sıkıp iyi günler dilemem hiçbirini etkilemedi. Ablamla, konuğumuz Makbule hanım pasta tarifine dalmışlardı, Filiz de hortumun ucundan fışkırıp yağmurlanan suya. Anlaşılan fazlalıktım yanlarında ama aldırmadım. Oturdum, ben de fıskıyelenen suya bakmaya başladım. Derken derken kendimi kaptırmışım, hayatım hep böyle geçse, dedim. Sular aksa... çeşitli sular... Fıskıyeler, bir parmak kalınlığındaki hortumdan fışkıran su, çağlayanlar, denizin, kumsalı hafifçe öperek yayılması ya da Fener'in ordaki kayaları döven azman dalgalar... Baksam dursam, dinlesem, ömrümü böyle geçirsem... Her bir su sesine bir hayat dilimi sığar. Ben böylesini seçersem, yeğlersem kime ne? Okuyup adam olmak istemiyorum. Adam olma yolunda insanın başına gelebilecekleri gördüm. Adam olma yolu kanla, ateşle, şiddetle çizilmiş. İstemiyorum. Filiz de sanki öteki yolu,

sulu, fıskıyeli yolu seçmiş gibi. Belki çağlayan, dalga, fırtına gibi şiddetli şeyler istemez, olur ya, hakkı, kim karışır? Ben uyarım. O istemezse fırtınayı, gürültüyü, ben de istemeyiveririm. Gürültüsüz, sakin suları birlikte dinleyebiliriz. Neden olmasın? Bak, pasta tarifinden hoşlanmadı. Kibarlık edip ablamın söylediklerine kulak asmaya kalkışmıyor. Böyle bir kız babama bile kafa tutabilir.

Tanrım, ben istemiyorum; babamın, kamuoyunun ve herkesin bana, benim gibilere uygun buldukları hayatı yaşamak istemiyorum. Hoş, onların uygun bulduklarını değiştirmek isterken başıma gelmeyen kalmadı ama güzel bir kızla suyun sesini dinlemekte ne gibi bir kötülük olabilir? Benim kanıtlamaya çalıştığım hiçbir şey yok. Şu zavallı ablama bak, hem annemin yeryüzündeki temsilcisi olmak zorunda, hem annemin eleştirdiği yönlerini yadsıyarak babama önem verip ev işleriyle de uğraşarak kendi bildiğini okumak... Ne kadar zor işler bunlar böyle, hayatın keyfini çıkarmak, güzelliğini sergilemek dururken... Gazeteden bir şey öğreneceksen git, yılın modasını izle, yeni makyaj metotlarını öğren! Sana ne pasta, yemek tariflerinden? Evde mükemmel bir ahçı varken mutfakta işin ne? Annem gibi olmak için onca yükü yüklen, sonra annem gibi olmamak için türlü saçmalıklar yap. Bizim uğrumuza annemin düzenini sürdürüyor, kendini kanıtlamak için annemin yapmadıklarını yapıyor. Benim kanıtlamak istediğim bir şey yok. Ben yaşamak istiyorum. Yanı başımda dinamitler patladı, canımı güç kurtardım, bir de sağır oldum. Yeter artık! Bundan sonra yaşamak istiyorum! Ama yalnız başıma beceremememekten korkuyorum. Korktuğum için Filiz'i istiyorum. Onun tam bana göre olduğunu –her nasılsa– anlamış bulunmaktayım. Filiz tam bana göre bir kız. Bu kesin.

Kimse bana bakmıyor, aldırmıyor ya, ben rahatça Filiz'i seyrediyorum. Güzel bir kız. Ablam kadar değilse bile güzel gene de. Değişik bir tip, kızıla bakan saçlarıyla, çilleriyle filan. Çekici... Çekiciliği ilgisizliğinden kaynaklanıyor. Güzelliğinin farkında bile değil. Besbelli ablama hayran. Ablamın güzelliğinin yanında kendininkini sönük buluyordur. Demek ki alçakgönüllü... Yapacak işim olmadığına göre onunla evlensem... Babam

kıyameti koparır. Olsun! Giderim, harbi konuşurum Filiz'le. Babam istemese bile bana varır mısın, derim, kaçarız birlikte; annemden bir şeyler kaldı bana, bir kulübe tutar, birlikte yaşarız. Karşı koyacağını sanmıyorum Filiz'in. O da serüvenden hoşlanıyordur, her genç kız hoşlanır (ablam dışında). Çağlayanlardan, azgın denizden korkmasına bakma. Tehlikesiz bir serüvene hayır demez.

Ben onunla bu kadar ilgileniyorum, evlenmeye bile kalkışıyorum, o varlığımdan habersiz bahçeye bakıyor hâlâ. Yerimden kalkıp bahçeye iniyorum. Salih'e, ver şunu ben sulayacağım, diyorum. O anda da, çalışacak olursam, Salih'le çalışmaya karar veriyorum. Salih'i severim. Severim de işe bak, o anda anlayışsızlığı tuttu, bir türlü hortumu vermiyor. Çektim aldım elinden. Sanki yangın çıkaracakmışım gibi gitmiyor, yanımda bekliyor. Hortumu kaldırdım, marpucun kaşığını sıkıştırdım. Su bir güzel yağmurlandı. Ortasında ebemkuşağı bile oluştu. Hortumu mavi çama tuttum, ortalık mis gibi koktu. Bizim kız kendinden geçmiştir şimdi, dedim. Su sesinin arasından çay kaşıklarının sesini duyuyorum. Amma da gürültülü karıştırıyorlar çaylarını. Kaşık şıngırtıları suyun sesini bile bastırıyor. Suyun sesini duymuyorum. Derken... Ortalık kararıverdi, kıpkızıl bir şimşek göğü boydan boya yırttı, ardından şiddetli patlamalar. Hortumu elimden attığım gibi koşmaya başladım, biri belimden yakaladı.

Kendime geldiğimde yataktaydım. Bu kez yalnız ablam vardı başucumda. Gözleri kıpkırmızı, rengi sarıydı.

"Bana bak," dedi, bir hastaya gösterilmesi gereken sevecenlikten iz yoktu sesinde, "sen toparlanır toparlanmaz İstanbul'a gidiyoruz. İzmit'teki doktorun salık verdiklerine göstereceğim seni."

"Beni İstanbul'a götürecek adam daha anasından doğmadı!"

"Erol, o ne biçim söz! Biraz daha nazik olamaz mısın? Ben kararımı verdim, gidiyoruz."

"Psikiyatr denen hayvanların ne tür yaratıklar olduklarını bilseydin böyle bir şey önermezdin bana."

"Ne olmuş psikiyatrlara?"

"Onlar hiçbir şeyden anlamazlar. Yalnızca paralı hastaları

yolmaya bakarlar. Kendini o biçim sanan, daha doğrusu o biçim olmaktan korkan birini tanıyordum. Gerçi hiçbir olayı yoktu, tertemizdi çocuk. Ama biraz, hani efemine derler ya, öyleydi. Korkuyordu. Bu cins doktorlardan birine kapılandı. Kurtulacağını umuyordu. Üç aya varmadı has bir şorolo oldu çıktı. Son gördüğümde tırnaklarını uzatmıştı, karı gibi kalça sallıyordu."

Ablam yüzünü buruşturdu:

"Utanmadan bunları anlatıyorsun bana. Hem ne ilgisi var?"

"Böyle doktorlara güvenilmeyeceğini anlatmaya uğraşıyorum. O çocuk homo olmamak için doktora gitti, homoların hası oldu. Bakarsın, bizim gittiğimiz de beni sahiden sağır eder. Yoksa sen sağır olmamı mı istiyorsun?"

"Soğuk şakalarını başka zamana sakla. Ben ciddiyim."

"Şu doktor konusunu bırak şimdi de, Filiz beni o halde gördü mü?

"Gördüyse gördü, ne olacak?"

"Bir başkasına o halde görünmeyi istememem doğal değil mi? Hem gider orda burda anlatırsa..."

Çok gücendi ablam.

"Filiz öyle kız değildir. Onu tanımıyorsun daha. Bu konuda rahat ol."

"Peki olurum. Ama ya Makbule hanım..."

"O sırada tuvalete gitmişti o. Bir şeyler sezdi ama sormaya cesaret edemedi. Salih seni kucaklayıp mutfak kapısından eve getirdi."

"Şu İstanbul konusunu bir daha ağzına alayım deme, olmaz mı?"

"İnatçı eşşeğin tekisin"

Bir şey söylememi beklemeden odadan çıktı. Ablam hayatında ilk kez küfrediyor olmalıydı.

Memedali bey Çayağzı'nda, beton sette biramı içerken geldi. O gün efkârlıydım, rakı saatini bekleyemedim, bir birayla işe girişeyim, dedimdi. Memedali beyle tanışmamıştık, o benim bulunduğum yerlere pek uğramıyordu. Hem ilçenin en sayılı kişilerindendi hem de çok meşgul biriydi. Uzaktan göstermişlerdi birkaç kez, saygıyla seslerini alçaltarak, bir yandan da kasabanın böyle önemli kişilere sahip olduğundan ötürü övünç duyarak.

Kendini tanıtıp elimi sıktı, yanıma oturmak için izin istedi. Benim önermemi beklemeden kendisine de bir bira söyledi. Gerçek bir işadamı gibi herhangi bir girişime gerek duymadan konuya giriverdi:

"Yalnızca tatilinizi geçirmek için değil, yerleşmek amacıyla kasabamıza geldiğinizi duydum."

"Öyle. Yeşilçay'ı severim."

"Avukatmışsınız, bana yanlış bilgi vermedilerse."

"Evet ama şimdi emekliyim."

"Bazı mesleklerde emekli olunmaz. Avukatlıkta da. Mesleğinizi sürdürmeniz için herhangi bir engel olduğunu sanmıyorum."

"Kendi isteksizliğimden başka."

"İsteksizliğinizi gidermeyi ummam küstahlık olmazsa..."

Saygılı, ölçülü ama kendinden emindi. İstediği her neyse, onu hep ele geçirmeyi bilmişti, öyle anlaşılıyordu.

"Burda doğru dürüst bir avukat bulunmadığını, daha doğrusu hiç avukatımız olmadığını, bunak, üçkâğıtçı bir dava vekiliyle idare etmek zorunda kaldığımızı biliyor muydunuz?"

"Bilmiyordum." Durdum, başka şeyler de söylemem gerekirdi. Ben de kestirmeden gittim, onun gibi. "Mesleğe yeniden dönmemi önereceksenız, özür dilerim, böyle bir niyetim yok. Burda oluşumun bir nedeni de belki bu. Birden mesleğimden nefret etmeye başladım da."

"Para kazanmak istemediğinizi de anlatıyorsunuz böylece. Kazanç sizi ilgilendirmiyor ama başka şeyler ilgilendirebilir."

"Ne gibi?"

"Zamanı gelince konuşuruz. Daha önce size ne kadar ihtiyacım olduğunu bilmenizin de bir yararı bulunabilir belki. Birbirimiz için birer yabancıyız şimdi. Şimdilik... Bir yabancı uğruna kendiniz için aldığınız önemli karardan neden dönesiniz? Ama dertlerim sizi ilgilendirebilir, belki dava konularını ilginç bulursunuz, olur ya. Cevabınızı hemen vermek zorunda değilsiniz. Önce dinleyin, kendinizi zorlamadan rahat rahat bir hafta düşünün. Ben beklerim."

"Tutun ki kabul ettim. Baroya yeniden kaydolmam gerek. Sonra bir bürom, hiç değilse ikametgâhım olmalı."

Birden yüzü aydınlandı, zaferi kazanmıştı sanki.

"O kolay. Siz yeter ki kabul edin. İkametgâh, dediniz, yani bir ev, sizi kandırmak için kullanacağım yem –bu sözüm için bağışlayın beni– buydu işte. Yeşilçay'da kiralık ev bulmak çok zor, nerdeyse olanaksızdır. Bu otelin arkasındaki yamaçta iki katlı bir evim var. eski bir ev ama sanki siz ancak böylesini istermişsiniz gibi bir duygu var içimde. Alt katta, hızardaki ustabaşım oturur. Üst katı size vereyim. Dayama döşeme işini kızıma bırakıyorum. O, bizim eski eşyalardan bir şeyler uydurur. Canınız isterse bahçeyle de uğraşabilirsiniz. Emekli olmak isteyenler bu tip uğraşları severler de, onun için söylüyorum. Sizden... Yoo kirayı sonra konuşuruz. Siz şu evi bir görün de..."

Memedali bey nasıl bir adamdı bilmiyordum ama adam kandırmakta usta olduğu bir gerçekti. Ne yapacaktım şimdi ben? Bocaladığımı sezip,

"Sizden acele cevap beklemediğimi söylemiştim," dedi. "Dilerseniz, az sonra evi görürüz. Gene de bir hafta bekleyeceğim cevabınız için. Biralarımızı içerken, ben kısaca dertlerimden söz edeyim."

Geçit hakkı, orman sınırının tespiti, arazi anlaşmazlıklarından oluşan önemsiz konulardı hepsi de. İzmit'ten bir avukatla bütün bunları çözümleyebilirdi. Ama bilmediğim bir nedenden ötürü ille beni istiyordu. Onu, sesimi çıkarmadan dinledim. Sonra evi görmeye gittik. Eski ama harap sayılmayacak kerpiç

bir evdi. Memedali bey kerpicin yararlarını anlattı: Yazın serin tutarmış, kışınsa ısıtmak kolaymış. Alt kattaki kiracı Nazlı hanıma birkaç kuruş verirsem gerekli hizmetlerimi görürmüş.

Beni fena yakalamıştı. On yıl önce Yeşilçay'a nasıl gönlümü kaptırmışsam, şimdi de bu eve vurulmuştum. Hemen olur diyecekken kendimi tuttum. Hiç değilse bir gece düşünmeliydim, sonradan pişman olacağım bir işe girişmemeliydim.

Başımı önüme eğdim ve coşkusuz bir sesle,

"Ev gerçekten güzel," dedim, "ama düşünmem gerek."

Dönüşte Yeşilçay'dan, Yeşilçay'daki gelişmelerden konuştuk.

Bu adamın görünüşüne kapılmamalı. Nasıl bir adam acaba? Kurnaz biri olduğu kesin. Beni neremden yakalayacağını nasıl da bildi. Hani, 'dile benden ne dilersen,' deseler aklıma gelmezdi, ama o anladı. Evet, düşlerimde bile göremeyeceğim o evi ele geçirmek için her şeyi yaparım. Dur canım, o kadar da değil. Ya adam hoş görmediğim işleri yapmamı isterse benden... Bu kasabalı eşraf ne hinoğlu hindir, bilmez miyim? Ama yok... Anlattıklarında hileli, çarpık bir yan yok. Adamcağız hakkını istiyor o kadar.

Ev, durup dururken kalkıp bir yerlere gitmesin ya da Memedali bey vazgeçmesin diye hemen haber yollayacağım, tamam, kabul ettim diye nerdeyse. Ama yok. Ağırdan almalıyım. Öyle çocuk gibi davranmak olmaz. Hem aslında o bana muhtaç. Ne var ki, bir hafta beklemek hiç kolay olmayacak. Huyumu bilirim ben. Bu bir hafta boyunca kendi kendimi yiyip duracağım. Ya adam ölürse... diye bile kaygılanabilirim.

Nasıl bir evdi? Öyle pek hevesli görünmemek için iyice bakamadımdı. İki odası, sofası, mutfağı, banyosu, banyosunda sobası bile vardı. Evin kerpiç olması daha iyiymiş, öyle dedi.

Yazın çok sıcak olmaz, kışın kolay ısıtırsın. Ama oldukça de eskiydi. Ya tavandan kerpiç tozları dökülürse... Ben her dakika elimde süpürge... Hem eğer ucuzsa... Neyse, bakalım.

Aradan beş gün geçti, otele bir adam geldi, elinde zarfla. Memedali bey yollamış, beni –eğer uygunsa– o akşam evlerine yemeğe çağırıyor. Akşam saat sekizde arabasını yollasa olur muymuş? Kabul etmeyip de ne yapacaktım?

Sevinmedim desem yalan olur. Böyle bir adamın yakınlığını kazanmak, ilçe halkınca da kabullenmemi sağlar. Bir evimin ya da odamın olması, kitap okumak filan iyi de, biliyorum, orta yerde sap gibi kalıvermek hiç hoş değil. Hele benim gibi kuruntulu bir adam için. Kış geldiğinde, girilecek deniz de olmayacak. Yağmurlar başlayınca günlerce eve kapanacağımdan yürüyüş filan hak getire. O zaman bir dost aramayacak mıyım? Dosttan geçtim, iki çift laf edecek bir insan. Bu Memedali bey ilçede konuşabileceğim tek aklı başında kişidir belki.

Yeşilçay'a geleli henüz yirmi gün oldu ama ben yıllardır ilk kez kravat takıyor gibiyim. Derbederliğe ne kadar çabuk alışılıyor. Açık renk gabardin takımımı, kahverengi pabuçlarımı giydim. Evin hanımına bir şey götürmek... Yeşilçay'da nerde çiçekçi? Ancak bahçelerden çalabilirim. Çiçekçi dükkânı yoksa, çiçek götürmek âdeti de yok, demektir.

Memedali beyin evi Yeşilçay'a bakan geniş yamacın en ucunda. Deniz uzakta ama çay görülüyor. Ev eski, belli, dededen kalma. Anlaşılan Memedali beylerde paranın sağladığı olanakları gösterişli biçimde sergilemekle değil de, dededen kalma soylulukla övünülüyor. Sofranın kurulduğu teras, eski İtalyan fayansları ile kaplı. Terasın parmaklıkları rustik biçimde mermer... Küçük pencereler yukardan aşağı açılıp kapanıyor. Anlaşılan ev zaman zaman onarılmış, mimari yeniliklerin getirdiği kolaylıklardan yararlanılmamış. Hezaren iskemleler onarılmadığından altlarına kontrplak çakılıp minderlenmiş. Masa örtüsü keten üzerine hesap işi midir nedir, ağır bir şey. Memedali beyin karısının ya da belki annesinin çeyizinden kalma. Tabaklar eski, değerli porselenden. Ama karısı ortalıkta görünmüyor. Sahi, öldüğünü söylemişlerdi.

Üstünden dökülen bir pantolon ve uzun kollu bir gömlekle karşıladı beni Memedali bey, yanında kızı, oğlu...

Başıma uzun yıllardır hiç gelmemiş olan, bir daha geleceğini hiç sanmadığım bir şey geldi: İki üç saniye için gençliğimin –hiç olmadığı kadar– coşkulu, deli, umursamaz, bencil çağına dönüverdim.

Gece odama döndüğümde uyuyamadım. Hiç böyle tepeden tırnağa bir güzellikle karşılaştın mı sen, içinde ışıklar yanıp sönen

saçlarla. Bir tay gibiydi. Bedeninin, soluğunun kokusu yüreğimi doldurmuştu. Karşımda kızım yaşında, bu yüzden benim için çocuk sayılabilecek ama kadınlığın tüm gizemini saklayan kösnül sislere bürünmüş mitolojik bir varlık duruyordu. Kadın sözcüğünü tüm soylu nitelikleriyle simgeleyen bir yaratık!..

Orda el sıkışırken nasıl hiçbir şey belli etmedim, hayret! Ensesinde topladığı saçlarına, güneş yanığına karşın solgun tenine, kocaman siyah gözlerine, kırmızı dolgun dudaklarına içimde fırtınalar koptuğunu gizlemeyi başararak nasıl baktım? Yüzünde hiç boya yoktu. Korsajına soluk mavi, sarı mineler işli beyaz bir giysiyleydi. Boynuna sedef gümüş karışımı eski iş bir kolye takmıştı. Bir kız evladın olmaması gereken yaştaydı, bin yaşındaydı, üç bin... Erkeklerin kendisine destanlar düzdükleri, türküler yaktıkları, uğruna öldükleri çağlardan kalmaydı.

Evin oğluyla da tanıştırıldım. Ablanın güneş ışığının yanında bu, solgun, hüzünlü bir hilaldi. Savunduğum gençler arasında gördüğüm kimi tiplere çok benzeyen, yerini bulamamış, kadın olmadığım için analık edemediğime hayıflandığım şaşırmışlardan sanki. Zayıflığının, solgunluğunun yanında güçsüz bedeninden beklenmeyen bir dikbaşlılıkla, küçümsemeyle sıktı elimi. Bu düşmanlığın nedeni, babasının arkadaşı diye tanıtılmamdı belki. Belki o, odasında kalmak ya da dışarı çıkmak için direnmişti de ayıp olur diye yemeğe kalması için zorlanmıştı; acısını benden çıkarmaya çalışıyordu.

Sevsinler seni!..

İyi ama böyle bir ana tanrıça abla, kardeşine sahip çıkardı. Abla elinden geleni yapıyor mu, yoksa yaptıkları yetmiyor mu? Neyse göreceğiz bakalım ama ben buraya başkalarının dertlerine bulaşmak için gelmedim.

"Kızım Nilgün size bahçeyi, çiçeklerimizi göstermek için sabırsızlanıyordur sanırım," dedi Memedali bey. "Ben bahçeyle pek ilgilenemiyorum. Bahçeyi bu hale getiren rahmetli karımdır. Kızım da onun başlattığı işi başarıyla sürdürdü. Yani bahçe biraz da onun eseridir."

Terasın yanındaki merdivenlerden indik. Çok büyük bir bahçe değildi, başlıca özelliği düzensizliği, rastgeleliğiydi belki ama böyle oluşu hoşuma gitmişti. Ayrıca hemen hemen her çeşit

çiçek vardı. Nilgün dersini iyi bellemiş bir öğrenci gibi donuk, coşkusuz bir sesle çiçeklerle ilgili bilgi veriyordu. Çiçekten anlamam, söylediklerinden hiçbiri aklımda kalmadı ama ben zaten kulağıma erişen dolgun sesle, yanı başımdan yükselen ılık kokuyla ilgiliydim yalnızca.

Turuncu güllerle kaplı çardağın altına geldik. Küçük tahta bir masa, iki üç iskemle vardı çardağın altında. Masanın üzerine temiz beyaz bir örtü serilmiş, küçük bir tepsi içine salatalar, beyaz peynir, iki kadeh, su, buz ve rakı konmuştu.

"İlk kadehlerimizi burda içelim, uygun görürseniz. Size göstereceğim bir harika var da."

Biz iskemlelerimize otururken, Nilgün izin isteyip yanımızdan ayrıldı. Rakılarımızı içerken bir kızcağız elinde sıcak sigarabörekleriyle geldi.

"Saat sekizi yirmi geçiyor," dedi ev sahibim. "Şu yaprak kümesine dikkatle bakın. Az sonra bir mucize göreceksiniz. Bakın, hiç esinti yok bahçede. Ama yalnız orda yapraklar kımıldıyor."

Aslında kımıldanan yaprak yoktu ama henüz çiçek açmamış yeşilliğin dallarından kimileri, uykudan uyanır gibi bir bir silkelenmeye başlamışlardı.

"Sağa bakın, sağa," diye haykırdı Mehmedali bey, "servinin yanına doğru."

Ne kadar sevinçle, nasıl övünç doluydu, tıpkı beni kızıyla tanıştırırken olduğu gibi. Gösterdiği yerde bir uzun sap en çok sallanmaktaydı. Birden tepesindeki minik tomurcuğu fark ettim; yavaş yavaş şişmekteydi. Sonra sarı bir taçyaprak fırladı, ardından ikincisi, üçüncüsü... tüm çiçek doğan güneş misali açılıverdi.

"Aman Tanrım!" demekten kendimi alamadım.

Belirtmeden edemedi: "Siz Tanrı diyorsunuz adına, bizse Allah, ne garip!" Bu gariplik dediğine alışmak istercesine rakısından bir büyük yudum aldı. "Bir tür akşam safası, Japon asıllı."

İçkilerimizi yudumladığımız yarım saat içinde tüm çiçekler gözlerimizin önünde salına salına ya da doğurur gibi sarsılarak onurla açtılar, açtılar. Çok iri yabangülleri gibiydiler, ama sapsarı.

Sonra terasa geçtik, masanın başına. Mezeler, yemekler harikaydı: Parmak inceliğinde yaprak sarmalar, minik köfteler,

közlenmiş patlıcan, bir tür mayonezli balık, üstüne üstlük fırında kuzu. Servisi evde sayısı bol olan hizmetçiler değil, Nilgün yapıyordu. Obur gibi yememek için kendimi zor tutuyordum, çünkü heyecan iştahımı kamçılar yazık ki. Nilgün'ün beni oburun biri sanıp ayıplamasından korkuyordum ama o, babasına ve kardeşine daha çok yemeleri için yalvarmaktan benimle ilgilenemiyordu neyse. Onlarsa, hele Erol, tabaklarının ikinci kez doldurulmasını hiç istemiyorlardı.

"Bu arada siz hiç yemiyorsunuz küçük hanım," dedim onunla konuşmuş olmak için.

"Ah," dedi benimle ilk kez içten ve neşeyle konuşarak, "siz beni bilmezsiniz. Yemeklerin tadına öyle çok bakıyorum ki, doyuveriyorum."

Memedali bey, sevecenlikle, övünçle gülümsedi. Kızıyla övünüyordu, böyle bir kızla kim övünmezdi ki! Ama oğluna, orda, belki de dünyada bulunmaması gereken bir garabet gibi bakıyordu.

Evin oğlu, ablasının son ricasını da (bu kez bir kuzu incik alması için yalvarıyordu) geri çevirdikten sonra ilk kez ağzını açtı; belki bu ara bira bardağını diplemiş, yeterince yüreklenmişti de...

"Soyadınız Engin, değil mi?" diye sordu.

Onun ağzını açması babasının hoşuna gitmemiş olacak ki, iskemlesinde şöyle bir kıpırdandı. İlk fırsatta araya girmek ister gibi tetikteydi.

"Evet."

"Devrimcilerin davalarına giren şu ünlü avukat sizsiniz demek..."

"O davalara da girerim. Ama yalnızca devrimcilerin davalarını aldığımı söyleyemem. Hem ben aslında ceza avukatı bile değilim ama gerekince ben de çaresiz üstlendim bu tür davaları."

Delikanlının, burda bulunuşumun, benimle birlikte sofraya oturmak zorunda bırakılışının öcünü alacağını sanmıştım; bir an içinde sofrada soğuk bir hava esebilirdi. Oysa Erol rahat rahat arkasına yaslandı, nerdeyse sevgiyle yüzüme baktı. Ama duyduğu rahatlık kısa sürdü.

"Konuklara özel sorular sormanın terbiyesizlik olduğunu bildiğini sanıyordum," dedi ev sahibi.

"Hayır, hayır," diye araya girdim. "Bu sorunun özel bir yanı yok. Adım gazetelere geçti nasıl olsa... Ben kendimi saklamıyorum ki."

"Burda yerleşeceğinizi söyledi babam. Yani siz şimdi, size ihtiyacı olan, olacak olan onca kişiyi yüzüstü bıraktınız!"

Babasından azar işitmek sandığım gibi önemli değildi demek.

"Sıkıyönetim mahkemelerinde bir avukatın yapabileceği çok az iş var çocuğum. Sanığın dışarıyla iletişimini çok az ölçüde sağlamaktan başka bir görev düşmüyor bize aslında. Boşa kürek çekmekten yoruldum. Yalnızca boşa kürek çekmekten değil, her şeyden yoruldum. Önceleri fikir suçlularını savunuyordum. Onların savunma haklarına inanıyordum. Genç yaşta, bizim (ya da kendilerinin) bilgisizliğimizden yanlış yola sapanları, saptırılanları da inanarak savundum. Ama şimdi işkence görmüş masum yüzlü bir delikanlının aslında silahlı soygunlara kalkıştığını, adam öldürdüğünü öğreniyorum. İnandığım düşüncenin böylesine saptırılması bana utanç, dahası yılgınlık veriyor. Ayrıca yalnızca gençlerin kurban gittiği bu gülünç, anlamsız savaştan –savaş olup olmadığı da belli değil ya– bıktım. Suçlanmaya gelince, isteyen her türlü suçla suçlayabilir beni. Bir kaçak olduğum düşünülebilir. Kendimi savunmaya hiç hevesli değilim."

Memedali beyin oğlunu azarlamak üzere davrandığını görünce, elimi uzatarak karşı koydum:

"Herkese tanıdığım hakkı oğlunuzdan niye esirgeyeyim," dedim.

Memedali bey, en iyi yolun konuyu değiştirmek olacağını sezerek,

"Siz yorgunluktan, bıkkınlıktan söz ediyorsunuz, bense sizi işe zorluyorum," dedi. "Gerçekten yük olacaksa..."

"Hayır, hayır, bu kadarcık iş beni yormaz."

"Demek kabul ediyorsunuz!" Yüzü sevinçle parlıyordu.

"Bir haftalık süre sona ermedi daha," diye takıldım.

"Bir hafta beklemesek olmaz mı?"

"Olur, bir hafta beklemesek de olur."

Kollarını zafer kazanmış gibi havaya kaldırdı.

"Ne olur ne olmaz diye eve adamlarımı yollamıştım zaten," dedi. "Kararınız olumlu olursa, boşu boşuna o sıcak otel odasında beklemeyin diye. Boya, badana, gerekli onarım bitti. Bu akşam yorgun değilseniz kızımla birlikte istediğiniz eşyaları seçin. Yarın evinize göndereyim. Yarından sonra da taşınırsınız."

"Küçük hanım yorulmasınlar."

"Ne münasebet! Hem kızım kullanmadığımız eşyaları evden atmak için başımın etini yiyip duruyor ne zamandır. O atmaya, dağıtmaya bayılır. Ben kıyamam bir türlü. Bu yüzden arada atışırız. Ama eşyalar sizin işinize yaradıktan sonra seve seve vazgeçerim hepsinden. Kahvelerimizi içtikten sonra gidip eşyalara bakalım."

"O oda çok tozlu ve dağınık. Bilmem ki..." dedi Nilgün.

"Seçimi size bırakıyorum," dedim. "Bu işlerden zaten anlamam. Siz yarın uygun bir vakitte bir zahmet..."

"Özellikle nelere ihtiyacınız olduğunu söylersiniz..." diye başladı Nilgün, babası susturdu:

"Bir ev için ne gerekliyse... Yazı masasını unutma."

"Bütün bir evi döşemenizi isteyemem sizden. Ben de alırım bir şeyler."

Beni otelime şoför getirdi. Bu kez Memedali bey de eşlik etti.

Gece uzun süre uyuyamadım. Yüreğimde bir sevinç, bir kıyamet... Uyumak isteyen kim? Düşünecek o kadar çok şey var ki. İlk kez nasıl karşılaştık. Elini nasıl sıktım? Bahçede ıslak toprak ve çiçek kokularına karışan kendi kokusu. Ciddi yüzü, gülümseyişi, kardeşini hafif sesle azarlayışı... Beklentilerim ne olabilir? Hiç!

Sabah yürüyüşümü yapamadım. Denize güçlükle sürükledim kendimi. Uyuşup kaldım. Yüreğimden başka bir organım çalışmıyor sanki. Duyduğum her cins müzik bana ağlama isteği veriyor. Pop şarkılarından tut da arabeske kadar.

Hayatın bütün görüntüleri, duygularım, düşüncelerim arkalara itildi, sislere gömüldü. Nilgün'ü düşünüyorum hep. Böyle bir duyguyu hiç tatmadım sanki. Bir delikanlı gibi böyle bir şeyin ilk kez benim başıma geldiğini, hiç bitmeyecek olan

bu sarsıntılarla nasıl başa çıkacağımı soruyorum kendi kendime.

Akşam alıştığım saatten daha erken rakımı içerken başıma gelenleri bir felaket olarak görmemeye başladım. Herhangi bir beklentim olmadığını biliyorum, o zaman neden korkayım? Acı çekmekten de korkabilir insan ama şu son yıllarda içinde bulunduğum berbat durum acı çekmekten daha kötü değil miydi? Uğrunda yaşadığım, savaştığım her şeyi yitirmiş gibi değil miydim? Büyük umutlarla bağlandığım sosyalizm, saptırılmış, soysuzlaştırılmış, arkadaşlarımla aramda aşılmaz uçurumlar açılmıştı. Karımla sevişerek evlendik. Bizden daha çok birbirini seven erkek kadın olamaz sanıyorduk, bütün budala âşıklar gibi. Öyle budalaydık ki, evliliğin ne olduğunu bilmeden evlendik; ne olduğunu öğrenmemekte direttik durduk. Aşkımız her şeye yeter sanıyorduk, oysa o, kendisi için bile yeterli değildi. Birdenbire her şeyin nasıl böyle kötüye gidebildiğini aklımız almıyordu. O erkekleri, erkek karakterini, erkeklerin bencilliğini, vurdumduymazlığını suçluyordu. Bense evlilik denen kokuşmuş, modası geçmiş burjuva müessesine lanetler yağdırıyordum.

Her şeye karşın iyi gidebilirdi evliliğimiz. Karım beni cinsel yönden kötürüm bırakmasıydı... Son yıllarda tüm suçlarımı tek biçimde cezalandırıyordu: Bedenini benden sakınarak. Sonra da tuttu o Tanrı'nın cezası yatak odası takımını aldı. Eski eşyaları ucuza kapatmaya bayılır. Şahane bir yatak odası takımı bulmuş, çok ucuza; hem de *art nouveau*... Düşün hayatım, gerçek bir *art nouveau*! Sen pahalı buluyorsun ama bence sudan ucuz. Sahiden nefis bir takımdı da onun için önemsiz, benim için çok önemli bir kusuru vardı; çift yataklıydı takım. Üstelik şahane görünümünün bozulmaması için yatakların arasına üç kilometrelik bir ara konması gerekiyordu. O üç kilometre evlilik hayatımız için üç bin kilometre oldu. Birbirimize kavuşmak için uçağa verecek parayı da ayda yılda bir ancak denkleştirebiliyorduk.

O, soylu yatağında kendini, kim bilir kim gibi hissederek yattı, bana arkasını, duvara yüzünü dönerek. Sonra sonra karımın yatağına yaptığım yolculuklar da sonuçsuz kalmaya başla-

dı, erkek olarak dumura uğramıştım. Sahiden öyle olup olmadığımı anlamak için birtakım talihsiz denemelere giriştim. Şu bakımdan talihsiz: Çok şükür sapına kadar erkektim hâlâ, bunu kendi kendime kanıtlamıştım da, gerçekten saygı duyduğum kadınları kullanmış olmam hoş değildi. Üstelik bu kadar kısa süren bir ilişkiden üzülmüşler yaralanmışlardı; buna hakkım yoktu. Huyumu da biliyordum üstelik: Ben tek kadına bağlanan erkeklerdenim. Karımı seviyordum, başka bir kadını sevemezdim. Bu bağlılığımın nedeni ille de vefa duygusu olmayabilir. Kendi kendime erdemlilik taslamanın gereği yok ama değişikliklerden hoşlanmam, korkarım bile. Her ne halse, sonunda küçük aşk oyunlarından vazgeçtim; karımla aramda hiçbir şeyin düzelmeyeceğini kesinlikle anladıktan sonra karımdan da vazgeçtim.

Üçüncü kaybım çocuklarım. Onları bize hiçbir yükümlülük duymayacak, kendi kendilerine yetecek şekilde yetiştirdiğimizi sanıyorduk. Bize karşı yükümlülük duymamakla kalmadılar, sevgilerinden de vazgeçtiler herhalde. Üstelik yeryüzünde kendi kendine yetmek diye bir şey yoktur. Sevdiklerini sandıkları eşleri bulunca, onlara dört elle sarılıp bizi aramaz oldular.

Bu üç kayıpta da hatalarım, deneyimsizliklerim, belki suçlarım olmuştur ama bu hiçbir şeye, yani benim öksüzlüğümü, yılgınlığımı, başarısızlığımı bilmeme, bu yüzden acı çekmeme yardımcı olmuyor.

Yaşamımı sürdürebilmek için iyi, güzel bir şey gerekli bana. Nilgün'e duyduğum sevgi beni yeniden hayata bağlayamaz mı? Her gün acaba onu görebilecek miyim, diye uyanmak, Yeşilçay'ın sokaklarını, kırlarını ona rastlamak umuduyla dolaşmak, Memedali beyin yemek çağrılarına koşa koşa gitmek... Değmez mi?

Ve onun beni düşünerek, benim için döşediği evde oturmak, beni saran havada onun ellerinin dokunuşunu hissetmek. Arada sırada onu görebilmekten başka bir şey ummamak... Becerebilir miyim?

Elli yedi yaşında daha öğrenemedim mi, güzel olan bu amaçsız bekleyiştir... Sözlere dökülünce çirkinleşmeyen, sıcaklığını, gerçekliğini yitirmeyen hiçbir itiraf yoktur. Uçup

giden, ele gelmeyen sesleri, kokuları, dokunuşları insan birbirinin kollarında yıprata yıprata bitirir. Acı veren bu yangını söndürmeye kalkışmadan taşımaktır, yürekli olmak. Bir delikanlının beceremeyeceği kadar dayanıklılık ve yürek ister. Madem elli yedi yaşındasın, hodri meydan!.. Al bu armağanı, onurla taşı!

Evim harika olmuş. Bahçeyi bile düzene sokmuşlar. Hoş, bahçede birtakım fidanlar, ağaçlar, duvarın dibinde sardunyalar, akşam safaları vardı ama aşağıda oturanların keyfine göre rastgele dikilmişlerdi. Şimdi gereksiz çalılar sökülmüş, ağaçlar budanmış, çiçeklerin çevresi açılmış. Eve de iki saksı sardunya, bir saksı fesleğen göndermişler. Sofanın önündeki kerevete eski bir halı yayılmış, minderler konmuş. Minderlerin baş dayayacak yerlerine uçları tenteneli beyaz örtüler örtülmüş. Perdelerim, dikkatlice onarılmış ucu tenteneli patiskadan. Yatak odamda sarı pirinç karyola ve bir komodin, komodinin üstünde gece lambası vardı. Yüklüğü dolap olarak kullanacaktım.

Çalışma odamda eski bir çalışma masası (karımı kendinden geçirecek kadar eski ve değerli) bulunuyordu yalnızca.

Nilgün büyük bir keyifle gezdiriyordu evi. Babası öyle buyurduğu için değil, hoşlanarak döşemişti evi besbelli. Kitap sandıklarını görünce,

"Yazık ki, kitaplarınız için uygun bir eşyamız yok," dedi.

"O kolay," dedim. Briketlerle, raflarla yapmayı düşündüğüm kitaplığı anlattım.

"Rafların ölçülerini verin, kestirtelim," dedi. "Perdeler için ne düşünüyorsunuz? Babam çok eski buldu ama ben bu tür bir eve yakışır, dedim."

"En çok perdeleri sevdim."

"Sofa için bir halı, odalar için kilimler düşündük ama yıkamamız gerekti, henüz kurumadılar. Yuvarlak bir yemek masası vardı ama onarılması gerekiyordu, yarına hazır olur. Şimdilik mutfak masanızı kullanırsınız artık."

Her şey için bin kez teşekkür etmekten dilim keçeleşti. Başkaca bir isteğim olursa kendisini ya da babasını aramamı rica edip gitti.

Turuncu, yeşil çiçekleri olan şarap renkli bezden uzun etekli bir giysiyleydi bu kez. Beline yeşil bir ipek bağlamıştı.

Kim yetiştirmişti onu böyle? Taşra terbiyesi değildi bu, iyi bir eğitimden geçtiği gerçekti ama davranışları, çok sıkı bir iç denetimin sonucu gibiydi. Hiç kızmaz, öfkelenmez, ayağını yere vurmaz, kötü sözler söylemez miydi? Kahkahalarla gülmez, hıçkıra hıçkıra ağlamaz mıydı? Hep böyle kimin koyduğunu bilmediğim kesin, katı kurallarla mı yaşardı?

Hiç âşık olmamış mıydı? Düşleri nasıldı? Ne olmak, neler yapmak, nerde yaşamak isterdi?

Benim için ne düşünüyordu? Biraz hoşuna gitmiş miydim? Bir başkasına ev döşemek için uğraşmak yormamış mıydı onu? Bu adam da nereden çıktı başıma, dememiş miydi? Sanmam. Babasının isteklerini yerine getirmek kadar doğal bir şey olamazdı onun için. Bana yakınlık göstermeye kalkışsa bile, bundan kendime pay çıkarmama gerek yok. Babasının önem verdiği biri değil miyim?

Onu, o da ancak bir kez, kendisi olarak, o kusursuz disiplin dışına çıktığı anda görebilmiştim. Beni aşağı katta oturan Nazlı hanımla tanıştırıyordu. O sırada ayaklarına sürtünen kediyi eğilip kucağına aldı. Nazik bir tüy, kırılıverecek ince bir cam gibi tutuyordu kediyi kollarında. Yüzünde şimdiye değin görmediğim bir anlam vardı. Küçücük, mırıl mırıl bir sesle konuşuyordu kediyle: "Ne tatlı şeysin sen, ne kadar güzelsin, canım benim." Bir an için Nazlı hanıma söyleyeceklerini filan unutmuştu. Ama yalnızca bir an için. Sonra kediyi usulce yere bıraktı. Kedi benim de dikkatimi çekmişti. Şimdiye kadar böylesini görmemiştim; pişmiş ayva rengindeki tüyleri, çok düzenli çizgilerle süslüydü. Açık yeşil gözleri bu pişmiş ayva rengine çok yakışıyordu.

"Yavrulayınca, en çok kendisine benzeyeni sana vereyim," dedi Nazlı hanım.

"Sağ ol. Ama olmaz... Hayır!" İlk kez bocalıyordu. Kediyi bu kadar sevdiği halde yavrusunu neden istememişti acaba? Sesi titrediği, bocalar gibi göründüğü halde öyle sert bir sesle, "hayır" demişti ki, kadıncağız da üsteleyemedi.

Dedim ya, bir an için kedinin güzelliği, hayvana duyduğu

sevgi yüzünden kendi kendisi oluvermişti. Sonunda ikinci bir benlik gibi içine yerleşen iç denetimi onu uyarmıştı.

Neden genç değilim, neden tüm umutlarımı, beklentilerimi tükettim diye hayıflanmama gerek yok. Tut ki, tüm koşullar uygundu; o, yüreğinde bir başka sevgiye yer vermeyecek olduktan sonra...

Bir kediye bağlanmaktan bile neden korkuyordu? Yo, korkmak ona yakışmaz. Diyelim ki, başka sevgileri yasaklamış kendine.

Neden?

Filiz gene yok ortalarda. Nerelerde sürtüyor kim bilir? Saat altı oldu mu ki? Güneş avludan çekildiğine göre olmuştur. Filiz, eve zamanında gelip patlıcanları soysa, doğrasa, tuzlu suya koysa... Akşam patlıcan kızartmalı. Ama bir saat öncesinden tuzlu suya koymazsan yağ çeker, İsmail efendinin midesi ekşir gene. Latife tek yemekle doymaz. Haklı yavrum, bunca çalışmaya... Yanına da bir pilav. Pirinci beceremez ama bulguru yapar. Ya da makarna haşlasın. Haşlasın da hani nerde? Kendisine iş buyurmam için önce eve gelmeli. Bıktım valla bu kızın hallerinden.

Nerelere kayboldu gene? Son günlerde Memedali beylere gittiği yok pek. Oğulları yarı hasta, yarı deli eve döneli beri gitmiyor. Daha doğrusu gidiyor da, öyle oturmaya değil. Aman Tanrım, kimselere gösterme böylesini.

Erol iyileşir gibi olmuş mu Latife?

Filiz görmüş ya geçende. Birlikte oturup çay içmişler ya.

Ha sahi söylediydi, bak unutmuşum. Aman Tanrım kimselere gösterme böylesini. Sen öyle bir varlıklı adamın oğlu ol, İstanbullara okumaya git. Sonra da böyle cin çarpmış gibi... Görmedim ama anlatıyorlar. Hoş tevatürdür belki. Memedali beyi kıskanan mı ararsın? Oğlana gurbet ellerde zafiyet filan geldiyse hani. Para bol da olsa evdeki bakıma benzer mi hiç? Nilgün, yavrum, ne üzülmüştür kim bilir. Babasına bakma, erkek kısmı acımasızdır, baba bile olsa. Ama Nilgün... Yumuşacıktır yüreği. Bak, Filize'e nasıl ablalık ediyor, sahip çıkıyor. Ya Latife için, bizim için yaptıkları... Allah tuttuğunu altın etsin, ne muradı varsa versin!

Kız Latife, şu Nilgün'ü görünce söylesem de, Filiz'in kulağını bir bükse, ha?

Ne diye bükecekmiş ki Filiz'in kulağını?

Böyle sokaklarda sürtüp durmaktan vazgeçsin. Elâlemin

diline düşecek. Düşmüştür ya çoktan. Evde bir işe yaradığı yok. Ya dutun tepesine tünüyor ya bahçe duvarının üstüne. Elinde kitap. Azıcık evin işiyle ilgilensin. Bak yavrum Nilgün'e, evdeki onca hizmetkâra bakmadan, annesi ölür ölmez evin tüm işini üstlendi. Babasını, kardeşini el eline bırakmamak için. Bizimki erkek doğacakmış, yanlış olmuş. Nilgün'e söylemeli en iyisi, bu kız bu kadar kitap okumasın, evle ilgilensin.

Aman anne, Nilgün, Filiz'in arkadaşı... Kitapları Filiz'e veren de o. Kendini boşuna rezil etme. Ya Filiz'in kulağına giderse.

Giderse gitsin.

O zaman sen kendin söyle Filiz'e. Ama biliyorum, korkarsın, söyleyemezsin.

Sus kız! O nasıl söz öyle! Bacak kadar çocuktan mı korkacakmışım!

Ama Latife haklı. Doğru söze ne denir? Filiz'i çok şımarttım. N'aparsın analığı onda tattım ben. Ötekiler doğduğunda bizim hortlayasılar sağdılar daha. Analığımı bile bildirmedilerdi bana. Çocuğu kucağıma alıp sevmeme izin vermezlerdi. Bir gün odamızdayız. Latife'nin beşiğinin üzerine eğilmişim, konuşuyorum. Canım yavrum, bir tanem filan diye söyleniyorum. Kaynanam hışım gibi içeri girdi. Ne rezilliğim kaldı ne utanmazlığım. Onlar evdeyken çocuğumu sevemezmişim, ayıpmış. Daha neler de neler. Ağza alınmaz laflarla üstüme yürüdü. Benim işim kızı emzirmek, altını değiştirmek, boklu, sidikli bezleri yıkamaktı yalnızca. Sevmek onların hakkıydı.

Filiz'im doğduğunda onlar –tövbe– cehennemin dibini çoktan boylamışlardı. Bu yüzden doya doya sevip kokladım yavrumu. O sebepten belki biraz nazlı büyüttüm, belki biraz şımarttım.

Yalnız o sebepten mi kız Zehra! Hadi hadi, utanma söyle. Sen ne karda yürüyüp izini belli etmeyen karısındır, bilmem mi? Filiz'i Osman Reis'ten olma diye düşleyip, günah mahsulü daha tatlı oluyor diye kendini aldatıp... Allahım sen beni bağışla! Havva hoca anlattıydı, insan aklıyla da günah işleyebilirmiş. Yapıp etmenin yarısı kadar düşünmek de günahmış. Yani helalin olmayan bir erkeğin koynuna girmeyi için çekerse, yarı zina işlemiş oluyorsun. Cezası da yarı yarıyaymış. Bunlara pek inandığım yok

ama gene bağışla diye yalvarıyorum Allahım. Osman Reis kapı gibi adamdı. Kızıl saçları, kızıl bıyıkları vardı. İsmail efendinin tam iki misli. Osman Reis'le hayalimde öyle çok seviştimdi ki, ondan gebe kaldığıma inanır oldum. Filiz doğduğunda, tıpkı babası bak hele dedim, Osman Reis'i düşünerekten. İşte onun gibi kızıl saçlı. Ailede kim var kızıl saçlı, işte Allahtan dedim kendi kendime. Vah bana ki, o sıralar Osman Reis Yeşilçay'da görünmez olmuştu. Sorsan, bir kez bile konuşmadık; konuşmak ne, bakışmadık bile. Sanırım benden haberi bile yoktur adamın. Ben, buna sevdalandığımda sık sık Çayağzı'nda oturan Nazmiye'ye giderdim. Bizimkiler ona gitmeme izin verirlerdi. Anası Havva hoca ya... Oysa Nazmiye'nin hacılıkla, hocalıkla ilgisi yok. Her akşam kocasının rakısından yudumluyor gizliden. Bu ne çabuk bitti kız, der de fazla üstelemezmiş adamcağız. Kız, valla iyi oluyor, iki yudumda tüm dertlerinden kurtuluyorsun. Tevekkeli adamlar zıkkımlanıp duruyorlar bunu. Azıcık havalıydı işte bu Nazmiye. Penceresinden eğilip Lazlara bakmamı garipsemezdi. Ben de Osman'ımı görürdüm böylece. Ceketini omzundan kaydırır, kehribar tespihini çekerdi. Ağır adamdı, az konuşurdu.

Olmayacak düşler kurardım. O da bana yangındı sözde. Nazmiye'yle haber yolluyordu, kaçalım diye. Sonra bir gün beni takasına attığı gibi... Ya Latifem, anan böyle bir soysuz karı işte. Seni o cazılara emanet ederek elin Lazıyla kaçıp gitmeyi istedim. Ana mıyım ben şimdi be? Tuh sana Zehra, taştan ana olur, senden olmaz. Tuh sana!

Aman be Latifem inandın mı sen şimdi dediklerime. İş sahiye binse koyup gidebilir miydim seni? Hepsi hayal işte. Osman Reis en kötü günlerimi süslediydi, o kadar. Geldi geçti hepsi. Şimdi yüzünü görsem tanımam bile. Her şey geçiyor. Bak, beni nasıl el üstünde tutuyor şimdi mesela İsmail efendi, bir dediğimi, iki etmiyor... İnsan sabredince...

Bir günahım da Yusuf'u, abimi sevmemdir. Öyle bir adamı sevmemem gerektiğini bilirim ama sevmemek elimde değil. Kimselere benzemeyen bir adamdı o. Deli dolu, neşeli, ağzından bal akar. Aklına ne eserse, onu yapar, kimseler kızmaz.

Yaz geldi mi, elinde klarneti düşer yollara... O köy senin, bu köy benim, düğünlerde, sünnetlerde klarnet çalar. Havalar

serinleyince, yani bizimki ağaç altlarında, samanlıklarda geceleyemez olunca dönüp gelir; ağzında, türkü gibi tutturduğu akıl almaz hikâyeler... Herkesin ne yapıp ettiğini bilir, herkes ondan sorulur sanki. Bulancak'taki belediye hekiminin kızları bir yaramazmış, bir yaramazmış. Bir teneke zeytinyağını, birbirlerinin kafalarına kepçe kepçe dökerek bitirivermişler. O gün kadın –sürtüğün biriymiş– evden çıkarken onları avludaki ağaçlara köpek gibi bağlamayı unutmuş da ondan.

Kırbaçlanan bir çingene çocuğunu, bütün oba aldırmadan seyretmiş, çocuğun çığlıklarına filan aldırmadan, sonunda çocuk bayılmış mı, ölmüş mü? Derin bir yarığa düşüp de kurtarılmak istenirken, etleri kayalara sürtüne sürtüne parçalanan, sonra da kan kaybından ölen çoban, ortağının gözünü makasla oyup çıkartan ve mahkemeye bile verilmeyen kadın... Sonra sözüm ona neşeli bir hikâye:

Kabadayının biri, bir sürüye el koyup tüm koyunları kestirtmiş. Dere kenarında boğazlanan koyunların kanlarından, sular kıpkızıl akmış bir süre. Ayrıca öbek öbek ateşler yaktırtmış kabadayı, koyunlar kızartılmış, kanda derede rakılar soğutulmuş. Kabadayı, köy halkına iyilik etmek, onlara unutmayacakları bir şölen vermek istiyormuş aslında. Köy halkı yediden yetmişe tıka basa et yemiş. Gene de bir sürü et artmış. Kavurma yaptırtsaydı ya, yoo, hepsi o gün bitecek. Kalan etleri, bir türlü söndürtmediği ateşlere atıp yaktırtmış kömür olasıya. Etler ertesi günün akşamına kadar cızırdamış durmuş. Dumandan göz gözü görmemiş. O yerin ağaçları yaz boyu yanık et kokmuş da, köy halkı o yüzden yıllarca ete ağzını sürmemiş.

Böyleydi, neşeliydi, deliydi ya sonunda yaptı yapacağını. Kasabamızın iyi ailelerinden birinin kızına sevdalanmış. Ailesi kızı vermeyince –verir mi hiç?– sen tut, kızı kaçır. Para pul yok. Sonunda bakmış, kızı da sefil edecek, ailesine mektup yazmış; kız, falan yerde filanca oteldedir, gelin alın, diye. Dayısı, kızı bir başka yere, akrabalarına götürdü. Kızcağızın hayatı genç yaşta bitti böylece. Biz de rezil olduk öte yandan, benim hayatım da bitti. Yusuf abim sebebinden kimseler oğluna istemedi beni. Evde kalacaktım da, Emine teyze, İsmail efendiye yapıverdi işte.

Bu emine teyze bir ara Yeşilçay'a gelmiş, kaynanamgillerle tanışmış. Oğullarına, ağzı var dili yok bir kız aradıklarını duyunca hemen beni söylemiş. Ya işte, başımı yakan bu Emine hanımdır. Yıllar sonra Yeşilçay'a gelip halimi görünce pek kahırlandı. Kız ben senin başını yakmışım meğer deyip deyip dövündü. Sonra, ben buna bir çare bulmazsam, dedi. Bir kadın bilirim, esaslı büyü yapar. Senesine kalmaz bunların hepsi helak olur. Aman Emine teyzeciğim, günah değil midir büyü falan, dedim. Böyleleri için sevaptır bile kız. Bende büyü yaptırtacak para ne gezer. Acelesi yok, sevaptır diye yapacak büyüyü, bir tutsun, zank ölümüne gelesiceler belalarını bulsunlar, kocan elini bırakıp ayağını öpecek olsun, tüm kazancını bir eline saysın, o zaman ödersin işte. Kaynanamın çorabını, kaynatamın mendilini, görümcemin donunu, kocamın fanilasını çalıp verdim Emine teyzeye. Bir yıla kalmadı, kaynanam, ertesi yıl kaynatam öldüler. Görümcem aklını oynattı, tımarhaneye koydular.

O zaman görümcemin bileziklerinden birini aldım (tımarhaneye götürürlerken çıkartmıştık hepsini), Nazmiye'ye götürdüm. Bu işi bir sen becerirsin, dedim, şu bileziği bozdur, kardeşime para gerekmiş de (hiç büyü için der miyim?). İsmail efendiden gizli yollayıvereceğim. Amanın kimseler duymasın, oy Nazmiyem. Ben gizli iş yapamam, elim ayağım boşanır. Sen beceriklisindir. Kocanın rakısından içtiğin gibi, bu işi de gizlice yaparsın. Bileziği bozdur, üstünden münasip gördüğün kadarı zahmetine karşılık al, gerisini şu adrese postalayıver, kurbanın olduğum.

Hoş, daha İsmail efendide bir iyilik belirtisi yok. Daha doğrusu bir hoş olmuş adamcağız. Koyduğun yerde kalıyor, bel bel bakınıyor. Hani koyun dedeye okutulmuş gibi. Amanın, yoksa yanlış büyü mü yaptılar, diyesim geliyor. Sonra Filiz doğdu da, bizimki biraz kendine geldi. Ama dizimin dibine oturması için emekliliğine kadar beklemem gerekti; olsun, buna da şükür.

Büyü iyi bir şey değil biliyorum ama onlara hıncım nasıl büyüktü, nasıl büyüktü anlatamam. Bana ettikleri eziyetler neyseydi ya, oğlumun ölümüne sebep olmaları... Yaa, bunu da ettiler bana, cehennemden hiç çıkamayasıcalar. Latife iki yaşındayken bir oğlum olmuştu, dünyalar güzeli, tosun gibi bir

oğlan. Tıpkı abime benziyor. Hastalandığında üç yaşındaydı. Yeşilçay'ın doktoru bir çare bulamadı. Dedi ki, İzmit'e götürün. Bizimkiler, ne gereği var, dediler. Öyle ya, bir sürü masraf... Doktorlar bir şey anlamaz deyip üfürükçü çağırdılar. Oğlum, güzel, yiğit, aslan oğlum kollarımda çırpına çırpına can verdi.

Oh, ben de komadım yaptıklarını yanlarına. Boğula boğula, üstlerini başlarını yırta yırta, boklarını çomaklaya çomaklaya öldüler. Rabbim, bağışla beni, çok çektim, sen şahidimsin. Gençliğimi bilmedim. Güzel bir kız sayılmazdım ama çirkin de değildim. Elimden her iş gelirdi. Yeşilçay'da hâlâ benim gibi reçel yapan, turşu kuran, yufka açan yoktur. Dikişim, nakışım desen, o da başka. Sonra saygılıydım, yumuşak başlıydım. Kocamı görmeden sevmiştim. O benim erkeğim olacaktı; ona bağlanacak seve seve buyruğu altına girecektim. O da beni sevip koruyacaktı. Sonra ne oldu? Tüm yumuşaklığım, iyimser düşüncelerim, umutlarım yok oldu. Gençliğimin geçip gitmesine değil (ne olacak herkes yaşlanıyor günün birinde, gençliğe öyle özenmişliğim yoktur benim), en çok buna yanarım. Her şeyi iyiye yoran, herkesi seven, bir saksı çiçekle, bir iğne oyasıyla avunan ben, öfkeli, doyumsuz, hırslı bir kadın olup çıktım. İçime güvensizlik geldi, nefret geldi yerleşti. Hâlâ kurtulamıyorum. Hep bu sebepten Tanrım, bağışla beni.

Nerdeyse akşam olacak. Filiz gelse, patlıcanları doğrayıp tuzlu suya koysaydı. Latife nakışla uğraşıyor. Sahipleri iki gün sonra gidecekler, yarına hazır olmalı. Oyaları da ben yapıvereyim, dedim. Kötü şile bezine bunca iş. İstiyorlar işte. İyi de para veriyorlar doğrusu. Latifem de hünerlidir ha. Gider, bezin iyisini köylerden bulur gelir. Eski örnekleri çıkartır. Bana çekmiş. Eline iş yakışıyor.

Şimdi oyayı bırak, git patlıcan soy. Artık iki iş birden yapmayı sevmiyorum. Saat yediye geliyor olmalı. İsmail efendi kahveden geldiğine göre.

Hoş geldin İsmail efendi. Yorgun değilsen çiçekleri hemen sula. Bak, boyunlarını büktüler. Sen çiçekleri sulayınca biz de serinleriz, ölmüşlerine hayır dua okuruz.

Ne kadar severdim eskiden çiçekleri, çiçeklere bakmayı.

İçimdeki bütün güzellikleri, incelikleri öldürdüler. Neyse ki, İsmail efendi emekli olalı çiçeğe merak sardı da...

Güzelim avlu, çiçekler, sevgiyle, erinçle işinin üzerine eğilmiş Latife. Her şey yolunda mı? Ama ne yapayım, şarkılarım bitti. Eskiden helada bile söylerdim usuldan. Kaynanam odunluğa yollardı, o soğukta odunlukta oyalanır, şarkımı söylerdim. Olmadı, içimden şarkı sözleri geçirirdim, unutmayayım diye. Hele sokağa gittiklerinde dünyalar benim olurdu. İki saat hiç susmadan şarkı söylerdim. Komşumuz Didar hanım teyze duyarmış da, ses etmeden dinlermiş. Beni bahçede yalnız yakaladığında söylemeden edemezdi; kız, o ne ses öyle. Nazarım değecek valla, tü, tü, tü... Kız, radyodakilerden iyi okuyorsun.

İşte şimdi meydan boş. Ama canım istemiyor. Şarkılarım bitti. Gençliğim tükendi, şarkılarım da.

Biri beni özendirse diyorum, sözgelimi İsmail efendi. Dese ki, kız ne güzel şarkılar söylerdin sen eskiden, ne güzel sesin vardı. Öldün mü şimdi ne? Hani vardı bir "Şen gözlerine neşe veren bir çiçek olsam..." Busenle sararsam o güzel sinede solsam... Filiz bilmez ya, Latife'nin hatırlaması gerek, o istese... Ben kendiliğimden başlayamam ama onlar isterlerse... o zaman başlarım. Onlar istedi diye başlarım. Sonra artık hep söylerim. Ama ne diye benim söylememi istesinler. Radyo var ya. Hem benim şarkılarım eskidi artık. Onlara ne?

Bu yaz iş çok. Sonbahara artık kendimi dine versem diyorum. Başımı örtsem, beş vakit namazımı kılsam... Camiye gitsem. Günahkâr mıyım, değil miyim, bilemiyorum. Hem eğer büyü yaptırdığım için Allah nazarında günahkârsam, bu yaşta namaza başladım diye bağışlanacak değilim ya. Ama istiyorum. İçim rahat edecek. Bağışlanmak için değil, korkudan değil. Sanki benim için iyi olacakmış gibime geliyor.

Filiz kızar, alay bile eder bakarsın. Kendini modern sanıyor kahpe. Kızsın. Ben ona kızmıyor muyum? İşte kalkıp patlıcanları ben koyacağım suya. Kalkmışken bir de pilav vurayım bari. Latife, pirinç pilavı mı istersin, bulgur mu? Kıyma varsa bulgur yap anne, bol soğanlı, acılı. İsmail efendiye sormama gerek yok. O, önüne ne konsa yer yazık.

Avlu bin bir çeşit kokuyla doldu işte. Ellerine sağlık İsmail efendi. O kupkuru, ruhsuz adam birden çiçeğe merak sarsın, böyle bir cennet yaratsın, inanılır gibi değil. İnsan denen yaratık bir sır Allahım. Onu yaratan sensin. Şu anda, yani böyle anlarda ne kin ne utanç ne günah korkusu kalıyor içimde. Büyü de neymiş? Biz neyiz? Kendimizi aldatırız işte çocukça oyunlarla. Cezalandırmak da ödüllendirmek de senin işin. Sen her şeye kadirsin. Onları sen münasip görüp cezalandırdın. Büyü de neymiş? Benim inkisarım ne işe yaramıştır ki.

İşte Filiz de geldi. Hepimiz toplandık avluda. Az sonra yemek masasının başında olacağız. Filiz bir şeyler anlatacak, güldürecek bizi, hiç değilse oyalayacak.

Bizi koru Allahım, günahlarımızı bağışla. Doğru yolu göster her daim.

Latife iştahsız iştahsız yiyor. Çatalını döndürüp duruyor yemeğin içinde. Ya yoruldu, ya Filiz'e kızdı. Haklı. Latife sayesinde doğru dürüst yemek giriyor midemize. Yoksa bu zamanda İsmail efendinin emekli maaşıyla nerde... Bu dikiş işine de Nilgünüm sebep oldu. O üsteledi. Önce kendine diktirtti, sonra müşteriler buldu. Butikçiye ayarlardı. İstanbul'dan modeller getirtti. Şile bezine iş işlemek de onun aklı. Rabbim bin kere razı olsun. Rabbim kısmetini açsın, gönlüne göre versin. Ben, Latife evde kalacak diye üzülürken, baksana o bile... Bunca servet, güzellik...

Filiz söyleniyor. Bulgur pilavı acı olmuş. Yoğurtla ye, bastırsın. Yoğurdun da hepsini sarmısaklamışsın. İyi ama ben hepinizin ağzına göre ayrı ayrı yemek yapamam ya. Yemeğini bitirmeden sofradan kalkıp gidiyor. Ağacın tepesine tünemeye. Böyle şeyler canımı sıkar. Sofraya küsülür mü? Bereketi kaçar sonra. İsmail efendi bir şey desin diye bekliyorum. Olanların farkında değil, yoğurdunu kaşıklıyor. Latife de, o da, yemek yerken dünyayı görmezler.

Geceleri ağacın tepesinde ne yapar bu? Çocukluğundan beri böyle. Hani oralardan bir şey görünse yüreğim yanmaz. Kırlara, yıldızlara bak dur. Ne zaman aklını başına devşirecek bu kız, büyüyecek?

Aman, ne yapayım? Bende de kabahat. Latife acı seviyor diye. İşte bugün yoruldu da. İnsan çocuklarının arasında böyle paramparça oluyor işte. Olsun. Ben parçalanayım da onlara bir şey olmasın.

Rabbim onları bana bağışlasın!

“Gördün mü,” dedim ablama, “insanları korkutuyorum. Evimize kimselerin uğradığı yok.”

“Evimize birilerinin gelip gitmesinden hoşlandığını bilmiyordum. Hem yanılıyorsun, daha dün Necmiye hanımla kızı bizdeydi. Üstelik yazın pek gelenimiz gidenimiz olmaz, bilirsin.”

“Herkesten söz etmiyorum ben. Kendimi yerlere atıp deliler gibi çırpındığımı, çığlıklar attığımı görenlerden söz ediyorum. Sözgelimi Filiz, o günden sonra uğradı mı hiç?”

“Sen uyurken iki kez geldi. İnce kızdır, nasıl olduğunu sordu, oturmadan gitti. Bir kez de çarşıda rastladım. Hatırını sordu. Hiç de ürkmüş gibi bir hali yoktu.”

“Demek yalnızca sağlığımla ilgilendi. Kısacası, kafadan çatlak olup olmadığımı merak etti.”

Ablam öfkeleniverdi.

“Bana baksana,” dedi kollarını önüne kavuşturarak “sevmediğim bir sürü huyun vardır, bunlara bir de kuruntulu olman mı eklenecek?”

“Ne yani, beni o halde görenlerin hakkımda iyi şeyler düşünmeyeceklerini sanmam kuruntu mu?”

“O hal seni bu kadar kaygılandırıyorsa tedavi görmelisin.”

“Deli doktorları hakkındaki düşüncelerimi biliyorsun. Hem benim gibi...”

Ağzımı kapadım. Olanları ablama anlatacak değildim elbette.

“Ne olmuş senin gibilere...”

“Hiç... Yalnız Filiz’i de Makbule hanımı da bir gün çaya çağırsan da benim icabında normal biri olduğumu görseler...”

“Onların yanında bu kez normal davranacağını nerden biliyorsun?” Bana analık etmeye kalkan kızın insafsızlığına bak sen.

"Biliyorum. Çünkü kendimi çok iyi hissediyorum. Hem başıma gelenlerin nedenini çözdüm. Kendimi tutabilirim artık. Üstelik canım sıkılıyor. Eski arkadaşlarla birlikte olmak hoşuma gidecek. İki yıldır görmedim hiçbirini."

"O zaman Makbule hanımı bırakalım da yaşıtlarımızı, arkadaşlarımızı çağıralım." Durdu düşündü. Her şeyi insanın yüzüne yüzüne söylemekten kaçınmaz, babam gibi. "Senin hakkındaki düşüncelerini belli edebilirler."

"Ne gibi?"

"Her türlü. Belki onlar senin hakkında benden çok şey biliyorlardır. Hiç değilse senin hakkında söylenen yalan yanlış bir sürü şey duymuşlardır. Burası küçük yer. İnsanların konuşmaktan başka yapacak işleri yoktur, biliyorsun."

"Olsun."

"Sence hiç önemi olmayacak mı? Canın sıkılmayacak mı?"

"Neyle karşılaşacaksam karşılaşayım bir an önce. İnsanlardan kaçarak yaşayamam ya."

"Madem istiyorsun... Senin dönüşün onuruna bir parti veririz. Hafize hanım suböreği yapar, ben de pasta."

"Sağ ol."

Babamın –kendi deyimiyle– Yeşilçay'ın itini kopuğunu eve doldurmamızdan pek hoşlanmayacağını biliyordum ama son günlerde gözüne girmeyi başarmıştım biraz olsun. Bu yüzden ses çıkarmayacaktı. Babamın yanında kendime uygun bir iş bulmuştum. Çay kıyısına yapılan set için römorkla taş taşıyordum. Ayrıca ordan oraya taşınacak her türlü yük için yanaşmalardan bile emir alacak kadar gönül indirmem babamın pek hoşuna gidiyordu.

Ablamın şakayla karışık, "parti" dediği çağrı gene de on beş gün ertelendi. Arkadaşlardan ikisi sınavları olduğu için henüz Yeşilçay'a gelmemişlerdi, onları bekledik. Aslında toplantı günü ne kadar gecikirse o kadar iyiydi benim için. Ablama yalan söylemiştim, insan içine çıkmak filan istemiyordum, kimseyi de özlememiştim. Çocukluk yaşantımla hiç ilgisi bulunmayan bir iki yılım olmuştu. Düşlerim hâlâ o iki yılla doluydu. Üzerimde, geçmişle gelecek arasında bir köprünün kurulmasına olanak tanımayacak derinlikte izler bırakan o iki yıl... Ama bekçi Affan

haklıydı, bir şeylere başlamak, denemek zorundaydım. İşimden nefret ediyordum aslında. Sabahın sekizinden akşamın beşine kadar traktörün tepesinde arkamdaki taş dolu römorku sürüklemek kolay değildi, güneş beynimi eritiyordu. Kendimi dolap beygirinden farksız buluyordum ama bir iş yapmam gerekliydi. Bu işten daha beceri isteyenini, bana daha çok özgürlük verenini de bulamamıştım. Şimdi de eski arkadaşlarımla karşılaşacaktım işte. Taş taşımaktan daha beter bir işti bu ama katlanmak, dayanmak, başarmak zorundaydım.

Önder'le Fuat, üniversite sınavlarına girdiklerine göre, benim gibi tatsız işlere bulaşmaya vakit bulamamışlar demekti. Onlarla İstanbul'da hiç karşılaşmamıştık. Benim hakkımda neler biliyorlardı acaba? Ya onlar karşı taraftansalar... Hiç belli olmaz. Ama benim evimde, bana karşı çıkacak değiller ya. Hem ben, Memedali beyin oğluyum. Aramızda kızlar da bulunacağından çenemizi tutar, kibar davranırız birbirimize.

Aslında bunların hiçbiri önemli değil ben asıl Filiz'i görmek istiyorum. Adam gibi davranmalı, korkulacak bir yanım olmadığını göstermeliyim hiç değilse. Bir kızla ne konuşulur, bilmiyorum. Lisede bilirdim nasıl konuşulacağını. Derslerden söz edersin, öğretmenleri çekiştirirsin, temiz fıkralar anlatırsın, Kadir İnanır'ın kiminle çıktığından konuşursun filan. Ama Filiz sınıf arkadaşım değil. Üstelik son iki yılda hep devrimci kızlarla birlikte oldum. Genellikle hep ciddi şeylerden konuştuk. Arada şakalaştığımız da olurdu. Nurşen'den başkasına kadın gözüyle bakmadım. Ona da pek kadın gözüyle baktığım söylenemez ya... Öylesine uçucu, ruh gibi soluk bir şeydi. Ama günümün, dalıp gittiğim bazı anlarını dolduran bir şeyler vardı onda. Şimdi ne yapıyordur acaba? Sevgili Nurşen, hatırım için bildiri dağıtmaktan başka işlere bulaşma. Hep çevik ol, polis görünce tazı gibi kaç. Sakın yakalanma. Sana kimse bir şey yapmasın. O uçuk tenin, narin bedenin hiç örselenmesin. Uçan kuşun kanadı değmesin sana.

İyi ki ablam odada değil. Ağladığımı görseydi, partiyi vermekten vazgeçerdi.

Ablamın alay olsun diye "parti" dediği çaylı toplantıya Önder, Fuat, amcasının atölyesinde çalışan Selim, yargıcın oğlu Ek-

rem, Filiz, ablamın arkadaşı Sevgi ve kocası Yüksel, Yüksel'in kardeşi Ayşe (sınıf arkadaşımdı) geldiler. Sevgi ve Yüksel aramızda tek evli çift olduğu için onlara takıldık biraz. Evliliğin erdemlerinden söz ettik. Ablam,

"Ben artık evde kaldım sayılır," dedi, "sınıf arkadaşlarımın hepsi evlendiler. Bir Latife, bir de ben kaldık. Bir iyilik düşünmez misiniz benim için?"

"İlçemizde sana layık birini bulsak durur muyuz," dedi Yüksel kibarca.

Nişanlara, evlenmelere geçildi böylece, içimizde benden başka üç üniversiteli olduğu halde sınavlardan söz edilmedi. Beni kayırıyorlardı akılları sıra. Üstlerine üstlerine gittim.

"Sınavlardan ne haber?" diye sordum, Önder'le Fuat'a. Önder'in takıntısı varmış, Fuat geçmiş. Hukukta okuyan Ekrem,

"Bizim fakültede sınavlar ertelendi," dedi kısaca, başka bir şey demedi.

O sırada Hafize hanımın peynirli ve kıymalı subörekleri, ablamın görkemli pastası geldiğinden herkes yiyeceklere yumuldu. Bekledim, biraz karınlarını doyursunlar, yayık tereyağlı börekten, çukalatalı pastadan nasiplerini alsınlar, boğazlarına dizilmeden tıkınsınlar... Tabaklar boşalıp sıra keyif çayına gelince (porselen fincanlar kaldırılmıştı, keyif çayı, ince belli bardaklarla veriliyordu),

"Ben okulu bıraktım," dedim.

Müthiş bir sessizlik (ya da bana öyle geldi), millet çayını bile karıştırmaya cesaret edemiyor. Ortaokuldan beri en yakın arkadaşlarımdan olan Ekrem,

"Belki en iyisini sen yaptın," dedi. "Kelle koltukta okuyacağım diye direnmekte yarar var mı, yok mu doğrusu bilemiyorum. Bütün bir yıl topu topu iki ay ders yaptık yapmadık, hoop tatil. Ağustos sıcağında işin yoksa sınavlara gir, o da olursa tabii."

"Ben askerlikten korkuma okuyorum," dedi Önder. İşim hazır. Ha Fransızca bilerek benzincilik yapmışım, ha bilmeden, ne fark edecek ki?"

Fuat sesini çıkarmıyor, sinsi sinsi gülümseyip önüne bakıyor. Anlaşılan söylemek istediklerini söylemeye cesareti yok.

Ötekiler benden yanaydılar, beni korumak, en azından utanmamı engellemek için ter döküyorlardı. Fuat, ya Memedali beyin oğlunun üniversiteyi kıvıramamasına seviniyor ya da karşı taraftan olduğunu göstermemek için ses çıkarmıyordu. Belki o da solcuydu da, bir patlama yüzünden tabana kuvvet kaçan, böylece değme korkaklara, hainlere taş çıkartan biri olduğumu imliyordu. Her neyse...

"Biraz müzik dinlesek mi?" diye sordu Ömer, ablama. Kibar çocuktur vesselam, izinsiz adım atmaz. "Birkaç kaset getirdimdi de, hani eğer isterseniz diye."

Ablam kasetçaları getirdi. Zülfü Livaneli'nin sesini duyunca kaşlarımı çattım ama neyse o dilimize doladıklarımızdan değilmiş. Zavallı Yüksel'le Sevgi'nin böyle bir adamdan, böyle bir müzikten haberleri bile yoktu. Uzun sorular sorup bilgi istediler. Sonra da ayıp olmasın diye dinlediler. Fuat,

"Kesin yahu," dedi sonunda. "Doğru dürüst türkü yok mu?"

İkinci kaset Rahmi Saltuk'un olduğundan, ondan da hoşlanmadı. Gene de –iyi çocuk– ses etmedi de, bir ara,

"Herif inek gibi böğürüyor," dedi. Hepimiz güldük.

"Yüksek müzikler dinliyorsunuz siz," dedi Selim de. "Biz atölyede işçilerin keyfine uymak zorunda olduğumuzdan arabeske talim ediyoruz. Amcama laf anlatamıyorum. Sonunda çareyi alışmakta buldum."

"İşi genişletiyormuşsunuz ha?" diye sordum Selim'e. Sormaz olaydım.

"Babanın sayesinde," demez mi? Ortak oluyoruz. Bir fabrika kuracağız. Çevrenin tüm tahta işlerini üstleniyoruz. Okulu bırakmışsın madem, bizimle çalışsana. Sana göre iş çoktur, nasıl olsa ama bu işe girersen birlikte oluruz."

"Bakalım," dedim, keyfini kaçırmamak için.

İşte böyle havadan sudan konuştuk. Saat yedide kalktılar. Ertesi sabah on birde plajda buluşmak için sözleştik; işi olmayan ya da işini kaytarabilen gelecekti. Filiz'i uğurlarken asıl amacımın onu görmek olduğunu nasıl da unuttuğuma şaştım. Yoo, unutmamıştım, başkalarıyla konuşurken bile gözüm üzerindeydi. Bir partiye geliyorum diye özenmiş, beceremediği, acemice

giyinmişti. Oysa kot pantolon ona ne kadar yakışıyordu (Nurşen'in aksine, pantolon Filiz'e hoş bir kadınsılık veriyor). Bugün bol bir etekle sümük gibi sarkan ipekli bir bluz giymiş, tam taşralı kızlara benzemişti. Hele burnunun açıklığından ojeli ayak tırnakları görünen topuklu pabuçları yok mu? Nereden aklına esmiş bütün bu saçmalıklar. Anası, ablası zorlamışlardır mutlaka. Gene de bütün bu beceriksizliklerinde, görgüsüzlüğünde içimi sızlatan bir şeyler vardı. Onca kişinin arasında bir yabancıydı. Hepimizden küçüktü üstelik. Yeşilçay'ın aşağı mahallesindendir o. Babası emekli bir zabıt kâtibi... Anası da, ablası da dikiş dikerler dışarı. Filiz böyle bir partiye dünyada gelmezdi de, herhalde salt ablamı kırmak istemedi. Pastaları, börekleri dağıtırken, çaya şeker koyarken ablama yardım etti durdu. Benim hatırım için de böyle sıkıntılara katlanır mı acaba? Benim için ne yapar, ne kadar yapar? Yapsa bile ben, ben olduğum için mi, yoksa ablamın kardeşi olduğum için mi yapar?

Bunu bilemem.

Onları uğurladıktan sonra terasa döndük. Ablam bir iki eşyanın yerini değiştirdi. Fatma'ya yapacağı işleri sıraladıktan sonra,

"Ben mutfağa gidiyorum," dedi, "akşam yemeği hazırlığına başlamalı."

Partisinden memnun olup olmadığımı sormadı.

Terasta yalnız kalınca, Kadir'in (Salih eski işine döndü de) hortumundan çıkan su sesine kulak verirken düşündüm. Birdenbire ne kadar mutlu olduğumu... Hayat bu demekti sanki. Bu saçma sapan konuşmalar. İçtenliğinden çok emin olmasam da, dostluklar... Yaşamaya sanki yeniden başlıyordum.

Birden Fener'e gidip Affan Usta'yla konuşmak istedim.

Affan Usta'ya gitmek istiyordum ama yaşamaya başladığımı anlatmak için değil. Beni Fener'e çeken şey başkaydı, akşam yemeğinden sonra yürüyüşe çıkınca anlamıştım.

Selim'in kim olduğunu, benim için ne anlam taşıdığını nasıl olmuştu da unutmuştum? İnsan yirmi yaşına gelmeden yaşlanmış olabilir miydi ki, anıları bu kadar uzaklarda kalsın. Gençlik korkunç bir şey olmalı; tüketici, yok edici, kahredici... Ee, benim yaşadığım gençlik de öyle değil miydi zaten? Yok etmekten baş-

ka ne yapıyorduk? Tüm düşlerimiz, eylemlerimiz yok etmeye yönelik değil miydi? Gençliğe imrenenlerin alnını karışlarım ben. Gençlikmiş... Buyurun, alın, tepe tepe kullanın! O sizi kullanmadan önce tabii, eğer fırsat bulursanız.

Ya da ben genç filan değilim. Gençlikten elimde kalan, bir tarla dolusu çiçek bozumundan defterler arasında kurutulanlardır. Ama bir zamanlar elbette gençtim ya da çocuktum. Çocukluğum, annemin vakitsiz ölümüne, babamın sevgisizliğine karşın güzeldi. Çünkü Selim arkadaşımdı. Can yoldaşım, kan kardeşim, her şeyimdi o.

Ve ben onu şimdi anneminki kadar uzak bir ayrılığın ötesinde kalmış olarak düşünmekteyim.

Selim'le orta ikide tanışmıştık. Annesiyle birlikte Ankara'dan Yeşilçay'a yeni gelmişti. Babası ölünce amcası onları yanına almıştı. Marangoz Seyfettin Usta, bekçi Affan'dan sonra Yeşilçay'ın en iyi insanıdır. Üstelik oğlu da olmadığından, Selim'e özel bir ilgi gösteriyordu ama Selim duygulu, çekingen bir çocuktu, annesi de. Kendilerini Seyfettin Usta'ya karşı ödenmez borçlar altında hissediyor, bu borcu ödemek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Yeni okul, yabancı çevre sindirmişti Selim'i. Ezilmiş bir hali vardı. Öksüzlük, sığıntılık, babasının yokluğunun acısı ağır bir yük gibi omuzlarındaydı. Ellerini cebine sokar, –belki kollarının çok uzun oluşundan bile utanıyordu– zayıf omuzlarını kısar, hep önüne bakardı. Böylelerine karşı insafsız olur çocuklar. İtip kakmaya başladıklarında Selim'i korumam altına aldım. Ben de bir hanım evladı idim aslında, Selim'den aşağı kalır yanım yoktu ama Memedali beyin oğluydum ya, ille bileğimin güçlü olması gerekmiyordu. Ama sonraları, şöyle dedi bana Selim:

"Beni itip kakmalarından incinmiyordum ki. Büyük çocuklar hep dövmeye kalkarlar beni. Sonra vazgeçerler. Dayak yemek o kadar da kötü bir şey değil. Hem Ankara'da ilkokulda çok güzel bir kız vardı, saçını çekerler, çelme takarlar, olmadı çantalarını sırtına indirirlerdi. Demek ki, duygularını başka türlü göstermeyi beceremiyorlar. Sen aldırmayınca da bir gün vazgeçiyorlar. Ama benimle ilgilenmen hoşuma gitti." Ne söyleyece-

ğini bilemiyormuş gibi durdu bir ara. Sonra usulca ekledi: "Ne de olsa, sınıfta dost olabileceğim bir sen varsın."

Şaşırdım. Bana önemli bir söz söyledi gibime gelmişti de. Ama ne düşüneceğimi bilemiyordum. O, sustuğumu görünce konuşmasını sürdürdü:

"Ankara'da bir dostum vardı benim."

"Dost mu? O da ne demek? Yani dost ne demek biliyorum da neden arkadaşım değil de dostum, dedin?"

"Sadece arkadaşım değildi de ondan. Dostumdu."

"Ne fark eder?"

"Arkadaşınla konuşursun, oyun oynarsın. Dost başkadır. O senden, belki anandan, babandan bile ileridir. Her şeyini onunla bölüşürsün. Sırlarını filan. Aç kalsan, bir dilim ekmek bulsan ona verirsin. Ama belki bu bile bir şey demek değildir. Ne kadar fedakârlık etsen ödeyemezsin."

"Neyi ödeyemezsin?"

"Dostluğu."

"Ankara'daki dostuna kendin aç oturup yemeğini mi verdin?"

"Yoo. Çünkü aç değildi. Ama gerekseydi onun için her şeyi yapardım. O da benim için. Gözünü bile kırpmadan kendini ölüme atardı benim için. Ama gerekmedi. Çocuktuk ne de olsa. Çocukların başına önemli şeyler gelmez öyle. Biz de büyümek isterdik, çocuk olmaktan hoşlanmazdık. Böyle durumlarda çocuk olmak, dayanılır gibi değildir."

"Peki ne oldu o dostuna, öldü filan mı?"

"Yoo, neden ölsün? Nerden çıkardın öldüğünü?"

"Ne bileyim, hep yapardık, ederdik, diye anlatıyorsun da."

"Ayrıldık."

"Neden ayrıldınız? Hani dosttunuz."

Bir süre cevap vermedi Selim. Bocalıyordu. Acaba bana her şeyi anlatsa mıydı, yoksa kendine mi saklasa. Çünkü bu belki de onların kendi sırlarıydı. Sonunda konuşmaya karar vermiş olmalı ki,

"Annemle buraya gelmek zorunda kaldık ya," dedi, "işte bu yüzden dostluğumuzu gömmeye karar verdik. Uzun süre acı çekmemek için. Mektuplaşmaya kalkışsak acımız sürecekti.

Birbirimizi görme umudumuz da yoktu. Ben Ankara'ya gidecek değildim bir daha. Kendimin olmayan bir eve de onu çağıramazdım."

Boğazıma bir şeyler tıkandı. Kafamda dolaştırıp durduğum öyküler canlandı gözümün önünde. Ondan bir an önce ayrılıp dağ, bayır dolaşmak istiyordum. İçimdeki kargaşaya bir anlam vermek istiyordum. Gene de dayanamayıp sordum:

"O dostunla neler yapıyordunuz, bana anlatır mısın?"

"Arada çıkar dolaşırdık sokaklarda. Düşlerimiz vardı. Onları konuşurduk. Gelecekten söz ederdik. Asıl mektup yazardık birbirimize."

"Mektup mu?"

"Mektup."

"Neden? Birbirinizi her gün gördükten sonra."

"İnsan birbirine her şeyi kolayca söyleyemez. Konuşamaz. Ama mektup yazınca..."

"Benimle de mektuplaşmayı düşünüyorsan hava alırsın. Ben mektup yazmayı sevmem."

"Mektup yazmasak da olur. Hem mektup yazarsak dikkati çekeriz. Çünkü sen önemli bir adamın oğlusun. Böyle şeyler herkesin hoşuna gitmeyebilir."

"Neden?"

"Bilmiyorum. Ama anlarlarsa neler olacağını görürsün. Hem dostluğumuz bizim sırrımız olduğuna göre kimse bilmemeli."

"Mektup yazmam gerekmiyorsa mesele yok."

Onunla başka bir şey konuşmadan yanından ayrıldım. Kendi başıma kalıp düşünmek istiyordum. Hava kararana kadar dolaştım. Yeşilçay'ın karşı yakasına geçip tepeleri arşınladım. Kabaran denize bakıp içimdeki fırtınanın çoğalmasına bekledim. Hayatın, yaşadıklarımızın ötesinde bir şeylerle dolu olduğunu ama yaprakların, ağaçların arasına gizlenen periler, cinler gibi onları asla göremeyeceğimizi düşünürdüm. Fırtına, dalgalar, yağmur yüklü bulutlar, özellikle annemin çaldığı, radyoda dinlediği o benim sevmediğim müzikler içimi bilinmeyenlerin özlemiyle doldururdu. Ablamla garip oyunlar oynayarak, düşler kurarak özlemimin bir bölüğünü dindirmeye çalışırdım. Ama

ablam annecilik oynamaya başlayalı düşlerinden vazgeçmişti. Aradığını bulmuş gibiydi. Daha çok kutsal görevler üstlenmekten yanaydı. Kahramanı Jeanne d'Arc'dı. Vatanını değilse bile ailesini kurtarıyordu hiç değilse.

Selim'in sözleriyle yapraklar aralanmış, var olduğuna çoktandır inandığım gizemden bir parça görünmüştü. "O benim dostum", demişti Don Carlos, "o benim için öldü." Selim ve Ankara'da bıraktığı dostu prens, marki filan olmadıkları halde, o gizemi yaşamışlardı. Kıskanmıyordum ama imreniyordum onlara.

Ertesi gün yürüyüşü çıkmak için kandırmaya çalıştım Selim'i. Amcasına yardım ettiğini söyledi. Adamcağızın onun rahat etmesinden, derslerine çalışmasından, acını unutmasından başka bir isteği yoktu ama Selim, günde en az iki saat marangoz atölyesinde çalışmakta kararlıydı.

"Biliyorsun, işim var," dedi.

"İstersen amcan sana izin verir."

"Verir vermesine de ben istemem."

"Benim dostumsan bana karşı da görevlerin var. Seninle baş başa kalamazsak nasıl dost olabiliriz?"

Sesini çıkarmadı ama okuldan sonra benimle yürüyüşe geldi. Çantalarımızı babamın bir tanıdığına bıraktık. Yeşilçay'ın karşı yakasına tırmandık. Ordan deniz tüm görkemiyle görünür. Ülkesini konuk prense gösteren bir hükümdar gibi kıvranıyordum. Ama gevezeliğim uzun sürmedi. Görüntü bizi büyülemişti. Sustuk. Denizin, kapalı gökyüzünün görkemine, susarak boyun eğdik. Sonra kendimizden geçişimiz de fazla gelmiş olacak ki, Selim'in sırtına bir yumruk vurdum, o da beni kovalamaya başladı. Bayır aşağı deliler gibi koştuk, kendimizi kuru otların üzerine fırlattık. Soluk soluğa kalmıştık. Yattığımız yerde kolum koluna değiyordu. Bunu sezer sezmez kalbim daha çok atmaya başladı. İçinde bulunduğum duygu kargaşasından korktuğum kadar, kolumu çekmekten de korkuyordum. O benden daha deneyimliydi, ne de olsa bir zamanlar bir dostu olmuştu, kolunu çekecek yerde, öteki eliyle elimi okşadı, gülümsedi; beni yatıştırdı.

Doğrulduk. Oturduğumuz yerde soluklarımızın düzene girmesini bekledik.

Ona orda Don Carlos'la Marki de Posa'nın öyküsünü anlattım. Horatio Nelson'la Jonathan Blake'in öyküsünü de. Bu oyunları oynamaya karar verdik. Çünkü kendi sevgimizi, kendi dostluğumuzu nereye koyacağımızı, nasıl kullanacağımızı bilemiyorduk.

Ben müteveffa Don Nelson'ın oğlu Horatio idim. Karşımda duran iki ağaçtan biri annem, biri amcamdı. Amcam beni gemisine bindirip uzaklara götürecek, iyi bir gemici olarak yetiştirecekti.

"Burdan ayrılmadan önce gidip dostum Jonathan'la vedalaşmalıyım," diyordum ağaçlara.

"Dostun mu," diyordu annem, "o yoksul balıkçının oğlu nasıl olur da dostun olabilir. Görüşmenizi yasaklamıştım."

"Bırak," diyor amcam olan ağaç –ne de olsa erkek, daha anlayışlı–, "çocuk istediğini yapsın."

Koşa koşa bayırdan aşağı iniyorum. "Jonathan, Jonathan," diye çığlıklar atıyorum. Jonathan kulübesinden çıkıyor. "Jonathan bizi birbirimizden ayırıyorlar. Amcam beni İspanya'ya götürecek."

Sapsarı oluyor Jonathan, ama belli etmiyor. "Senin için iyi olacaksa," diyor, "git, büyük bir denizci olarak dön!"

Birbirimize sarılıyor, birbirimizi asla unutmayacağımıza yemin ediyoruz.

Sonra ben büyük İngiliz Amirali Lord Nelson oluyordum. Jonathan da büyük bir sigorta şirketinin başına geçiyor. Sigortacı olmak ne demektir, sigortacı neden büyük adam sayılır bilmiyorduk ama olsun. Zaten bütün bu hikâyeleri, çocuklarıyla doğru dürüst ilişki kurmakta güçlük çeken, kucağına alıp seveceğine gördüğü filmleri, okuduğu romanları anlatan (masal bile bilmezdi) annemden öğrenmiştim. Ben Amiral Nelson, o büyük bir sigortacı olarak ölünceye kadar dostluk andımıza sadık kalarak yaşıyorduk ama heyhat! Bir türlü bir araya gelemiyorduk. Ben hep denizlerdeydim. (Tanrının cezası Napoléon'la, Fransızlarla savaşıyordum boyuna.) Bir kez Londra'ya gelmiştim ama o zaman da dostum yurtdışındaydı. Ama bana hep yardım ediyordu. Donanmanın gereksindiği parayı sağlamak için (bu İngilizlerinki ne biçim bir hükümetse, kendi donanmasına para

vermiyordu) az kalsın koca şirketi batırıyordu. Ben de ona mektup yazıp teşekkür ediyordum. Bizi birleştiren ölüm oldu. Ben Trafalgar Savaşını kazanırken öldüm (bu savaş için takalardan birini kullanmıştık). Bana kurşun isabet ettiği sırada biricik ve tek dostum Jonathan Blake de bir hainin kurşunları altında can verdi.

Marki de Posa ile Don Carlos'un dostlukları daha da heyecan verici ve acıklıydı. Marki de Posa'yla, İspanya tahtının vârisi gene bir dostluk andı içiyorlardı ama İspanyol boyunduruğu altında inleyen Hollanda'nın kurtuluşu için de ayrıca ant içiyorlardı. Gariptir, kötü kral II. Filip de Marki de Posa'nın dostluğunu istiyordu; çünkü Posa hiç kimselere benzemeyen biriydi, dürüst, yiğit ve korkusuz. Sonra birtakım kötü şeyler oluyordu ve Posa dostunu kurtarmak için ölüyordu. Kral, Posa öldüğü için dövünürken, Don Carlos (yani oğlu) karşısına dikiliyor ve "O benim için öldü," diyordu. Böylece Don Carlos yani ben, babamı en hassas yerinden vuruyordum. Posa (Selim), yerde vurulmuş yatarken, ben babam rolündeki ağacın karşısına geçip "O benim için öldü," diyordum. Sözleri söylerken gözyaşlarımı tutamazdım. Ama adım gibi biliyordum, ölü olması gereken Selim bile gizlice ağlıyordu.

Selâhaddin Eyyubi ve Bozarslan'ı da oynardık. Ama film hakkında hiç bilgimiz yoktu. İki güçlü ve ünlü erkek adının yan yana gelmesi büyülüyordu bizi. Bu iki ad çevresinde çeşitlemeler yapıyorduk. Eyyubi, yanlışlıkla Bozarslan'ın sevdiği kızla evlendiği için Bozarslan kızıyor, Haçlılardan yana oluyordu. Ama Haçlıların Eyyubi'ye hazırladıkları tuzağı öğrenince kaçıyor, dostunu ölümden kurtarıyor, bu arada aldığı yaralardan sonra ölüyordu. Ama dostunu kurtardığı ve onun kollarında can verdiği için mutluydu. Eyyubi bendim, Bozarslan Selim.

Belki de aslında oyun oynamıyorduk. Kısacası asıl amacımız oyun oynamak değildi. Yaşamak istediğimiz dostluğu bu oyunlar yoluyla gerçekleştirebiliyor, dostluğun tadına böyle varıyor, anlamını böyle kavrıyorduk.

Üstelik oyunlar bile yetmiyordu. Birbirimize karşı duyduğumuz derin sevginin tadını çıkarmamız giderek güçleşmeye başlamıştı. Sık sık tartışıyorduk. Hırçın olan bendim aslında.

Belki bencildim, şımarıktım, istediğim her şeyin anında yapılmasına alışmıştım. Ayrıca yüreğime kök salan bu yeni tür sevgiyle uğraşacak bol zamanım vardı. Selim gibi marangozhanede filan çalışmıyordum. Ders aralarında pek buluşamıyorduk; daha doğrusu herkesin içinde baş başa konuşmaktan çekiniyorduk. Aramızdaki ilişkinin başkalarınca kolay kolay kabul edilemeyeceğini seziyorduk. Ayrıca kızlar gibi herkesin içinde kol kola, el ele dolaşmak onurumuzu kırardı. Kızları küçümsüyorduk, onların yaptıklarını yapmaya kalkışacak değildik. Arkadaşlığımızı okul dışında (üstelik o sevimsiz okul bahçesi, duygularımızın coşkunluğuna, yeğinliğine sahne olamazdı) sürdürmek zorundaydık. Selim'inse kırda bayırda dolaşacak fazla zamanı yoktu. Ona bir türlü anlayış gösteremiyordum. Öfkeleniyor, kötü sözler söylüyor, dostluğumuza ihanetle suçluyordum. Sonra da onu üzdüğüm için kendi kendimi yiyordum. Rahatça birlikte olabildiğimiz zamanlar, okul dönüşü onunla marangozhaneye kadar yürüdüğümüz günlerdi.

Sonra sonra amcası, arkadaşlığımızın farkına varmış, belki de yeğeninin, Memedali beyin oğluyla olan yakınlığına önem verdiğinden birlikte olmamızı sağlamak için Selim'in haftada iki günden fazla atölyede çalışmasını yasaklamıştı. Tatil ne güne duruyordu? O kadar hevesliyse tatilde çalışırdı.

Böylece yaklaşmakta olan bahardan, günlerin uzamasından yararlanarak uzun gezintiler yaptık. Bazen iki haylaz delikanlı gibi yarışıyor, güreşiyorduk; bazen ulu bir ağaç, sivri kayalar düş gücümüzü kamçıladığında oyunlarımızı oynuyor, bazen de sevginin, aşkın büyüklüğünden söz ediyorduk. Aşk şiirleri okuyorduk. Daha doğrusu ben, annemin kitaplarını karıştırıp şiirler seçiyor, gecenin geç saatlerine kadar onları okumaktan yorgun düşüyor, ertesi gün Selim'e tekrarlıyordum.

Ormanda dolaşırken çakımızla ağaç gövdelerine adlarımızın baş harflerini kazıyorduk. Bu harfler kimi zaman H. ve J., kimi zaman C. ve P. oluyordu. Deniz kıyısında taş sektirme yarışları yapıyorduk. Yarışların sonu (aslında bütün yarışların sonu) benim surat asmam ya da kavga çıkarmamla sonuçlanırdı. Çünkü genellikle yenilirdim. Güçsüz, beceriksiz, yaptığı işe kendini veremeyen dalgacının biriydim. Denize attığımız taşla-

rın üzerine de adlarımızı kazıyor, böylece denizin dibinde sevgimizi ölümsüzleştiriyorduk.

Daha da ileri gittik. Kurfallı köyünün doğal plajında yükselen dik kayalara tırmandık. Aşağılara düşüp parçalanmayı göze alarak (aslında ben pek tehlikeli yerlere yanaşmıyordum doğruyu söylemek gerekirse) düz bir kaya yüzüne yağlıboya ile adlarımız yazdık. Sonsuzluğa ait bir anıt daha dikmiştik. İnsanlar rastlantı sonucu buraya ulaşırlarsa bakıp düşüneceklerdi, kimdir bu âşıklar diye soracaklardı birbirlerine. Yüzyıllar sonra (belki bin) denize attığımız taşları bulanlar olacaktı. Bu harflerin sahiplerini merak edeceklerdi.

Bunca iyi niyetli çabaya karşın, dostluğumuzdan beklediğimiz coşkunluk uzun sürmedi. Büyük sevgilere hazır yüreklerimiz vardı ama çok deneyimsizdik, üstelik daha çocuk sayılırdık. Selim ve Ankara'daki dostu, sevgilerini gömmekle akıllılık etmişlerdi.

Yatağa yattığımda trajik sonlar düşünüyordum: İkimizden biri ölüyordu ya da bir başkasıyla dost oluyordu. Babam beni –nedense– İstanbul'a, bir başka okula yolluyordu. Tüm sonlar –kendi ölümüm bile– beni ağlatıyordu. Geceleri yalnız odamda gözyaşı dökmekten perişan oluyordum, yastığım sırsıklam kesilmeden uykuya dalamıyordum. Besbelli ne kadar trajik olursa olsun, dostluğumuzun sona ermesini istiyordum gizliden. Gündüzleri de ha bire kavga çıkararak Selim'in dünyasını karartıyordum, daha doğrusu kararttığımı sanıyordum. O, öyle olgun, sabırlı ve iyiydi ki. Bana acıyordu kuşkusuz. Memedali bey gibi zengin ve güçlü bir babam olduğunu hesaba katmadan, anamın erken ölümünden ötürü bana acıyacak kadar iyi yürekliydi. Aslında dost adını benden çok hak etmişti. Zaten dostlukta da alan Nelson, Don Carlos ve Eyyubi'ydi. Ötekiler hep okkanın altına gidiyorlardı.

Neyse ki, ilişkimiz, kendisini doğuran besleyen duygu zenginliğine yaraşmayan bir çekişmeyle bitmedi; yazgımız, acıklı ama onurlu bir oyun sahneye koydu: Seyfettin Usta'nın geçirdiği tehlikeli kalp krizi, uzun süre dinlenmek zorunda kalışı, Selim'in kendisine ve olgunluğuna yaraşır biçimde on altı yaşında marangozhanenin tüm sorumluluğunu üstlenmesi, bu yüzden

okulu bırakışı, bizim de dostluğumuzun sonu oldu. İlişkimiz çıkmazda olmasaydı, onu her şeye karşın sürdürürdük. Sözgelimi ben de bir özveri örneği göstererek, ona işlerinde yardımcı olurdum. Ayrıca derslerine de yardım ederek liseyi bitirmesini sağlardım. Bende öyle bir güç, böyle bir özveri zaten yoktu, zaten ilişkimizin bitmesini istiyordum. Onu, kendi başına atıldığı çetin savaşta tek başına bıraktım.

O giriştiği savaşı kazandı.

Ben başka savaşlara giriştiğimi, özverilerde bulunduğumu sandım ve belki de elimdeki her şeyi yitirdim.

Babam bana soru sormaz pek, bilirim. Ama ablamı aracı olarak kullanabilirdi. Acaba benim ne olacağımı hiç merak etmiyor mu? Ömrümün sonuna kadar taş taşıyacağımı beklemiyordur herhalde. Benim için kurduğu düşlere limon suyu sıkıverdim. Aslında benim beş para etmediğimi çoktan biliyor olmalı. O, öyle bir adamdır, insanın ciğerini okur, kararını verince artık gereksiz hayallere kapılmaz. Gençtir, dur bakalım, hayat onu değiştirir, filan demez. Gene de hakkımda ne düşündüğünü, onu çok mu düş kırıklığına uğrattığımı merak ediyorum. Merak ediyorum dediysem, o kadar da çok merak etmiyorum hani. Bizim ihtiyara fazla önem vermem. Merakım biraz da can sıkıntısından.

Ben bizim ihtiyara fazla önem vermem de –bu çok doğal– ama onun bana aldırış etmemesine aklım ermiyor. Ne de olsa onun geleceğiyim ben. Benim için değilse bile, kendi hesabına benimle ilgilenmeli. Ablam aracılığıyla bana sorular sorabilirdi. Belki ablamı bu konuda zorlamıştır da, ablam yanaşmamıştır. Hiç bana göre olmayan bir ana babaya karşılık, harika bir ablam olduğunu yadsıyamam. Üstelik annem vakitsiz ölerek, kendisiyle günün birinde hesaplaşma fırsatını da elimden aldı. Babam bu kadar kötülük etmedi hiç değilse... Bir gün, yani yeterince büyüyünce, karşısına çıkıp hesap sorabilirim. Ama belki de annem iyiliğinden ölmüştür. Kendisi gibi züppe, özentili bir ananın yerine ablam gibi sevgili birini bırakmak için. Valla şu anaların evlatları için yapamayacakları fedakârlık, katlanamayacakları cefa yoktur; iyi, doğru dürüst bir ana olmaktan başka. Demek ki, bu, her şeyden zor. Bunca zorluğa katlanacağına ölür

gidersin, yüklersin tüm bir evin sorumluluğunu ve on iki yaşında bir piç kurusunun analığını gencecik, çocuk kızının omuzlarına... Ve yallah! Babam hiç değilse yaşamak cesaretini gösterdi. Peh, peh, peh!

Üniversiteye gideceğim sıralarda babam benimle en uzun konuşmasını yapmıştı (beni adam yerine koyup nefes tüketmeye pek meraklı değildir de). Ne olmak istediğimi sorup duruyordu. Bense hiçbir şey olmak istemiyordum. Ne yapayım, daha çocuğum, yeryüzünde ne kadar yaşadım ki, hangi işe yatkın olduğumu, hevesim olduğunu bileyim? Gerçi bize pek söz düşmüyor; bilgisayar denen hayvan her bir şeyi bizden iyi biliyor. Sözcüğün anlamını bile bilmediğin, üstelik dilin bile dönmediği halde sana, "Paleoantropolog ol," diyor sözgelimi. Sen sonra koskoca paleoantropoloji diplomanla bir bankaya veznedar atanıveriyorsun. Oysa Türk parasını tanıyan ve sayı saymayı bilen ilkokul bitirmiş herkes veznedar olabilir. Bu işler böyle... Zaten dediğim gibi, tüm mesleklerde şöyle bir gönlümü gezdirdim, hiçbirini içim çekmedi. Arkeoloji fena değildi yalnızca. O da belki ablamın anlatma biçiminden. Arkeolog denen heriflerin ne alıp sattıklarını sormuştum da, ablam şiir okur gibi anlatıvermişti. Hikâye anlatmakta annemden kalır yeri yoktur çünkü. Babama, büyük bir coşkuyla koşup sonunda arkeolog olmaya karar verdiğimi söyleyince hemen kaşlarını çatmıştı: Böyle boktan bir meslek tanımıyordu.

Sonunda kazana kazana Rus Edebiyatı bölümünü kazanınca babam kuduruyordu. Hemen ön kayıtla öğrenci alan Yüksek Denizcilik Okulu'nu gözüne kestirdi. İstanbul'da özel bir öğretmenden kondisyon dersleri aldım. İyi yüzdüğüm, dağ bayır aldırmayıp yürüdüğüm, pek sigara içmediğim için iyi durumdaydım. Yüksek Denizcilik Okulu sınavlarını kazandım. Kaptanlık hiç de fena meslek değildi. Doktor, mühendis, avukat, öğretmen filan olmak kadar kötü değildi hiç değilse.

Okula başladıktan üç dört ay sonra derslerden iyice bunalmıştım ama aralarında kendi kişiliğimi unuttuğum (çünkü on iki yaşımdan beri en çok rahatsız olduğum kişi kendimdim) arkadaşların arasındaydım. Ahmet, Mehmet, Ali olarak hiçbir varlığımız yoktu, biz bir bütündük, bütünün içinde erimiştik. Birtakım abi-

ler bu sevimli grubu ellerine geçirip bir güzel yoğurdular. Kendi kendimiz olmak gibi belalı bir savaştan kurtardılar. Eksiklerimizi bilmek ya da kusurlarımızdan utanmak zorunda değildik. Geçmişimizin yükünden kurtulmuştuk. Uğruna savaşacağımız inanç karşısında hepimiz eşittik; sıfır ya da kahraman olarak. Kötü burjuva ailelerimizin bizim için oluşturdukları o kaya gibi ağır geçmişi omzumuzdan kaydırıvermemiz o kadar kolaydı ki. Biz düşünmek zorunda değildik, başkaları bizim için düşünüyor, karar veriyor, buyuruyordu. Ama ben böyle bir ortamda bile yetersizdim. Önüme konan koca koca kitaplardan hiçbir şey anlamıyordum. Arada abilerimizce sınava çekildiğimde apışıp kalıyordum. Örgütte benim kadar özeleştiri yapmak zorunda kalan kimse yoktu. Kısacası devrimci olmayı bile beceremiştim.

Babam, ömrümün sonuna kadar taş taşıyacağımı mı sanıyor yoksa diye kahırlanmam saçma. O isterse sanmasın, becerebileceğim tek iş taş taşımak olacak galiba.

Üstelik Selim'le ilgili anılarım ayaklanınca kimlik, kişilik kaygılarım yeniden depreşti.

Bizim güzelim dostluğumuza ne olmuştu? Hadi diyelim, deneyimsizlik, çocukluk... Ya tüm bunları yadsıyan, unutturan o iki yıla ne demeli? Ben neyim, kimim? Hangisi gerçek? Selim'le o coşkun yılları yaşayan çocuk mu, Selim'i yadsıyıp kendine uyan gerçek kimliği bulma yolunda yalpalayıp duran sözümona genç mi, yoksa varlığını tümüyle bilimsel (ve ayrıca kutsal) sandığı inançların hizmetine veren mi? Ben korkak mıyım, yoksa iki yılımı verdiğim eylemin yanlışlığını görüp ondan dönme gücünü kendinde bulacak kadar yürekli miyim? Daha doğrusu ölüm tehlikesiyle ilk karşılaşışımda donuma edecek kadar korkak mı? Yoksa böyle kendimle uğraşıp durmanın nedeni kötü bir bireyci oluşum mu? Aklı başında kişiler böyle kendi kendilerini yiyip durmazlar, işleri neyse, okumak mı, çalışmak mı, onu mu yaparlar? Saçma sapan sorularla yorgunluktan perişan düşmezler, gece uykularını bölmezler mi?

Fener'in yolunu tutmaya karar verdim.

Ama işimi bitirip eve gelinceye, yıkanıp temizleninceye kadar vakit geçti. Affan Usta'yı Fener'in önündeki çardakta (yazın Fener sıcak olduğundan gündüzleri çardakta oturur Affan Usta)

balık çorbasını karıştırırken buldum. Uzun zamandır nerelerde olduğumu sorup utandırmadı beni.

"Tam zamanında gelin," dedi, "çorba pişmek üzere, birlikte yeriz."

"İyi olurdu ama eve yemeğe yetişmeliyim."

"Eskiden böyle nazlanmazdın ama."

"Yok nazlanmıyorum. Aslında özledim çorbanı."

"Mutfaktan bir tasla kaşık, çatal al, gel hadi."

Affan Usta çorbanın altını kıstı. Karşılıklı oturup konuşmaya başladık.

"Çalışıyormuşsun, duyduğuma göre," dedi muzip muzip gülerek. "İyi de, taş taşımak neyin nesi oluyor? Babanın yanında sana uygun bir iş yok muydu? Yoksa nefsine eziyet mi etmek istiyorsun?"

"Anlamadım."

"Sana göre aşağılatıcı bir işin üstesinden gelip benim bilemediğim bir şeyin öcünü mü alıyorsun kendinden?"

"Yoo. Taş taşımak tam bana göre. Karışanım, görüşenim yok. Yollarda tek başımayım. İşimi seviyorum. Herhangi bir sorumluluğum yok. Taş olmazsa, kavun, sebze indiriyorum yolun kıyısına."

"Kışın ne iş yapacaksın?"

"Bakalım, bir şey bulurum."

Ona sıkıntılarımı, sorunlarımı anlattım, ne kadar anlatabildimse. Sesini çıkarmadan dinledi. Sonra ocaktan çorba tenceresini indirdi, masanın üzerine koydu, taslarımızı doldurdu. Çorba mis gibi kokuyordu.

"İçine üç beş de midye attım," dedi. "Hurşit, lokanta için toplarken verdi de."

Sessizce çorbalarımızı kaşıkladık. Taslarımız yarılanınca,

"Ben çok fazla dolaşmadım orda burda," dedi. "Fazla insan da tanımam. Ama beşini, onunu tanımak yeter adam olana. Aslında herkes seninkine benzer sıkıntılar geçirmiştir geçirmesine de, belki dile getirmeyi beceremediği ya da yakınmaya kalkmamıştır. İnsan nasıl oluşur? Önce Tanrı yaratır onu. Sonra yakınları iyiyi, kötüyü öğretmeye başlarlar. Bir sürü insanla tanışsın. Her biri bir şey ekler sana, ya da değiştirmeye uğraşır. Ama en

büyük savaş (kafasını gösterdi) burda olur. İnsanı insan yapan bu savaşı kazanmaktır. Tabii koyun gibi güdülmekten hoşlananlar da vardır. Çoban sopasını kaldırdı mı yola düzülürsün, çoban dur der, durur, çayıra yayılırsın. O, seni suya götürmezse, susuzluktan ölürsün. Sonra günü gelir, sesini çıkarmadan bıçağın altına uzanırsın. Şimdi sen böyle olmadığın için kendini suçlamalı mısın?"

Cevap vermemi, bir şey söylememi bekledi. Ben susunca çorbasını içti, kendi tasını yeniden doldurdu. Ben eve tok gitmeyeyim, sofraya oturayım diye başka çorba istemedim.

"Ama," diyebildim sonunda, "dünyada bu kadar çok sorun varken insanın kendini bir şey sanıp böyle didikleyip durması doğru mu?" Bireycilikten filan söz edemezdim, anlamazdı çünkü.

"Yeryüzünde hiçbir varlık ötekine benzemez. Bir yaprak bile ötekilere benzemez. Tanrı öyle olsun istemiştir. Ama insanı, kendi kendini denetleyecek, kısacası biraz da kendi kendini yaratacak biçimde dünyaya getirmiştir. Yeryüzünde büyük insanlar var: Peygamberler, başkomutanlar, vatan kurtaranlar, insanlığa hizmet eden bilim adamları... Küçük insanlar da var: Fener bekçisi Affan gibi. Ama hepsi yataklarını kazarlarken, amaçlarına ulaşırlarken aynı emeği harcarlar. Tıpkı büyük ırmaklarla, küçük çaylar gibi. Hepsi de sonunda denize ulaşırlar. Yollarında ilerlerlerken kimi zaman taşıp çevrelerine felaket getirirler. Ama tarlaların sulanmasına, barajların yapılmasına da yararlar. Büyük ırmakların hem yararları hem zararları büyüktür. Küçük bir dere, kendincedir. Zararı yoktur. O da işe yarar. Ne var ki, büyüğü de küçüğü de sonunda büyük denize karışırlar, denizle bir olurlar. İnsanlar da öyledir. Yürüdükleri yolda kimi zaman hırçın, kahredici olurlar, kimi zaman yararlı. Sonunda varacakları yere varırlar, büyük denize, Tanrıya ulaşırlar."

Bir süre sustu, söylediklerini sindirmemi bekledi. Sonra,

"Bu dünyaya gülüp söylemek, rahat etmek için gelmedik. Bazıları için hayat kolay olabilir. Ama hayatı kazananlar acı çekenlerdir, çile çekenlerdir. Acı, bir terbiyedir. Ve yaşamak, insan olma yolunda verilen zorlu bir kavgadır. Zordur insan olmak evlat."

Affan Usta'nın ne demek istediğini pek anlamamıştım. Ama Affan Usta yapacağını yapmıştı. Coşkuluydum, mutluydum. Tepeden aşağı ıslık çalarak indim. Affan Usta'dan ayrılınca hep böyle olurum.

Gene de geceleri karabasanlarla boğuşacağımı biliyordum.

Kendimi seviyor muyum, nefret mi ediyorum? İnsanları seviyor muyum, herkesten tiksiniyor muyum? Tiksiniyorsam, neden herkesin yüzüne gerçek duygularımı haykırmıyorum? Korkağın biriyim. İstanbul'dan nefret etmiyorum. Ama sosyalistler iktidara geçince gelip beni bulacaklar. Ve sorguya çekecekler. Kendi arkadaşlarım... Bir alan dolusu halkın önünde kürsüye çıkarıp elime bir mikrofon tutuştururlar. Orda özeleştirimi yapmamı isterler. Ben de konuşmamın sonunda dizlerimin üstünde sürüne sürüne ağlar, ne olur bağışlayın beni derim. İşte ben buyum. Böyle olduğum için taş taşıyorum.

Hayır, ben tekim, bir taneyim. Kimselere benzemem. Tüm kötü huylarımla bir taneyim. Dünyayı yerinden oynatamayacağıma aklım ereli taş taşıyorum. Herkes ister dünyayı yerinden oynatmak. Çöpçü bile çocukluğunda böyle şeyler düşünmüştür. Her bebek dünyayı yerinden oynatmak için dünyaya gelir. Sonra sokakları süpürmeye, taş taşımaya razı olur. Biz de dünyayı değilse bile, Türkiye'yi yerinden oynatacaktık. Onlar oynatırlar belki, bizimkiler, Maocular. Ama ben kaçtım.

İşte böyle, arada aklıma geliyor. Arada bir Selim'i düşündüğüm gibi. Selim'le geçen günleri nasıl unuttumsa, İstanbul'da geçenleri de unuttum. Affan Usta'ya gidip balık çorbası içiyorum. Hep böyle, yaşadığım zamanın defterinden yılları koparıp buruşturup atarak mı geçireceğim ömrümü? Hayatımın sonuna değin saklayacağım, üzerine titreyeceğim yıllarım, anılarım olmayacak mı? Elimde hiçbir şey kalmayacak mı? Her şeyi bozuk para gibi harcayacak, benim olanları yok mu edeceğim?

İki gün önce traktörle eve dönerken yolda, ablamla Filiz'e rastladım. Yürüyüş yapıyorlardı. Onları görünce traktörü durdurdum, bir iki kelime konuşuruz diyordum. Filiz beni görünce deliler gibi gülmeye başladı. Bir türlü kendini tutamıyordu. Gülerken o kadar güzeldi ki, benimle alay etmesine aldırmadım.

Birini –hele bu biri güzel bir genç kızsa– neşelendirebilmek hoşuma gitmişti. Utanmasını engellemek için neyime güldüğünü sordum. Biraz toparladı kendini.

"Oraya öyle tünemişsin," dedi soluk soluğa. "Bir de başındaki şapka yok mu, nerden buldun onu? O kadın şapkası ayol!"

Yeniden makaraları koyuverdi. Kahkahaları bulaşıcıydı; ablam, arkasından ben, gülmeye başladık.

"Hadi geri zekâlılar siz de," diye onları azarladım gene de. "Kendinize bir başka eğlence bulun. Benim yorgunluktan canım çıktı. Eve gidiyorum. Ne haliniz varsa görün."

Ablam arkamdan seslendi:

"Fatma'ya söyle, çay suyunu ocağa koysun. Dönüşte hep birlikte çay içeriz."

Yıkandım, temizlendim, temiz gömlek, pantolon giyip terasa indim. Kızlar da gelmişlerdi. Filiz gene kıkırdamak üzereyken kendini tuttu.

"Aman bu yakışıklı delikanlı da kim," dedi beni baştan aşağı süzerek.

"Kulunuz Erol," deyip önünde eğildim." Görevim taş taşımak. Siz ne iş yaparsınız?"

"Ben mi? Ne çabuk unuttunuz, ben henüz öğrenciyim, şimdi tatildeyim, dinleniyorum."

Türk filmlerine fazla meraklı, dedim içimden, kolejli şımarık zengin kızı (oynayan Filiz Akın) rolünde, o cırlak sesli dublajcının ağzıyla konuşuyor. Ama yakışıyor haspaya. Yakışıyorsa mesele yok.

"Tatil üç ay," diye üsteledim. "Hâlâ dinlenemezdiniz mi?"

"Oğlumuz yıllardan sonra çalışmaya başladı ya, artık çalışmanın bir erdem olduğuna inandı. Tövbe etmiş bir eski tembel olarak, herkesi işe çağırıyor," dedi ablam.

"Ben Filiz'le konuşuyorum abla. Lütfen araya girme. Herhalde kendi savunmasını bilir."

"Savunacak neyim var? Hiçbir iş yapmıyorum. Gerçek bu. Yani başkalarının iş sandığı şeyleri yapmıyorum. Yoksa benim her anım doludur."

"Neyle sözgelimi? Gününü nasıl geçirirsin?"

"Ne bileyim canım, gün dediğin geçer gider işte. Güzel ve

hızlı bir biçimde. Geceleri bir türlü uyku tutmaz beni. Çünkü o günkü işimi bitirmemiş olurum. Bu da beni tedirgin eder."

"Günlük işin de neyin nesi?"

"Yaşamak."

"Harika! Gerçekten harika! Sen eşi benzeri olmayan bir kızsın. Peki, bütün gün sıkılmaz mısın hiç?"

"Evdekiler, kendilerine yardım etmemi, dikiş temizlememi, baskı yapmamı, sebze ayıklamamı, patlıcan kızartmamı, makarna haşlamamı isterlerse sıkılırım tabii. Ama canımı sıkmalarına izin vermem pek."

"Ne yaparsın?"

"Sözgelimi kitap okumak bahanesiyle ya duta ya da bahçe duvarının üstüne çıkarım. Biri, Filiz, diye seslendi mi hoop aşağı atlar, kaçarım."

"Ayıp sana," diye Filiz'in sözüne kesti ablam. "Anneni, ablanı biraz olsun düşünmelisin. Onların canları çıkıyor, hiç değilse istedikleri zaman yardımlarına koş."

"Canım, o işleri yapıyorum yapmasına da, can sıkıntısından ölerek yapıyorum. Hem benim daha önemli bir görevim var. Onları eğlendiriyorum."

"Filizciğim," dedi ablam, "Erol'la konuşmanı yasaklıyorum. Aylaklığı öyle bir övüyorsun ki, bizim oğlan kırk yılda bir üstlendiği işten vazgeçebilir."

"Aklımın ermediği bir şey var," dedim ablama. "Nasıl oluyor da senin gibi görevlerinden başka bir şey düşünmeyen biri, Filiz gibi bir aylakla arkadaşlık edebiliyor?"

"Doğa yasası: Karşıt uçlar birbirine çeker."

"Sahi mi? Bak hele, neler de biliyorsun."

Ablam kafama çay kaşığını fırlattı.

"Zevzek! Sen kendinle alay et."

O kadar iyi hissediyordum ki kendimi. İkisi de beni neşelendirmek için uğraşıyorlardı. Başarmışlardı da. Bir gün gelecek, şu günleri de mi defterimden koparacak, buruşturup atacağım? Şimdilik hiç sanmıyorum, diyorum ama benim ne yapacağım belli olmaz ki. Bu saatler böyle uzasın... Hiçbir şey yapmadan, ama Filiz'in dediği gibi yaşayarak geçen saatler bunlar. Sonra Filiz gidecek. Güneş batmak üzere olacak. Ve batacak. Hava ka-

raracak. Babamın varlığının kara bir bulut gibi çöktüğü sofrada yemek yiyeceğiz. Ablam bu ikindi üstüne göndermeler yapıp beni ve babamı güldürmeye çalışacak. Belki başaracak ama hiçbir şey şu andaki gibi tatlı olmayacak. Çünkü babamın bulunduğu yerde her şey ağırdır, dibe çöker, sevinç bile. Babam terasta oturmaktan hoşlandığından, onları baba kız baş başa bırakıp yukarı odama çıkacağım ya da biraz dolaşacağım. Kafamda kopuk düşüncelerle, hayalet anılarla, gulyabani anılarla...

Mutlu olmak istemek (mutlu olmak demiyorum, çünkü öyle bir şey yok yeryüzünde) herkesin hakkı değil mi? Ben de isteyemez miyim? Filiz'le evlensem... Ömrüm bu iki kadının arasında geçse. Akşamları babamla oturma kâbusunun, tüm bir gün ve gece Filiz'le geçecek saatlerin güzelliği yanında ne önemi kalır. Birlikte (yani Filiz'le ben, ablam çalışkanlığını sürdürebilir gönlünce) hiçbir şey yapmamanın, hiçbir işe yaramamanın coşkusunu yaşasak. Filiz bana, karabasansız, gulyabanisiz, hortlaksız, hesaplaşmasız düşünmeyi öğretse. Ben gene taş taşırım. O zaman babam kızmaz. Belki işini ve çocuklarının (bir de gelininin) geleceğini taş taşımaktan başka işe yaramayan bir adama emanet edip edemeyeceğini düşünerek üzülür. Aman canım, kâhya Kasım ne güne duruyor? Tabii o da ölebilir. Gerçi oğulları var ama oğullar babaları gibi namuslu olmayabilirler. Bize kazık da atsalar, doyuracak kadar para verirler ya. Tek lüksümüz ablamın giysileri olur. Onları da Filiz'in ablası, bir zahmet, parasız diker artık. Evi onartmak gerekebilir, hastalık filan, fazladan masraflar... O zaman bir iki tarla satarız. Sat sat ye, tokgözlü bir yaşam sürersek ölünceye kadar idare eder. Belki ablam becerikli biriyle evlenir, işlere o el kor. Aslında para konusu hiç önemli değil benim için; bütün bunları babam adına düşünüyorum.

Başka şeyler de olabilir; o zaman babam ne kadar önlem alsa yararsız: Ülkede devrim olur, bizimkiler iktidara gelirler, çiftliğimizi, her şeyimizi elimizden alırlar. Alsınlar. Ben gene taş taşır, ailemi beslerim. Ablam gibi yetenekli birini zaten mutlaka bir işin başına geçirirler. Filiz yandı. Çalışmak zorunda kalır zavallı. Gene de ne yapar eder, kimsenin ruhu duymadan kaytarmasını bilir. Ben kendi hesabıma güdülmeye razıyım. Affan Usta'nın kulakları çınlasın! Ellerini dizlerinin üstüne koyup,

bakışlarını namaz kılar gibi yere çevirmiş, hikmet savurmayı bilir ama insanları hiç tanımıyor. Benim o güdülmeye can atan koyunlardan olduğumu anlayamadı.

Beni sev Filiz, ne olur! Çünkü ben seni seviyorum. Benimle evlen. Yaşamak için muhtacım sana, hayata dayanabilmek için. Umursamazlığına, yürekliliğine, hiçbir şeyi ciddiye almayışına, karşıma geçip, şapkamı (şapka aslında annemindi) göstererek deliler gibi gülüşüne, yıpranmış, el sürülmemiş gençliğine hayranım. Sensiz yapamam. Sensiz yaşayamam. De ki, bu sevgi değil, ancak sen bana muhtaçsın. Ne çıkar? Herkes değişik bir şeyin peşine düşebilir. Bunda büyütecek ne var? Böyle diyeceksin, biliyorum. Ne çıkar? Aşk da geçicidir (öyle midir, değil midir aslında ben bilemem tabii, çünkü hiç âşık olmadım; ne var ki, geçici olduğu hep söylenir ve romanlarda filmlerde de öyledir. Ölüm almazsa çiftlerden birini, bu kez hayat alır götürür), ama sana duyduğum özlem, ihtiyaç geçici değildir. Sen benim için hava gibi, su gibisin. Sensiz olamam. Anla beni. Umarım. Evlenmeyi bayağılık olarak görmezsin. Çünkü seninle evlenmek istiyorum ben. Sen de istemelisin. Ancak benim yanımda hiçbir şey yapmadan geçirebilirsin ömrünü. Bir başka erkek senden neler neler ister. Evini derli toplu, temiz tutmanı, ölesiye çalışmanı, iyi yemekler pişirmeni, sosyal ilişkilerini aksatmamanı filan. Başka bir erkek seni harcar sevgilim. Bir başka erkeğin yanında doğallığını yitirirsin. Benim yanımda istediğim kadar çık dut ağacına, bahçe duvarına, hiç kızmam. İşten eve döndüğümde, ne yemek var, pantolonumu ütüledin mi, diye sormam hiç. Dut ağacında kaç saat kaldığını sorarım. İki saat mi dedin, çok az. Yoksa duttan bıktın mı? Elma ağacını denesen. Bahçemizde çok şükür her türlü ağaç var. Ama sakın incire çıkma. Köylüler incirin altında uyumanın zararlı olduğunu söylerler de. İnsanın başı ağrırmış.

Öyle her dakika başında dururum da sanma. Zaten işim gücüm var benim. Ama izin verirsen birlikte çıkarız ağaçlara. Senin için çıkılması en elverişli, en çabuk büyüyen ağaçlar diktirtirim. Ağaçlar bir an önce büyüsün diye Amerika'dan özel gübreler getirtirim. Dur, bir dakika, gidip şu bizim ağaçlara bir bakayım. Gözün aydın Filizciğim. Bahçemizdeki dut duvara yakın değil ama pek heybetli bir şey, çocukken salıncak kurar, sallanırdık

ablamla. Ablam çok güzel kolan vurur, ben bacaklarına yapışır korkudan ağlardım. Armuda çıktım, denedim. Çıkılması kolay bir ağaç. Ötekiler için Selim'e söylerim sana merdiven yapar. İstersen bahçe duvarını yükseltiriz. Her zaman Filiz Akın olacak değilsin ya, Jane Eyre'i de oynamak isteyebilirsin. O zaman bir şato gerek sana. Tabii İngilizce konuşacak değilsin. O zaman ne dediğini anlamam. Zaten sen de İngilizce bilmiyorsun, ne iyi. Bizim kızlar arasında anadili gibi İngilizce bilenler vardı da, sinir olurdum kendilerine. Madem Maocusun, hiç değilse Çince öğren, değil mi ama? Çince bilseler, konuşsalar, Çince kitaplar okusalar kızmayacağım. Neyse, bize ne bütün bunlardan? Yabancı dili ne yapacağız? Zaten birini öğrensen, anadilin gibi konuşsan, hep birileri çıkar, ne, kapitalistlerin dilini mi, ne, revizyonistlerin dilini mi, Fransızca mı, seni züppe seni, diye azarlarlar. İyisi mi sen sen ol, kendi dilimizden şaşma. Zaten canım benim, belki sen konuşmayı bile iş yapmak sayıyorsundur da, konuşmak bile istemiyorsundur. Olsun. Hem ne o öyle, lak lak lak... Leylek miyiz biz? Konuşmasak da olur. Sen yanımda ol, yeter.

Günün birinde ağaçlara tırmanmaktan bıkar da, başka şey istersen, ona da bir çare buluruz. Senin için yapamayacağım şey yoktur. Böyle konuşuyorum diye senin için kahramanlıklar filan yapmaya kalkışacak değilim, için rahat olsun. Zaten senin böyle saçmalıklardan hoşlanacağını sanmıyorum. Katlanmak zorunda kalacağın bir tek babam olacak evde. O da çok sevdiğin ablamın babası. Ayıptır söylemesi, bir ayağı da çukurda zaten (sakın babamın öküz gibi sağlam olduğunu öğrenme, üstelik elli sekiz yaşındakilerin ihtiyar sayılmayacağını da söyleyenler var).

Canım Filizim, seni Fener'e götürürüm. Affan Usta'yı seversin. Orda deniz ne kadar güzeldi. Kurfallı köyünün ordaki pembe kumlu sahile gider, yüzeriz. Kumda ateş yakar, sana balık pişiririm. Kumlara uzanır, keçi sürüsünün çıngıraklarını dinleriz.

Bütün bunların hepsi iyi, hoş da, Filiz'e nasıl evlenme önerisinde bulunacağım? Utanırım. Hem tam o sırada sağırlığım tutar da, Filiz, evet mi dedi, hayır mı, anlayamazsam ne olacak? O patlamalar geçti ama geçici sağırlıklarım haftada bir kez olsun yokluyor. O sırada biriyle konuşmaktaysam, idare etmeye ça-

lışıyorum. Tabii bana söylenenleri el yordamıyla anlamaya çalıştığımdan kim bilir ne potlar kırıyorumdur da, şimdiye değin kimseye evlenme önerisinde bulunmadığım için onarılmaz hatalar işlememişimdir sağırlığımla. En iyisi ablam halletsin bu işi. Hem burası kasaba. Kasaba göreneklerine uygun davranmak gerekir. Babamla gidip Filiz'i istesinler, o kadar.

Acaba babam eli ekmek tutmayan, okumayan oğlunu evlendirmeye razı olur mu? Filiz'i mutlaka seviyordur. Ablamın yakını olduğu için, salt bundan ötürü bile sever Filiz'i. Ablam da aman kızı başkaları kapmadan filan gibi laflar ederse...

Vakit geçirmeden ablamla bu işi konuşmalıyım ama ondan bile utanıyorum.

Kızların anlaştıkları bir tek konu var şükür: Yusuf. Onu özlüyorlar bekliyorlar, bir daha gelir mi gelmez mi, neden ne zamandır haber yok; şunu dediydi, bunu anlattıydı, gülüşüyorlar. Onlar kadar ben de özledim Yusuf'u, İsmail efendi de. Fırtınanın limanı altüst etmesi, herkesi şaşkına çevirmesi gibi bir esti evimizde, hepimizi tersyüz etti; sonra da geldiği gibi ansızın çekti gitti.

Yusuf abimi hep beklediydim, onu görme umudumu bir gün bile yitirmediydim. Kim ne derse desin, seviyordum onu. Yaptığı her şeyi bağışlıyordum. Kocamın da ailesinin de ondan haberlerinin olmamasına gizlice seviniyordum. Onun hakkında tek kötü söz söyleseler cart diye yırtıverirdim ağızlarını alimallah. Evet, onu hep bekledim. Beni çok severdi çünkü. Hastalansam, başucumdan ayrılmaz; horlanmama, eziyet görmeme nasıl katlansın. O kızcağızı berbat etti ya, kim bilir ne oldu da... Allah şaşırtmasın insanı. Aslında öyle iyi bir yüreği vardır ki abimin. Deliydi yalnızca. Hem ne deli. Asıl bu yüzden tatlıydı belki.

Geçen yaz ortasıydı, kapı çalındı. Biz gene Latife ile avluda oturmuş ha bire dikiş dikiyoruz, nakış işliyoruz. Latife makinenin başından kalkmasın diye kapıyı ben açtım. Karşımda bizim kasabanın deli bozuk habercisi Ahmet, yanında bir delikanlı, elinde bavuluyla... Yüreğim ağzıma geliverdi: Yusuf. Abim gelip beni bulmuştu sonunda.

"Abiii," diye bağırıvermişim. Sonra toparlandım. Karşımda yirmi beş, otuz yaşlarında bir delikanlı durmakta ve ben ona abi demekteyim.

"O kadar mı benziyoruz?" dedi delikanlı.

Kafam iyice karışmıştı ya, elâlemin gözü önünde konuşmamamız gerektiğini düşünecek kadar akıl kalmıştı kafamda. Delikanlıyı kolundan tutup içeri çektim, kapıyı da Ahmet'in yüzüne örtüverdim.

"Amanın hıh demiş de burnundan düşmüşsün yiğit ağamın," diye başladım söylemeye. "Kendisi nerelerde? Neden hiç görünmedi?"

"Demek haberiniz yoktu. Babam öleli çok oldu."

Oğlanın gelişine sevinmeyi bırakıp bir ağıt tutturayım! Dünya gözüyle bir kez daha göremeden koyup giden abim, diye. Ne zaman rahmetli oldu ki? Çok oldu, on beş yıl filan. Demek on beş yıl boşuna beklemişim zavallıyı. Ölmüş gitmiş bir haber veren olmamış. Vah bana, vah! Kapının dibine çökmüş feryadımı sürdürmekteyim. Latife yanıma gelip sarıldı bana. Şaşkın zavallı. Sonunda ağlamayı kestim. Bu kez abuk sabuk gülerek,

"Kız, bak bu senin dayının oğlu, özbeöz dayının. Adın nedir yavrum?"

"Yusuf."

"İşe bak, sana kendi adını vermiş. Böyle gariplikler ondan beklenir zaten. Kim bilir ne düşündü de sana 'Yusuf' dedi."

Sonra sedire oturduk. Yusufçuğu kollarımın arasına aldım, güzel yüzünü öptüm, okşadım. Kız Latife koş, Filiz'i bul, gel. Sokaktaki çocuklarla da babana, kahveye haber sal, oyalanmayıp gelsin.

Amanın ben delirmişim. O zamana değin yaptıklarımın ipe sapa gelir yanı yoktu ya, sonrasını hiç hatırlamıyorum. Deli deli bir gülüp bir ağlıyorum. Filiz'le İsmail gelince beni hepten deli sandılar. Yusuf'a aldırdıkları yok, benimle ne edeceklerini düşünmekteler kara kara. Olana bitene de pek inanmamışlardı doğrusu. E, ben onlara hiç Yusuf abimin sözünü etmemiştim ki. Evlenirken ayıbımdır diyerek gizlemiştim ya, ondan sonra da hiç ağzıma almadım artık. Durup dururken yirmi beş yıl geçmiş aradan, ben diyorum ki, abimin oğlu geldi. Kim inanır? Eh, yalan da söylemeyeceğime göre demek ki aklımı yitirdim. Bir gülüp bir ağlamaktayım öte yandan da.

Ama kurban olduğum Rabbim, kan çekti besbelli, hani beni deli sanıyorlar ya, Yusuf'a bir şey sormadılar. Bir konuk nasıl ağırlanırsa çevresinde öyle dolandılar. Filiz çay yaparken Latife hemen hamam sobasını tutuşturdu. İsmail efendi çarşıya koştu. Ben elden ayaktan kesilmişim, ağzım açık, hamamdan yeni çıkmış, tıraş olmuş, bir güzel giyinmiş Yusuf'a bakmaktayım.

Onlar –evladım Filizim bile hiç nazlanmadan mutfağa girmiş– köfte, patates kızartmışlar, yoğurtlu çorba yapmışlar, Yusuf abilerinin yorgunluğunu alsın diye. İsmail efendi karpuzu kendi eliyle kesmiş. Bizde âdettir, sofrada konuşulmaz (koca evinin âdeti işte); gene öyle oldu ama yemek üstüne çaylarımızı içerken İsmail efendi Yusuf'a döndü:

"Evimize hoş geldin ya oğlum," dedi, "bunca yıl nerelerdeydin?"

"Olmadı işte enişte." Büyük adam gibi konuşuyordu, sanki İsmail efendinin eşiti. "İş, güç. Babam ben çocuk sayılırken rahmetli oldu. Onun ölümünden çok önce hayata atılmıştım zaten. Hep çalıştım, şikâyetim yok, sanat sahibiyim. Babam arada uğrardı bana. Son gelişinde, ölümü malum olmuş gibi elime bir kâğıt tutuşturdu. Bakmaya zamanın bile olmadı desem inanmazsınız. Çocukluğumdan beri şunu bunu koyduğum bir kutum vardı, geçenlerde bir karıştırayım dedim, adresiniz elime geçti. Babamın bana verdiği kâğıt... Bir halam varmış madem, gidip göreyim, dedim. Ben dünyada kimsem yok sanıyordum. Zaten eski işimi bırakmıştım. Yeni iş için de biraz zaman gerekliydi. Gelip sizleri göreyim, dedim."

"İyi yapmışsın oğlum. Demek hem öksüz hem yetimsin ha, vah vah." Bizimki dokunsalar ağlayacak. Gençliğinde, orta yaşlılığında bana kan kusturan o değil sanki. Emekli olalı böyle. Sonra bana döndü: "Zehra be," dedi, "abin olduğunu bilmiyordum ben."

"Sordun da söylemedim mi," diye üste çıktım hemen. "Hem ben ona kırgındım. Seninkiler beni istediklerinde o yoktu memlekette, gurbetteydi, nişana, nikâha da gelemedi. Yeşilçay'a gelir beni görmeye diye bekledim, bekledim. Gelmedi. Meğer o..." Başladım zırlamaya.

Çaylar içildikten sonra yukarı çıkıp Yusuf'un odasını hazırladık. Sanki gelin odası döşüyoruz; öyle sevinçli, heyecanlı, öyle gayretliyiz. Nasıl rahat eder, yastığı çok mu yüksek? Gece kalkıp su içmek isterse... Çıldırmışız hepimiz.

İşte böyle, geldi kurban olduğum Yusufum yerleşti evimize. Yeğen de bir başka tatlı oluyormuş. Oğlan çocuğa da hasretmişiz meğer.

Önce işlerimiz bir altüst oldu. Elimiz, ayağımız tutmaz. Tutsa da Yusuf'a istediklerini pişirmek için didiniyoruz. Siparişler bekler de bekler. Özcan bey (diktiklerimizi satan butikçi, Nilgün bulduydu, yüzdemizi de o koydu, yüksek tutarak) baktı bize söz geçiremiyor, Nilgün'e yalvar yakar olmuş. Nilgün kalktı, bize geldi. Geldi, hepten nasıl aklımızı yitirdik, gördü. Yavrum, nasıl da şaşırdıydı. Bizi hiç öyle görmemiş; çardağa oturmuş, Yusuf'un ağzına düşeceğiz. O da bir tatlı anlatıyor, çaresiz ikisini tanıştırdık. Tabii o bizim sevincimize katılmadı da, kibarlığı elden bırakmadan soğuk soğuk,

"Hoş geldiniz," dedi Yusuf'a. "Umarım, burasını seversiniz." Oğlan sanki Yeşilçay'ı ziyarete gelen bir yüksek devlet memuru, öyle davranıyor Nilgün. Ama bizi azarlamaktan geri durmadı. Evet, durumumuzu anlıyordu ama iş işti. Özcan bey zor durumda kalırsa başkalarından sipariş alırdı. İzmir'de, İstanbul'da bir sürü dikiş atölyesi vardı. Babasının kızı, ne olacak! Bizim gibi olur olmaz şeye salya sümük ağlayacak, olur olmaz şeye gülecek değil ya.

"Doğrusun, yavrum da," dedim, "Yusuf ilk kez geliyor bizi görmeye. Öyle sevindik ki, elimiz, ayağımız tutmaz oldu."

"Anlıyorum. Ben de sizin adınıza çok sevindim ama ne olur işlerinizi savsaklamayın. Özcan beyi kaçırmanızı istemem. Adamcağız çok zor durumda kalmış."

"Tabii yavrum, tabii, sen bir zahmet bizim adımıza Özcan beyden özür dilesen. Olmazsa gece uyumaz, siparişleri yetiştiririz."

"Yok canım, o kadar da..."

"Olur, olur. Zaten bizi sevinçten uyku tutmuyor ki. Sen meraklanma."

Dedim ya babasına çekmiş. Sanki karşımda o konuşuyor.

"Teyzeciğim, ben neden meraklanayım, siz kendiniz meraklanın," demez mi? Tepem attı ama kendimi tuttum. Otur, bir çay iç filan diye yalvarmamız para etmedi, geldiği gibi gitti. Filiz sapsarı olmuştu. Üstüne üstlük Yusuf da o kapıdan çıkar çıkmaz,

"Bu haspa da kim?" demez mi?

Latife aldırmaz, başladı kikirdemeye. Filiz sararmışken kızardı, sonra mosmor oldu. Hey Tanrım!

"Oğlum" dedim, "Nilgün hanım buranın en hatırlı beyinin kızıdır. Latife'yle Filiz'in arkadaşıdır. Bize yaptığı iyilikler saymakla bitmez. Bize bu işi ayarlamasaydı, enişte'nin emekli aylığıyla nasıl geçinirdik? O, şimdi bizi düşünerekten gelmiş. Özcan beyle başa çıkan da odur. Kızcağız bizi ailesi gibi bilir, o sebepten gelmiş uyarıyor işte. Filizimin tek arkadaşı odur. İki kardeşten farksızdırlar."

Neyse bizimki çabuk yatıştı.

"Ne bileyim ben be hala," dedi. "Bu tiplere aslında sinir olurum da. Yani Nilgün hanımı da onlardan biri sandım. Size tavır koymasına bozuldum."

Tavır koymak ne demekse... Neyse.

"Yok oğlum, yok," dedim. "Öyle bildiğin gibi değil."

"Eh, hadi madem," dedi Yusuf. "Çıkarın işlerinizi, ortaya dökün. Ben buraya işlerinizi bozmaya gelmedim. Belki benim de bir yararım dokunur. Hadi, hep birlikte çalışalım, işleri bitirelim."

Yusuf'un gayreti hoşumuza gitti. Ama konuk ne de olsa, hemen dikiş makinesini ortaya getirmemiz olmaz. Üstelik daha başladığı öyküyü bitirmemişti. Bıraktık anlatsın. Zaten bizim elimizi, ayağımızı bağlayan sevinç değil. Susmak bilmiyor kerata. Anlatacak ne çok öyküsü varmış meğer. Neler geçmiş başından böyle, bu genç yaşta. Çoğu da inanılır gibi değil. O anlatırken abimi, babasını düşünüyorum. O da tıpkı böyle değil miydi? Anlattıklarına inansak da inanmasak da dinlerdik işte, şaşardık. Nilgün gittikten sonra biz üsteleyince anlatmasını sürdürdü:

"Duvarlarda silahlar asılıydı. Filinta, av tüfeği, mavzer... Adını bilmediğim daha bir sürü tüfek. Silahlara bakıp durduğumuzu görünce adam çok güldü. İkide bir odadan çıkıyordu. Çünkü yandaki bölmeden garip birtakım sesler gelmekteydi, inilti mi, hırıltı mı... İnsandan mı çıkar bu sesler, hayvandan mı? Arada da pat küt bir şeyler... Adam mı dövüyorlardı ne? Sonra gene iniltiler. Giyimlerimiz kurudu sonunda. Adam, köşedeki yığını şöyle bir çekti; yığınla hayvan postu. İyi posttur bunlar, dedi, alın. Sudan ucuz, tanesi beş yüze. Almazsak başımıza bir şeyler, kötü bir şeyler gelecekti sanki. Paraları bastırıp birer post aldık. Uyuz Ali yürekliymiş, benim param yok, dedi. Adam, ge-

ceyi orda geçirmemizi önerdi. Yağım, bulgurum, yoğurdum var, dedi. Biz sesimizi çıkartmadan kalktık. Yağmur dinmişti çok şükür. Postlarımız, koltuğumuzun altında, bayırdan aşağı indik. Boğazımıza kadar çamura battık. Kamyonun yanına geldiğimizde köyde iki el silah atıldı. Birbirimize sarılıp bekledik."

Her zaman olduğu gibi bu kez de soru sormadık. O anlatırken öyle bir kanımız donuyordu ki, ağzımızı açacak halimiz kalmıyordu. Ulan oğlum, orası neresiydi, ne işiniz vardı? Sonra bozulan kamyonu nasıl onardınız, filan diyemiyorduk.

Hey Tanrım, biz de sanki yaşıyor muyduk? Bak, oğlanın başından neler geçmiş? Yok, yok imrendiğim filan yok. Biz kadın kısmı, nemize gerek. Gene de bildiğimiz, tanıdığımız hangi erkek böylesi serüvenler yaşamıştır? Yüreğimiz ağzımıza geliyor, onun adına kaygılanıyorduk ama canım, işte hepsi geçmiş, Yusufumuz hepsinin üstesinden gelmiş. Korkulacak ne var? Eh, artık işini de değiştirdiğine göre... Ne olduğunu söylemiyor ama bu yeni işle pek övünüyor. Elbet böyle tehlikelere girmeyecek yeni işinde.

Yusuf'un gelmesine öyle sevinmiş, öyle kendimizden geçmiştik ki, mahalle halkının yabancı erkeği evimizde barındırmamıza karışıp karışmayacağını düşünmemiştik bile. Oysa kör olasıcalar demediklerini bırakmamışlar. Zamanın değiştiğinden haberleri yok gibi. Pansiyonculuk yapmaktan, elin itini, uğursuzunu para kazanmak uğruna evlerine almaktan çekinmezler, öz abimin oğlu yüzünden dedikodumuzu ederler, pisler. Nazmiye, Ayten, Naciye Yusuf'un evde olmadığı zamanlarda gelip çıtlattılar, sakın bana laf getirdiler diye kendilerine borçlu olduğumu sanmasınlar; yetiştirdikleri lafların bir türlüsünü, belki katmerlisini başkalarına yetiştirmedikleri nerden belli? Ben kimselere güvenmem, hele bu karı kısmına hiç. Burda yüzüne gülerler, orda arkanı dönersin, demediklerini komazlar. Mahalle karıları, ne beklenir ki!

Nilgün, olsun, öfkeli filan ya, asil kız o. Ne yaptığını bilir. Yalan dolan arama onda. Çok şükür Rabbime, kızlarıma arkadaş diye onu yolladı. Yavrularım o yellozların kızlarına kalmadı.

Canım Yusufumun düzmeceliği mi kalmamış, Latife'ye talip olması mı? Kimine göre eşkıya imiş de buralara saklanmaya

gelmişmiş, yok canım adam öldürmüş de buralarda saklanıyormuş, uyuşturucu kullanmaktan, uyuşturucu ticaretinden... A, yeter be! Burası dağ başı da elin iti, uğursuzu aptal, barınmaya buraya koşacak.

Canım Yusufum o güzelliğiyle, o güzelim yüzüyle bütün bu pisliklere bulaşabilirmiş gibi. Sanki ailemiz yıllardır bu kasabada namusuyla yaşamamış gibi.

Herkes hepten mi çıldırdı bu kadar?

Bir de şu var ki, Filiz'in vefasızlığına aklım ermiyordu bir türlü. Birdenbire bir abiye sahip olup aklını kaçırmasına ramak kalmasını anladık da, o geldi diye Nilgün'ü hepten boşlamak olur mu? Nilgün Abla aşağı, Nilgün abla yukarı, bütün gün dilinden düşürmezken şimdi arayıp bir hatırını olsun sormamak olur mu? Olur mu, velinimetimiz üstelik. Hem kızcağız dermiş ki, Filiz şu yerli filmleri hiç sevmem ama seninle birlikte seyrederken seviyorum. Öyle bir kendini kaptırıyorsun ki, seninle birlikte ben de kendimden geçiyorum. O kadar yani. O kadar iyi arkadaşlar. Birlikte yürüyüşe çıkarlar, denize girerler. Neyse olgun kız, anlayışlı. Bir gün Filiz'i çarşıda görmüş de sitem bile etmeden,

"Konuğunuzdan ayrılamadığınıza göre bari hep birlikte bize gelin. Yarın çaya bekliyorum. Annen o kadar yolu yürüyemez, ben arabayı yollarım. Saat dört iyi mi?"

Yusuf bu işten pek hoşlanmadı. Zaten bir yerlere gitmeyi sevmiyor. Öyle, dizimizin dibinde otursun. Diyorum ki, oğlum, böyle olur mu, çık gez, dolaş biraz, denize gir. Hep bizim gönlümüzü eylemek zorunda değilsin. Sen eğlenirsen biz daha çok seviniriz. O diyor ki, ben yıllarca bilmeden özleminizi çekmişim. Anasız babasız, kimsesiz büyüdüm ben. Bırakın da bir ailem var, diyeyim, tadına çıkarayım. O, böyle konuşurken ben ağlıyorum. Tabii arada çıkıyor çıkmasına da, koynunu koltuğunu doldurup gelmek için. Latife ile Filiz'e birer altın zincir aldı. Öyle pek kalın değil, ince ama zarif, biliyor yavrum, kime ne yakışır. Balık alır gelir, et alır. Mangalı kendi yakar, balık, şiş yapar bize. Biz bozuluruz, bu kadar masrafa ne gerek var diye. O söyler, parası çokmuş. Bizden başka kimi varmış uğurlarında para harcayacağı.

İşte. Nilgünlere gitmeyi de pek istemedi ama baktı çare yok, sesini çıkarmadı. Yalnız Nilgün'ün araba göndermek istemesine bozuldu. Olmaz öyle şey, diye tutturdu. Eğer evi o kadar uzaksa taksi tutar gideriz, dedi. Zorla razı ettik.

Bej pantol, sarı bir ipek gömlek giydi. Kerata bir yakışıklı oldu, gözümden kıskandım. Tıpkı abim ama bu daha yapılı. Belli, boğazından esirgemiyor hiç. Başparmağını pantol cebine takmış, bir havalara bürünmüş, zengin kızına caka... İçimden güldüm, Tanrım, gençlik işte. Bir yandan da yüreğim küp küp ediyor. Birbirlerine ters laflar etmeseler bari. Bizimki Nilgün'den hoşlanmadı. Nilgün desen karşısında hava atılsın, hiç gelemez. Kendi öyle biri değil çünkü. İçimden dua ediyorum, ağzımızın tadını bozacak bir şey olmasın diye.

Neyse kötü bir şey olmadı. Nilgünüm akıllı. Ortalığı bir idare etti, kimse uygunsuz laf edemedi. Yusuf'la konuştu ama ne konuşmak, sanki hiç konuşmamış gibi oldu. Nerden bulur bu suya sabuna dokunmayan sözleri. Yusuf, zengin kızı kendisiyle ilgilendi diye kabarmakla kaldı. Poğaçalar, kekler pek güzeldi. Ben çaya çağrılınca Yusuf'u düşünüp bir hoş olmuştum. Bizimkinin eli ayağı titrer, yanlış bir şey yapmaktan korkar diye. Çünkü öyle bıçak kullanmayı filan pek bilmez Yusuf. Ama işte bizim akıllı kız, elle yenebilecek şeyler hazırlamış, belli düşünmüş çocuğu, utandırmak istememiş. Böyle bir kızdır işte Nilgün, kurban olduğum.

Bir ara Nilgün,

"Size kızmam gerekir ya aslında," dedi Yusuf'a, "tek arkadaşımı elimden aldınız. Hele bu yaz, kardeşim de gelmeyince hepten yalnız kaldım. Sinemaya bile gidemiyoruz."

"Aa, gidersiniz yavrum," dedim. "Yusuf götürsün sizi. Latife de gelir. Kızcağızın biraz eğlenceye ihtiyacı var. Dikiş dikmekten benzi soldu."

"Sorması ayıp olmazsa," dedi o arada Yusuf, "kardeşiniz nerde?"

Nilgün'le ilk kez doğrudan konuşuyordu.

"İstanbul'da okuyor."

"Nerde?"

"Yüksek Denizcilik Okulu'nda."

"Yurtta mı kalıyor?"

"Okulun yurdu var. Siz İstanbul'u biliyor musunuz, yurtları filan?"

"Yok canın, nerden bileyim? Yüksekokulları, üniversiteleri filan bilmem ben. İstanbul'u da hiç görmedim. Öyle sordum işte."

Susup önüne baktı.

Çarşamba akşamı açık hava sinemasına gitmeyi kararlaştırdılar. Biz kalkarken Memedali bey geldi. Bir süre de onunla oturduk. Sonra gene onların arabasıyla eve döndük.

Yolda sesini çıkartmadı ya, eve dönünce sordu durdu Filiz:

"Nasıl, Nilgün ablamı beğendin, değil mi? Ne güzel kız, ha?"

"Bilmem, ha evet..." gibi sudan cevaplar verdi Yusuf. Eh, elin kızı için, aman pek güzel, demesi de yakışık almazdı doğrusu.

Sonra artık Filiz gene Nilgün'e gitmeye başladı. Sözleşip denize de gittiler. Filiz, denize gideceğini söylediğinde Yusuf'un hali pek hoştu:

"Sorması ayıp olmazsa," dedi şöyle kaşlarını yıkıp," plaja filan mı?"

"Yok canım, Nilgün ablamların ordan giriyoruz. Önce kayıkla Yeşilçay'ı aşıyoruz, biraz yürüyüp kıyıya geliyoruz. Çok güzeldir orda kıyı. Ağaçlar da var. Hafize hanım, Nilgün ablamların aşçısı, börek, köfte filan hazırlar. Termosa soğuk su kor. Yemeğimizi de orda yeriz. Kitap okuruz, uyuruz, sonra gene denize."

"İyi," dedi Yusuf ama derin düşünceler içinde gibiydi.

Sonunda Yusuf da eteğimize yapışıp durmaktan kurtuldu. Kendi başına dolaşmaya başladı. Bir gün en güzel pantolonunu, gömleğini giyip gitti; üstü başı toza, yaprağa, ota belenmiş döndü. Ormanda yürümüş, bayırdan aşağı yuvarlanmış ama bir tuhaftı, düşmeyi kendine yedirmemiş miydi, neydi? Hatta yemek bile yemedi, girdi odasına, erkenden yattı. Ben kimselere düştüğünü söylemedim. Güneş altında çok dolaşmış, başı ağırmış, diye yalan attım.

Artık öyle gevezelik de etmiyordu. Hikâyelerine ne olmuştu? Bahçede çeşmenin yalağının başına oturuyor, söğütten, ka-

vaktan oyuncaklar yontuyordu. Bir gece gizlice evden çıktığını duydum, meraklandım, uyku tutmadı. Sabaha karşı döndü eve. Başka geceler de kapının açıldığını duydum. Hiç ses etmedim, İsmail efendi de, kızlar da bir şey bilmesinler istedim. Yusuf'ada yüzlemedim. Oğlan, konuğumuz. Biz çocuk diyoruz ya koca adam aslında. İşlerine burnumuzu sokmak bize düşmez.

Zaten oğlan sır küpü. Araba tamirciliğinden bu kadar para nasıl kazanılır? Yapacağı büyük iş ne? Okumamış oğlana –kimi kimsesi elinden tutanı da yok– hangi büyük işi verirler? Bir iş bu kadar bekler mi? Geleli bir aya yakın oldu. Gitmekten hiç söz etmiyor. Hoş, gitmesini isteyen kim, giderse ne yaparız da, bu kadar esrar canımı sıkıyor. Ama yüzüne bakınca tüm kaygılarım uçup gidiyor. Öyle güzel ki yavrum! Artistler halt etmiş yanında. Hem de saf bir güzellik bununki, on beş yaşında sanki çocukluktan yeni çıkmış gibi. Rabbim kötü yollara saptırtmasın, kara yazgı yazmasın. Bana kalsa, burda bir iş bulsa derim. Memedali bey bir iş bulur ona. Ama bizimki çok para istiyor baksana. Hem ona, şunu yap bunu yap, denmez. Tıpkı Nilgün gibi. Ne evet der, ne hayır, susar, sen kendin utanırsın. İkisinin de hamuru aynı.

Geleli bir buçuk ay olmuştu, bir gün Yusuf kapıdan girdi, beti benzi kül gibi ama gülümsemeye çalışıyor.

"Ortağımla konuştum," dedi. "İşe başlıyoruz, yarın gidiyorum. İşte sonunda ayrılıyoruz."

Dokunsan ağlayacak. O gece kızlar, uzun uzun oturalım, Yusuf da son hikâyelerini anlatsın istediler ama o biraz dolaşmak için çıktı. Biz yattığımızda daha gelmemişti. Gece bir sesle uyandım, su dökmeye kalktığımda odasının önünden geçerken sesler duyup durdum, dinledim.

Yusuf, boğula boğula ağlıyordu.

Gitti, üzerimize bir hüzün çöktü. Filiz gene Nilgün'ü boşlamaya başladı. Üstüne varacak oldum.

"Anne o istemiyor. Yalnız kalmaktan hoşlanıyor demek."

"Nasıl yani?"

"Onu hiç böyle görmemiştim, bir tuhaf. Aklı havalarda. Bir kez de ağladı yanımda. Erol'u merak ediyormuş. Hiç haber yok, diyor."

"Gitse ya İstanbul'a."

"Gidecek."

Yusuf, Yeşilçay'dan ayrıldıktan on gün sonra Nilgün İstanbul'a gitti. On beş gün kaldı orda. Sonbahar boyunca yüzü gülmedi. Sonra düzeldi, kendini toparlardı. Besbelli Erol'dan gelen haberler iyiydi.

Evet, evim çok güzel. Gönlüme göre düşenmiş. Karıma kızar durdum ama eski eşyaları bayağı seviyormuşum ben de. Halılar, patiska perdeler üç ayaklı yuvarlak masa, üzerindeki Kütahya işi vazo hepsi harika... Hepsi de gönlümü kaptırdığım kız tarafından benim için seçildi. Dünyada başkaca ne isteğim olabilir ki? Ama işte ben deliler gibi odadan odaya dolanmaktan başka bir şey yapmıyorum. Eve alışmam zor olacak. Bıktım bu huyumdan ama elimde değil. En iyisi kendimi dışarı atmak. Denize girmekten vazgeçip (zaten iki gündür girmiyorum ya), öğleden sonra Memedali beye gitmeye karar verdim. Hem evim için kendisine teşekkür ederim, hem de işlerden konuşuruz.

Memedali beyin yazıhanesi düş kırıklığına uğrattı beni. Tam taşra işi, zevksiz döşenmiş bir yer. Acaba Nilgün neden el atmamıştı buraya? Memedali bey, iş hayatında kasabadakilerden farklı biri gibi görünmemeye özen gösteriyor demek, bu giyinişindeki özensizlikten de belli olmuyor mu zaten?

"Nasıl, evinizi sevdiniz mi?" diye sordu. "Kızım kasaba evleri gibi döşemekte diretti. Sizin zevkinize uygun mudur bilmem."

"Bundan daha iyisi olamazdı. Size de, kızınıza da sonsuz teşekkürler."

"Teşekküre değecek bir şey yapmadık. Raf için tahta gerekiyormuş galiba, kızım söyledi. İsterseniz hemen gidip ısmarlayalım."

"O kadar acelesi yok. Hem daha ölçüleri almadım."

"Yarın ölçüleri alıp bana uğrayın, sizi marangozhaneye götürmek, sonra da kuracağımız işten söz etmek istiyorum. Ortaklarımla tanışmış olursunuz."

Kahve ve soğuk su istedikten sonra bir süre sustu. Söyleyeceklerini tartıyordu kafasında.

"Sizden neler bekleyebileceğimi düşünüyor, belki de üç beş dava için neden bu kadar gürültü kopardığımı soruyorsunuzdur kendi kendinize. Şimdiye kadar büyük işadamı olmaya kalkışmadım hiç. Hırsım yoktur benim. Elimdekiyle yetinirim. Çiftlik, ekili toprak, ağaç nakliyeciliği, birkaç balık teknesi... Ne var ki, iş beni zorlamaya başladı. Sözgelimi bir ağaç işleri fabrikası kurmayı düşünüyorum. Ağaca meraklıyımdır. En iyi cins tahtaları sakladığım bir depom var. Yalan söylemeyeyim, Türkiye'de kimsede bendeki kadar kuru ağaç yoktur. Öyle altın alır gibi, seçtim, koydum bir kenara. Benim gibi ağaca gönül vermiş, iyi ağaç görünce içi titreyen bir de delikanlı tanıdım. Oğlumun da okul arkadaşıdır. O zaman bu işi yapmaya karar verdim.

"Deniz nakliyeciliği de bakir bir alan. Türkiye artık bir fırsatlar ülkesi olmaya başladı. Çok iş, iyi iş yapıp çok kazanmak mümkün, dahası kolay. Benim gibi bir adamı bile karınca kararınca yaşama felsefesinden bu yaşta saptırtacak kadar çok iş olanağı var. Yeşilçay küçük bir ilçe. Ama gelişebilir. Yıllar önce turizmle gelişir sanıldı ama Karadeniz bu, güven olmuyor."

Sustu. Pencereden dışarı bakmaya başladı. Sanki kendi elleriyle gelişen bir Yeşilçay'a bakıyordu. Oturduğum yerden keskin hatlı profilini, uzun, ince burnunu görüyordum. Yüz çizgileri soylu, ses tonu etkileyiciydi.

"İtiraf etmekten kaçınmıyorum," diye sürdürdü konuşmasını, "bu, bir tür saygınlık sorunu benim için. Eskiden yörede bir tek Memedali bey vardı. Adım gene lekesizdir ama çeşitli yollardan para kazanan bir sürü türedi, benden çok daha zengin şimdi. İşler böyle, para bir güç simgesi oluverdi. Açık konuşayım: Korkmaya başladım. Paran kadar konuş derler sonra adama. Yarışmadan nefret ederim ama yarışmak zorundayım. Saygınlığımı yitirdiğimin farkındayım. Kuruntulu bir adam değilim ama birtakım küçük şeyler var. İyiliğim dokunan birinin bana selam verirken artık eskisi gibi saygıyla eğilmemesi. Esnafın, isteklerimi yerine getirmekte bilerek gecikmesi... Şu arazi anlaşmazlığı sözgelimi, geçit hakkının verilmemesi... Eskiden Memedali beye kimse kafa tutmaya kalkışmazdı. Sonunda yarışmak zorunda bırakıldım işte. Oysa yıllardır bilmediğim işlere el atmaya kalkışmamışımdır. Şimdi de yasalar, kararnameler ürkütüyor

beni. Yanlış bir iş yapıp başımı belaya sokmaktan, adıma leke sürdürmekten korkuyorum. Davalardan ödüm kopar. Namuslu bir danışmana ihtiyacım var. Sizin bana yardım etmenizi istiyorum. Korkmayın, siz de göreceksiniz ya, fazla zamanınızı alacak değilim.

"Bakın bir konu daha var. Sizden gizlememde sakınca yok. Saygınlığımı yitirmemde oğlumun da payı olduğunu sanıyorum. Esnaf tutucudur, bilirsiniz. Solcuları vatan haini saydıklarına göre ben de oğlumun babası olarak vatan hainiinin biriyim. Olur ya, bir gün tüm ailemi derdest edip götürür polis. Benden ne kadar uzak dursalar o kadar iyi. Bilmem anlatabildim mi? Oğlumla ne kadar ilgilenmeliyim, onu da bilemiyorum. Başından neler geçtiğini, o anlatmadıkça, ben soramam. Baba oğul ilişkimiz böyle. Ona yakın olamadım. Bu, belki bir baba için kusurdur ama bundan sonra elden ne gelir? Oğlumun durumuyla ilgili olarak İstanbul'da bir araştırma yapabilir miyiz?"

"Oğlunuzla konuşmadan, ne kadar ileri gittiğini bilmeden bu tür bir soruşturma sakıncalı bile olabilir. Üstelik tüm dosyalar sıkıyönetime devredildiğinden biz siviller pek bir şey yapamayız."

"Haklısınız. Hem oğlum üç aydır burda. Tanrı korusun, kötü bir şey olsaydı şimdiye kadar ortaya çıkardı değil mi? Üstelik oğlumun da saklanır gibi bir hali yok... Neyse, işte gördüğünüz gibi, oğlumun geleceği için de bir şeyler yapmak zorundayım. Böyle küçük bir yerde alnına vurulan damgayı sildirmesi güç olacaktır. Ama para, güç her türlü kiri temizler. Yeterince güçlü olmak zorundayım, ama yasaları çiğnemeden."

Bu konuyu fazla uzatmak istemedim.

"Bütün bu işler için neden beni seçtiğinizi anlayamıyorum," dedim.

Güldü.

"Yeşilçay'daki tek avukat sizsiniz. Ama size neden güveneyim, değil mi? Burası küçük yer. Biliyorsunuz, her şey, herkes ilgi çeker. Hakkınızda söylenenleri, daha doğrusu uydurulanları duysaydınız, eşyanızı toplar, arkanıza bakmadan kaçardınız. Ama bu hikâyeleri uyduranlara kızmamak gerekir. Şu durgun hayata bir renk katmak çabasında hepsi, ne yapsınlar? Düş

güçlerinin zenginliği karşısında şapkamı çıkarırım her zaman. Neyse, bu dedikodular benim de kulağıma gelince merak ettim; Ahmet'i, şu size otel odasını bulan çocuğu çağırttım. Benim bazı işlerimi görür Ahmet. Onun, bunun ayak işlerini görmekle hayatını kazanır zaten. Ona sizi sordum. Çünkü üçkâğıtçının biridir, şeytana külahı ters giydirir ama insanları iyi tanır. Ben de insanları yüzlerine bakarak tanıdığıma inanırım. Sizi izledim bir kez. Sonrasını biliyorsunuz."

Daha sonra ilgilenmemi beklediği işler hakkında bilgi verdi. Anlatacaklarını bitirince,

"Merak etmeyin," dedim. "Benden istedikleriniz çocuk oyuncağı sayılır. Yalnız özellikle geçit hakkı ve arazi anlaşmazlığı konusunda dava açmadan bu girişimde bulunmayı düşünüyorum. Aylar sürecek bir davayı, görüşme ile iki saatte sonuca bağlamak mümkünken..."

"Bu benim de işime gelir tabii."

"Sizden gerekli bilgileri alayım. Bir de gidip araziyi görelim. Diğer işleri için de araziyi görmemde yarar var."

Çayağzı'nda oturmuş rakımı içiyorum. Ağzımın tadı yok. Rakı yerine bira mı isteseydim acaba? Şunu ilaç gibi dipleyip bir bira söylesem... Canım eve gitmek istemiyor. Elimden geldiğince burda otursam diyorum, buraya alıştım. Yirmi gündür rakımı içip akşam yemeğimi yiyorum. Eve, yeni evime henüz alışamadım. O kötü otel odam ne güzeldi. Oraya alışmıştım.

Ne istiyorlar benden? Bana iyilik yapmalarını istedim mi? Evet, doğrusu çok güzel bir ev ama benim değil. O yatağa nasıl gireceğim, nasıl uyku tutacak beni? Keşke bir polisiye roman alsaydım, çarşıdaki gazetecide birkaç tane görmüştüm. Uyku tutmayınca polisiye romandan başkasını okuyamam.

Karışanım görüşenim olmasın diye geldim buraya, adamın birinin özel hizmetine girdim. Emir kuluymuşum gibi beni ayağına çağırtacak, ben de tıpış tıpış gideceğim. Ne o, bir de ev verdi bana, tabii kirasıyla. Yaptığım işler için para da verir vermesine de, ben gelirimle iyi kötü geçinebilirdim. Neymiş, güven duymak için daha çok kazanması gerekiyormuş. Bana ne? Ben de isterdim güven duyabilmeyi... Hakkımızda açılan davalar (sonuçsuz da kalsa), tutuklanma korkuları... Son yıllarda kaç

kişi, boy hedefi gibi dolaşıp durmadık mı sokaklarda? Güven duymaya duymaya güven duymanın bir ihtiyaç olduğunu bile unutmuşum. Çırçıplak hissediyorum kendimi.

Ötekiler hiç değilse bir dayanışma duygusu içindeydiler. Aynı cephede çarpışanların dayanışması. Ben küçük sapmalarımızın da, büyük yanılgımızın da farkındaydım. Ama onlarla tartışamazdım. Türk solu için verdiğim savaşım o kadar önemsizdi ki, onlarla tartışma hakkını kendimde bulamıyordum. Hem inançlar tartışılmaz. Bu yüzden yalnız kaldım asıl. Ötekiler inandıkları için güven içindeydiler. Dostları, aileleri, sevdikleri arasında güven içindeydiler bu yüzden. Bana ne kadar boş, anlamsız, sonuçsuz da gelse onlar devrim için, soylu bir dava için savaştıklarına, kişisel çıkarları dışında, yalnızca amaçları için özveride bulunduklarına inanıyorlardı. Bu inancın ne anlama geldiğini ben de en az onlar kadar bilirim. Çünkü bir zamanlar ben de onlardandım. Sonra kendimi kandıramayacağımı anladım.

Bir arada, olmayan bir şeyi bölüşüyorlar. Yataklarında tek başlarına kaldıklarında, uyku tutmayan o gecelerde bile mi yalnız değiller acaba? Öte yandan aslında birbirlerini sevmediklerini biliyorum. Trajik bir yazgıya boyun eğmeyi dostluk sananlar, gerçekte nasıl bir sevgiyle birbirlerine bağlı olabilirler ki.

Sanki şöyle diyorlar, ben senin kafanın içindekini seviyorum. Ben üç dostumun –ki ortaokuldan beri arkadaşızdır– kafalarının içindekileri o kadar sevmiyordum, onlar da benim kafamın içindekileri. Ben onlara göre solcuydum, onlar bana göre tutucu. Ama bu yargılar çok şükür birbirimizi sevmemize engel olmadı. Sevgili Fazıl, sevgili Kurtul, sevgili Ahmet...

İdeoloji, sanat, politika, insanın yerine geçen her şey, insanı öldürüyor. Oysa insanlık adına ideoloji, insanlık adına sanat, insanlık adına politika yapılıyor. Ama sonra hepsi Frankeştayn gibi yaratıcısının iradesine boyun eğmekten vazgeçip, insanı yok etmeye başlıyorlar.

Soğuk bira iyi geldi. Canım bir şey yemek istiyor ama ne? Oğlum, gel bakalım neler var? Arnavutciğeri taze mi? Taze olsun bak, öğleden kalmaysa istemem. Ha, iyi. Yanına az soğan, bol maydanoz, üstüne limon, varsa kimyon, kekik, sumak... Bu

akşam kolestrolümüzü düşünmeyelim. Bu akşam kendimizi şımartalım. Bu akşam kendime çok acıyorum. Bana benden başka acıyacak kimse olmadığından belki. Kendimi, kendimden başkasına emanet edemem. Beni benim kadar kimse sevemez de ondan. Bıçak sırtında denge tutturmak zorundayım. Durumum ip cambazınınkinden beter. Üstelik onlar alışmışlardır, ne yapacaklarını iyi bilirler. Ben bilmiyorum. Her seferinde yeniden öğrenmek zorundayım.

Şu Nilgün de nereden çıktı başıma? Yok, canım, o mu kaldı dert edeceğin? Yokla kendini. Bir şey duyuyor musun? Hayır mı? Tamam, bak geçmiş bile. Güzel, alımlı bir genç kız, her erkeğin başını döndürebilir. Hepsi bu. Hem iyi bir huyum vardır benim. Olanaksızı istemek. Şu arnavutciğeri örneğin... İstedim ve önüme geldi. Eğer küçük bir kasabadaysam karides kokteyli ya da fileminyon istemez canım, arnavutciğerine ağzım sulanır.

Oğlum Suat, şimdilik ne istediğini öğrendin ve elde ettin. Bununla yetin, yarını düşünme, geceyi bile düşünme. Gecen uykusuz geçecekmiş, yok eve alışamayacakmışsın, şimdilik bırak bunları... Boş ver.

Yarına Allah kerim de, otur. Allah kerim, dedim de, sahi Fener bekçisi Affan beni akşam çayına bekliyordu. Burdan çıkıp ona gidebilirim. Hem uzun bir yürüyüş olur, hem de laflarız. İhtiyarı seviyorum. Konuşmasına, anlattıklarına bayılıyorum. Tam bir halk bilgesi.

Aslında Fener, bekçisinden de ilginç. Kaç yılında yapılmış bilmiyorum ama sanki bin yıldır orda. Asıl bilge o. Affan ona uymuş.

Diyor ki (Fener diyor ki), insanlar düşünmekle, yazmakla ömürlerini tükettiler ve her şey bir içki masasının dağınıklığında, yararsızlığında yitirilmiş gibi oldu. Bunca, bilgiye, bilgeliğe karşın insanlar hayatı olayların yüzeyinde yaşadılar, öyle mutlu oldular. Diyor ki, tarih baştan başa yanlıştır; çünkü bir kenarda bilgi ya da bilgelik uğruna açlıktan, yalnızlıktan ölen tek kişilerin yerine yığınların öyküsünü anlatır. İnsanlar geçmişi unutup, binlerce yıllık deneyimleri yinelemekten bıkmazlar. Kafalarında tek tek Ayşe, Ahmet varken, aslında hayatları onlarla doluyken, kadınlar, erkekler, çocuklar demeyi, böyle yazmayı severler.

Fener bilir bütün bunları. Gözleri bakmaktan, acımaktan yorulmuş, göz kırpar durur.

Anlayana.

Ne yaptımsa yalnızlıktan kurtulmak için yaptım. Beni sorgulayan o delikanlı –Erol, Memedali beyin oğlu– böyle düşündüğümü bilse şaşırırdı. Babasından çekindiği için olacak, o kadar saldırgan değildi. Benim yaşıma gelince kendisinin de benim gibi düşüneceğini söylesem ne yapar? İnanmaz ki. Ne güzel, daha düşlerini yaşıyor. Üstelik buna hakkı var. Hem benim gibi tüm düşlerini, tüm inançlarını, kutsal saydığı her şeyi kusmamış daha (kusmadığım ne kaldı diye düşünürüm kimi zaman; bir tek kendi ölümüm sanırım; onu asla kusamam, çünkü insanın bir tek ölümü vardır). Belki de kusacak kadar tıkınmaz benim gibi ya da hazımlıdır, şimdi değil ama ilerde her şeyi öğütebilecek bir midesi olur.

İlk darbeyi, aşkın güçsüzlüğü ile karşılaştığımda yedim. Aşk güçsüzdü, çünkü insanın yalnızlığına çare değildi. Sevdiğiniz kadınla hayatı bölüştüğünüzü sanırsınız ama gelişmenize engel olamazsınız; o da kendi gelişmesine. Bu gelişme sizi iki yabancı yapar sonra. Çünkü gelişme öyle yavaş olur ki, birbirinizin gelişme süreçlerine katılmak aklınıza gelmez. Akşama hangi yemeği istediğinizi, duvarları ne zaman boyatacağınızı, küçük kızınızı götüreceğiniz doktoru, iş hayatınızdaki gel-gitleri konuşmaktan beyninizde yakaladığınız küçük değişmeleri aktarmaya vakit bulamazsınız. Birbirinizin bedenine, kısacası bu rahatlığa, alıştığınız gibi beyninize ve ruhunuza da alışmışsınızdır; onların değişmesini değil, olduğu gibi kalmasını istersiniz. Bir değişiklik sezseniz bile, değildir diye kendinizi kandırırsınız. Çünkü o zaman rahatınız kaçacaktır.

İlk günlerde bile sevişip koklaşıp, sonra ılık, mutlu bir gevşemeyle birbirinize iyi geceler dilediğinizde, hatta o yorgun tadı sürdürmek için el ele tutuşarak uykuya daldığınız anda bile yalnızlık başlar. Aynı düşleri görmezsiniz çünkü.

İyi bir psikiyatr olan Kurtul, bana Freud'un rüya yorumlarından söz etmişti. Sonradan bu konudaki bilgilerini bana aktarmasının aslında meslek namusuyla bağdaşmadığını, yaptığının çocukluktan başka bir şey olmadığını, bu türden bilgileri

uzmanlardan başkasının öğrenmemesi gerektiğini söylediğinde haklıydı. Çünkü karıma yakışıksız bir oyun oynamaya başlamıştım. Düşlerini anlatıyordu bana tüm saflığıyla. Onun anlattığı tuhaf şeylere birlikte gülüyorduk. Ama ben anlattıklarında gülünecek bir yan olmadığını biliyordum. Karıma anlatmadığım kendi düşlerimi de yorumluyordum. W. Stekel'in *Rüya Yorumları* kitabını almıştım. Kurtul'dan ve karımdan gizli onu okuyup bilgimi çoğaltıyordum. Birbiriyle ilgisiz iki hayat yaşadığımızı böylece öğrendim. Masaldaki "gece gezen kızlar" gibiydik. Herkes uykuda olduğumuzu sanırken, biz kimsenin bilmediği yerlerde gezintiye çıkıyor, yabancı yerlerde, yabancıların kollarında değişik tatlar arıyorduk.

Onun kendisinin bile bilmediği bu dünyaya sokulmanın namussuzluk olacağına karar verdim. Ayrıca bu oyundan da sıkılmıştım. O bana gördüğü çok tuhaf şeyleri anlatmaya kalkışınca bir sabah, dudaklarından öptüm,

"Bırak rüyalarını," dedim, "bizim hayatımız daha güzel!"

Evet, ilk zamanlar güzel bir hayatımız vardı. Aşkımız dipdiriydi. Bir mucize yaşadığımızı sanıyordum. Birbirimizi henüz yıpratmamıştık. Çocuklar daha doğmamışlardı. Ama bu güzel aşkı yaşarken bile yapyalnız olduğumuzu hiç unutmuyordum.

Sonraları (beş altı yıllık bir evliliği geride bıraktıktan sonra) her şey değişti. Karım, kültürlü, çalışkan, mesleğine bağlı bir kadındı. Ama herhangi bir halk kadını gibi tüm düşlerini çocuklarına dayandırıyordu. Sartre ve Camus'yü okumakla işe başlayan her aydın kadın gibi Marksizmle flört ediyordu. Büyük bir coşkuyla ve deliler gibi *Yön Dergisi*'ni okuyor, kutsal kitaplarını okuyan inanmışlar gibi erinç içinde yaşıyorduk. İşçi Partisi'ne katılmamdan övünç duyuyordu. Bu konularda beni hep desteklemiştir. Bir erkek olarak bu konularda desteklenmek, atıldığım savaşımda bana büyük kolaylık sağlamıştır, neden saklamalı. Başarılı bir avukat olarak emeğimi –hadi çekinmeden söyleyeyim– bu tür hevesler uğruna harcayacağıma daha çok para kazanmayı yeğleseydim onun düşlerini (düşlerini dayandırdığı çocuklarına daha iyi olanaklar sağlayarak) gerçekleştirebilecektim. Ama bu yüzden beni hiç kınamadı. Yaptıklarımla övündüğünü biliyordum. Ben yanılgılarımla, parti içindeki beceriksiz-

liklerimle, düşünce alanındaki tutarsızlıklarımla kıvranırken, o benimle övünmeyi sürdürüyordu. Partiden atılmamla bile övündü. Çünkü onları haksız, beni haklı buluyordu. Ne var ki, eşlerin birbirlerini takdir etmeleri, dışarının saygınlığını kazanmalarından başka bir işe yaramaz. Bu türden bir saygınlık karı koca arasındaki uçurumun büyümesini engellemez.

Ayrıca düşlerimizi ayakta tutmak için birbirimize yardım etmiyorduk. Benim savaşımı, çok terbiyeli, insan kişiliğine saygı duyan biri olarak anlayışla karşılıyordu. Ben karıma çocuklara gereksiz ilgi gösterdiğini, onları şımarttığını söylüyordum. Hoş, benim düşlerimin ayakta kalabilmesi için yakınlarımın desteğinden başka bir şeye, gerçeklere ihtiyacım vardı (o zamanlar da gerçeğe ulaşmanın tek yolu, düşlerim uğruna savaşmaktı). Tüm bunlara karşın kendi düşlerimden vazgeçip karımınkileri destekleseydim, iyi bir burjuva ailesi oluşturduk (partideki arkadaşlarımı, küçük burjuva idealine uygun bir evliliği sürdürmek rahatsız etmiyordu hiç)...

Naycım (birbirimize böyle hoş adlar takmalıydık), Murat'a ne almayı düşünüyorsun? Neden dolayı ne alacakmışız, bağışla unutmuşum Nonocum. Canım iftihara geçti ya, ama Aslı ancak teşekkür getirebildi. Bu durumu tartışmamız gerek. Öylece susup kalsak, çocuğun başarısını ödüllendirmemiş oluruz ki, bu da yanlış. Bana kalırsa Nonocum, işi büyütmeyelim, ikisine ufak birer armağan alalım. Ama Murat beyzbol eldiveni istiyordu da... İkisine şimdilik birer kitap yeter. Beyzbol eldivenini beyzbola başlayınca alırız. Aman Naycıım, bazen tuhaf oluyorsun, kitaptan armağan mı olurmuş, hem de böyle bir gün için. Kitabı zaten kendileri alıyorlar. İyi öyleyse, sen söyle, ne alalım? İkisine de birer kazak... Benim bildiğim bunların bir sandık dolusu kazakları vardı zaten. Yoksa hepsi eskidi mi? Özel okula gittiklerini unutuyorsun. Orda herkes öyle şık giyiniyor ki. Bizimkiler neden geri kalsınlar? Çok şükür böyle harcadığımız emeğin, paranın karşılığını da verirlerken... Bak Nedime'ye... Büyüğün iki zayıfı var, küçük de daha Fransızcayı sökememiş. Senin oğlan bizimkine ders verir mi, diyordu.

Böyle söyleşilerle süslü bir evlilik, insanın en az yalnızlık duyduğu bir evlilik olurdu kuşkusuz. Hem başkalarının yaptı-

ğını yapmak güven verir insana. Başkalarına benzediğiniz için koskoca dünyada yalnızlık duymazsınız o kadar. Bu kadar çok gevezelik ederse insan yalnızlığını unutur. Sustuğunuz o uzun saatler, günler süren boşluklarda ise yalnızlık hepten kafanıza vurmaya başlar.

Oysa çocuklarınıza, size, doğum günlerinizde, yılbaşlarında, analar, babalar günlerinde pahalı armağanlar almaları için bol cep harçlıkları verebilirsiniz. Yabancı etkisi deyip o günlerin kutlanmasını yasaklayacağınıza çocuklarınızın size ne kadar önem verdiklerini görüp büyük sevinçler tadarsınız; üstelik tüm bu armağanları konuya komşuya gösterir, size verilenler, onların aldıklarından daha pahalıysa ikinci bir mutluluk tadarsınız.

Bana, çocukluğumda, sürüden ayrıl, diye öğüt verildiğini hiç hatırlamıyorum. Ama ben kendim nedense...

Gene nerelere geldim? Bütün bunların neden düşünüyorum? Kendime uygun bir hayat yaşadım: İyi kötü, başarılı başarısız, mutlu mutsuz... Başka türlü yaşayamazdım. Bana, "Bu ateştir yakar, ona göre," demeleri yetmezdi. Uzanıp ateşi tutmalıydım. Orta karar bir kişilikle, orta karar bir yetenekle, elimde olmadan boyun eğdiğim sıkıdüzenle bu kadarını yapabildim; yani işe yarar hiçbir şey yapamadım. Üstelik, orta kararlılığımla bağdaştıramadığım bir açlığım vardı: İnançlarım, düşüncelerim, düşlerim, Marksizm, karım, çocuklarım, solcu arkadaşlarım, Türkiye'de girişilen sol savaşım... Hiçbirini sindiremedim. Hepsi bir arada olmuyordu zaten; bu yüzden kustum. Dediğim gibi kusmadığım bir kendi ölümüm kaldı. Çünkü bu ülkedeki başka ölümleri de kustum.

Karıma Yeşilçay'a yerleşme kararımı bildirdiğimde,

"Bir başka kadın söz konusuysa eğer," demişti, tüm kararlılığına karşın sesinin titremesine engel olamayarak, "bana açıklayabilirsin. Böyle inzivaya çekilme numaralarına girişmene gerek yok. Yaşını, başını almış insanlarız. Konuşamayacağımız bir konu olmamalı. İstersen boşanabiliriz."

Şaşırıp kalmıştım, altüst olmuştum, o kadar ki, Yeşilçay'a gitmekten, hayata dayanabilmek için bulduğum son çareden vazgeçebilirdim.

"Neler geliyor aklına?" diye güçlükle konuşabildim. "Sen şimdi... Yani ben şimdi tutup... Bir başka kadın da nerden çıktı? Tüm istediğim doğup büyüdüğüm yerlere dönmek, orda yaşamak. Belki sana tuhaf gelebilir ama gerçek bu."

"Sen Yeşilçay'da doğmadın ki. Çocukluğunun birkaç yılını orda geçirdin diye... Hem çocukluğunu geçirdiğin bir sürü yer var. Neden ille de Yeşilçay?"

"Çocukluğumun en önemli bölümünü Yeşilçay'da geçirdim, bu yeter."

"Çocukluğunun en önemli bölümü mü? Bu da ne demek? Çocukluğunun en önemli bölümünün hangisi olduğunu sen nerden bileceksin?"

"Bana öyleymiş gibi geliyor. İlkokula orda başladım, orda sünnet oldum. Evden kaçıp mahalle arkadaşlarımla yüzmeye gittim, yüzmeyi bile Yeşilçay'da öğrendim. Sonra boş arsalarda bilye, kutu kutu oynar, tepelerde uçurtma uçururduk."

"Gerçek dünyan Yeşilçay'da kaldı desene."

"Öyle bir şey söylemedim ama sakin bir yere gidip, kendi memleketim sandığım bir yere, orda kök salmak istiyorum."

"Sen kırk yıldır Ankara'ya kök saldın bile. Burdan ayrıldın mı, solar, çürürsün. Hem ancak genç fidanlar toprak değiştirmeye dayanabilirler. Kart ağaçlar değil."

Öfkeli ve saldırgandı. Ne tuhaf, bir kadın uğruna onu bırakmama aldırmayacaktı; daha doğrusu, böyle bir duruma katlanarak ne kadar büyük bir kadın olduğunu göstermek fırsatını bulabilecekti de belli belirsiz bir heves uğruna terk edilmek onuruna dokunuyordu.

"Ankara'dan nefret ediyorum," dedim. "Bu da, bugün içime doğmuş gelgeç bir duygu değil. Yıllardır nefret ediyorum bu şehirden. Benim (bizim dememeye özen gösterdim) yaşımda artık zaman azalıyor. Günler, aylar, yıllar ben farkına varmadan geçip gidiyor. Şu baharı günü gününe yaşayayım derken yağmurlar bastırıyor, hava soğuyor, bir de bakıyorum ki, yazın ortasındayız. Yeşilçay gibi küçük bir yerde mevsimler hemen bitmez, uzun sürer."

"Benim bildiğim Suat Engin, bir saniyesini bile çalışmadan geçirirse tedirgin olur, suçluluk duyar. Sence en büyük erdem

çalışmaktır; doğanın ya da mevsimlerin tadına varmak değil. Benim gençliğim de seninkiyle birlikte hiçbir anlam veremediğim koşuşturmaların, telaşların arasında harcandı gitti; sen öyle istedin diye. Bir doğum gününde sana Russel'ın *Aylaklığa Övgü*'sünü armağan etmiştim. O zamanlar aramızda bir şeylerin, yaşantı biçimimizin değişebileceğini inanırdım. Ama bu kitabı okumadın bile, değil mi?"

"Okumadım. O zamanlar aylaklığın övülmesinden yana değildim. Ama aradan çok zaman geçti, değiştim. Sen farkında olmasan da..."

"Sen benim ne kadar değiştiğimin farkında mısın?"

"Değilim."

"Bana sitem etmeye hakkın yok öyleyse."

"Sitem etmiyorum. Gördüğüm gibi, birbirimizle o kadar az ilgileniyoruz ki, ne kadar değiştiğimizi bile bilmiyoruz."

"Bunun için mi gidiyorsun?"

"Gidişimin seninle, evliliğimizle bir ilgisi yok. Bu yaştan sonra bir kadını bırakmanın da, bir kadına koşmanın da anlamı kalmaz artık. Bu yaşta birden kendi hayatım önem kazanmaya başladı. Garip değil mi, ilk kez bir hayatım olduğunu, bu hayatın yalnız beni ilgilendirdiğini hissediyorum, kendi hayatımı yaşamak istiyorum. Birden korkmaya başladım. Önümde kaç yıl kaldı, onu bile bilmiyorum. Burda, bu kocaman, çirkin şehirde, buram buram ucuz politika, ucuz istekler, ucuz idealler kokan şehirde, güneş batar batmaz kapılarını pencerelerini sımsıkı kapatıp içine kilitlenen şehirde gündelik hayatımız bile yok. Gazetelerde yazmayan şeyleri yaşamıyoruz sanki. Bizi biz yapan her şeyi o Tanrının cezası gazeteciler seçiyor, ayıklıyor, saptıyor, alacalı bulacalı bir tabakta sunuyor."

"İyi canım git, o kadar istiyorsan... Git, gönlünü biraz da orda eğle. Sonunda dönüp geleceksin nasıl olsa."

"Sen öyle san!"

Tabii gerçekte bunların hiçbirini karımla konuşmadım, öylece kafamdan geçirdim. Yıllar var, onunla herhangi bir konuyu uzun uzadıya tartışmış değiliz. Tartışmadan geçtim, sorularımızı evet ya da hayırla bile cevaplamaya üşendiğimizden basit bir hı yada ıh'la geçiştirmeye alıştık.

Karşılıklı konuşmayı becerebilseydik, bugün burda birlikte olurduk.

Karım burda olsaydı, Nilgün'ü görmek için kıvranmama gerek kalmazdı. Karım Nilgün'le dost olmanın, onu kendine bağlamanın yollarını bulurdu. Onu çok seveceğini, eşraftan birinin güzel kızı değil de, eşsiz bir sanat yapıtı gibi göreceğini adım gibi biliyorum. Ayrıca Nilgün'e duyduğum derin ilgiyi pekiştirmek için de elinden geleni yapar, bu ilginin doğuracağı tehlikeleri bilmezden gelirdi. Garip inançları vardır karımın. Evli olduğum sürece bir başka kadınla ilişki kurabileceğimi aklına bile getirmez. Bu yaşta, kızım yerindeki bir genç kız karşısında heyecanlanabileceğimi ya da çıplak kadın bedeninin her erkekte olduğu gibi bende de zorlu arzular uyandıracağını düşünemez. Onun bu inançlarının zaman zaman elimi, kolumu bağlamış olduğunu saklamıyorum.

Karımın, erkekliğimi dumura uğratmak için, bilerek ya da bilmeyerek başvurduğu yöntemlerden biri de bu olmalı.

Ama yürek diye bir şey var insanda. Yürek dediğin de birine, bir şeye bağlanmak ister; yaşamak için, ayakta kalabilmek için.

Ben de Nilgün'e bağlandım. Bu kadarı yetiyor.

Şimdilik...

Ablama, Filiz konusunu açtım. Daha doğrusu benim konuşabilmem için ayların geçmesi gerekliydi de, bir akşamüzeri terasta otururken –ablam o sırada örgü örüyordu, bana kazak, kış dediğin göz açık kapayıncaya kadar gelirmiş (bu kocakarı ağızlarını da Hafize hanımdan edindi), onun da elinden kolay kolay iş çıkmazmış, daha örmesi gereken hırkalar, atkılar varmış filan– soruverdi:

"Ne bu halin?"

"Halimde ne varmış?"

"Huysuz atlar gibi durduğun yerde eşiniyorsun!" Sesimi çıkarmadığımı görünce, "hadi hadi söyle," dedi, "boşalt içindekileri. Bana söylemekten çekinecek neyin olabilir ki?"

"Bir sır..."

"Ne sırrı?"

"Gönül."

"Ciddi olamaz mısın hiç?" Umurunda değildi, kaşlarını çatmış ilmekleri sayıyordu.

"Âşık olmak yeterince ciddi bir iş sayılmaz mı?"

Bu kez de örgüsünü, yumakları yerlere döküp ayağa kalktı.

"Bu konuda şaka istemem, bilmiş ol!" Kollarını göğsünün üzerine kavuşturmuş öyle duruyor karşımda. Kraliçem benim, sevsinler seni!

"Ablam olacaksın bir de, sana yüreğimi açmaya çalışıyorum, aldığım cevaba bak! Şu haline bak!"

Yerine oturdu. Özür diler gibi yüzüme baktı.

"Ne zaman ciddisin, ne zaman matrak geçiyorsun, bilemiyorum ki. Kusura bakma. Hadi şimdi maskaralık etmeden anlat bakalım. Âşık olduğun kız ben olmadığıma göre, karşımda utanmana gerek yok."

"Sen öyle san. İçtiğiniz su ayrı gitmiyor. Ha sana söylemişim, ha ona."

Ablamın yüzü bir an kıpırtısız kaldı. Sonra rahatlamış gibi gülümsedi. Daha sonra gözbebekleri kaygıyla büyüdü.

"Beni sevgili arkadaşına uygun görmediğin anlaşılıyor."

"Hayır öyle değil." Aslında öyle de, bizimki bu izlenimi silmek için telaşlar içinde. "Demek istediğim... Şimdi sorularıma cevap ver bakalım. Bu öyle –nasıl derler?– bir delikanlı aşkı mı, hani gel-geç cinsten, yoksa... kısacası Filiz'le evlenmek istiyor musun?"

"Bir kızın hayaliyle avunacak yaşı çoktan geçtim. Sen beni ne sanıyorsun? Elbette evlenmek isterim."

"Peki, o ne diyor?"

"Sen aklını mı kaçırdın? Onunla nasıl konuşurum bu konuda?"

"O çoktan geçtim dediğin yaşta takılıp kalmışsın demek ki. Filiz'le konuşmazsan, böyle huysuz atlar gibi eşinip durmaktan kurtulamazsın."

"Konuşamam, dedim ya, utanıyorum, elimde değil. İstersen bu utangaçlığım yüzünden beni kardeşlikten at. Aslında abla olsan gider, kendin konuşursun."

Öyle bir bağırdı ki yerimden sıçradım.

"Başıma gelenler! Ayol bir kız böyle şeyleri erkeğin ağzından duymak ister. Beni aracı olarak kullanmak istiyorsun ha, ne ayıp! Köyde mi büyüdün sen? Hoş, orda bile âşık delikanlılar, kızı çeşme başında yalnız yakalamaya bakarlar. Bir köy delikanlısı kadar bile olamayacak mısın?"

Gene ayağa kalkmıştı, yumaklarını, şişlerini döke saça. Benden büyük olduğunu gösterecek ille de. Onun bu gösterileri karşısında gerilmek gereğini duymadığımdan,

"Yani sen şimdi Filiz'le konuşmayacak mısın?" dedim sakin sakin.

"Hayır!"

Öyle bir bağırmıştı ki, kulaklarımı tıkamak zorunda kalmıştım. Sonra yavaş yavaş derdimi anlatmaya çalıştım.

"Diyelim, Filiz'le konuştum. Ondan sonra her şey yoluna girecek mi?"

"Şimdi sen Filiz'in istememesinden mi korkuyorsun?"

"Kafamı kurcalayan sorunlardan biri de bu."

Bu arada ablam yerine oturmuştu. Örgüsü hâlâ yerlerde sürünüyordu. Son sözüm üzerine koltuğunu çekip masaya yanaştırdı, dirseklerini masaya dayadı. Sağ elinin parmakları ağzının çevresinde daireler çizip duruyordu. Kötü!

"Senden özellikle hoşlanır gibi bir hali yok bana kalırsa," dedi sonunda, "var mı?"

"Yok, ama kızlar genellikle belli etmezler, bilirsin."

"Git, sor, öğren. Başka çaren yok."

Tanrım, bana ne de yardımcı oluyordu ya!

"Ya beni başından savarsa..."

"Savarsa savar. Bu da onun hakkı. Öyle olursa, aşkını yüreğine gömer, Filiz'le arkadaşlık edersin yalnızca."

"Sen aklını mı kaçırdın? Öyle bir şey olursa kendimi denize atarım, boğulurum, ölürüm."

"Kendini denize atarsan bir şey olmaz, çünkü yüzme biliyorsun."

"Ne kadar kalpsizsin. Güya ablam olacaksın. Bak dinle, burası taşra ama köy değil. Köylerde çeşme başında her şey olabilir, kasabadaysa bir delikanlının sevdiği kıza ilan-ı aşk etmesi âdetten değildir. En iyisi sen meseleyi babama aç, onu kandır, bu oğlan evlenirse adam olur de. Sen istersen, babam razı olur. İkiniz gidip Filiz'i istersiniz. Onun da başka çaresi yok zaten. Baksana, okumak istemiyor. Benim gibi birini –yanlış anlama, kendimi bir halt sandığımdan söylemiyorum ama Memedali beyin oğlunu– istemeyecek hali yok ya. O istemese bile ailesi baskı yapar. Sonunda onun da aklı yatar."

"Çocuksun sen!" Ablam hüzünlü hüzünlü gülümsüyordu. "Çocuk gibi hayaller içindesin. Evlenmek için çok küçüksün, âşık olmak için bile."

O huysuz parmakları şimdi de dudaklarının çevresini barakmış masanın üzerinde trampet çalıyordu. Geleceğim hiç de parlak görünmüyordu bana. Demek Filiz'e âşık olmaya kalkışmam çok akılsızca bir davranıştı; soğukkanlı ablamın elini ayağını birbirine dolandıracak kadar hem de. Durumu kurtarmak için işi sululuğa vurdum hemen:

"Aman benim ablam ne kadar de deneyimliymiş meğer, neler de bilirmiş! Nerden öğrendin bütün bunları?"

"Bazı şeyler öğrenilmez, bilinir. İnsanda sağduyu diye bir şey vardır. Sende olmadığı için şaşırmakta haklısın."

"O dediğin meretten bende olmadığı için çok mutluyum. Demek sağduyu denen şey, insanları böyle sopa gibi yapıyor."

"Eksik olma."

"Bu iş eksik olma'yla filan bitmez. Daha hiçbir şey çözümlenmedi."

"Büyüdüğünü kanıtlamak için git, kendi işini kendi gör!"

Bazen ondan nasıl nefret ediyorum Tanrım, erkek olsaydı da bir güzel dövseydim. Ama erkek olsaydı, dayaktan canı çıkan ben olurdum kuşkusuz.

Ben onu dövmek isteğiyle yanıp tutuşayım, o zehirli dilini kullanmakta kararlıydı:

"Gerçekten seven biri duygularını saklayamaz ki. Onları sevdiğine açmak, hatta tüm dünyaya duyurmak ister. Reddedilmekten de korkmaz. Çünkü kendi duygularına nasıl güveniyorsa karşısındakininkilere de öyle güvenir. Zaten sevdiği kendisine hiç yabancı değildir."

Parmakları oynayıp durmaktan vazgeçmişler, kucağına çekilmişlerdi. Orda azarlanmış, öksüz çocuklar gibi sinmiş duruyorlardı. Uzanıp ablamın birden ürkekleşiveren ellerini tutmak istedim, yapamadım.

Bu kız bizden habersiz birine tutulmuş besbelli. Ama kendi dertlerimle, kendi aşkımla öyle doluydum ki, onunkine kafa yoracak zamanım yoktu.

Babam, akşam yemeğinde, konuğumuz filan olmadığı halde rakı içti. İşleri yolunda değil midir nedir, yoksa iflas filan mı etti, diye düşünmekten kendimi alamadım. Hani ben tam da evlenmeye kalkışmışken... Sofra toplanırken, her zamanki gibi kalkmaya yeltenince,

"Biraz oturur musun oğlum," dedi. "Seninle konuşacaklarım var." Sonra ablama döndü, "Kahvemi hemen yapıver, bizi de yalnız bırak."

Kahvesi gelinceye kadar konuşmadı, çaydan tarafa döndü, karanlığı seyretti. Kahvesi gelince bir sigara yaktı, bana da tuttu. Ben istemeyince, "Hadi al," dedi, "içtiğini biliyorum. Ama fazla içmemen sevindiriyor beni." İşe bak, demek babamı se-

vindirebilirmişim hayatta. "Selim sana tasarılarımızdan söz etti mi?"

"Biraz." Rahat bir soluk almıştım. Demek beni azarlamak gibi kötü bir niyeti yoktu.

"Bu tasarıların uygulanması sana bağlı. Bunu da biliyor musun?"

"Bilmiyorum."

"Okulunu hepten mi bıraktın?"

Cevap vermedim. O sırada ocak çekirgesi ötmeye başlamıştı. Ani bir esinti yaprakları oynattı. Kırlarda yürümek için ne güzel bir geceydi. Az sonra ay da çıkardı.

"Benimle açık konuş. Birtakım işler düşünüyorum. Bunları gerçekleştirmem sana bağlı. Korkaklığı bırak da, erkek gibi cevap ver bana."

Başka türlü konuşsa olmaz sanki moruk! İçimden küfürler savurup öcümü alıyorum.

"Okulu bıraktım."

"Belki yaz sonunda fikrini değiştirirsin."

"Okulu bıraktım," diye yineledim herhangi bir açıklama yapmak gereğini duymadan.

"Neden, bir şeylerden mi kaçıyorsun?"

"Belki, ama kaçtığım şeyin ne olduğunu kendim de bilmiyorum."

"Seyfettin Usta'yla ve Selim'le birlikte bir iş kurmaya karar verdik." Kaçmam, neden kaçtığımı bilmemen onu ilgilendirmiyordu. Ama bu işi –kendilerine ne kadar güvenirsen güveneyim– yalnızca yabancılarla yapamam. Senin de katılmanı istiyorum."

"Ben tahta işlerinden anlamam ki."

"Anlaman gerekmez. Gerektiği kadarını –eğer kafanı kullanır, iyi çalışırsan– iş sırasında nasıl olsa öğrenirsin. Sen işletmeyle ilgileneceksin. Böyle küçük bir işletme için de yüksekokul bitirmek gerekmez."

Sesimi çıkarmadım. Bana soru sorulmamıştı ki, cevaplamak için ağzımı açayım.

"Hiçbir şey söylemeyecek misin?" diye sordu babam biraz sabırsız.

"Hangi soruyu cevaplamam gerektiğini anlayamadım."

"Bizden ayrı geçirdiğin iki yıl seni hiç değiştirmemiş," dedi babam öfkeyle. "Okulu kesinlikle bırakıp bırakmadığını, bir daha üniversite sınavlarına girip girmeyeceğini, kendi başına ne haltlar karıştırmak niyetinde olduğunu bilmek istiyorum. Ona göre Seyfettin Usta'yla anlaşma imzalayacağım. Ona göre fabrika inşaatına, ihtiyacımız olan makinelerin sağlanması için gerekli işlemlere başlayacağım."

İhtiyar tilki, beni nasıl canevimden vuruyor. Selim'e bağlılığımı biliyor. Bırak Selim'i, herhangi birinin geleceğini baltalayamayacağımı biliyor. Beni hep böyle köşelere sıkıştırır. Üniversiteyi bitirip kendi kendime iş bulup onun baskısından kurtulamadım gitti. En iyisi onu biraz daha kızdırmak.

"Benim, sizin de uygun bulduğunuz bir işim var zaten. İşimden memnunum."

Babama "siz" demeyi son yıllarda keşfettim. İnsan ayda iki kez bile konuşmadığı adamla ne diye senli benli olsun!

"Sen ona iş diyorsan mesele yok."

İnadına susuyorum. Kudursun dursun. O da susuyor. Karşılıklı susuşuyoruz. Saatler akıp gidiyor sanki. Nerdeyse güneş doğacak. Sonunda bizim ki dayanamadı:

"Günün birinde bu işi nasıl olsa isteyeceksin. Başka çaren yok. Römork işi en çok sonbaharda biter. Kışın ne iş yapacaksın? Harçlığını olsun çıkarmak zorundasın. Benim bilmek istediğim şu: Bir an önce askerlik için başvurabilir misin?"

"Yirmi yaşımı doldurur doldurmaz."

"Yalnız bir sorun var: Birtakım işlere bulaşmışsan damgalanmışsan yani, askerlikte canını çıkarırlar."

"Bunun sizi kaygılandıracağını sanmıyorum."

Aldın mı? Oh olsun işte! Kuduruyor ama belli etmiyor. Oh olsun filan diyorum ama sonradan bu konuşmayı düşündüğümde babam nedense ayakta karşımda duruyor gibiydi, bacaklarını iki yana açmış, elleri cebinde. Oysa yerinden kıpırdamamıştı bile.

"Benim kaygılarım zaten seni ilgilendirmez. Eğer işine karışmak gibi olmazsa sorabilir miyim, herhangi bir örgüte kayıtlı mısın?"

Ha, şu mesele! Biz gene keyfimize bakalım.

"Örgüte kaydolmak mı? Ne haddime? Örgütler, siyasi parti mi ki, önlerine gelenleri buyur etsinler (kendisi AP'li ya, oh, ne güzel oturttum)."

"Ne kadar lütufkârsın oğlum, bak bir konuda daha bilgi sahibi oldum sayende. Peki ne diye kaydetmediler seni? İstemedin mi?"

"Onlar istemediler. Bir korkağı, bir beceriksizi aralarına almak istemediler."

Yaa, böyle işte... Oğlunu, o beğenmediğin solcular bile küçümsediler, aralarına almadılar. Yalnızca oynadılar onunla.

"Sırasında korkaklık, gereksiz atılganlığın yanında erdem sayılabilir."

Babam, hikmet savurmada Affan Usta'yı geçti. Her şey iyi hoş da, babam neden bu gece benimle konuşmak istedi durup dururken. Yoksa, ablam babama Filiz konusunu açtı mı?

"Sana önerdiğim işi kabul edip etmediğini söylemedin daha?"

"Başka çarem olmadığına göre..."

"Sana güvenebilir miyim? Fabrikanın kurulması iki üç yıl sürebilir. O zamana kadar vazgeçersen..."

"Valla o sizin sorununuz baba. Bana güvenip güvenmemek sizin bileceğiniz iş. Bankadan teminat mektubu getirecek halim yok ya."

"Söz ver yeter!" Sabrının sonuna gelmişti, tespihine sarılmış çekip duruyor.

"Söz!"

İçimden küfürler savuruyorum. Ben ne güzel taş taşıyacaktım. Onun niyeti ise beni zengin etmek. Kabul etmemek diye bir şey olamaz. Selim'le içtiğimiz ant hâlâ geçerli. Yardım etmek, yalnız ölümden kurtarmak demek değildir. Üstelik onu ölümden filan da kurtarmış değilim. Üç yıldır ilgimi kesmekle andımı yeterince bozmuştum. Bari geleceğini kurtarıp kendimi bağışlatayım. Yok, biliyorum, Selim bana kırılmayı aklından bile geçirmiyordur. Bu işi kabul ettim diye bana minnet de duyacak değildir. Ben kendi gözümde temize çıkacağım. Bütün mesele bu.

Yarın Selim'e uğramalı. O günden sonra karşılaşmadık bile. Gideyim, şu işin aslını ondan öğreneyim. Salt bilgi edineceğim diye babamın karşısında iki saat daha oturmayı göze alamadım doğrusu.

Ertesi gün akşamüzeri Seyfettin Usta'nın atölyesine gittim. Fener'e giden yola varmadan, Deredibi sokağının son evlerinin bittiği yerdedir atölye. Yıllardır (hepsi hepsi üç yıl ama bana öyle geliyor) buraya gelmemişim. Hiçbir değişiklik yoktu. Tavukların eşelendiği çöplük benzeri bahçeden geçtim. Seyfettin Usta'nın, "Şunu bir değiştirmeli," dediği kapı bile olduğu gibi duruyordu. Böyle bir kapıyı geceleri neden kilitlerdi anlamam; altındaki yarıktan kolayca bir insan geçebilirdi çünkü. Atölyenin zemini topraktı. Sağda asıl atölyeden tahta bölmeyle ayrılmış, büro gibi bir yer vardı. Sahanlıktan, kapısız bir aralıktan asıl atölyeye giriliyordu. Planyaların, keskilerin uğultusu... Her yan, toz, talaş ve pislik içindeydi. Yerlerde talaşların, tozların arasında yüzlerce izmarit. Herkes işiyle uğraştığından kimse içeri girdiğimi görmedi. Sağda kocaman bir masanın başında gönye ve cetvellerle bir şeyler çizen Seyfettin Usta vardı. Beni görünce fazla gösteride bulunmadan yanıma geldi. Elini uzattı, öptüm, kucaklaştık. Hatırımı sordu. Sonra Selim'in yanına gittik. O da tezgâhın başındaydı, gürültüden sesimi duyamadı, amcası seslenince başını kaldırdı, bizi gördü.

Rahat konuşabilmek için bahçeye çıktık, çınarın altına iki iskemle attık. Seyfettin Usta ince adamdır, bizi baş başa bırakmak için yanımıza gelmedi. Selim, çırağı kahveye yolladı, iki çay kapıp gelmesi için.

"O günden beri görünmedin," dedim.

"Sen de gelmedin. Bir uğrarsın, diyordum. Sonra duydum çalışmaya başlamışsın."

Herkes gibi taş taşımamla alay etmiyordu. Hiçbir şeyle alay etmezdi o, her şeyi ciddiye alırdı. Tozlu iş tulumuna, talaş tozuyla kaplanmış saçlarına, kendisine çok yakışan, ince bıyığına baktım. Yetim bir çocuk değildi artık. Kocaman bir adam olmuştu. Karakterini belirginleştiren yüz çizgileri şimdiden derinleşmişti. Oyunlarımızı çoktan unutmuştu. Bundan sonra artık oynamayacaktı. Ben bu konuda kendimden emin değildim,

benim ne yapacağım belli olmazdı. Saçlarım ağardığında bile oyun oynayabilirdim. Hayatı olduğu gibi kabulleneceğimi hiç sanmıyordum çünkü. Selim işini seviyordu, işiyle birlikte hayatı da kabullenmişti. Başarılıydı. Amcasına olan gönül borcunu da ödemişti işte. Bunun rahatlığı içindeydi.

"Baban nasıl? Nilgün abla?"

"İyiler hepsi. Onları bir hayli üzdüm." Bu kadarcık olsun açılmalıydım. Bu kadarcık olsun bölüşmeliydim başıma gelenleri. Ona bu kadarcık bir açıklamayı borçluydum. "Ama gördüğün gibi iyiyim artık. Bir şeyim yok."

"Sahiden iyi misin? Burda kalmayı göze alabilecek misin?"

"Sen burdasın ya. Sen nasıl kalıyorsan ben de öyle..."

"Ben marangozluktan başka iş yapamazdım. Burda kalmak zorundaydım, biliyorsun. Hoş, işimi seviyorum. Başka bir iş, başka bir yerde oturmak aklıma bile gelmedi."

"Ben de burda kalmak, burda çalışmak zorundayım, okulu bıraktığıma göre... Başka yerde, İstanbul'da , Ankara'da filan olmak da istemiyorum. Dönüp gelmiş olmak zaman zaman canımı sıktı. İstanbul'a gitmek, bir bakıma babamdan kurtulmaktı. Şimdi ondan kurtulamayacağımı anladım. Ama Yeşilçay'daki başka anılarımı seviyorum. Onların uğruna babama katlanabilirim."

"Seninle bazı şeyleri konuşmak isterdim. Ama cevap vermek istemezsen... Meraktan sormuyorum. Daha doğrusu seni merak ettiğim için soruyorum. Her şey çok mu kötüydü? Biz hep gazetelerde yazılanları okuyoruz da..."

"Gazetelerde yazılanlardan kötüsünü yaşadım ben."

"Başına çok mu kötü şeyler geldi?"

"Sandığın gibi değil. Ben zaten pek işin içinde değildim. Ama bilmek bile yetiyordu."

Rahatlamıştı. Elini dizimin üstüne koyup hafifçe sıktı.

"İyi. Sevindim buna."

Bana, sahiden sen şimdi solcu musun, iyi ama nedir bu solculuk, filan diye sorabilirdi, sormadı. Önemli olan başıma çok kötü bir şeylerin gelmemiş olmasıydı. Konuyu değiştirmek için sordum:

"Birlikte iş yapacakmışız ha?"

"Karar verdin demek. Çok sevindim. Baban her şeyi anlattı mı?"

"Yoo. Sadece bir bildiride bulundu. Fikrimi alır gibi yapıp kabul etmek zorunda olduğumu duyurdu. Ben de yalnızca kabul etmekle yetindim. Yanından mümkün olduğunca çabuk ayrılmaktan başka bir şey düşünmüyordum. Bu yüzden soru sormaya kalkışmadım. Ayrıca işin niteliği beni ilgilendirmiyor. İşi veren babam ya..."

"İkiniz de birbirinize haksızlık ediyorsunuz."

"Ödeşmiş oluyoruz böylece. Hadi bütün bunlara boş ver. Pazar günü bize gelsene... Yüzmeye gideriz. Ablam bir şeyler hazırlar, piknik de yaparız."

"Olur. Cumartesileri erken tatil ediyoruz. İstersen cumartesi akşamı da Fener'in ordan denize girelim."

"Yaşşa sen! Yıllar var, Affan Usta'ya birlikte gitmedik. Belki akşam yemeğini de birlikte yeriz. Kıyma alalım, bize sucuk köftesi yapar Affan Usta."

"Eskiden olduğu gibi..."

Eskiden olduğu gibi, diye yineledim içimden. Hiçbir şey imlemeye çalışmak istemiyordum. Şu andaki beraberliğimizi güçlendirmek içinse... Neyse, hayır, hiçbir şey gerekmiyor. Yalnız artık büyüdük ya,

"Bir şişe şarap da alsak..." diye yavaştan önerdim.

"İyi olur tabii."

"Affan Usta kızmaz mı?"

"Deli misin, neden kızsın?"

"Ne bileyim, artık ben öyle her şeyden pek emin değilim de... Sanki sormak zorundayım. Birbirimize birlikte alışırız artık."

Yüzüme baktı Selim, tatlı tatlı güldü. Çocukluğuna erken veda edişi onu sertleştirmemişti. Vaktinden önce adam olmuş ama yumuşaklığını yitirmemişti. Yeni bir dostluk doğuyordu aramızda. Eski günlerimizdekine pek benzemeyen. Hani nasıl şöyle böyle yapardık, hani sen bana şu zaman ne demiştin, okulu bir gün asmıştık da... gibi şeyler konuşmuyorduk. Geçmiş, geçmişti. Yaşanmış bitmişti, bizi yeni günler bekliyordu. Selim yönünden benimle birlikte olacağı, iyi bir işin başına geçeği için olağanüstü iyi günler belki; benim yönümden katlanmak zorun-

da olacağım ama Selim'le birlikte bulunacağım için kolay geçeceğini umduğum günler... aylar... yıllar... bir ömür.

Hayır, böyle bir gelecek düşlememiştim kendime. Babamın koruyucu kanatları altında Yeşilçay'da geçecek bir hayat ise hiç! Yazık ki çaresizdim. Kendime küçük mutluluklar, avuntular arıyordum. Ertesi akşam Affan Usta'ya gitmek için saat altıda uğrayacağımı söyleyip Selim'den ayrıldım. Boğazımda kocaman bir yumruk vardı.

Ablam, daha o akşam odama gelip babamla ne konuştuğumuzu sormuştu.

"Bana iş veriyor. Ne lütufkâr adam değil mi? Benim gibi bir serseriye güveniyor. Valla harika bir adam şu babamız!"

"Ağaç işleri fabrikasından mı söz etti?"

"Evet. Sen de biliyordun demek!"

"Tabii biliyordum. Ee, ne dedin, kabul ettin mi?"

"Başka ne yapabilirdim ki? Herif son mutluluğumu, umudumu da elimden aldı, gördüğün gibi."

Babam hakkında kötü konuştuğumda her zaman yaptığı gibi arkasını döndü, pencereye yürüdü; orda karanlık bahçenin görünümünde ne buluyorsa, bir süre baktı, durdu. Yüz bininci kez kendimi suçladım: Kız, babasını seviyorsa, o Allahın belasıyla uyum içindeyse sana ne be adam, bırak o mutlu olsun...

"Son mutluluğun da neymiş?" dedi neden sonra, "Filiz mi?" Canım benim, hani nerdeyse özür diliyor; kimden, neden, ne için?..

"Sondan bir evvelki mutluluğum desem..." Tanrım, ablam için bana dil ver, meramımı anlatacak dil ver. "Filiz'den bir önceki mutluluğum şu kendi kendime seçmiş bulunduğum işimdi."

"Hep söyleyip durduğum gibi ömür boyu taş mı taşıyacaktın ki?"

"Ömür boyuymuş," diye bağırdım, hiç değilse o karanlığa bakan pencereden ayrılsın diye. Ayrıldı da. Yatağımın kenarına oturdu. "Bir ömür nedir ki. Hayat benim için bugündür, bugünü kurtarmaktır. Bugünümü kurtarmaya bakıyorum ben. Taş taşıyarak kurtarıyorum günümü. Taş taşımazsam, Filiz de olmaz belki. Ama bunu kimselere anlatamam. Sen bile anlayamazsın. Bir yanın babamda çünkü."

İliştiği yerden kalktı ablam, ellerini sabahlığının ceplerine sokarak odamda dolaşmaya başladı. Tamam, iyice tedirgin oldu sonunda. Ama ben ne yapabilirim, ben böylesine... Neyse.

"Şimdi sen Filiz'le evlenmek istiyorsun, değil mi?"

"Evet."

"Evlenmek için iyi bir işinin olması gerekmez mi? Bir kadın, kayınpederinin vereceği bol harçlıkla geçinmektense, kocasının kazanacağı az parayı yeğler."

Fırlayıp ablamın boynuna sarıldım.

"Canım benim, bir tanecik ablacığım, demek Filiz'le konuştun."

Zorla boynuna dolanan kollarımı çözdü.

"Deli bozuk! Önce aklını başına topla! Tanrım, bir çocukla nasıl evlenir insan! Filiz'le konuştuğumu nerden çıkardın şimdi? Böyle bir şeyi asla yapmayacağımı söylememiş miydim?"

Kolum kanadım kırıldı. Nasıl da sevinmiştim oysa.

"Hiç değilse bu fikri sen de kabul ettin," deyip avunmaya, yeni umutlar peşinde koşmaya çalıştım.

"Seninle ilgili neyi benimsemem ki ben?.."

"Oysa ben bir an için sanmıştım ki... Neyse, bak neler kuruyorum biliyor musun? Bir sabah uyanıyorum, bir de bakıyorum ki, yanımda Filiz, öyle uyuyor. Yani biz evlenmişiz. Kısacası her şey benden habersiz olup bitivermiş. Masal bu ya."

"Aptal! Bunun nesi güzel! İnsanlar flört döneminin, nişanlılık döneminin uzun sürmesini isterler; her şeyin tadına varmak isterler."

Yeniden yatağıma döndüm. Sırtımı yastığıma dayayıp uzun oturdum. O da yanıma ilişti.

"Demek ki ben insan değilim," dedim. "Yeşilçay gibi bir yerde nişanlılık... Yani analarımızın, babalarımızın gözü önünde çaylar, pastalar, yemekler... İş mi yani? Şimdi hiç değilse Filiz'e bir deli kızmış gibi davranıyorum, alabildiğine içten. Sana bir şey sorabilir miyim? Ama önce kızmayacağına söz ver."

"Sana ne zaman kızdım ki ben?"

"Olsun. Merak ediyorum da... Sen şimdiye kadar nasıl durdun? Yani kimseyi sevmeden. Zaten çevremizde âşık olabileceğin kimseler yok."

"Eee?" Kızmayacağını söylemişti ama sesi buz gibiydi.

"Yani sen hayatında hiç âşık olmadın mı?"

İçini çekti, o saat yüreğim paralandı.

"Sana büyümedin deyip duruyorum ama ben de bir türlü büyümemiş olmalıyım. Senin anlayacağın kızların babalarına âşık oldukları yaşta takılıp kaldım sanırım."

Yüzümü buruşturdum.

"Aman ne kadar da zevksizmişsin. Bir kızın babasına âşık olmasını belki anlayabilirim ama bizimki gibi bir babaya... Hayret!"

Birden ciddileşti.

"Sen anlamazsın, babam bambaşka biridir, kimselere benzemez."

"Aman al, güle güle kullan. Peki, öyleyse ben neden anneme âşık olmadım? Al onu, vur babama. İkisi de müzelik cinstendirler bana sorarsan."

"Ölmüş annemden böyle söz etmesene... Günah!"

"Günahları bırakalım. Sen şu adamdan söz et biraz, şu solcu avukattan."

"Kim olduğunu biliyorsun işte, bana ne soruyorsun?"

"Adam evli mi?"

"Ne bileyim ben? Evli olsa karısıyla birlikte gelmez miydi"

"Vay başıma gelenler!.. Yani bekâr mı? Öyleyse herif bir daha semtimize uğramasın!"

"Neden? Aman, ne tuhafsın Erol!"

"Eline bir ihtiyar geçmişken tutar ona âşık olursun da, neme gerek. Zaten babam da adamın ağzına düştü düşecek. Valla yaşına başına bakmaz, seni ona veriverir."

Ablam gülmeye başladı.

"Sensiz ne yaparım bilmem," dedi. "İyi ki geldin. Gecenin on ikisinde, insanı senden başkası böyle güldüremez."

Yanağımı öpüp odadan çıktı. Bana mı öyle geldi bilemem, ama sanırım gözleri dolmuştu.

Cumartesi akşamı Fener'e vardığımızda Affan Usta takıldı:

"Şunlara bakın, büyümüşler de etlerini alıp gelmişler. Ne o, balık çorbamdan bıktınız mı? Yoksa sizi aç mı korum sandınız?"

"Yok be ustacığım," dedik, "senin sucuk köfteni özlemişiz de."

"İyi, iyi... Size güzel bir köfte yoğururum. İkinizi gene bir arada görmek ne hoş!.."

Affan Usta'dan izin isteyip mayolarımızı giydik, suya atladık. Yüzdük, yüzdük. Dönüşte Selim'le yarıştık. Ben kazandım.

"İlk kez kazanıyorum," dedim. "Eskiden yüzme yarışlarında da geçerdin beni. Ankaralı olduğun halde."

"Hamladım artık."

"İş güç sahibi oldun diye denize girmiyor musun?"

"Ondan değil. Senin gibi yarışacak kimsem yok. Tek başıma açılmaktan da hoşlanmıyorum. Herkes deniz kıyısında cıp cıp yapıp kumlara uzanıveriyor. Çoktandır böyle uzun yüzmemiştim."

"Biraz antrenmanın olsun, gene geçersin beni, merak etme."

"Oğlum, biz Yüksek Denizcilik Okulu'ndan gelme değiliz."

Bacaklarından sürüyüp denize attım.

"Bir daha mı," dedim, "bir daha okulun adını ağzına alacak mısın? Tövbe de!"

Gülmekten boğuluyordu az kalsın.

"Tövbe valla, tövbe!"

Affan Usta bizi seyrediyordu. Denizin yanı başında oturur, denize girmez. Eskiden beri, altındaki kazanı yaksın yüce Rabbim, su ısınsın, öyle girerim, der durur. Çarşı hamamı varken tuzlu suda ne işi varmış.

Güneş batarken sucuk köftelerimizi maltızda pişirdi; bir yandan patlıcan, yeşil biber, domates közledi. Ağzımız öyle sulandı ki köftelerin hepsinin pişmesini zor bekledik. Su bardaklarını şarapla doldurdu Affan Usta. Bir de güzel salata yapmıştı. Kendisi yarım bardaktan biraz fazla şarap içti ama çenesi açılmıştı. Artık hikmet savurmaya kalkışmıyordu. Bize girip çıktığı bin türlü işle ilgili anılarını anlattı, gülmekten yanaklarımız ağrıdı.

"Haftada bir gün böyle gelip konuğun olalım mı?" diye sordum.

"Her gün gelin!"

"Ekime kadar elimizden geldiğince sık uğrarız," dedi Selim.

"Neden ekime kadar?"

"Ekimde askere gidiyorum."

Döneceğimize yakın bir kez daha girdik denize, mayolarımızı giymeden çıplak, karanlıktı nasıl olsa. Yüzdük, yüzdük, canımız geri dönmek istemedi.

Kıyıdan uzakta, açıklarda sırtüstü yatıp dinlenirken,

"Hiç dönmeyelim," dedim, "hep böyle yüzelim. Yüze yüze bir kıyıya varırız nasıl olsa."

"A, tabii."

"Geri dönmedikçe başımıza kötü bir şey gelmez."

"Gelmez. Ama ya insanların bulundukları bir kıyıya çıkarsak böyle her şeyimiz meydanda."

Öyle bir gülmüşüm ki, boğuluyordum. İnsan gülerken suyun yüzünde duramıyor, batıyor hemen. Suya dala çıka bir hal oldum, litrelerce tuzlu su yuttum. Selim'in de benden kalır yanı yoktu. Sonunda Affan Usta merak etmesin diye sonsuzluğa doğru kulaç atmaktan vazgeçip döndük.

Eve dönerken çok mutluydum. Canım şarkılar söylemek istiyordu. Ama gene de canımı sıkan bir şey vardı, yüreğime bir diken batıyordu. Aradım, buldum: Selim, ekimde askere gidecekti. Bir kez daha ayrılacaktık birbirimizden. Ben de yapyalnız kalacaktım.

İyi ama bu evde oturmayı neden kabul ettim ben? Evin güzelliği, bir bahçe sahibi olmak başımı döndürdü. Daha doğrusu bu kadar kolay ev bulabilmek aklımı karıştırmış olmalı. Bu yüzden evin sakıncaları üzerinde durmadım. Eve yerleşip günlük hayatımı düzene sokunca, daha doğrusu sokmaya kalkışınca bir de baktım ki, önceden çizdiğim programı uygulamam çok zor: Ev, kasabaya da denize de uzak. Sabah sabah kumsala yürümek neyse ya, dönüş, güneş tam tepemdeyken zor oluyor. Çarşıda komik bir hasır şapka bulup aldım, hiç değilse başımı güneşten korumuş olurum. Ama bu şapkayla Nilgün'e rastlarsam diye ödüm kopuyor; gülünç olmak işten bile değil; üstelik nedense bu şapkayla altmışımın üstünde gösteriyorum.

Eve geldiğimde soğuk bir duş yapıp serinliyorum.

Akşam vakti Çayağzı'na gitmek de zamanımı alıyor ama orda bir duble rakımı içmekten vazgeçmemeye kararlıyım. Havalar bozunca büsbütün eve kapanacağım.

Kısacası bu evi bulmam, öyle ilk günler sandığım gibi, büyük bir mutluluk olmadı.

Aşağı kattaki komşum Nazlı hanım öğle yemekleri için neler istediğimi sordu. Büyük şehirden gelen bir beye yemek pişirmek düşüncesi onu biraz tedirgin etmişti anlaşılan.

"Siz kendinize ne pişiriyorsanız, onu yerim," dedim. "Sebzeyi yeğlerim. Sizce bir sakıncası yoksa sıcak sebzelerde de sıvı yağ kullanırsanız..."

"Mısır yağı sever miydiniz, bilmem."

"Çok iyi. Yalnız az yağlı olursa... Her yemekte salata yapmak zor gelirse domates doğrayıverin. Siz kendiniz için börek, makarna yapacağınız günler ben salatayla, yoğurtla idare ederim. Acaba size ne kadar ödemem gerekecek?"

Kızarıp önüne baktı.

"O kadarcık şey için," diye mırıldandı. "Memedali beyin dostu için biz... Çok iyiliğini gördük de."

"Ama o zaman sizden yemek isteyemem."

"Bir bakayım, bir ay geçsin, ne tutacak, hesaplamaya çalışırım."

"Sağ olun."

"İstediğiniz bir şey olursa söyleyin becerebilirsem yaparım."

"Olur, rica ederim."

Yemeklerimden memnunum. Biraz daha az yağlı yapmasını, sebzeleri çok pişirmemesini istedim. Arada, bizim memleketin yemeği, bilmem sever misiniz, diye değişik bir şeyler, sözgelimi pirinçli fasulye, barbunya çorbası getiriyor, bayağı değişik, güzel yemekler.

Fazıl, *Pardayyanlar*'ı (hem de çocukluğumda okuduğum baskısından) bulup yollamış. Yeni evimde iki günde, bir cildini okuyup bitiriyorum. Aman ne kadar mutluyum! Ama baktım yirmi dört günde sona erecek mutluluğum, biraz ağırdan almaya başladım. Bir cilt bitince iki gün düşlere dalarak oyalanmalıyım. Çocukluğumda Genç Pardayyan'ı oynardım ya, şimdi Baba Pardayyan'ım ama ikinci ciltte ölmeye niyetim yok. Erol da oğlum olsun. Karşılıksız ya da olanaksız, çaresiz aşklar şövalye mistisizminin ayrılmaz bir parçasıdır. Nilgün prenses, ben gezginci şövalye. Oğlum Erol ablasına âşık olamayacağına göre, gençliğiyle bana fark atamaz. *Pardayyanlar*'ı oynamak bana hiç aykırı gelmiyor. Ha Don Kişot'u oynamışım ha Pardayyan babayı, hepsi aynı hamurdan. Hayatım boyunca yeldeğirmenleriyle savaşmadım mı? Gerçek devler, benim gibi birinin karşısına çıkmaya tenezzül etmeyecek kadar gururluydular.

Bir ara kendimi zorlayıp aylaklıklarıma bir son verdim. Sınır tespiti davasını açtım. Ötekiler için dava açmadan önce karşı tarafla görüşmenin daha uygun olacağını düşünüyordum. Adamlar, Memedali beye hava atmak hevesindeler anladığıma göre. Biraz dostça, biraz yüksekten atarak konuşursam, işi dava safhasına kadar götürmekten vazgeçebilirler, çünkü nasıl olsa kaybedecekler.

Bir akşamüzeri Memedali bey uğradı. Yer gösterdim, otur-

madı. Evimi merak etmiş, görmeye gelmiş. Odaları dolaştı.

"Kızıma güvenirim," dedi, "bu işleri iyi bilir. Beğenisi daha çağdaştır, kasabalılara benzemez o. Benim bir yanım, hele beğeni konusunda, kasabalı kalmıştır. Onun için bıraktım, istediğini yapsın. Hoş, karışsam ne olacaktı, beni dinlemezdi ki. Bana sorgusuz sualsiz boyun mu eğecek, baş mı kaldıracak, kendi karar verir. Aferin, bayağı güzel döşemiş, değil mi? Yalnız şu eski perdeler... O kadar da söyledim."

"Aman yapmayın, o perdelere bayılıyorum. Çocukluğumda evimizde vardı böyle perdeler. Babaannem örmüştü. Ama sonra bilmem ki ne oldu? Annem modası geçti diye kim bilir kime verdi?"

"Buzdolabı ısmarlamışsınız." Gülümsedi. "Görüyorsunuz, burda hiçbir şey gizli kalmaz. Daha gelmedi değil mi? Bana söyleseydiniz, İzmit'ten gelen kamyonlardan biriyle hemen getirttirirdim. Öyle de yaptım zaten. İzmit'e telefon ettim. Yarın gelir."

İlerdeki hesabımızdan düşeceğini söyleyip parasını almadığı raflarla yaptığım kitaplığı pek beğendi, briketleri kullanmayı akıl edişim çok hoşuna gitti. Kitaplarımın çokluğuna şaştı. Bu kadar çok kitabım oluşu, gözündeki önemimi hepten artırdı sanırım.

Pencereden bakarken,

"Bahçeyle uğraşıyor musunuz?" dedi.

"Bilmem, pek değil." Utanmıştım. Sahi önce sevinmiş, sonra da bir bahçem olduğunu unutmuştum. Neden acaba?

"Bahçe sulamak keyifli iştir. Bir sularsanız, anlarsınız. Ama tabii buraya da pek bahçe denmez. Nilgün neden böyle yaptı, bahçe üzerinde durmadı, hayret. Söyleyeyim de..."

"Aman zahmet olmasın, rica ederim. Hem belki bu aylarda pek bir şey ekilmiyordur."

"Olur mu canım? Salih'i yollayayım da ne gerekiyorsa yapsın."

Oturması için ikinci kez üsteleyince,

"Eğer yapacak başka bir işiniz yoksa sizi götürmeye geldim," dedi. "Sizi şimdiye kadar aramadım, gelmenizi bekledim, rahatsız etmemek için. Ama baktım geleceğiniz yok... rahatınızı kaçırmaya karar verdim. Şimdi gidiyor muyuz bize?"

"Seve seve gelirim de, rahatsızlık vermiş..."

"Birbirimizi rahatsız etmekten korkacak olursak bir araya bile gelemeyeceğiz. Oysa arada bir buluşsak... Bilmem ki, ille de yalnız kalmak istiyorsanız, o başka tabii."

"Yok canım, öyle bir şey yok," diye mırıldandım. Yalnızlıktan ödümün patladığını söyleyemedim.

"Öyleyse buyurun, gidelim. Eğer sizin için erkense daha sonra istediğiniz saatte arabayı yollarım."

"Şimdi gelebilirim. Gidip üstümü değişeyim." Nilgün'e yakışıklı görünmeliyim, dedim içimden.

"Yanınıza mayonuzu, havlunuzu alın. Bugün sıcak bir gün. Aşkamüzeri bizim ordan denize gireriz."

"Sizin ordan mı?"

"Bizim özel plajımızı bilmiyorsunuz tabii. Görün bakın, beğeneceksiniz."

Çocuk gibi sevinçliydi.

Ben de sevinçliydim. Yeşilçay'da aradığımı bulamamıştım. Yalnızca Yeşilçay'ın değişmiş olması değildi neden; ben de kocaman, hatta yaşlı bir adamdım artık. On yıl önceki gelişimde çocukluğumu aramaya kalkışmadığım için düş kırıklığına uğramıştım. Ama şimdi... Çocukken tanıdığım kimseleri bulamamıştım, aramamıştım da zaten. Elli yıl önce bilye oynadığım, denize girdiğim çocukları nerde bulacak, onlarla ne yapacaktım ki. Ama neden yeni bir dost kazanmamalı?

Memedali beyden, beni onun yanına iten çok güçlü nedenlere karşın, niçin uzak durduğumu biliyordum. Bana sorular sormasından, kendimi ona anlatma zorunluluğundan korkuyordum. Ama o bana özel hayatımla ilgili tek soru bile sormamıştı ki. Sormaktan çok, anlatmaktan hoşlanıyordu. Belki çevresinde kolay kolay –içini dökeceği demeyeyim ama– kendini anlatacağı, kendini ele vermekten çekinmeyeceği birini bulamıyordu. Baksana, sosyal durumu bakımından dengi sayılabilecekler rakip duruma geçmişlerdi. Daha aşağıda bulunanların düşmanlığından çekiniyordu. Oysa o da tüm kasabalılar gibi konuşmaya meraklıydı. Fener bekçisi ne demişti: Eğer zaman tanırsan, insanlar, her şeylerini anlatırlar sana, yüklerinden kurtulurlar. Memedali bey bana da zaman tanırdı belki. Ben de içimin yükünden kurtulurdum.

Memedali beylerin evinden görünmüyordu ama, deniz hiç de uzak değildi. Çayın kenarında küçük bir iskele, iskeleye bağlı bir sandal vardı. Sandalla karşı kıyıya geçtik. Sonra pek dik olmayan kayalık yamacı tırmandık.

"Baharda göreceksiniz siz buraları... Kır çiçeğinin her türlüsü," diye anlattı Memedali bey. "Dağ taş mis gibi kokar."

Tepeden görünüm çok güzeldi. Çirkin kasaba uzaktan, kuşbakışı kartpostal gibi görünüyordu. Aşağıda zeytin ağaçlarıyla çevrili küçük bir koy vardı.

Memedali bey, sahip olduğu şeyleri çoktan kanıksamıştı ama onları bana gösterirken yeniden farkına varıyordu. Belli etmemeye çalışarak övünüyordu. Aslında övünmeyi çoktan unutmuştu da şimdi tam bana anlatırken... Bir zamanlar haklı olarak göğsü kabarmıştı tabii, sonradan alışmıştı işte. Oysa övünmek hakkıydı. Çünkü hepsi, her şey kendinindi. Haksızca el koymamıştı, hileye hurdaya sapmamıştı. Çalışıp çabalamış, Tanrının yarattığı her güzel ve iyi şeyi sevmeyi, kullanmayı, onlardan bir şeyler üretmeyi başarmıştı. Kimileri, daha doğrusu çoğumuz bu konuda öyle beceriksizizdir ki. Bütün bunları böylece dile getiren benim. O dile getirmeden, açıklamalara kalkışmadan yaşıyor.

Aramızdaki ayrım bu. Kasabalı tüccarla Ankaralı aydın arasındaki ayrım. Üstelik her şey ondan yana görünüyor.

Acemice yüzüyordu ama denizi sevdiği belliydi, bu yüzden coşkuluydu. Ah şu işler... Gönlünce denizi girmesine engel oluyorlar. Ona gösteriş yapmaktan kendimi alamadım. Güçlü kulaçlarla onu geçip hızla uzaklaştım, daldım, çıktım; nefesimi kullanışıma hayran olsun istedim. Yalnız avukat değildim, başka becerilerim de vardı. Ama gene de baş edemezdim onunla. Çünkü ne olduğunu, yerini, köklerini biliyordu. Yıllardır inandıkları, sevdikleri, istekleri değişmemişti. Üstünlükleri bunlardı.

Dönüşte duş yapmak için banyoya giderken Nilgün'e rastlamadığıma, beni yarı çıplak, sarkmış, yaşlanmış bedenimle görmediğine sevindim. Terasa oturduğumuzda geldi. Teni biraz daha koyulaşmıştı.

Bu kez saçlarını omuzlarından aşağı salmış, nefis oyalı bir yemeniyi bant gibi kullanıp saçlarını sımsıkı arkaya çek-

mişti. Kolları dirseklerine kadar pelerin gibi inen, leylak rengi muslinden bir giysi vardı üzerinde. Oldukça açık yakası, kol kenarları yeşilli morlu oyalarla çevriliydi. Biz rakı içerken o, kardeşiyle bira içti. Evimde rahat olup olmadığımı, Nazlı hanımın yemeklerini sevip sevmediğimi sordu. Memedali bey bahçenin bakımsızlığından yakınınca, kızararak özür diledi. Bahçeyle hemen ilgileneceğini söyledi. Bense kekeledim durdum.

Erol eskisi gibi düşman değildi, benimle ilgilenmek için çaba bile sarf ediyordu. Acaba müzik dinlemek ister miydim? Birden kendimi çocuklarla (aslında Erol'la Nilgün dinlemeyi yeğliyordu) söyleşirken buldum. Ve gençliğimi duydum.

Ev sahibim peltekleşen diliyle,

"Şu müzikten de hiçbir şey anlamıyorum," dedi.

Kızgın değil, yılgın ve çaresizdi. Kendi yaşında, yandaşı olabileceğini sandığı biriyle beraberdi ama çocukları onu elinden almışlardı. Ah, şu gâvur icadı müzikler, filmler, kitaplar... Karısına da bu yüzden tam sahip olamamıştı ya.

"Piyanoyu siz mi çalıyorsunuz?" diye sordum Nilgün'e, aslında onunla sen diye konuşmam gerektiğini düşünerek ve bunu yapamadığım için kendime kızarak.

"Ben çalıyorum. Annem beş yaşımdayken ders vermeye başladı. İyi piyano çalardı annem. Onun ölümünden sonra da kendi kendime çalışmayı sürdürdüm. İstanbul'a gittiğimde ders aldım. Altı yıldır da, Kefken'e tatil yapmaya gelen bir piyano öğretmeniyle çalışıyorum, tabii ancak yazları."

"Kızım evin işleriyle, bizimle ilgilendiği yetmiyormuş gibi, bir de her gün piyano çalışır," diye araya girdi Memedali bey. Müzikten bir şey anlamıyordu ama kızının çalışkanlığıyla övünüyordu besbelli.

"Çalışmasına çalışıyorum da," dedi Nilgün, "o kadar kötü çalıyorum ki."

"Hadi hadi," dedi babası.

"Kötü çaldığımı biliyorum baba. O kadar anlarım müzikten. Annemin yeteneği yok bende. Ama çalışmak hoşuma gidiyor. Yaptığım şey müzik değil. Ama notaları parmaklarımla dile getirebilmek... Aslında cebir problemi çözmek gibi. Yaptığım

işin müzikle, sanatla ilgisi yok. Müzik olarak düşünürsem hiç çalmamam gerek. O kadar kötü çaldıktan sonra..."

Nilgün hiç bu kadar uzun konuşmamıştı. Piyano çalmanın önemli bir yeri var hayatında, diye düşündüm.

"Sen çalmıyor musun?" diye sordum Erol'a.

"Hayır, annem, beni bu şerefe layık görmedi. Hoş, buna ayrıca seviniyorum. Çünkü klasik müziği sevmem ben."

"O, şu çılgın müziğe bayılır," dedi babası hiç de hoşgörülü olmayarak.

"Ben aslında sizin çılgın dediğiniz müzikten hiç hoşlanmam baba. Daha çok Elvis Presley, Beatles, Pink Floyd filan. Yani bu konuda geri kalmışımdır."

"Bak, onları ben de severim," dedim.

Bu sözüm üzerine Erol, bir Elvis Presley kaseti koydu. Müzik başlayınca Memedali bey biraz yüzünü buruşturdu, biraz da hüzünle gülümsedi.

İki gün sonra Nilgün, bahçıvan ve yamağıyla geldi. Biz taşlıkta Nazlı hanımın pişirdiği kahveyi içerken bahçıvanla yamak toprağı kazdılar, suladılar.

"Ben bahçeye pek bakamadım," dedi Nazlı hanım özür diler gibi. "Arka taraftaki sebzelerle ancak baş edebiliyorum. Hem tavuklar çiçek bırakmaz ki."

"Bu tarafa tel çeksek..." diye önerdi Nilgün. "Öbür taraf yetmez mi tavuklara?"

"Yeter, neye yetmesin! Tel çekilmezse emeklere yazık."

Nilgün, bahçıvanı tel almaya yolladı. Çocuk fideleri dikiyordu. Nazlı hanım meyve getirdi. Nilgün'ün sevdiği kedi, akasya ağacının gölgesine uzanmış yatıyordu.

"Yavrusunu vereyim, dedim de istemedin," dedi Nazlı hanım. "Neden? Bahçede dolaşır dururdu."

"Bakarsın, bırakır gider. Bir yerlerde kamyon çiğner Tanrı korusun! Hem yaşasa yaşasa en çok on beş yıl... İstemem."

"Aa, bu kadar da duygulu olma," dedi Nazlı hanım. "O zaman vay haline! Çok çekersin hayatta."

"Kendimi korumasını biliyorum ama bak. Kedi filan istemiyorum."

"Köpeğiniz var ama. O ölürse diye korkmuyor musun?"

"Köpek benim değil, babamın. Hem Pars'la ilgim yoktur benim. Alıp gezdirmem bile."

"Atın var ya..."

"Ceylan var, doğru. Başımın tatlı belası. Ama onu aldığımız zaman çocuk sayılırdım, daha bilmiyordum."

"Neyi?" diye sormaktan kendimi alamadım.

"Sevgilere güvenmemeyi."

"Nasıl böyle söylersiniz? Siz sevgi dolusunuz."

"Öyle miyim sahiden? Sanmıyorum. Sevgi değil. Ben insanlar rahat etsinler isterim. Rahat olmaları için çalışırım. Hepsi bu."

"Altın gibi yüreği vardır Nilgün'ün," dedi Nazlı hanım.

Belki de konuyu kapatmak için ayağa kalktı Nilgün, bahçıvan yamağının yanına gitti. Orda siyahlı beyazlı bir giysinin içinde ince uzun durdu. Daha sonra yanıma geldiğinde,

"Babam bahçe yapılsın diye tutturdu ya," dedi, "siz sahiden istiyor muydunuz, bilmem. Başınıza bela olmasın."

"Bela mı, neden?"

"Gün aşırı sulamanız gerekecek. Belki zor gelir."

"Yoo, iyi olur aslında. Sabahları erkenden sulayabilirim, değil mi?"

"Sabah erkenden olur," dedi Nazlı hanım. "En iyisi akşamüzeri."

"Olur," dedim. "Akşamüzerleri sularım."

Yusuf, Ankara'ya gider gitmez (işi oradaydı ya artık) yazacağını söylemişti ama günler geçti, haber çıkmadı. Önce merak ettik. Sonra işleri çok olmalı, ne yapsın zavallı, deyip kendimizi avuttuk. Gittikten bir ay sonra bir kart aldık. Kartı açınca, şöyle kocaman bir gül demeti çıkıyordu ortaya, sanki sahici. Kızların ikisi de karta sahip çıkmaya kalkışıp kavga edecek oldular da, sonunda televizyonun üstüne koymayı akıl ettik. Bu süslü karta benimkisinden beter bir yazıyla, Filiz'e bakarsanız, yalan yanlış cümleler karalamıştı Yusuf. Hınzır kız okuyup okuyup gülüyordu. İyi olduğunu, işini sevdiğini yazıyordu ya, yeterdi benim için. Yazısı kötüymüş, yanlışı çokmuş, bana ne. Ama adres filan yoktu ki cevap yazalım. Hemen her ay böyle süslü kartlar yolladı, bir kez de beş bin lira gönderdi. Gene elimizde bir adres olmadığından teşekkür bile edemedik. Televizyonun üstünde dört tane kart duruyordu, sonra ondan hiç haber alamadık, meraklandık. Temmuzda –geçen yıl temmuzda gelmişti ya– yolunu gözledik, gelmedi.

Geçende tan ağarırken kapı çalındı; baktım, Yusuf! Toz toprak içinde garibim. Sarılıp öpüştük. Ev halkını ayaklandırdım. Gene çevresinde dört döndük. Hamamı yakmaya kalkıştığımızda soğuk su döküneceğini söyledi. Biz de bu arada kahvaltı sofrasını hazır ettik, çayı demledik.

"Oğlum, nasıl geldin bu saatte, neden otobüsü beklemedin?" diye soracak oldum.

"Ne bileyim be hala," dedi, "özlemişim işte. Otobüs bulamayınca sabahı bekleyemedim. Kamyona atladığım gibi..."

"Aman," dedim, azıcık sitem ederek, "özlediğin ne belli ya. Aylarca habersiz kodun bizi. Hiç merak ederiz diye düşünmedin mi?"

Sarıldı boynuma, öptü beni. Sonra bavuluna davrandı. Kız-

lara ipek gömlekler, kokular, bana merserize bluz, İsmail efendiye hem terlik hem picama getirmiş. Bir de altı tane kahve fincanı. Yavrum, nasıl da zevkli, nasıl güzelinden seçmiş her bir şeyi!

"Oğlum aklını mı kaçırdın sen? dedim. "Nedir bütün bunlar? İyi, sağ ol da, ne gerek vardı?"

"Ayıp ediyorsun be hala. Nedir ki bunlar? Halama, enişteme, kardeşlerime iki çul çaput getirmişim, çok mu?"

Baktım, gözleri kapanıyor, odasına yolladım, yatıp uyusun, dinlensin bir iyice diye.

Ancak akşama doğru kalktı. Çardakta çay içerken konuştuk. Ama daha yorgunluğu geçmemişti, ağzından laflar dökülüyor, gözleri bel bel bakmakta. Hal hatır soruldu, konu komşuya bile sıra geldi. Sonra Yusuf Filiz'e döndü:

"Senin zengin bir arkadaşın vardı hani," dedi, "adı neydi, unutmuşum, kusura bakma, o da iyi mi bari?"

"Nilgün ablamı mı sordun?" dedi Filiz. En iyi arkadaşının adının unutulmasına bozulmuştu. "İyi, çok iyi. Kardeşi bu yaz burda. Onun için keyfi yerinde Nilgün ablamın."

"Şu komünist oğlan döndü mü?" demez mi Yusuf?

"Komünist olduğunu nerden çıkardın?" diye dikleniverdi Filiz, "canın şaka etmek istiyorsa başka bir şey söyle bari. Dünyanın en iyi çocuğudur o."

"Öyledir ya Yusuf oğlum," diye araya girdim ben de. "Melek gibi çocuktur Erol. Kimseye zararı dokunmaz. Komünistlik kim, o kim! Hem böyle zengin, hatırlı bir adamın oğlu aklını mı kaçırmış? Neden komünist olsun."

Sonra pek konuşmadı Yusuf. Daha yorgunluğunu çıkaramamıştı anlaşılan. Yemekten sonra kendine gelir, çenesi açılır, dedik olmadı. Bizimle söyleşeceğine davrandı, kalktı.

"İzin verirseniz," dedi, "ben gidip bir dolanayım. Açılırım belki."

Kızların yüzü asıldı. Onu aylarca beklesinler de doğru dürüst konuşamadan daha ilk günden çekip gitsin... Ne olmuş buna böyle, dediler, yüzünden düşen bin parça. Yorgunluğunu anladık da, geçen geldiğinde de yorgun değil miydi? Sanki yakasından tutup zorla getirmişiz gibi. Sen bizi bırak, Yeşilçay'ın sokaklarını arşınla. İyi valla... Hadi hadi, bak ne güzel armağan-

lar getirmiş, ipekleri giyersiniz ama değil mi? Omuzlarını silktiler. Biz ondan armağan değil, güler yüz bekliyoruz.

Ertesi gün kahvaltıdan sonra İsmail efendi alışverişe, kızlar ortalık toplamaya gidince –Filiz, maşallah, Yusuf geldi mi ateş kesiliyor, tembelliği bırakıp ablasına yardıma koşuyor– Yusuf'un ağzını arayayım, dedim.

"Yusuf oğlum, işine karışmak bize düşmez ya, meraklandım, kusura bakma. Ne de olsa halanım. Sende bir hal var gibime gelir, canın sıkkın, ne oldu bana anlatır mısın?"

Sarılıp ellerimi öptü, güldü.

"Ah, siz kadınlar..." demez mi? Serseriye bak, kaç kadın tanımış ki! "Hep kurar dursunuz. Bir şeyim olduğunu nerden çıkardın? Biraz yorgunum, hepsi bu. Direksiyon başında tüm memleketi dolaşmak kolay mı? Uyku yok, dur durak yok. Üstelik sonunda ortağımla da bozuştum. Bütün işi benim üstüme yığıyordu. Önce sesimi çıkarmadım, dört bir yanı dolaşmak hoşuma gidiyordu senin anlayacağın. Sonra burama geldi. Bizimkinin aldırdığı yok. Bak aslanım dedim. Bu böyle olmaz. Bu uykusuzlukla, yorgunlukla kaza filan yaparım da kaç milyonluk kamyonuna veda edersin. Hani benim canımla ilgilenmezsin ya. Bizimkinin aldırdığı yok. Cebi para görünce huyu suyu da değişti. Benim sırtımdan kazanıyor üstelik, tatlı para. Akşamları bulur kafayı. Başka dalgaları da var. Ayıptır söylemesi halacığım, evli kadınlar filan. Kafam bozuldu. Ben sevmem böyle şeyler. Ver paramı ayrılıyorum, dedim. Önce vermeyecek oldu. Bak, dedim, gider kadının kocasına her şeyi anlatırım. Adam polis. Hani çekse bunu karakola sabahaca eşşek sudan gelesiye dövse kimsenin ruhu duymaz. Polislerle aramın iyi olduğunu, poliste dostlarım olduğunu da bilir namussuz. O yüzden fazla dayatamadı, ödedi paramı kuruşu kuruşuna. Ben de biraz dinleneyim dedim. Sizleri de özlemiştim zaten."

"İyi yaptın oğlum, burası senin evin. Gurbet elleri bırak da, burda bir iş tut sen. O zaman da istemiştim burda kalmanı ya, yeni işinden ötürü pek kıvanıyordun, engel olmayayım, dedimdi. Elin adamlarına güven mi olur, burda kalırsın artık."

"Valla iyi olur be hala. Dur bi bakalım."

Hikâyesini anlatırken canlanmış, eski Yusuf olmuştu, hikâ-

yeci Yusuf. Bu oğlan böyle demek ki... Anlattıkları ne kadar korkunç ne kadar acı olursa olsun, anlatmayı becerdi mi canlanıyor, kendine geliyor. Kalktı avluda dört dönmeye başladı. Aman aman, iyi. Kızlar gelip görseler de sevinseler...

"Burda ne iş yapabilirim sözgelimi hala?"

"Ne bileyim? Ama her bir iş geliyor elinden baksana. Altın bileziğin var kaç tane. Memedali bey bizi sever, yeğenimizsin diye sana mutlaka bir iş bulur."

"Memedali bey kim?" demez mi? Deli bu oğlan.

"Oğlum genç yaşında bunadın mı sen? Nilgün'ün babası ya. Hani evlerine gitmiştik, tanışmıştınız."

"Haa, o mu? Yok, o olmaz. Ondan iş filan istemem."

"Neden?"

"Ben zengin takımına bozulurum da. İnsana yüksekten bakarlar. Hiç sevmem zenginleri. Yoksulun iliğini, kemiğini sömürür de öyle zengin olur bunlar."

Bak, gene başladı deli deli söylenmeye.

"Oğlum, biz sana anlatmıştık ya Nilgün'ü, bunlar öyle insanlar değillerdir. Baba adamdır Memedali bey. Sen öyle sert görünüşüne bakma. Dediği dedik bir adamdır ama herkesin elinden tutar. İş kurmak isteyenlere borç para bile verir."

"Sonra da faiz diye gırtlaklarına sarılır tabii."

"Yok canım evladım, öyle bir şey duymadım ben. Kimseden faiz filan almaz o. Adına leke sürer mi faizci diye."

"İyi peki, senin dediğin olsun. Ama bir kusurları olmalı bunların ailecek. Zengin kızı Nilgün evde kalır mıydı yoksa?"

"Nilgün evde mi kalmış? Vayyy!.. Neler konuşuyorsun sen öyle? Bunların İstanbul'da teyzeleri vardır. Nilgün gider arada. Orda ellerini öpene verirler kızı. Nilgün gibisi evde mi kalır? Zengin, güzeller güzeli, terbiyeli, ahlâklı, on parmağında on marifet... Ama Nilgünüm evlenmek istemez. Kendini babasına, kardeşine adamıştır. Üzülür dururum bu işe. Babasını evlendirmeden, kardeşini bir baltaya sap etmeden koyup gidemez evini."

"Hepsi palavra. Zenginler istedikleri zaman herkesi kandırırlar böyle. Allah belalarını versin."

"Aman Yusufum bela okuma, günahtır, vebali senin boynu-

na olur sonra. Besbelli canın bir şeylere sıkılmış, öfkeni –neden bilmem– tanımadığın insanlardan çıkarmak istersin. Biz bu aileyi pek severiz bilirsin. İnsanlara yalnızca zengin diye kızılır mı? Tanrı istediğine para verir, istediğinin rızkını keser. Sebebini bir kendi bilir, hikmetinden sual olunmaz. İyi insanlar, ister zengin olsunlar ister fakir, şu yalan dünyanın süsüdürler. Gerisine aklım ermez."

"Kusura bakma be hala. Canım sıkılmış bir kez."

"Hele bir iyice dinlen, sıkıntın filan kalmaz. Neyse paranı kurtarmışsın da."

"Öyle," deyip içini çekti.

Bir iki gece çıkıp dolaştı gene ama sonra vazgeçti. Bütün gün yanımızda artık. Oturup oyuncak yontuyor. Ağaçtan küçücük bir su değirmeni yaptı. Çarkın uçlarına çanlar astı, yalağın altına koydu. Su aktıkça çark dönüyor, çanlar hoş sesler çıkarıyorlar. Suyun sesi, çanların sesine karışıyor, dinlerken ne derdimiz varsa hepsini unutuyoruz.

Yusuf'un Yeşilçay'a yerleşmeyi düşündüğünü çıtlattım kızlara. Demez olaydım! Her fırsatta oğlanın üzerine çullanıyorlar. Yeşilçay'da kalsaymış Yusuf ne iyi olurmuş, sık sık sinemaya giderlermiş. Acaba Yusuf abileri onları İzmit'e götürür müymüş ya da Şile'ye? Hayatlarında Yeşilçay'dan ayrılmamışlar da... Bir sürü saçmalık. Gençlik işte. Gençlik demek, delilik demek.

Salı sabahları ablam saçını yıkar, özenle tarar. En iyi giysilerini giyer, eline bir demet çiçek alıp evden çıkar. Annemizin mezarına. Annem bir salı günü ölmüştü de...

"Bütün bunların bir işe yaradığını mı sanıyorsun?" diye sormuştum yıllar önce.

"Nasıl yani?"

"Yani annem orda olduğunu bilir mi? Anlar da sevinir mi?"

"Saçmalamasana!"

"Öyleyse neden her hafta annemizin mezarına gidiyorsun?"

"Kendim için."

"Orda mutlu mu oluyorsun?"

"Yaptığımın saçma olduğunu biliyorum. Ama annemin otuz altı yaşında kan zehirlenmesinden ölmesi de saçmaydı. Cenaze töreni, hocaların duaları, mevlitler.. hepsi saçmaydı. Bir saçmalık de ben yapsam ne olur? Annem hiçbir yerde değil, orda. Orda birlikte oluyoruz. Annemin ölümünün acısını çoktan unuttum. Ama ona ihtiyacım var. Onsuz yapamam. Salı günleri hayattan korkmuyorum, birtakım yanlışlıklar yapmaktan korkmuyorum."

Onu elinde zinyalarla görünce üç yıl önceki konuşmamızı hatırladım.

"Artık bu mezar ziyaretlerinden vazgeçsen," diye önerdim.

"Neden?"

"Annemden güç aldığını söylemiştin. Oysa yirmi dört yaşında bir kız için fazla güçlü ve kararlısın. İnsanlar yanlışlıklar yaparlar, hele gençken. Sonra pişman olacaksın."

"Yanlışlık yapmadım diye mi?"

"Hem onun için hem de... Erkekler korkacaklar senden. Bu kadar güçlü ve kararlı olduğun için evde kalacaksın."

"Anneme gitmekten vazgeçersen kısmetim açılır mı sence?"

"Gör bak."

"Sekiz yıldır, yağmur demedim, kar demedim, anneme gittim. Başta türlü yapamam. Durup dururken vazgeçemem."

"İstanbul'a gelin gidersen ne olacak? Her salı buraya mı geleceksin?"

"Hiçbir yere gelin gideceğim yok. Senin de aklın fikrin benim evlenmemde. Başından gitmemi mi istiyorsun, nedir?"

"Evde kalmış bir kız olmanı hiçbir zaman istemem. Ayrıca büyük gitmeden küçüğe sıra gelmez."

"Aptal! Ben kızım, sen erkeksin. İki kız kardeş olsaydık, öyle düşünen bulunabilirdi belki."

"Aklımı karıştırma şimdi durup dururken. Şimdi biz Filiz'i istesek, Latife evlenmeden olmaz mı, derler?"

"Memedali beyin oğluna kimse hayır diyemez. Filiz'den başka."

Birden aklım başımdan gitti.

"Ne..." diye bağırmışım. "Bir şey mi duydun, yoksa Filiz hakkımda kötü bir şey mi söyledi?"

"Ne komiksin! Benim Filiz'i gördüğüm bile yok."

"Sahi nerelerde Filiz? Ben de görmüyorum onu. Daha doğrusu uzaktan görüyorum bazen, dutun ya da duvarın üstüne çıktığı zamanlar..."

İşe bak, durup dururken kendimi ele verdim. Ablamın dilinden kurtulamam artık.

"Demek röntgenciliğe başladın! Seni aptal seni! Gidip adam gibi konuşmak, meramını anlatmak dururken..."

"Sahi Filiz neden gelmiyor artık? Benden mi çekiniyor yoksa?"

"Senin nenden çekinsin? Dayısının oğlu geldi. Geçen yaz da gelmişti. Yıllardır ilk kez görüşüyorlar. O gelince tüm ailenin aklı başından gidiyor. Oğlanın dizinin dibinden ayrılmıyorlar."

"Nasıl bir çocuk? Adı ne, yaşı, işi, gücü? Yakışıklı mı?"

"Adı Yusuf. Otuzunda olmalı. Sarışın, yakışıklı sayılır. Canı isterse oto onarımcılığı yapıyor, istemezse kamyon şoförlüğü."

"Filiz'e göre değil mi yani?"

"Bu da nereden çıktı?"

"Yani Filiz ona âşık olmuş mudur?"

"Hiç sanmam. O da Yusuf diye aklını kaçırıyor ama sandığın gibi değil."

"Emin misin? Ya bu yıl işler değişirse... Değiştiyse..."

"Saçmalama Erol! Ama sende bu korkaklık varken, bir başkası Filiz'e göz koyabilir. Yusuf'tan başkası demek istiyorum."

"Madem konukları gelmiş, hep birlikte çaya filan çağırsana. Böylelikle Filiz'i görmüş olurum."

"Sen bugün hepten aklını kaçırmışsın!"

"Neden? Oto onarımcılarıyla, şoförlerle görüşemez miyiz?"

"Onu demek istemedim ama dayılarının oğlu geldi diye çaya çağırmamız gerekmez."

Yüzüne tuhaf bir gölge inmişti. Birden dönüp kapıya doğru yürüdü.

Bale, böyle bir şey olsa gerek. Yüzünü görmediğim halde, yürüyüşü, sırt kaslarının kıpırdanışı, kollarını belli belirsiz sallayışı neler neler söylüyordu! Aptallığım, anlayışsızlığım deneyimsizliğim, kendimden başkasına önem vermeyişim yüzünden anlamayı başaramadığım şeyler.

Ben de annemin mezarına gitseydim yararı olur muydu acaba?

Anne, insanlardan korkuyorum! Kimseye karşı çıkamıyorum. Babamın karşısında aptal bir köleye benziyorum. Beni kulağımdan tutup istedikleri yere sürüklüyor bu insanlar, karşı koyamıyorum. Beni sürüklemesinler diye insan içine çıkmıyorum, elimden gelen bu. İnsanlar beni sevmiyorlar anne. Ben de onları sevmiyorum. Hepsinden nefret ediyorum. Şu Filiz'i bile sevip sevmediğimi bilmiyorum. Filiz diye tutturdum ya, bakma sen. Bir arada olmazsak, rahatça konuşamazsak sevip sevmediğimi nerden bilebilirim? Ancak nişanlanınca birbirimizi tanımak fırsatını bulabileceğiz. O zaman da, yok, yanılmışım, seni sevmiyormuşum, evlenmekten vazgeçtim diyemem ya. Ne yapıp edip evlenmek zorundayım. Evlenince o da herkesin yaptığı gibi beni kulağımdan tutar, istediği yere götürür. Mutlaka babamın tarafını tutar. Babam bize bol para versin, o da istediği gibi süslenip püslensin diye sabahın altısında beni uyandırır, hadi kalk işe git, geç kalma, der, sonra baban kızar. Babama kafa tutacak olsam (bakarsın evlendim diye bir cesa-

ret gelir bana, babama karşı durabilirim), hemen azarlar beni, o senin baban, ayıp, filan der. Kısacası sevgili anneciğim, ne halt edeceğimi –pardon– ne yapacağımı bilemiyorum. Bana yardım et, yol göster!

Tabii bütün bunları söylemenin yararı olmadı. Mezarının başına gitsem, bir yararı olur mu acaba? Hiç sanmam. Hatırladığım kadarıyla annem beni hep babama havale ederdi. Mezarına gitsem, orayı çiçeklerle donatsam, gene bana, ben karışmam babanla konuş, diyecektir.

Ablam da yüz çevirdi gibime geliyor. Artık iyileştim ya, eski ilgisi yok. Surat bile astığı oluyor. Ne yapsam, gene hastalanıp yataklara mı düşsem? Yoksa canını sıkan bir şeyler mi var? Acaba âşık mı oldu? Yoksa gerçekten şu ihtiyara mı tutuldu? Adam bizimkine pek hayran bakıyordu. Benim gözümden kaçmaz böyle şeyler. Aman anneciğim, kızına iyi öğüt ver! Bu aşkı yüreğinden söküp atsın. On yıla kalmadan, bakarsın, adama inme filan iner, kızcağızın ömrü adamın altını temizlemekle geçer. Genç bir kadınla evli olmak ihtiyarlara yaramaz. Film artistleri bile genç kadınlarla evlendiler mi kalpten gidiveriyorlar.

Derdim sade ablam değil. Şu Filiz, dayıoğluna tutulur mu dersin? Bize anlattığın romanlardan birinde (sahi ne tuhaf bir anneydin sen, aslında iyi bir anneydin belki, sevdiğin her şeyi bizimle bölüşmek isterdin, okuduğun kitapları, çaldığın müziği de biz, daha doğrusu ben bir şey anlamazdım bütün bunlardan, çabalarını saçma bulurdum), "kuzenlik, tehlikeli yakınlık" diye bir cümle vardı bunca yıl sonra bile aklımda kalmış (hatta sana sormuştum, "kuzenlik" nedir diye de, sözünü kestiğim için yüzünü buruşturmuştun). İşte böyle... Şimdi bunlar da tehlikeli bir yakınlık içindeler. Zaten Reşat Nuri, *Çalıkuşu*'nu yazdı yazalı bütün kızlar bir yakın akraba çocuğu bulup âşık olmayı kurarlar. Filiz de okumuştur bu mikrop romanı. Karşısına bir dayıoğlu çıkınca da yallah! Tabii Reşat Nuri'nin kalıtımdan filan anladığı yoktu. Zaten genler onun zamanında bulunmamıştı daha. Bilseydi, sakat meyveler verecek bir evliliğin romanını yazmazdı. Ama bu romancılar hep böyledirler zaten, bir şeyin sonunu düşünmezler. Daha doğrusu yazmayıverirler,

olur biter. Kâmuran'la Feride'nin sakat çocuklarından Reşat Nuri'ye ne? Ablamla, *Öğleden Sonra Aşk* diye bir film görmüştük. Orda gencecik bir kız ellisini geçmiş bir adama tutuluyordu. Öf, ne iğrenç şey. Film ihtiyarın kızı kucaklaması ile bitti. Ablam yanımda zırlayıp duruyor, ben kusmamak için kendimi zor tutuyordum. On yıl sonra görürüm ben onları. Adam mendiline tükürür durur, elinde ördeği... Kız da *body* yapan bir âşık bulur kendine. Neyse işte, demek istediğim, kızını bu sevdadan vazgeçir anne!

Gördüğün gibi, geçmişimin derinliklerine gömdüğümü sandığım anılarımı bile canlandırıyorum. Başka çarem yok. *Teori ve Pratik*'i, Politzer'in *Felsefe Dersleri*'ni ve başka kitapları (hepsinin adını saymıyorum, anlamazsın çünkü, hayır küçümsediğimden değil, anlamana gerek yok, hem ben de zaten anlamadan okuyordum) unutmak için başka şeyler düşünmeliyim. Bir başka geçmişim olduğunu bilmeliyim. Çünkü duvarlara yazdığımız yazıları, astığımız pankartları, bastığımız bildirileri, sakladığımız silahları, devirdiğimiz arabaları, poliste işkence görmüş arkadaşlarımızı, ölümleri unutmak için aklıma başka şeyler getirmek zorundayım.

Sana her şeyi anlatacağım, ne de olsa annemsin. Üstelik ölü bir annesin, hiçbir tepki gösteremezsin, hücredeki papazdan da iyisin, ceza filan veremezsin bana ama ben kendimi cezalandırıyorum ki, bu daha kötü. Hayır, bütün bu olanlardan ötürü pişman değilim, yaptıklarımdan ötürü pişman değilim. Aslında güzel şeyler yaşadım ben. İnanmak güzeldi. Bir amacın olduğuna inanmak, başarılamayacak olanı başaracağına inanmak, dünyanın gidişine bir yön verebileceğine inanmak. Ezilenden yana, haksız çıkarılmaya yazgılı olandan yana olmak, tarihi değiştireceğine inanmak... Şarkılarımız, türkülerimiz... Onları hep birlikte söylemek... Hiç değilse çıkış noktamız, kandığımız ya da kandırıldığımız başlangıç görkemini kimse yadsıyamaz. Bütün bunları yaşadım ben.

Bir daha bu kadar güzel bir şey yaşayabileceğimi sanmıyorum. Ama hayatımın bundan sonraki dönemlerinde hep o coşkuyu, özveriyi, insanı insan yapan duyguları arayacağım. Ve hayat bana artık saman gibi, coşkusuz, anlamsız gelecek.

Nerden mi biliyorum? Geleceğimi şimdiden yaşıyorum da ondan.

Yardım et bana anne. Kolunu boynuma dola, okuduğun bir romanı anlat. Ne anlatırsan anlat, dinlerim.

Seni seviyorum anne!

Bak anneciğim, sana zinya getirdim. Çocukluğumda hiç sevmezdim zinyaları, pat cinsi çiçekleri. Kolayca, emek istemeden yetişmelerini arsızlıklarına verirdim. Ama senden sonra kendi elimle yewtiştirdim zinyaları. Sonra bir de baktım, sahiden güzel çiçeklermiş. Ne kadar değişik renkleri var! Şu vişne rengini de ben yetiştirdim.

Artık daha az acı duyuyorum anneciğim. Acı duymak bir yana, Yusuf'a karşı koymakta bu kadar kararlı olabilmenin verdiği sevinç içindeyim nerdeyse.

Senin sayende anne, bana güç verdin her zamanki gibi. Sağ ol.

Ama onu sevdiğim için, geçen yıl olanlar için pişman değilim. Yusuf'a kızmıyorum; son kabalığını bile bağışladım. O, bana beni tanıttı. Daha önce duygularımı, düşüncelerimi, kendi kendime uyguladığım kurallarımı biliyordum, görevlerimi biliyordum. Bir bedenim olduğunu bilmiyormuşum meğer. Bedenimi tanıdım. Onu, bir başkasının gözlerinde gördüm, bir başkasının kollarında bedenim zevk verdi bana; bu zevk başımı döndürdü. Bedenimin bana verdiği zevk, coşku, müziğin verdiğinden bile güçlüydü. Yusuf'tan sonra bir süre piyano çalmadığımı, hiç müzik dinleyemediğimi söylemiştim sana değil mi? Dünya, Yusuf'un kollarında titreyen, zevklenen ve bütün bu zayıflıktan güç alan bedenimden oluşuyordu. İlişkimizin getirdiği bütün güçlüklere karşın hayat kolaylaşmıştı. Yalınlaşmıştı çünkü. Bir tek şey istiyordum: Onun olmak ve onun oluyordum.

Herkes beni görevlerine bağlı ve görevlerinden başka bir şey düşünmez diye tanır. Ben de öyle sanıyordum. Ama yapmam gereken başka şeyler olduğunu da seziyordum. Dünya aklımın alamayacağı kadar büyük, yaşamak karmaşıktı. Yaşım ne kadar ilerlerse ilerlesin, ne bu büyüklüğü kavrayabilecek ne de o kar-

maşıklığı çözebilecektim. Ama işte dünyayı bütün büyüklüğü ile bir top gibi kollarımda tutabiliyordum: O Yusuf'tu. Onunla öpüşürken yalnız aşkın değil hayatın bile en incesini seçebildiğim, birbirine geçmiş büyülü renk halkalarını çözüyordum, ayırıyordum. Çayırlarda, ormanda kuru yaprakların üzerinde, yağmurda ıslak samanların üzerinde seviştik. Çam iğneleri, ıslak otlar, ezilmiş yaban naneleri, kekikler biz sevişirken kokularını saldılar. Kimi zaman bol yıldızlı gök kubbeyi, kimi zaman bulutları, kimi zaman inceden yağan yağmuru örtündük. Saçlarımızdaki samanları, çam iğnelerini ayıkladık. Kulaklarımıza çiçekler takındık, göğüslerimizi yapraklarla süsledik. Yorgunluktan yere yıkılıncaya kadar koştuk, ağaçlara tırmandık, ev yıkıntılarında evcilik oynadık. Birbirimizin kollarında güldük, ağladık, düşlere daldık. Birbirimizin ayaklarına kapanıp birbirimize tapındık. İkimiz de tanrıydık, ikimiz de köleydik.

Arada gündüzleri buluşuyorduk, sevgili atım sayesinde. Ceylanımı bu büyük aşk için bile kullanmak istemezdim. Çünkü biz onunla da tek beden olmanın sevincini yaşamıştık, tatmıştık. İkimiz arasındaki beraberlik, hiçbir şeye araç olamayacak, kutsal bir şeydi. Ama sonunda kullandım onu. Ceylan'a atlayıp kestane ormanına gidiyordum. Bizi kimsenin göremeyeceği tek yere.

Ama Ceylan bizi birlikte görmedi hiç. Onu bağladığım ağacın çok ötesinde buluştum Yusuf'la.

Ne zamandır binmiyorum Ceylan'a. Yusuf gittikten sonra hiç binmedim, kış boyunca da. Sonra da zaten Erol tüm zamanımı aldı. Ama Ceylan'ı her gün yokladım, şekerini avcumdan yedi, dizginlerinden tutup çevrede gezdirdim. Arada Kadir binip dolaştırıyordu. Şaşkına dönmüş müdür Ceylan bütün bu değişikliklerden?.. Sanmıyorum. İyi huyludur, her şeye kolay uyum sağlar. Üstelik yaşlandı da. Belki hoşuna bile gidiyordur fazla zorlanmamak.

Gece kaçışlarımın ev halkınca sezilmesinden bile korkmadım. Başkalarınca görünmekten korkmadım. Rezil olmaktan, babamın adına leke sürmekten, onu üzmekten korkmadım. Yusuf'u sevmek, onunla olmak hakkımdı benim. Bu yüzden ayıplanmak nasıl olurdu? O razı olsaydı, el ele tutuşup Yeşilçay

çarşılarında dolaşır, plaja bile giderdim. Bu kadar güzel bir şeyi başkalarının öğrenmesinde nasıl bir sakınca olabilirdi? Biz sevişiyorduk. Bu yüzden tüm dünya aşkımıza tanıklık etmeliydi.

Ama Yusuf'un aklı başındaydı hâlâ. O, beni yatıştırıyor, delilik dediği şeyleri yapmamızı engelliyordu.

Bu yıl gene sevinçle bana koştu. Bu kez ben engelledim onu, karşı koydum. Nasıl yüreğim dayandı, nasıl o kollarını uzatırken, ben sessiz, kıpırdamadan durdum, hâlâ şaşıyorum. Ama böyle davranmam gerektiğini biliyordum. O anlamadı. Kudurdu sanki. İçindeki ateşi, sevecenlikle birleştirmeyi çok iyi bilen o, nasıl bu kadar kabalaştı aklım almıyor.

Bana saldırdı. Yalvarmalarımı dinlemedi. Üstelik hırpaladı da. Bağıramayacağımı, yardım çağıramayacağımı biliyordu. İki gün hasta yattım. Üşüdüğümü söyleyip uzun kollu gecelikler giydim, kollarımdaki çürükleri saklamak için. Bir hafta çok acı çektim. Yusuf'u bu kadar değişmiş, bu kadar kıyıcı, duygusuz görmek istemezdim. Ama sonra bağışladım. Zavallı, elinden başka ne gelirdi ki? Benim, onu görmeden geçen bir yıl içinde yavaş yavaş, kendimi alıştıra alıştıra aldığım kararı o, bir dakikada nasıl kabullenebilirdi?

Zavallı Yusuf, zavallı sevgilim, zavallı ben...

Onu ilk kez Filizlerin avlusunda görmüştüm. Kapıyı Latife açmıştı. Coşkun, özentili bir erkek sesi abartılı bir tonla konuşuyordu. Ben yanlarına geldiğimde de konuşmasını kesmedi. Besbelli kendini iyice kaptırmıştı.

"Adam bize ılık süt getirdi," diyordu. "Yüzünde tuhaf bir gülümseme vardı."

Filiz'le annesi, beni görünce yerlerinden kalktılar, o, kıpırdanmadı bile. Bulunduğu yere bir kadın girince ayağa kalkması gerektiğini bile bilmiyordu sanırım. Onun gene oturduğu yerden elimi sıkmasına bile aldırmadan, umarım burasını seversiniz, gibi bir şeyler söylediğimi hatırlıyorum. Bana cevap vermek gereğini duymamıştı. Hatta ben orda olduğum sürece ağzını bile açmadı. Bilmediğim bir nedenden ötürü bana kızgındı.

Daha sonra anlatmıştı:

"Bizimkileri hakir gördüğünü sandımdı. Bak, ben buna hiç gelemem. Benim ailemdir onlar. Ailemi korurum hep. Ama son-

ra baktım, yanlış anlamışım. Meğer sen bizimkilerin dostuymuşsun."

"Sahiden öyle bir kız olsaydım, yani aileni hakir gören bir kız, o zaman sevmez miydin beni?"

"Ne bileyim? Belki severdim, çünkü öyle güzelsin ki! Ama kendime kızar dururdum. Sonra seninle konuşmaya bile tenezzül etmezdim. Her fırsatta bozardım."

"Bak hele!"

"Öyle ya, ne sandındı!"

"Beni doğru dürüst tanımıyorsun ki. Belki bir sürü kötü huyum vardır. Hoş, ben de seni tanımıyorum ya. Nasıl bir sevgi bu?"

Cevap vermemek için uzun uzun öptü beni. Saçlarını karıştırdım.

"Böyle bir sevgi demek."

"Evet, öyle bir sevgi."

Daha sonra onu Fener'e giden yolda gördüm. O gün rüzgâr vardı, deniz dalgalıydı. Esen zorlu rüzgârda Yusuf, dimdik, sendelemeden kayaların, denizin, kurşuni gökyüzünün arasında tek başına yürüyordu. Geniş omuzlarının, güçlü gövdesinin beni etkilediğini ama yalnızlığının, doğa güçlerine karşı giriştiğini sandığı amansız savaşın, bu tutumunun gülünçlüğünün içimi sızlattığını hatırlıyorum.

Bu yüzden Filiz'e, konuklarını alıp bize, çaya gelmelerini söylemiştim. Bir genç kıza nasıl davranılır bilmeyen birini evimize çağırır mıydım yoksa?

Geldiler. Çakı gibi ütülü bir pantolon, ipek gömlek giymiş, gömleğinin kollarını bileğinden yukarı doğru kıvırmıştı. Ellerini pantolonunun cebinden hiç çıkarmadı denebilir. Oturduğu yerde tuhaf bir biçimde kaykılmıştı; beni izliyor, kendisine hakaret edildiği an –nedense böyle bir münasebetsizliği bekler gibiydi– saldırmaya ya da savunmaya hazırlanıyordu. Ben alttan alıyor, uzak duruyordum. Ama oturduğu yerde varlığından yükselen dalgalar bedenimi sarmaktaydı. Yüreğim deli gibi çarpıyor, ellerimin titremesinden korkuyordum.

Sonra sinemaya gittik. Onun yanına oturmak için elimden geleni yaptım. Beyaz perdede Kadir İnanır uzaktan Türkân Şo-

ray'ı gözlüyordu. Türkân Şoray ne yapacağını bilemiyor, eli ayağı birbirine karışıyordu. O sırada Yusuf'un eli elime değdi, hemen çektim. O hiç duraksamadan elimi avuçlarının içine alıverdi. Öyle arsızca sımsıkı değil, okşar gibi hafifçe de değil, kaçmasını istemediği, gene de incitmekten korktuğu bir kuşu tutar gibi... O anda tüm benliğimin onunkine karıştığını, eriyip gittiğimi hissettim. O güne değin kimse bana zorla bir şey yaptırmamıştı, kimse zorlamamıştı beni. Zorlanmaktan nefret ederim sanıyordum ama işte Yusuf beni zorluyor, ben seve seve boyun eğiyordum. Arada bize koka kola ikram etti. İçim yanıyordu, soğuk kola iyi geldi. Filiz'le film hakkında konuşarak içimdeki gümbürtüyü bastırmaya çalıştım. İkinci yarıda da yan yana oturdu. Ve ikinci yarı boyunca elim elindeydi. Parmakları boyuna kıpırdıyor, bir şeyler anlatıyordu. Benim elim ölüydü.

Arabayla önce beni bıraktılar. Kibarlığından filan değil, yalnız kalabilmemiz için beni kapıya kadar getirirken fısıldadı:

"Yarın gece on birde geleceğim. Bekle beni."

Pars'ın havlayıp herkesi uyandırmasından korktum.

"Kapıya yanaşma sakın," dedim. "Ben dışarda beklerim."

Ertesi gece evin karşısındaki çınarın altına gidip orda bekledim Yusuf'u. Bahçe duvarına yanaşırken, seslendim. Yanıma geldi. Kollarını uzattı, iki elimi birden tuttu.

"Şükür burdasın," dedi, "geleceğini hiç sanmıyordum, korkuyordum."

"Gelmeyecek olsam, söylerdim."

Sımsıkı tutuyordu beni. Sanki, destek ol, tut beni, deste ol, diye yalvarıyordu. Asıl korkan bendim. Nasıl koktuğumu bir bilseydi... O sırada yüreğim belki de yalnız korkudan çarpıyordu.

Sonra haftada iki üç kez buluşmaya başladık. Ama bu bir şey demek değildi ki. Çünkü tüm beraberliğimiz topu topu iki hafta sürmüştü. O iki haftanın sonunda, ertesi gün gideceğini söyledi.

"Yaa," diyebildim yalnızca.

Kızdı, kendini otların üstüne atıp yumruklarıyla yeri dövdü.

"Yaa, ya'ymış. Başka bir şey söylemeyecek misin?"

"Ne diyebilirdim? Gitmek isteyen sensin."

"Gitmek istemiyorum. Ama gitmem gerek."

"Öyleyse nasıl gitme derim."

"Ayrılır ayrılmaz unutursun beni."

"Sen ayrılır ayrılmaz beni unutacak mısın?"

Sesini çıkarmadı. Ona sorular sormak istemiyordum. Çünkü bir soru ardından ötekini getirirdi, sonra da yüzlercesini... Üstelik cevaplarının gerçeğe uygun olup olmadıklarını da bilemeyecektim. Soru sormamak için yanına uzandım.

Çok zor ayrıldık birbirimizden. İkimiz de ağlıyorduk. Onun ağlaması yüreğimi parçalıyordu.

"Git," dedim neden sonra. "Beni burda bırak. Biraz kendime geleyim."

"Kendine gelebilecek misin?"

"Gelmek zorundayım."

"Evdekiler yüzünden değil mi? Onları benden çok düşünüyorsun."

"Kavga etmeyelim, ne olur! Hadi git artık!"

Koşarak uzaklaştı.

Hayatına değgin hiçbir şey bilmiyordum. Konuşacak zamanımız olmuyordu pek. Yalnızca sevişiyorduk, koklaşıyorduk, yorgun düşene kadar okşuyorduk birbirimizi. Merak ettiğimiz bir geçmişimiz yoktu.

Hep ipek gömlekler giyerek gelirdi. Bir düzine ipek gömleği olmalıydı.

"Otların, çalıların arasında kirlenecek, yırtılacak," derdim.

"Olsun, senin için değer. Yırtılırsa yenisini alırım hem. Sen de ipek giymelisin bana gelirken."

"Benim ipekli giysim yok ki."

"Yok mu, neden? Ben alayım sana."

"Delisin!"

"Deliyim ya, senin yüzünden aklımı kaçırdım. Sahi neden ipekli giymezsin sen? Baban zengin, almıyor mu?"

"İpek her gün giyilmez ki. Hem burası küçük bir kasaba."

"Ben giyiyorum ya, ayıp mı oluyor şimdi?"

"Neden ayıp olsun ki. Zaten sen benim için giyiyorsun."

"Sen de benim için ipekli giy."

"Ben hiç ipekli giymem. Pamuklu kumaşları severim. Her-

kes bilir bunu. Şimdi durup dururken ipekli giymeye kalkışsam şaşırırlar, ne oluyor buna, derler."

"O zaman bırak!"

Geçmişimizi merak etmiyorduk ya, geleceğimizi de düşünmüyorduk. Ne olacak bize, diyordum, kimi zaman. O da mı düşünmüyor, ama neden?

Durup dururken bir büyüklenme gelirdi üzerine. Kasım kasım kasılır, bir çalım, bir eda... Gülerdim haline. Güldüm diye kızmazdı hiç.

"Beni yumuşatıyorsun sen. Köpek gibi oluyorum karşında."

"O ne biçim söz! Neden köpek gibi olasın!"

"Öyle valla! Başımın belasının sen zaten."

"Başkalarının yanında küçük dağları ben yarattım der gibi dolaşıyorsun ama, kasıla kasıla."

"Neden boynum eğik olsun? Olması için sebep yok. Büyük işler çeviririm ben. Sıfırdan başladım hem. Kimse elimden tutmadı. Her şeyi ben kendim yaptım. Kimse kolay kolay benim gibi olamaz. Bu yüzden övünmek hakkım."

Bir hikâyesi vardı, anlatmaya can atıyordu ama nedense anlatmıyordu. Ben de üstelemiyordum. Birtakım sırları olmalıydı. Belki önemsizdi hepsi ama kendini –nedense– ele vermek istemiyordu. Duraksadığının farkına varmayayım diye sarılıp öpüyordu beni.

Şimdi düşünüyorum da anneciğim, birbirimizi sahiden çok seviyor olsaydık ayrılmaya katlanamazdık, diyorum. Ne yapar eder, beraber olurduk. Babama filan aldırmaz, onunla giderdim. İsteseydi giderdim. Ama istemedi beni. Kendisiyle gitmemi istemedi. Benimle birlikte yaşamaktan hiç söz etmedi. Ve birdenbire kalktı gitti. Gerçi bana yazmamasını söylemiştim ama Filizlere nasıl olsa yazacak ve bana selamını gönderecekti; Filiz bu selamı bana nasıl olsa ileteceğinden, benim de haberim olacaktı. Oysa Filizlere dört kart attı koca yıl içinde.

Sonra hiçbir şey olmamış gibi Yeşilçay'a döndü; yeniden başlamamızı istedi. Yokluğu ile ilgili tek kelime söylemeden, gönlümü almadan, özür bile dilemeden. Gerçi ben onunla ilişkimi kesmeye çoktan karar vermiştim. İstanbul'a gidip... İşte o zaman

karar vermiştim. Gene de... Demek ki aşkımıza engeller koyan biziz, kendimiziz. O zaman...

Ne garip, hiçbir şeyin aşktan, bizim aşkımızdan güçlü olabileceğini düşünemezdim. Okuduğum romanlardan aşkın gücünü öğrenmiştim, ama benimki hepsinden güçlü gibime geliyordu. Çünkü kelimeler güçsüzdü, hiç değilse benim kendi duygularım kadar güçlü değildi kelimeler.

Ama aşktan da zorlu duygular, bağlantılar var işte. Ailemin, sizlerin bana verdiğiniz geçmiş, övündüğüm erdemler, görevlerim, kendi çevremde, çevremizde ailemizin, kendimin, geçmişimizin yarattığı imge aşktan da güçlüydü. Onların gücüne yenildim belki. Bu yenilgiyle övüneyim mi, kendimi lanetleyeyim mi bilmiyorum. Pişman mıyım, yoksa ilerde pişman olmaktan mı korkuyorum?

Bir tek şey biliyorum: Geçen yıl Yusuf'a boyun eğmemek nasıl elimde değilse bu yıl da ona karşı koymamak elimde değil. Çünkü ben hep içimden geleni yaptım. İçimden gelen, yapmam gereken oldu hep.

Ama artık sevmeden yaşayamam. Kendimi bir başkasını sevmeye hazır hissediyorum. Utanmam gerekmez mi? Yusuf'a bu kadar çabuk mu ihanet edecektim? Bu kadar kolay mı unutacaktım onu? Unutmadım ki. Nasıl unuturum? Ama aşksız da yaşayamam. Kırlar, çiçekler, kuşlar, gökyüzü, duyduğum şarkılar, çaldığım parçalar onu söylüyor. Kitap okuyamıyorum, çünkü orda yaşanan aşklar benimkinin yanında güdük kalıyor, güldürüyor beni.

Ama bir başkasını sevmeye öyle hazırım ki... Korkuyorum bu yüzden.

Erol'la Filiz arasında bir şeyler olursa... O zaman avunabileceğimi sanıyorum. Beni böylesine mutsuz eden, onurumu yaralayan duygu onlara sevinç versin; onlarla birlikte herkese... Filiz razı olursa babamın aksilik edeceğini sanmıyorum. Gerçi evlenmek için çok gençler ama askerlik filan derken büyürler ikisi de.

Bir yıldır artık hiçbir şeyin beni sevindiremeyeceğini sanıyordum (ah, ne kadar nankörüm, Erol'un sağ salim dönüşü, o korkunç hastalığı atlatışı da yeterince sevindiriciydi); şimdi içimde yaşamaya karşı yeniden güçlü bir istek beliriyor. Hafi-

ze hanımın dediği gibi Tanrı bir kapıyı kapatırken ötekini açar. Merakla, ilgiyle izleyeceğim ilişkilerinin gelişmesini... Büyümelerini, evlenmelerini, hala olmamı...

Yersiz umutlara kapıldığımı sanmıyorum. Biliyorum, ikisinin (bu arada hepimizin) önünde zorlu günler var. Bir aşkın gelişimini, büyüyüp serpilişini izleyecekler sabırla. Onlar bizim gibi bir anda birbirlerinin kollarına atılmayacaklarından, başlangıçta zorluklarla karşılaşacaklar ama sonra her şey çok güzel olacak. Erol'un iradesizliği, yumuşaklığı ilişkilerini kolaylaştırmayacak, tam tersine. Filiz de daha çocuk. Belki en çok ne yapacaklarını bilemeyeceklerinden acı çekecekler. Ama hayatta kolay olan ve var ki? Birlikte büyüyecekler. Bu da aşkın bir başka biçimi. İyi kötü, nasıl olsa sonuca ulaşacaklar.

İkisini de çok seviyorum. İkisine de güveniyorum. İkisi için de dua ediyorum.

Benim taş arabasını durduruyorum. Bulunduğum yerden Filizlerin bahçe duvarı görünüyor. Ellerimi güneşe siper edip bakıyorum. Filiz orda. Ablamın sözünü dinlemeli, yanına gidip konuşmalı. Bunda şaşılacak bir şey yok. Ne var yani, Filiz bizim evin kızı sayılır. Onu görünce, yanına gidip konuşmamda ne gibi bir sakınca olabilir. Traktörü kenara çekip bahçe duvarına doğru yürüyorum. Sanki Filiz ağaca tünemiş bir kuş da ayak seslerimden ürküp havalanıverecek; bu yüzden sessizce yürümeye çalışıyorum. Ama çabalarım boşuna. Duvara dört beş metre kala başımı kaldırıp bakıyorum; Filiz artık dutun üzerinde değil. Gene de duvara yaklaşıyorum, dinliyorum. Acaba duvarın arkasından gelen bir ses duyabilir miyim?

Bir erkek sesi... Durmadan konuşuyor, neler anlattığını seçemiyorum. Sonra kadınlar hep birlikte konuşuyorlar. Filiz'in tiz çocuksu sesi, ötekilerinkini bastırıyor. Filiz'in sesini duyunca kalbim çarpmaya başlıyor. Ya da öyle sanıyorum.

Yarın gene gelirim. Bu kez hızlı hızlı yürürüm. Hatta uzaktan seslenirim: Filiz, orda ağacın tepesinde ne işin var? İn de konuşalım biraz. Bir süre duvarın dibinde konuşuruz. Sonra beni eve çağırır, çay sunmak için. Bir sıçrayışta duvarı aşarım, bana hayran olur.

Biz avluda çay içer, dayıoğluyla laflarken, römorktaki kavunlar güneşin altında yumuşar.

Ama ertesi gün gidemedim Filiz'e. Daha ertesi gün de gidemedim, dört gün sonra da. Hava bozdu, poyraz başladı. Gökyüzü kapandı, sonra da yağmur. Yağmurda Filiz ağacın tepesine çıkacak değildi ya. Bizim set işi de durmuştur. Duvarcıların işi bırakmalarına aldırmadan ben gene de sırtımda muşamba, bütün gün taş taşıdım nedense.

Çalışmaya alışmışım, evin içinde deli danalar gibi döneni-

yorum. Bu havada kitap okumak, müzik dinlemek de sıkıntımı gidermiyor. Filiz de sıkılıyordur belki. Ama konukları var sahi. Artık bu havada iyice ağzının içine düşerler oğlanın. Ablam deliler gibi piyano çalışıyor. Beceremediği mezürleri on kez, yirmi kez tekrarlaması yok mu, haykırmak geliyor içimden. Yarın Saffet cadısı gelecek. Hava yağmurlu filan demez, koşar gelir. Beş bin lirasını alacak, güzel yemekleri, mısır ekmeğini lüpletecek. Eğri bacaklı şişko! Müzik ruhun gıdasıdır, derler ya, ruh, bu bedenin neresinde barınır bilmem. Midesindedir belki. Müzik de yemekten sonra yenen soğukluk kabilinden bir şeydir Saffet hanım için.

Ablama,

"Kalk Filizlere gidelim," dedim.

"Şaşırdın mı sen?" diye azarladı beni. Filizlere gitmek isteyişimi neden böyle garip karşıladı bilmem. Son günlerde çok sinirli oldu. Tutup beni bile azarlıyor. Kızcağızın dayısının oğlu gelmiş, bir hoş geldin derdik. Bu arada ben de aralarında bir şey var mı yok mu, öğrenmiş olurdum.

Neyse, bari Selim'e gideyim dedim. Ona gitmek için de akşamı beklemek zorundayım. Erken gidip çocuğun işine engel olmak istemem. Saat altıya kadar zor durabildim evde. Ablam, Chopin'le bu kadar boğuşmasa böyle sıkılmayacaktım ama...

"Tanrı bizden yana değil," dedim Selim'e. "Ne güzel planlarımız vardı, bak şimdi şu havanın haline."

"Havanın nesi varmış! Kışın bile az mı gitmiştik Fener'e. Gene gideriz. Hem böyle havada gitmemiz daha çok sevindirir Affan Usta'yı. Onun da canı sıkılıyordur. Ayrıca bu azgın havada Fener'den denize bakmak güzel olur, bilirsin."

Bilmem mi? İkimiz birlikte en üst kata çıkardık. Selim hem ikinci kaptan, hem çarkçıbaşı hem tayfa olurdu. Ben hep Amiral Nelson. Dalgalarla, düşmanla boğuşarak gemimizi ve donanmayı kurtarmaya çalışırdık. Bazen de Kaptan Cook olma onurunu Selim'e verir, ben maiyetine girerdim.

"Gene şarapla et alalım mı?"

"Domates, sebze, meyve de götürelim. Ben kötü havalarda ona bir şeyler götürürüm mutlaka. Erzağı vardır gerçi ama taze meyve, sebze de gerekli. Küçücük buzdolapları çıkmış, para biriktirip bir tane armağan etmek istiyorum."

"Birlikte alalım."

"Olur."

"Yaz geçmeden hemen ısmarlasak..."

"Yalnız benim ancak beş bin liram var. Biraz beklemek zorundayız."

"Sence bir sakıncası yoksa babam alsa. Biliyorsun, babam emekli olunca oturması için Affan Usta'ya ev yapıyor. Ne olacak, buzdolabının kalan parasını da tamamlayıversin."

"Babanla bu konuyu rahatça konuşabileceksen neden olmasın?"

Selim böyledir işte. Hiçbir şeyi gereksiz yere onur sorunu yapmaz. Ona buzdolabı almak ilk benim aklıma gelmişti, para biriktirmem için isterse on yıl geçsin umurumda değil, demeye kalkışmaz. Önemli olan Affan Usta'nın buzdolabı sahibi olması değil mi aslında?

Babam Affan Usta'nın işini ne kadar sevdiğini bildiğinden emekliliğini geciktirmek için yaşını küçülttürmeyi önermişti. Ama böyle dolambaçlı işlerden hoşlanmazdı Affan Usta. Hem bu Tanrının işine karışmak olurdu. Tanrının ona armağan ettiği altmış yaşı elliye indirmek –tövbe tövbe– onun lütuflarını küçümsemek anlamına gelirdi. Bunun üzerine babam, Yeşilçay'ın karşı kıyısında bir dönümlük yer ayırttı, toprak kimsenin malı değildi, daha doğrusu kamu malı sayılırdı. Ama babamım Affan Usta için oraya ev yapmasına kimse karşı çıkacak değildi. Affan Usta yaşadığı sürece onun olacaktı toprak da, ev de. Sonrası ne olursa olurdu. Evin subasmanı çıkmıştı. Tam tepede, Karadeniz ayaklar altında. Toprak, yamaçta olduğundan, rüzgâr almıyordu. Affan Usta istediklerini yetiştirebilirdi orda. Şimdiden kuyu bile açılmıştı. Affan Usta, kavak, çam, söğüt ağaçlarını dikmişti bile.

Güle oynaya, nişanlılarımıza armağan alır gibi, Affan Usta'ya götüreceklerimizi aldık. Sert rüzgârda Fener'e giden yolu tırmanmaya başladık. Rüzgâr artık sinirlerimi bozmuyordu, tam tersi. Sendeledikçe, savruldukça gülüyor, kahkahalar atıyorduk.

"Yazık, yüzme yarışı yok bugün," dedim.

"Biz de koşarız."

"Şimdi. Yokuş yukarı. Var mısın?"

"Hadi."

"Dur, önce sen yol tarafına geç."

"Hadi oğlum, beni korumaya kalkışma."

"Korumuyorum. Ama öyle düşünüyorsan, kim sağda koşacak, kim solda, kura çekelim."

Yazı tura attık. Deniz tarafı ona düştü. Pek sevindi bu işe. Koşmaya başladık. Hatırım için yenilmeyecek kadar saygısı vardır bana; gene de gerilerde kalıyor. Fener'e ondan önce varıyorum. O benden daha çok soluyor.

"İyice hamlamışsın," diyorum, "seninle çalışmamız gerekecek. Böyle yarışları sık sık yapalım."

"Ne yapsam geçemem seni. Çok az sigara içiyorsun. Bense..."

"Neden çok sigara içiyorsun? O da mı işinin gereği? Arabesk dinlemek gibi..."

"İyi bir marangoz olabilmek için bazı fedakârlıklar gerekli," diyor gülerek ve omzuma vuruyor.

Affan Usta'nın bir derdi var:

"Fener'in içinde maltızı yakarsam sıcak olur. Ne halt etmeli şimdi? Köfteli çorba yapsam..."

"Sen sade suya bulgur çorbası yapsan da içeriz ustacığım. Senin elinden çıkan her şey güzel olur."

Hızımızı alamadık, rüzgâr kamçılamış bizi. Affan Usta, şarap içiyoruz diye istediği kadar büyük adammışız gibi davransın, bir araya gelince çocukluğumuz tutuyor.

"Aşağıdaki hasırın üzerinde güreş tutalım mı? Affan Usta çorbayı bırak şimdi, daha erken, sen de bizimle gel de hakemlik yap."

Olur. Çorba dediğin nedir ki zaten, beş dakikada pişer."

Pantolonlarımızı çıkarırken biraz utanıyoruz, birbirimizden de, Affan Usta'dan da. Affan Usta halden anlıyor; bize kendi uzun donlarından veriyor. Onları giyip güreşiyoruz. Benim nefesim iyi ama Selim'in soğukkanlılıkla uyguladığı taktiklerle başa çıkamıyorum. Zaten ben sabırsızım. Sonunda yeniliyorum. Affan Usta bizi gusulhaneye sokuyor, orda soğuk su dökünüyoruz, kendimize geliyoruz.

Mutfağa çıktığımızda bakıyoruz, köfteler hazır, çorba suyu kaynamış. Mis gibi kokuyor. Affan Usta'nın özel baharatı vardır. Kırlardan kendi eliyle otlar toplar, kurutur. Özel eczanesi de vardır. Öksürüğe, karın ağrısına, uykusuzluğa birebir gelen çaylar hazırlar.

Biz yemeğe oturduğumuzda rüzgâr diniyor ama kapkara bulutlar iniveriyor tepemize.

"Yağmur yağacak gene," diye söyleniyoruz.

Eve kapanmak iyi gelmiyor. Sinirlerim boşanıyor, keyfim kaçıyor. Keyfimin içine tüküreyim de, ev halkının keyfini kaçırıyorum asıl, buna hakkım yok. Üstelik benden kuşkulanmaya başlamalarından korkuyorum. Yani benden kuşkulanmalarının nasıl bir zararı olur, bir kötülük mü yaparlar? Değil de, bana böyle kucaklarını açmış insanları neden üzeyim? Hem başımda bir bela dolaşıyorsa, eve kapanarak beladan kurtulamam. Beni Yeşilçay'a kadar izleyen, kaldığım evi de bulur.

Durup dururken, öyle ya, sen burnunu kapıdan çıkarma, sonra birden... Neyse halama söz vermiştim, mutfağa iki raf çakacaktım, odunluğun kapısını onaracaktım. Gerekli malzemeyi bahane edip çıktım.

Tam da çıkacak zamanı bulmuşum ya, fırtına, yağmur beş gündür... Asıl bu yüzden sinirlerim gerildi. Halam şaşırdı, dur oğlum bu havada, rafın acelesi mi vardı, filan. Neyse, ben kendimi dışarı attım.

On beş gündür kadıncağızların dizleri dibinde otur otur, nasıl hamlamışım. Ateşli hastalıktan kalkmışım gibi bacaklarım titriyor. Utanmasam duvarlara tutunacağım. Sora sora bir marangoz buldum, kasabanın öte ucunda. Genç, okumuş biri olduğu anlaşılan usta, siparişlerimi aldı, çıraklara emir verdi. Derken demez mi, sen yeni misin buralarda, hiç görmedimdi. Yutkundum. Yalan söylesem bir türlü, hem iyi niyetle sormuştur belki fukara da, ben işkilliyim ya.

"Yeniyim."

Herifin susmaya niyeti yok. Karakolda komiser sanki mübarek.

"Konuk mu geldin buraya?"

"Evet."

Allahtan başka soru sormadı. Derken biri girdi içeri. Bilirim

bu tipleri ben, malum, öğrenci... Öğrenciyi gözünden tanırım, tanırım da, bu bizimkilerden mi, yoksa komünist mi kestiremedim nedense. Ulan dedim sonra, sana ne, bilip ne olacak? Tut ki sizden, boynuna mı sarılacaksın? Tut ki komünist, çekip vuracak mısın? Ulan sen karıncayı bile incitemezsin be. Silah işine bulaşmak başka, silah çekip adam vurmak başka. Zaten baştan söyledimdi, en baştan. İyi, bu işe varım da, silah kullanmam. Kendini savunman gerekebilir. Kendimi savunmayıveririm. Zaten Tanrı ne derse o olur. Alnımızda yazılıysa, genç yaşta ölür gideriz.

Daha geçen yıl burda, kırlarda gezinirken bir kaplumbağaya eziyet eden çocuklar gördüm de kurtardım hayvancağızı ellerinden. Bırakın be, dedim, bu hayvan zaten çekiyor çekeceğini. Baksanıza, evi sırtında. Hadi sizler de sürünün onun gibi. Sürünün dedim lan. Anlayın neymiş, anlayın da aklınız başınıza gelsin.

İşte böyle. Ben ava bile gidemem. Ama avcı gibi palavra sıkmakta üstüme yoktur. Kendimi tutamayıp halamgillere de başladım atmaya. Onlar da ne söylesem ağızları açık dinlemeye durunca bir utandım. Ama vazgeçtim mi atıp tutmaktan? Ne gezer! Ulan Allahsız, diyorum kendi kendime, sen şimdi bu insanları nasıl kandırırsın, onlar senin canların, ciğerlerin... Huy işte, can çıkmayınca... Ama eğlendiriyorum onları. Öyle dünyadan habersiz toplanmışlar avluya... Başları önlerinde haldır haldır dikiş dikiyorlar. İçim sızlıyor.

Öğrenciyle marangoz pek sevişiyorlar anlaşılan. Ayaküstü muhabbeti koyulttular. Bir ara marangoz,

"Nilgün ablam nasıl" diye sormaz mı?

Kıpkırmızı kesilmişim, sırtımdan ter boşandı. Yüreğim bir gümbürdüyor! Ulan kim bu zibidi şimdi, Nilgün'ü soruyor. Ama abla dedi bizim Filiz gibi. İyi. Peki şu öğrenci kılıklı neyin nesi? Nilgün'ün komünist kardeşi olmasın sakın! Melek gibi çocukmuş, kimseye zararı dokunmazmış. Belki. Olduğum yerde kalsam mı? Kapat ağzını, karışma, diyorum içimden ya, merak. Meraktan çatlayacağım. Hem komünistliğine bakmadan bir yolunu bulup oğlanla arkadaş olsam, beni evine götürse... Orda Nilgün'ü görmez miyim? Keşke marangozla daha uzun konuşsaydım.

Tahtalar kesilip giliyor.

"Perdahlansın mı?"

"Lütfen." Amma da kibarmışım ha. "Halamın mutfağına raf yapacağım da. Öylece kalsın mı, halam örtü mörtü örter üstüne, yoksa bezir mi çeksem?"

Bok mu var ulan halam halam diyecek. Ama bir yandan da laf uzasın istiyorum. Laf uzasın, ilgisini çekeyim, sonra da öteki oğlanla tanışayım filan.

"Bezir değil, pinoteks çek. Var mı evde pinoteks?"

"Yok ama alırım."

"İki raf için değmez. Biz sürüverelim istersen."

"Bu pinokets dediğin eski tahtalara da sürülse olur mu? Halamın kapıları çerçeveleri berbat da."

"Halan kim? Kusura bakma soruyorum diye. Burası küçük yer, birbirimizi hep tanırız."

"Emekli zabıt kâtibi İsmail beyin hanımı olur."

"Bizim Zehra teyze, halan oluyor demek!"

İyi işte, yaptın yapacağını. Adresini de vermiş oldun böylece. Bunun adı gizlenmek mi oluyor şimdi? Bizim Nilgün'ün kardeşi de lafa karışıyor:

"Filiz'in ünlü dayıoğlu sensin demek!"

"Nerem ünlüymüş?" diye soruyorum sinirlendiğimi belli etmemeye çalışarak.

"Ablam anlattı, sen gelince bütün aile çevreni alıyormuş. Seni çok seviyorlarmış."

"Öyle, eksik olmasınlar."

"Şimdiye kadar sana hiç rastlamadım," diyor marangoz. Buranın kâhyası mıdır nedir, sanki herkes ondan soruluyor. "Pek ortalıklarda dolaşmıyorsun galiba?"

"Bütün yıl birbirimizi özlediğimizden," diyorum.

Çırak tahtaları getiriyor, parasını ödüyorum. Daha fazla gevezelik etmeden kapıya doğru yürüyorum.

"Zehra teyzenin ellerinden öperim," diyor marangoz. Öteki kızlara selam yolluyor.

Kafam karmakarışıktı. Baktım, eve gidip tahta mahta çakamayacağım, rafları pinoteks aldığım dükkâna bıraktım. Rüzgâra, yağmura aldırmadan Fener'in yolunu tuttum. Rüzgâr adamı

denize savuracak kadar zorlu. Alsa beni fırlatsa denize, kayaların üstüne, parçalanıp gitsem, dedim içimden.

Demek benden söz etmiş kardeşine. Ne demiştir benim için? Ne diyecek ki, zaten beni anlatmak için konuşmamıştır ki. Yeri gelmiştir, Filiz'in dayısının oğlu geldi demiştir. O zibidinin Filiz'de gözü var gibime geldi. Neden öteki gibi halamın ellerinden öpmedi de, kızlara selam dedi ukala? Selammış. Neyse.

Fener'in oraya dönmeden bir kaya var, onun siperine oturdum. Başımı ellerimin arasına aldım. Neden? Neden? Neden rastladım o oğlana sanki? Marangoz, Nilgün ablam, dediğinde, Nilgün'ün adını duyduğumda bitmiştim.

Oysa onu yavaş yavaş unutmaya başladığımı sanıyordum. Neden burdayım? Neden Yeşilçay'da olmak zorundayım? ‚Ondan uzak olunca unutmak kolaydı. Ondan uzaklaşınca unutmayı başarabilmiştim. Hatırlayınca bir hoş oluyordu için, dayanamayacağımı sanıyordum. Ama iş güç, ordan oraya koştur, direksiyon başında, yakalanmak korkusu bir yandan, unutuyordum işte.

Onu böyle arada unuttuğumu biliyor da ondan bağışlamıyor beni Nilgün. Ama döndüm geldim ya işte, daha ne? Beni sevmiyor mu? İnsan sever sever de sonra birden... Nasıl olur? Kızmış bana. İyi, kızsın, haklı; kızsın, küfretsin, suratıma tükürsün ama böyle ceza olur mu? Konuşmadı bile doğru dürüst. Ben ona zorla sahip olurken taş gibiydi. Demek sahiden sevmiyor. Bir daha da sevmeyecek.

Nasıl dayanacağım?

Anlamıştır. Cin gibi kız, anlamıştır bu işin mümkünü yok. Dengi olmadığım besbelli. Ona göre değilim ki ben. Zaten ben hangi kıza göre olabilirim ki, gördüğüm bütün bu işlerle...

Orda kudurmuş denize, kapkara göğe karşı bağırdım, uludum, ağladım, kayaları yumrukladım. Ellerim kan içinde kaldı. Kaç saat öyle kaldım, bilmiyorum. Yağmur başlayınca koşa koşa geri döndüm. Tahtaları, pinoteks kutusunu, zımparayı aldım. Eve böyle kan içinde yüzüm gözüm şişmiş dönemezdim. Bir lokantaya girip şarap istedim. İçki yatıştırır beni, kuzu gibi yapar, başkalarının aksine. İki lokma bir şey yedim. Ayakyolunda yüzümü, ellerimi yıkadım. Yağmur dinince eve döndüm.

Gece uyku tutmadı. Avluya çıkıp sigara üstüne sigara içtim. Gene kendimi tutamadım, başladım karı gibi zırlamaya. İçim acıyor, kalbim, midem, karnım, sırtım, bağırsaklarım, ciğerlerim, her yanım... Duyduğum acıdan ağlıyordum. Soğuk taşa uzandım, içimden geldiği gibi haykırdım. Rüzgârın uğultusunda kimse sesimi duymazdı nasıl olsa.

Kalkıp Ankara'ya gitsem... Böyle kaçak yaşamaktan bıktım zaten. Gideyim Ankara'ya, yakalasın beni aynasızlar, assınlar. Ama asmazlar. Öyle bir suç işlemedim ki. Hapishanelerde Nilgün, Nilgün diye haykıra haykıra nasıl yaşarım sonra? Hem buyruklara karşı gelemem. Git saklan, dediler. Buyruklara uymak zorundayım. Gitsem Ankara'ya, bana zorlu bir iş verin, desem. Çatışmanın ortasına salın, vurulup öleyim, kurtulayım. Bu acıya dayanamayacağım yoksa. Her Nilgün deyişte bu kadar acıyacaksa, böyle kanayacaksam... ölür giderim, kurtulurum. Kafamı kayalara vura vura kendimi helak edeceğim nasıl olsa. Öleyim gideyim ama halamın, kızların gözleri önünde değil. Ölüm haberim gelir bir yerlerden, gazeteler yazar. Köpek gibi kıstırılıp öldürülmek ağırıma gider ama olsun. Biliyorum çok ağlarlar. "Vay güzel oğlum, vay aslanım," diye dövünür halam. Sonra beni vuranlara inkisar eder.

Nilgün de üzülür mü ölümüme? Benim yüzümden öldü, ben öldürdüm onu diye kahırlanır mı, yoksa oh oldu mu der? Demez. Oh oldu, demez de, tam zamanında benden yüz çevirdiğine sevinir. Belliydi zaten, der, bana göre olmadığı belliydi, anlamıştım. İşte ancak bu kadar konuşur.

Ne yapayım ben, ne edeyim nerelere gideyim? Tanrım acı bana, acı da bir an önce canımı al! Ya da kurtar bu sevdadan. Benim gibi birine sevdalanıp ağlamak yakışır mı? Ben davasına inanmış biriyim, sağlamım. Aşktan, meşkten önce düşünecek işlerim var. Adi bir silah kaçakçısı değilim. Komünistleri öldürsünler, yok etsinler diye yapıyorum bu işi. Vatan satılmasın diye, elden gitmesin diye. Moskof hainleri yurdumuzu almasınlar, ırzımıza geçmesinler diye. Yalnız para için değil. Yalnız para için değmez. Zaten işim gücüm vardı benim. Dünyada bir komünistleri, bir de polisleri sevmem. Onların dışında herkesi severim. Çocukları çocuk diye, yaşlıları yaşlı diye severim. Zengin-

leri de sevmem ama onları yok etmeyi düşünmem. Komünistler gibi vatanı satmaz onlar çünkü, polisler gibi de zalim değildirler. Yani pek bilgim yok zenginler hakkında. Ama işte tuttum, zengin bir kıza âşık oldum. Düşman topraklarındaki kıza vurulup vatanına ihanet eden asker gibiyim. Görevim var benim, ant içmişim, davaya inanmışım. Neden silah işine giriştiğimi bilmiyorum. Buyruklara karşı gelmem.

Tamam, tamam da neden buraya yolladılar beni sanki? Git saklan, ortalıkta görünme, biz haber iletinceye değin çıkma ortaya, dediler. Bomboş kalınca... İşte hep bu yüzden. İş başında Nilgün'ü unutmamış mıydım? Aklıma gelirdi tabii sık sık. Ama güzel bir rüya gibi, bir çiçeğin kokusu gibi, uzaktan... İşte öyle.

Hüsamettin'e yazayım, burası tehlikeli, diye atayım bir yalan. Olmaz, yalanımı anlarlar. Hem, kimseye yazma, mektup ele geçer, dedilerdi. Ya da param yok mu benim, Yeşilçay'dan çıkıp gideyim. Nereye olursa... O zaman da bizimkilerle ilişkim kesilir.

Belki de Tanrı cezalandırıyor beni. Nilgün'ü görünce afur tafuruna bozulmuştum. Bu kız hem zengin hem kardeşi komünist demiştim (Yüksek Denizcilik Okulu'nda okuyordu ya, orda okuyanların hepsi komünisttir, bilmem mi?), şunun aklını başına getireyim, elini tuttum mu gevşer. Kendini bir şey sanıyor ama bakma sen. Onun ırzına geçtim mi, tüm zenginlerin, tüm komünistlerin ırzına geçmiş gibi olurum.

Masum kız için böyle kötü şeyler mi düşünürsün, al sana, dedi yüce Tanrım.

Cezamı hak ettim Tanrım. Ama çekeceğimi çektim, artık acı bana. Kurtar beni. Bir delilik etmeden kurtar beni.

Dünkü dellenmem işe yaradı, içim temizlendi sanki. Nilgün taş gibi içime çökmüş de farkında değilmişim. Bağıra çağıra kırdım o taşı, un ufak edip gözyaşlarımla erittim. Diplerde bir yerlere çökmüştür gerçi de, ben kımıldadıkça sivri yerleri batıp canımı yakmıyor hiç değilse. Benim kayaları yumrukladığım günün ertesinde rüzgâr durdu, deniz sakinleşti. Halamın raflarını çaktım, odunluğu onardım. Filiz peşimdeydi hep, bana yardım etmeye çalışıyor ama öyle beceriksiz ki. Serseri kız, beni müthiş eğlendiriyor. Hiçbir işe yaramıyor. Anası, ablası didinsinler,

o keyfinde. Eh, evde iki çalışan varsa biri de tembellik edebilir belki. Ben aslında işe yaramayanlara kızarım, herkes eşşek gibi çalışsın isterim. Çünkü ben küçücük yaşta başladım ekmek paramı kazanmaya. Kimse elimden tutmadı, kimse önüme bedava ekmek koymadı. Üstelik babam gelir, elimdekini avcumdakini alırdı. Ona kızmazdım, babama para vermek hoşuma bile giderdi, çocukluk işte. Tembellere, işsiz güçsüzlere, hazır yiyicilere kızarım da, bu Filiz'e kızamıyorum. Çocuk daha, diyorum, canı ne istiyorsa onu yapsın. Yakında evlenir; çocuk doğur, bez yıka, yemek, çamaşır, elin herifinin dırdırı öte yandan... Bırak, şimdilik keyfine baksın. İyi kız. Kimseye bir zararı dokunmuyor. Öyle peşimde dolaşması, beni seyretmesi, çekici, çivileri uzatmak için seyirtmesi hoşuma gidiyor. Pinoteks çekmeye heveslendi, kolları, yüzü bile boya oldu. Gömleğini berbat etti diye halamdan da bir güzel azar işitti.

"Boş ver be hala," dedim, "benim yüzümden oldu. Ben istedim yardım etmesini. Madem kabahat benim, yeni bir gömlek alırım ona. Sen üzülme, kızı da üzme."

Daha sonra odunluğun kapısını onardık. Bu iş bütün bir öğleden sonramı aldı. Artık evden çıkmaya alışmıştım ya bir kez, o akşamüzeri de çıktım dolaştım. Çarşıya baktım, Filiz'e söz verdiğim gömleği aldım. Bir kilo da pirzola yaptırdım. Eve gelince mangalı yaktım bir güzel. Bu gece bendensiniz, dedim, bulaşığı da ben yıkayacağım. Ben iş görmeyeyim diye Filiz bulaşık yıkamaya razı oldu. Kerata kız.

O gece rahat uyudum.

Ertesi sabah erkenden uyandım, kahvaltıyı beklemeden kırlarda yürüyüşe çıktım. Yeşilçay'ın kırlarını, ağaçlarını kendime yasaklamıştım; Nilgün'le eskiden birlikte olduğum yerlere bir daha gidemem diyordum ama iki gün önce anladım, kaçmak çare değil. Ne Nilgün'den ne de beni arayanlardan. Korkak değilim. Başıma ne gelirse gelsin, ciğerlerimin sancımasına da, kurşun yarasına da razıyım; korkak köstebek gibi gizleneceğime. Yakışır mı sana ulan Yusuf dedim.

Ayağımın altında toprak nemliydi, öyle gıcırdamıyordu yaz sıcaklarında olduğu gibi. Üç gündür yağmur yağıyordu ya. Kır çiçekleri kokularını salmışlar, orda burda taze yeşillikler, tırna-

ğım uzunluğunda. Eğilip okşadım. Kuşlar cıvıldıyor. Otların arasında görünmüyorlar. Nilgün olsaydı bilirdi, tarlakuşları, derdi hemen. Orda burda ağaç kümeleri. Hiçbir şey Nilgün'ü hatırlatmasın bana gözünü seveyim. Ben yaşamak istiyorum, Nilgün'süz de olsa. Severek yaşamak istiyorum, otu, ağacı, börtü, böceği...

Karşımda çiti onarılmak isteyen bir bahçe, az uzakta bir ev... Yarısını çivit mavisine boyamışlar, yarısı paslanmış tenekelerle kaplı. Yoksul bir çiftlik evi. Gübre kokusu, bulunduğum yere kadar geliyor. Çiftlik terk edilmiş gibi görünüyor. Ne horoz sesi, ne at kişnemesi, ne inek böğürtüsü. Ama çitin bittiği yerde sınır gösteren mor çalıların üzerine rengi belirsiz çamaşırlar atılmış, kurusun diye. Bacadan duman yükseliyor. Demek hayat var bu berhanede. Sonra bir çocuk görüyorum. Evin tenekeyle kaplı yüzüne yapışmış afiş gibi duruyor. Kendine bir çubuk yontuyor. Bir adam –babası olmalı– kuyudan su çekiyor.

Otuzuma geldim. Pek çok baba oğul gördüm: Büyük kentlerin ışıltılı caddelerinde el ele yürüyen, özel bir arabaya binen, çocuğuna dondurma alan babaları seyrettim. Kol kola girmiş ana babaların önü sıra bisikletlerine binmiş giden çocuklar gördüm. Hiçbirine imrenmedim. Babamın yerine başka baba istemedim. Ama şu yıkık çiftlik evinin duvarı önünde sopa yontan çocuğun yerinde olmak için neler vermezdim!

Buraya, Yeşilçay'a neden geldim ikinci kez? Beni yolladılar, git saklan, dediler. Tamam. Halamları özlemiştim. Tamam. Ama asıl şu: Burası insanın yerleşmek isteyebileceği bir yerdi. Yani Yeşilçay'ın içi değil. Buralar, bu kırlar. Burda bırakın beni, burda yaşayayım, öleyim. Elleşmeyin. Ben de size karışacak değilim. Öyle yoksulum ki, benden bir şey isteyemezsiniz. Ama kendime göre her şeyim var. Şükür karnım doyuyor. Burda kimse ellemez seni zaten. Neyini, ne yapacaklar? Üstelik kırlar yeter sana. Toprağı eker, yiyeceğini çıkarırsın. Baltalıklardan odununu alırsın, ısınırsın, yemeğini pişirirsin. Burda her şeyin var sayılır. Kuyudan su çeken adamın her şeyi var. Toprağı var, evi var, çocuğu, karısı var. Kırlar, ağaçlar çevresini sarmış. Yumurtasını, tavuğunu satar, parası da olur. O kadar para ona yeter. Toprak, otlar, ağaçlar, yıldızlı gökyüzü, parlak güneş ona yeter.

Ama büyük şehirlerde yetmez. Hiçbir şey yetmez oralarda. Para, kadın, eğlence, araba, içki... yetmez. Hep daha çok ister insanlar. Ama bu arada birbirlerini unuturlar. Yabancılar, düşmanlar gibi yaşarlar, bol ışıklı caddelerin iki yanını tutan koca evlerde, gazinolarda, otobüslerde. Yabancı olunca, çoğu bana kalsın diye birbirlerinin üzerinden atlarlar, ayaklarını çiğner, saldırırlar. Öyle çok isterler ki, kendi ülkelerindeki ekmek, kendi ülkelerindeki güneş, kendi ülkelerindeki aydınlık, kendi ülkelerindeki kadın yetmez. Başka ülkelere göz dikerler. Birbirlerinin cebinden çalmayı bırakıp başka ülkeleri talan ederler.

O yüzden yoldan çıkmış körpecik bir kız bir gecekonduda boğazlanır. O yüzden yol kenarlarındaki hendeklerde, kullanılmayan yıkıntıların bodrumlarında gözleri oyulmuş, elleri bileklerinden kesilmiş, izmarit yaralarıyla dolu cesetler bulunur.

Bu yüzden bana asıl işimi, motorların durmuş yüreklerine can suyu verme işini bırakıp kaçak silah satmak düşer. Memleket yağmalanmasın diye. Şu berhanede yaşayan adamın hayatını yaşayamam ben. Bütün bunlar yasak bana.

Oğlan yerinden kalktı. Çite doğru biraz daha yaklaştım. Ev engel oluyordu, göremiyordum, birtakım sesler geliyordu ama. Çiti dolaştım. Şimdi avluyu görüyorum. Bir meşe ağacının dibindeki üzeri muşamba kaplı masanın çevresine üç oğlan çocuğu sıralanmışlar. Adam, kocaman bir bıçakla önündeki köy ekmeğinden kalın dilimler kesiyor, üzerlerine bakraçtan aldığı yoğurdu sürüp şeker serpiyor, çocuklara veriyor. Kapının önündeki kadın kucağındaki çocuğu emziriyor. Demin çubuk yontan çocuk annesine bir maşrapa ayran ya da süt getiriyor. Çocuklar masanın çevresindeki tahta sıralara oturup ekmeklerini yiyorlar. Sineklerin yüzlercesi inip inip kalkıyor. Gübre, yağ, at sidiği, gazyağı karışımı bir koku... Olsun!

Bunlar burda nereye iz bırakmak isteyebilirler ki? Bu kokuya, bu pisliğe, kendi çiftliklerinden çıktılar mı, şu uçsuz bucaksız kırlara, göğe tırmanan ağaçlara, tırmandıkları tepelere nelerini bırakabilirler ki zaten? Ama şehirde insan iz bırakmak ister. O, kalabalıktan başka biri olduğunu göstermek ister ille de. O zaman haksız, yersiz ölümler başlar. İnsan, hayata damgasını basamıyorsa ölüme basar, bununla övünür.

Sonra beni gördüler. Utanıp gizlenmek, çekip gitmek istedim ya, evin sahibi,

"Merhaba arkadaş," dedi, "buyur, ekmeğimizi ye."

"Yok," dedim, "işim var, öyle bakıyordum. Sağ ol."

Kaçtım ordan. Neden? Karnım açtı, yoğurtlu ekmeğe imrenmiştim. Gene de duramadım orda. Yanlarına sokulamadım. Babam olmasını istediğim adamdan mı kaçtım, nedir? Üstelik bir de kadın vardı orda ki, ben anne nedir bilmedim. Annemin adının söylendiğini bile duymadım. Babam ondan hiç söz etmedi bana. Nüfus cüzdanımda zavallı –bana öyle gelir– bir addır anam: Rukiye.

Eve dönerken düşündüm. Kırı, ağacı, börtü böceği yaşamamış mıydık biz Nilgün'le?

Gündüzümüz olmamıştı pek. Meşelerin altına, çalıların arasındaki tarlalara, yıkık ambarların çatısında gökyüzünün cümbüşünü seyrettiğimiz saman yığınlarına uzanırdık. Sevişirken çekirgelerin, ağustosböceklerinin, kurbağaların sesleri arasında çevremizdeki karanlığa, geceye karşın büyüyen, yayılan şamataya bir anlam kattığımıza inanırdık.

Eve döndüğümde dedim ki, işte burda da bir avlu var, üstelik temiz, tertipli, güzel, mis kokan çiçekleriyle... Ve aynı gözü gönlü tok insanlar. Kahvaltıda beş dilim ekmek yiyerek (üçünün üzerine yoğurt sürülmüş, tozşeker serpilmiş, halam pek güzel yoğurt çalar) bizimkileri sevindirdim.

Komiser Doğan bey çağırtmış, gittim. Nedense telsizle haber vermedi. Park bekçisi Selami, ben çarşıda dolanırken gördü de söyledi, komiserim seninle konuşacakmış diye. Ben de gittim. Hoşbeşten sonra neden o kadar çok tiner, boya filan aldığımı sordu. Onarım için gerekiyor, dedim. Onarım için ödenek mi yok, dedi, Liman Dairesi'ne başvursan verirler, ne diye boşuna cebinden harcıyorsun? Canım, dedim, orası benim evim değil mi? Hep devletten istenmez ya, arada ben de masraf edivereyim, ne çıkar? Ne kadar geçiştirmeye çalıştıysam olmadı, sonunda söylemek zorunda kaldım. Abuk sabuk şeyler yazıyorlar, dedim, onları silmeye çalışıyorum. Ben siliyorum, onlar yazıyorlar. Kimler, diye sordu. Ne bileyim ben, dedim, görsem yazdırtır mıyım? Sakın ha, diye telaşlandı komiser. Aman sen karışma bu işlere. Silahları filan vardır, çeker vururlar. Hiç mi gazete okumuyorsun sen? Sen yalnız kim olduklarını öğren, bize bildir. İşe bak, bu yaştan sonra adam gammazlayacağım ha? Görsem yaptırtmam zaten, diye direttim. Ama gece yarısı geliyorlar, ben uykudayken. Yahu Affan Usta, sen geceleri uyumazsın ki. Şöyle bir pusuya yatsan, yüzlerini görürsün. Karanlıkta mı? Karanlıkta nasıl seçerim yüzlerini? Yapma be Affan Usta, adamı yokuşa sürme. Geceleri senin orası aydınlık olur. Sen kimi korumaya çalıyorsun allasen? Kimseyi korumaya çalışmıyorum. Bana ne! İyi öyleyse, birini görürsen haber ver, tamam mı? Sesimi çıkarmadım. Olur, başüstüne deyip de yalancı mı çıkayım sonradan.

Tuhaf oluyor şu insanlar. Beni kırk yıldır tanımamışlar besbelli. Fener'e gelip çayımı içen çocuğum, torunum yerindeki gençlerin hangisini polise teslim ederim ki ben? Ama bak, Fener'e dokundurtmam. Devlet malına leke sürdürtmem. Hem orası evim benim. Benim evime kimse istemediğim bir şeyi yapamaz. Neden saklayayım, geceleri nöbet tutmadım değil, on-

ları iş üzerinde yakalayıp korkutacaktım ki, bir daha gelmesinler. Yoksa onları polise gammazlamak benim harcım değil. Ne var ki yakalayamadım. Onlar mı çok akıllı, ben mi beceriksizim bilmiyorum. Benim uykuya daldığım saatleri seçiyorlar besbelli. Ne yapalım, bir bildikleri vardır, saçma sapan lafları yazmakla bir şey olacak sanıyorlardır. Benim aklım ermiyor. Ama ben devlet malına da kendi evime de el sürdürtmem. Ovarım, kazırım, boyarım. Onlar yazar, ben temizlerim. Biraz masraflı oluyor ama elin gençlerini, çocuklarını polise teslim etmekten iyidir. Tabii düşündüklerimi komisere söyleyemezdim. Ne yapsın, o da emir kulu. Onun görevi de adamları yakalamak.

Bunlara eşkıya diyorlar, vatan haini diyorlar... Terörist filan, ne demekse. Kapıma gelip çorbamı içen, halimi hatırı soran çocuklar... Yıllardır onlarla oyalandım. Büyüyüp gittiler, çoluğa çocuğa karıştılar. Yerine başkaları geldi. Huylusu, huysuzu, yaramazı, uslusu... Ben hepsini sevdim. Hepsine iyiyi, doğruyu göstermeye çalıştım. Hoş, öğüt vermek iş değil. Yoldan çıkmaya niyetliyse biri, ne yararım olur ki. Ama hiçbir yaramazlık onları sevmeme engel olmadı.

Gene geliyorlar. Artık sayıları azaldı. Benim çayımı içmekten başka önemli işleri var. Duvarlara yazı yazmak, orda burda silah patlatmak gibi... Gene de geliyorlar. Tertemiz, güzel yüzlerine bakıyorum, aklımdan kötü bir düşünce geçer gibi oluyor. Acaba bu da mı, diyorum, dün Fener'in duvarına kırmızı boyayla "Hainlere Ölüm" diye yazan bu olabilir mi? Sonra kendimden utanıyorum. Masum birine kötü şeyler yakıştırmak günahtır çünkü. Kimi zaman sen ne anlarsın bunak, diyorum, dünya değişiyor. Senin çocukluğundan bu zamana az şey mi değişti? İşte bu da böyle bir değişikliktir belki. Yüce Tanrı değişmekten yana olmasaydı, varlıkları, içine değişecek özü kor da, öyle yaratır mıydı?

Her şeye kadir yüce Tanrım, kimseyi kınamıyorum. Nasıl kınarım ki, ben kusurluyum, zavallıyım, cahilim, güçsüzüm. Ama Fener devlet malı, korumak görevim. Evimi temiz tutmak görevim. Yoksa kimseyi yargılamıyorum. Yargılamak senin hakkındır. Ben yalnız bakarım, anlamaya çalışırım, anlamıyorsam kendi aptallığıma, cahilliğime verir, utanırım.

Bir var ki, bilmediğim, tanımadığım, karşılaşmadığım insanlara hiç değilse kırgınlık duymamda bir günah yoktur sanıyorum. Kimler, neden bu çocukların ellerine boyalar, fırçalar tutuşturup beyaz duvarları kirlettirmektedirler? Onları, devletin suç saydığı bu işlere özendirmektedirler? Neden silahlar patlamakta, adamlar öldürülmektedir? Dünyanın geliştiğini biliyorum, kör değilim. Toprak gübrelenmekte, sulanmakta, kuru yerden iyi ürün alınmaktadır. Orak, tırpan yerine makineler kullanılıp, çiftçi, beli ağrımadan çalışmaktadır. Ortada işte, on dört milyonu aç koyan topraklar, şimdi kırk milyonu doyurmaktadır. Ama insanlar, karınları doyuyor, daha az yorularak çalışıyor, televizyon izliyor diye daha mı mutlu?

Altmışımı geçtim, çok günler gördüm. Bir zamanlar demokrasi geldi ülkemize, ilk kez geliyordu. İnsanlar, sevinçle, coşkuyla bayram yerine gider gibi alanları doldurdular. Büyük adamların sözleri alanlarda uğuldadı, radyolardan yayıldı, gazetelere kocaman harflerle basıldı. Hep vaatler vardı: Daha çok, diyorlardı ya da yoktan var edeceklerini söylüyorlardı. Partiler geldi geçti, yalnız adları değişikti, amaçları birdi: Bizi yönetmek, kısacası anamızı ağlatmak. Kürsülere çıkan, gazetelere yazı yazan hiçbir kimsenin insanın içindeki güzelliklerden, o güzellikleri çoğaltmaktan, bizim içimizden çıkan güzellikle dünyanın daha yaşanabilir bir dünya olacağından söz ettiğini duymadım. "Biz insanı tüm güzelliklerle bezedik, öyle yarattık," demiş yüce Tanrım, "ama o çamurun dibine inip orda yaşadı."

Partiler ilgilendirmez beni. Kahvelere gidip parti ya da gazete dedikodusu dinlemem hiç.

Ben aklıma uygun gelen şeye boyun eğerim. Babam da öyle yapardı. Şeyhti babam. Tekkeler kapatıldığında sessizce boyun eğdi. Karşı çıkmak isteyenlere dedi ki: Halifeye itaat şarttır. Halife yoksa, onun makamı gibi bir yüce makamda oturana boyun eğilir. Başımızda şimdi Gazi var. Halife gibi bir yüce makama oturmuştur. Onun yapması gerekeni yapıp vatanı kurtarmıştır. Gâvuru sürüp çıkarmıştır topraklarımızdan. Topraklarımızda kilise çanları yerine ezan sesi varsa, onun yüzündendir. Bundan böyle o ne derse, o olur. Beni, benim gibileri değil, onu dinleyin artık.

İnsan kendini kurtarırsa herkesi kurtarır. Kendisini kurtaramayan, doğru yola sokamayan, sabi sübyanların eline boya tenekeleri, silah, yazılı kâğıtlar tutuşturur. Kendisi karanlıklara gizlenir. Sırtlan gibi leş yer. Sırtlan gibi Tanrıdan, insandan, güzellikten habersiz yaşar.

Bu dünya hakkında hüküm vermek benim gibi bir bunağa düşmemiştir Tanrım, bilirim. Ama ne yapayım, içim acı dolu. Çocukları seviyorum. Bak, Selim'le Erol gene geldiler, gene birlikteler. Onlar baştan çıkmadılar çok şükür. Erol, dönmüş gelmiş ağılına, kurtlar kapmadan. Ne güzel güldüler, şakalaştılar birlikte. Onların sevinci benim de yaşlı ve artık üzgün yüreğimi sevince boğdu. Hep böyle olsalar Tanrım, hepsini böyle görsem, kuzular gibi şuralara yayılsalar... Kurtlar dağların tepesinden hiç inmese!..

İkinci gelişlerinde hava yağmurluydu, rüzgârlıydı, eski günleri andık. Fener'in tepesinden kasabayı seyretmeye bayılırlardı, gene öyle yaptılar. Sonra yağmura tutulmamak için erken kalktılar. Ama az sonra yağmur başladı. Yarı yolda yağmura tutulup ıslanacaklar diye acınacak oldum ama delikanlı bunlar. Islanmaktan bile eğlence çıkarırlar.

Pencerenin önünden ayrılmadım bir süre. Daha erkendi ama ortalık kararıvermişti. Kasabanın ışıkları erkenden yanmaya başladı. Derken yağmur mutfağın camını örtüverdi birden. Ben yerimde öylece duruyordum. Sonra yağmur dindi. Fırtına iyiden iyiye azıttı. Pencere pervazları inliyor, benim uyduruk çardak gıcırdayıp duruyordu. Fener'in temel taşları parçalanıp dağılacak ya da koca Fener, tutunduğu kayalardan sökülüp sulara gömülecekti sanki. Yazın ortasında sonbahardan, kıştan bir gün yaşamak hoşuma gidiyordu. Havanın oyunlarına alışmışımdır. Denizi hep uysal, sere serpe uzanmış görmekten hoşlanmam, bu gazap ona yakışır. Tanrım, derim bazen, yarattıklarını kendisine benzeten, kendi suretini görmek için dünyayı yaratan güzeller güzeli Tanrım, sen en çok denize mi benzersin?

Sonra bininci kez bana uygun gördüğü işimden ötürü şükrettim Tanrıya. Yeryüzünde benimki kadar güzel bir iş yoktur. Babamın ruhuna dua ederim. Önce bana doğruyu gösterdiği, için, sonra böyle bir meslek edinip bana devrettiğinden ötürü.

Kışları çardakta filan oyalanmam. Ne mümkün!

Mutfakta kitabımı okur sonra pencereden bakarım. Hele ikindiüstleri. Kışları pek akşam olmaz buralarda. İkindiüstleri vardır, sonra gece bastırıverir. İşte yazların akşam vakitlerine benzeyen ikindiüstlerinde kasaba, öbek öbek sis parçalarının, bacalardan yükselen dumanların arasından kırmızı damlarıyla birlikte denize denize kayar sanki. Başım döner, bir bardak şarap içmiş gibi olurum. Benim gibi kimsesiz yaşlı bir ihtiyar için, gördüğüm ışıklı pencereler sıcak bir çağrı, bölüşülmek istenen dinginlik gibidir. O evlerin hepsi, ışıklı bir penceresi, tüten bacası olan evlerin hepsi gerektiğinde sığınacağım bir yuvadır artık.

Sonra fener odasına bir kez daha çıkıp bir kez daha onu bunu ellerim, döndürürüm, silerim. Aşağıya inip jeneratörü denetlerim. Çorbamı içerim ya da lapamı yerim; elmamı alıp pencerenin önüne dikilirim. Kasabanın ışıkları sönmeye, herkes birer, ikişer, üçer yataklarına girmeye, uykuya dalmaya başlamışlardır (ah, tabii o erken uykular eskidendi, şimdi televizyon var ya, ben artık her zaman ışıkların sönmesine yetişemiyorum. Nöbetim sabah ezanına kadar sürse, ben uyumasam da, insanların uykuya dalmalarını beklemeye sabrım yok pek öyle, meğer ki kendimi çok yalnız bulayım). İnsanların uykuya dalmalarını severim, evet. Çünkü ertesi günlerine güvenenler erkenden uyurlar. O güven yoksa uyku gelmez. Ama bakarım, alanın, limanın dışında, sokak lambalarının dışında (bir zamanlar sokak lambaları da sönerdi ya) hiç ışık kalmamıştır, o zaman herkes ertesi gününden emindir. Bu, belki geleceğe güvenle bakmak anlamına gelmektedir.

İşte, derim o zaman, herkes yatıyor, uykuya dalıyor. Ben böyle onlara yüksekten, bunca yüksekten ve uzaktan bakarken kendi hiçliğimi unutuyorum. Onlardan biri olduğumu unutuyorum. İnsan böylesine yükseklerden bakınca... Güzel bir duygudur bu, neden saklamalı? Burda böyle durmak... En son kişinin de uyuyabildiğini, yarına güvenerek uyuyabildiğini bilmek... Sanki onlara bu uykuyu hazırlayan benmişim gibi... Sonra başka şeyler düşünürüm: Ben de penceremdeki ışığı gözetleyen birinin bulunduğunu bilsem... Onu daha fazla kaygılandırmamak için yatıp uyusam... Ertesi gün güneşle birlikte kalksam, işime

gitmek için yola koyulsam... Böyle yükseklerden bakan olacağıma, görüp gözetildiğini bilen olsam...

Öyle değil misin sanki aptal Affan, seni yükseklerden görüp gözetenin yok mu? Yola gelmez Affan.

Evet, iyidir bir fener bekçisi olmak. Hele fenerin karaya bağlıysa, denizin ortasında, yapyalnız bir adada insanlardan uzak yaşamıyorsan. Böyle bir nimet kaç kişiye nasip olmuştur, doğru da, işte insan benim gibi sapıtır arada.

Yağmurlar dindi, gene çalışmaya başladık. Bir akşam eve döndüğümde baktım, Filiz terasta oturuyor, kalkmak üzere.

"Hangi rüzgâr attı seni buralara," diye sitem ettim. "Yoksa dayıoğlunuz gitti mi?"

"Yok canım, gitmedi, daha burda. Nilgün ablamı özledim de..."

"Beni görünce de kaçmaya kalkıyorsun ha, ayıp ayıp! Bekle biraz, elimi yüzümü yıkayayım, şu tozlu partalları çıkarayım, geliyorum."

Elimden geldiğince çabuk terasa indiğimde onu soru yağmuruna tuttum.

"Dayının oğlu hangi hakla hepinize el koyuyor böyle? Peki, bu adam hiç evden dışarı çıkıp şöyle bir dolaşmaz mı? İnsan akrabasını sever ama onun uğruna arkadaşlarını unutmak... Olmaz böyle şey. Ha, gördüm seninkini, Selimlerin orda. Raf ısmarlamaya gelmişti. Yakışıklı çocuk. Aslan gibi."

"Yakışıklıdır ya," dedi sevinçle ama kızarıp bozarmadı, demek ki aralarında kötü bir şey yok. "Ama sen asıl anlattıklarını dinleyeceksin. Bütün dünyayı dolaşmış sanırsın. Başından öyle çok olay geçmiş ki."

"Neler geçmiş başından, anlat biz de bilelim."

"Ben anlatamam ki. Ondan dinlemelisin. Yusuf gibi hikâye anlatan yoktur."

"Ona Yusuf mu diyorsun şimdi sen? Koskoca adama. Kızmıyor mu?"

"Yalnızca Yusuf demem hoşuna gidiyor. Annem kızdı, ayıp dedi. Ama Yusuf güldü, aldırma, dedi, içinden nasıl gelirse... İstersen bana kocaoğlan de, gene kızmam."

"Kocaoğlan mı?"

"Evet."

"Şu işe bak... Neyse. İşi gücü yok mu senin Yusuf'un? Aylardır ne yapıyor burda?"

"Aylardır mı? Geleli daha üç hafta bile olmadı. İşi gücü de var tabii. İyi de kazanıyor. Bak bu altın zinciri o aldı bana."

İçimden, iyi, dedim, nişan halkası almaya kalkışmasın da.

Biz konuşurken Nilgün odadan çıkmıştı. Yanımıza geleceğe de pek benzemiyor. Aklı sıra bizi baş başa bırakacak. Kısacası bana tuzak kuruyor. Abladan gel sen. Yahu, ben bir başıma ne yaparım bu kızla, ne konuşurum? Hava kararıncaya kadar Yusuf'tan konuşamayız ya. Üstelik ha bire ben konuşmalıyım. Çünkü bizimki soru sorulmadıkça ağzını açmıyor. Benden çekiniyor mudur nedir, aptal. Tam de çekinilecek adamım ya.

"Şu Yusuf'un gene de sana benzer bir yanı olmalı," diye söze başladım laf kıtlığında.

"Benzer tabii, yakın hısımız."

"Huyundan söz ediyorum. O da boş boş oturmayı seviyor besbelli."

"Yusuf'un çok çalıştığını söyledim, sanırım. Hem de büyük işler yapıyor. O kadar parayı nasıl kazanır yoksa?"

Gördün mu, durup dururken kızdırdık kızı bir de.

"Kızma canım, sana takılıyorum aslında. Daha doğrusu seni kızdırıp biraz öç alayım dedimdi. Seni daha sık görmek isteyeceğim hiç aklına gelmedi mi?"

Son cümleyi çok yavaş sesle söylemiştim ya, gene de duydu. Ne yapacağını bilemedi, sarardı, sonra kızardı. Aklına gelen olasılığı –olur ya belki yanlış anlamışımdır, işin içinde gülünç olmak da var deyip– kafasından atmaya çalışıyordu.

"İyi ama, biliyorsun Yusuf..." diye kaçamak yapmaya çalışırken sözünü kestim.

"İstersen Yusuf'tan artık söz etmeyelim. Çünkü şimdi senden konuşmak istiyorum; senden ve benden, ikimizden..."

Dedim ki içimden, tut ki her şeyi berbat ettin, zaten kuşkular içinde değil miydim? Uygun bir cevap verirse ne âlâ, yoksa eh ne yapalım ben de evcilik oynamaya kalkışıp kalkışmadığımdan emin değildim zaten, dersin, olur biter.

"İkimize ne olmuş?"

"Filiz, çocukluk etmesene. İkimiz dedim, ne anlama geldiğini bilmiyor musun?"

"Haa, haaaa..." dedi ve a'ları öyle bir uzattı ki, akşam olacak ve babam üstümüze gelecek diye ödüm koptu. Haaaa, demekten vazgeçince saçlarını yokladı, çantasını kaptı. "Seninle sonra konuşuruz," dedi, "sonra konuşuruz söz. Ben şimdi gitmeliyim. Ablana selam söyle."

Önüne geçip kolunu tutmaya çalıştım, sıyrılıverdi. Koşa koşa merdivenleri indi. Arkasından baktım, bahçe kapısından çıktığında bile hâlâ koşuyordu.

"Serseri," dedim içimden, serseri, su katılmamış serseri!

Ama ben bu serseriyi sahiden seviyorum galiba. Herkesin bir sevme biçimi vardır, benimki de böyle. İlle de romantik düşlere, zorlu tutkulara mı gerek var? Bir erkek bir kızı böyle de sevebilir. Karşı çıkacak olan varsa buyursun, ağzının payını alsın.

Ertesi gün babamın sahra dürbününü aldım gizlice yanıma. Taş taşırken ha bire Filizlerin duvarını, dutunu gözledim. Sabahın onunda duvardaydı. Traktörü yolun kıyısına bıraktım, ağaçların arasından duvara koştum. Bu kez ayak seslerimi duyup duymamasına aldırmıyorum. O, dalgın olmalıydı, ancak duvara üç metre kala başını kaldırdı ve beni gördü. Görünce de hınzır hınzır gülmeye başladı. Dünkü şaşkınlığından hiçbir iz yoktu gülüşünde.

"Burda olduğunu nerden bildin?" dedi.

"Seni günlerdir gözlüyorum, uzaktan seyrediyorum."

"Uzaktan bakıp duracağına yanıma gelseydin ya. Hani özlemiştin beni..."

"Kızarsın diye korktum."

"Ben mi?" Bir kahkaha attı. "Sen kimseleri kızdıramazsın."

İltifat mı ediyordu, hakaret mi, anlayamadım pek. Ama telaşla susturdum.

"Öyle sesli gülme, evden duyarlar."

"Duysunlar. Seni tanıyorlar nasıl olsa."

"Dünden beri nasılsın?"

"Dünden beri nasıl olmalıyım?"

"Bir erkek bir kıza kendisini sevdiğini söylerse, kız hiç tepki göstermez mi"?

"Öyle bir şey söylemedin bana. Belki yalnızca değindin. Ne diyeyim, ben sizin bildiğiniz kızlardan değilim, uygun bir cevap olur mu?"

"Hayır!"

"Ya?"

"Sahi mi, valla ben de seni çılgınlar gibi seviyorum, deyip boynuma atılmalısın."

"Çok üzgünüm ama öyle hemencecik boynuna atılamam."

"Ya ne yaparsın?"

"Bilmiyorum. Yani bak, sen bir kızın kolay kolay boşlayacağı bir oğlan değilsin. Yakışıklısın, sevimlisin, açık sözlüsün, neşelisin. Benim için çok önemli bir şey daha var: Nilgün'ün kardeşisin. Ama birdenbire oldu her şey. Yani ne bileyim, ben uzaklardan gelen orta yaşlı bir adama âşık olmayı düşlüyordum. Önemli biri olsun, biraz sırlarla dolu, şakaklarında aklar bulunsun, dünyayı bilsin."

"Bu yaz Yeşilçay'a gelen avukat gibi mi?"

"O adamı hiç görmedim ama dedem yaşında sanırım, o kadarını istemem."

"Eee?"

"Sonunda bu hayale bağlanıverdim... Neden bütün bunları sana anlatıyorum bilmem. Benimle alay edeceksin."

"Demek ki umutlanabilirim."

"Ne bakımdan?"

"Yani beni sevebilirsin."

"Bilmiyorum. O adamın yerine genç birini koymam uzun zaman alabilir. Hem o beni alıp uzaklara götürecekti. Senin böyle bir niyetin yok değil mi?"

"Uzaklara gidip ne olacak? Ben İstanbul'da yaşadım işte. Ne oldu? Nerdeyse pabuçsuz kaçtım. Yeşilçay güzeldir."

"Gidip başka yerleri görünce böyle demesi kolay. Ben de gidip iki yıl İstanbul'da kalaydım da keşke, sonra dönüp Yeşilçay gibisi yok, diyeydim."

"Balayımızda istediğin yere gideriz. Sonra daha çok gencim ben. Babam işleri büyütmekten söz edip duruyor. Bakarsın ilerde İstanbul'a göçeriz. Ne dersin?"

Bunları hep Filiz'in hatırına söylüyordum. Aslında geleceği,

babamın önemli işlerini düşününce boğazıma bir yumruk oturuvermişti. Sevdiği kız uğruna insan nelere katlanıyor! Filiz de sıkıntıdan iki parmağını birden ağzına sokmuştu.

"Bilmiyorum," diye mırıldandı. "Ama sana söz, elimden geleni yapacağım. Ama bir şey sormak istiyorum. Hani balayı filan dedin de. Benimle evlenmeyi ciddi ciddi düşünüyor musun?"

"Salak," dedim, sevdiği kızla ilk önemli konuşmasında salak diyen ilk erkek ben olmalıydım.

"İyi," dedi o zaman, demek ki çok etkili konuşmuştum. "Dedim ya, o şakakları beyazlanmış adamı unutmak için elimden geleni yapacağım. Seni... Yani sana âşık olmazsam da benimle evlenir misin? O adamı da sevip sevmediğimi pek bilmiyorum aslında."

"Sen istedikten sonra..."

"Peki, madem evleneceğiz, bütünleme sınavlarına girmesem olur, değil mi?"

"Ama hemen evlenemeyiz ki," diye kekeledim. Ya kızar da vazgeçiverirse... "Babam önce işimin başına geçmemi isteyecektir. Aslında ben seni kaçırıp bir kulübede yaşama önerecektim. Kimse bizim hayatımıza karışmasın, canımız ne isterse onu yapalım, diyecektim."

"Ben kulübede filan oturmam," diye bağırdı. Çok öfkelenmişti.

"Kızma canım! Zaten babama birtakım işler için söz vermiş durumdayım. Ben senin de fikrini alayım, diye sordumdu. Dediğim gibi işler filan. Sonra askerliğimi yapmalıyım. Bu arada sen de liseyi bitiriverirsin."

Suratını astı.

"Bitiriverirmişim. Kolaydı sanki. O kadar kolaysa sen de git, bu arada üniversiteyi bitir bakalım."

"Canım bana ne? Liseyi bitirmek senin için. İster bitir, ister bitirme."

"Yani cahil bir kızla evlenmeye razı mısın?"

"Sen zaten cahilsin. Liseyi bitirsen de fark etmez. Üstelik ben kendim de cahilim. Beni ablamla karıştırdın galiba. Sıkma canını."

Birden duvardan aşağıya atladı. Boynuma sarıldı (boynuma atılması kolay olmayacaktı güya) ama kardeşçe, yanağını yanağıma sürttü. Şimdilik okulu bırakmasını sağlayan bir olanaktım onun için.

Bana karşı olan duyguları, beni koyduğu yer pek parlak değildi ama olsun. Buna da razıyım.

Bir kızla bir erkek arasında geçenler kutsaldır, ilk aşktan kimselere söz edilmez ama ben dayanamadım. Olanı biteni ablama anlattım. Gülmekten kırıldı, çok mutluydu.

Ah, yüce Tanrım, benim sevgili Allahçığım, ah sen nelere kadirsin. Şimdi ben neler yapsam, sana nasıl şükürler etsem... Sana şükretmeyi bırak, hiçbir şey yapabildiğim yok ya, elim ayağım boşanmış, zangır zangır titremekteyim, sevinçten, heyecandan. Bizim deli kıza güvenemiyorum, kız yoksa kandırıyor musun beni, diyorum, insanlarla eğlenmeye bayılırsın, bak eğer öyleyse, koca kız oldu demem basarım sopayı. Valla anne, billa, diyor. Tövbe, yemin etti, inanmamak olur mu hiç? Kimselere söyleme, diye de sıkıladı. Ne bu halin diyenlere ne cevap vereceğim ben şimdi? Hasta numarası yapıp yataklara yatsam, böyle bu halde, içimden yatmak nasıl gelir, hoplayıp zıplamak isterken. Neden benim deli kızım, neden kimselere söylemeyecekmişim? Saklanacak şey mi bu? Hayırlı bir haber neden saklansın ki?

Belki bir bildiği vardır deyip üstelemiyorum. Ya oğlanın babası razı gelmezse mesela... Kızım, ne dedi sana bu Erol, babama danıştım, dedi mi? Yoo, öyle bir şey söylemedi. Ya ne dedi gözümün nuru? Öyle işte, hop diye benimle evlenmek istediğini söyledi. Aman nasıl bir iş bu? Benim bildiğim böyle işler analara babalara bırakılır, öyle hop diye kızın yüzüne... Tövbeler olsun. Neyse canım, benim aklım erer mi, bunlar modern insanlar. Kız sen ne yaptın, hemen kabul etmeseydin, ayıptır. Anam babam bilir, deseydin bari. Demedin mi? Amanın, o modern olsun, hakkıdır, ya sen nesin, kâtip İsmail'in kızı Filiz, sen de mi modernsin, ha? Anne, Erol'la konuştuklarımın hepsini sana aktaramam, bu nihayet bizi ilgilendirir. Bak bak bak, kaltağa bak sen! Onları ilgilendirirmiş. Hiç şu gün istemeye gelecekler filan diye. Anne bırak bunları şimdi. Keşke hiç demeseydim sana. Ağzımı açtığıma pişman oldum. Ne biçim kadınsın sen? Her zaman, hayırlısı ne ise o olsun, demez miydin? Gene öyle desen ağzın mı aşınır? Ben gösteririm sana ağzımın aşınmasını ya susuyorum çaresiz.

Amanın, bundan güzel ne olabilir ki? Filiz kızım, Memedali beyin, o hatırlı, o zengin adamın gelini olacak. Ya Erol kendi kendine hallenip de kimselere danışmadan... Aman canım, elbet Nilgün'ün haberi vardır. Belki Nilgün kendisi demiştir, oğlanın aklına sokmuştur, Filiz'i seviyor ya yavrum. Memedali bey, böyle cıbır, neyin nesi olduğu belirsiz bir ailenin kızını almam derse... Der der, haklı. Ama Nilgün kandırır onu. Babası da Nilgün'ü kırmaz. Oğlanı pek sevmez –nedense öyle seziyorum ben– ama kızının sözünden çıkmaz. E, hiçbir evlat da onun kadar vefalı, itaatkâr olmamıştır, neme gerek. Memedali bey onun sözünü dinler. Zaten öyle zenginliğiyle övünen biri değildir. Karısını İstanbul'dan aldı; fakir düşmüş bir ailenin kızıymış dedilerdi. Piyanodan başka çeyiz getirmemiş diye de dedikodusu edildiydi. Demek ki... Ama o İstanbullu, ne haber? Piyano bile çalıyor. Bizimki kıçında kot pantolon, elinde kitap, ağaçların tepesinde. Liseyi bitiremedi daha, piyano çalmadan geçtim.

Ah, uyku filan tutmuyor beni. İnandırıcı bir haber çıkana kadar bir gülüp bir kahırlanacağım şimdi. Deli kız, ne diye bana söylersin? Sonra da tut dilini, dersin?

Kız, sen ne diyorsun? Memnun musun ha? Erol'u beğeniyor musun? Ne bileyim ben, o çocuk daha, demez mi? Kız yoksa sakın istemezlikten gelmeye mi kalkışacaksın? Olur mu kız, öyle kısmet tepilir mi hiç? Kısmet olup olmadığı beni ilgilendirmez anne! (Bak yediği naneye kendini bilmezin!) Seni ne ilgilendirir bakayım yavrum? Ondan hoşlanıp hoşlanmadığımı bile bilmiyorum. Hoşlanırsam kararımı veririm. Yani sen şimdi daha kararını vermedin mi? Yoksa Erol'a da böylece söyledin mi? Onunla neler konuştuğum seni ilgilendirmez dememiş miydim? Bak terbiyesize, yürü üstüne, yırt ağzını cart diye.

Amanın bunlar kızı istemeye filan gelirlerse. Üstümüz başımız düzgün mü kız Filiz? Ne giyinip çıkacaksın karşılarına, gidip iyice bir kumaş alsak da Latife dikiverse. Özcan'a çok güzel kot pantolonlar gelmiş. Başıma gelen, görücüye erkek Fatmalar gibi giyinip de mi çıkacaksın? Görücüye çıkacağımı kim söyledi? Beni her gün görüyorlar zaten. Kendimi beğendirmeme ne gerek var? Üstelik Erol beni böyle beğeniyor.

Bakında hele, beyimiz bunu beğeniyormuş!

Ah, gebereceğim ben. Kızım, dilimi ne zaman çözeceksin? Bari Latife'ye çıtlatsam. O da senin gibi hallensin, babam da Yusuf'da kuşkulansınlar diye mi? Az daha sık dişini. Hiç söylemeseydim daha mı iyiydi? Ben dutun oraya gidiyorum. Erol gelir şimdi.

Kızım aklını mı kaçırdın sen? Orda her gün buluşuyor musunuz yoksa? Bir gören olsa ne der; kız adın çıkar, tefe korlar da çalarlar seni.

Her gün buluşmuyoruz anne. Ama bundan sonra buluşuruz belki. Hadi ben gidiyorum.

Kör olmayasıca kaltak! Kimin kızı bu böyle!..

Anne, ne bu halin, gömleklerin oyaları duruyor, demez mi Latife üzerine yürüyüvermişim. Oyana da sana da şimdi. Sıcaktan bunaldım, görmüyor musun? Hem bırak, sen de çalışma. Başımıza bir iş gelecek. Azıcık dinlenelim. Git, soğuk bir ayran yap. Nen var anne? Yok bir şeyim. Ama bu gidişle olacak. Fazla konuşma, bağırıvereceğim. Hadi git ayranı, yok yok, naneli bir limonata yap, hani Nilgün'den öğrendiğin gibi. İçim yanıyor, içim. Hep sıcaktan.

Ah, şu gâvurun kızı dilimi çözse de bir bağırabilsem. Koşun gelin hepiniz. Efendi, Latife, Yusuf, duyun duyun, kızımız Memedali beyin oğluyla evleniyor. Hatırlı, itibarlı, zengin bir aileye gelin gidiyor. Duyun en komşular, ey mahalleli, bize fakir diye burun kıvıranlar, Latifemi beğenmeyip oğluna istemeye yanaşmayan oğlan anaları duyun, Filizim zengin evine gelin gidiyor. Gün gelir Memedali bey bir yolunu bulur, bizi de yoksulluktan kurtarır elbet. Böyle bunala bunala dikiş dikmek zorunda kalmayız, kızımınkiyle birlikte bizim bahtımız da açılır.

Çatlayın hepiniz ey Yeşilçaylılar, Memedali beyin oğlu benim kızımı, Filizimi seçti.

Akşam yemeğinden önce,

"Babacığım," dedim, "patlıcan salatası, patates köftesi yaptım senin için. Bu akşam bir iki kadeh içmek istersin belki."

Babam kaşlarını çattı.

"Bir konuğumuz mu vardı? Yoksa bir şeyi mi kutluyoruz? Yoksa Erol üniversiteye dönmeye mi karar verdi?"

Canım babacığım, seni düş kırıklığına uğrattığım için ne kadar üzgünüm!

"Hayır ama seninle önemli bir şey konuşacaktım. Keyfin yerindeyken konuşursak daha iyi olur diye düşündüm."

"Demek kızım bana tuzaklar kurmaya başladı ha? O kadar yaşlandım demek. İçki içince keyiflendiğimi de nerden çıkardın?"

"Öyle sanıyordum ben."

"Hatırın için iki kadeh, hatta üç, dört kadeh içerim kızım. Sen ne istedin de yapmadım."

Babam işkillenmişti. Yemek sırasındaki neşesi yapmacıktı ama kasete hüzzam faslını koyunca keyiflendi. Bir ara onu cesaretlendirmek için ben,

Bir neşe yarat hasta gönül

Sen de biraz gül

diye mırıldanırken bana katıldığında, coşup bariton sesini yükselttiğinde, keyfi sahiden yerindeydi. Öyle ki, her zaman bir an önce kalkıp gitmek için fırsat arayan Erol, yerinden kıpırdamaya niyetli görünmüyordu. Babam kendi başına Salâhaddin Pınar'ın "Hatıralar"ına başlayınca iyice yayılmaz mı? Bacağına Yaradana sığınıp bir tekme vurunca aklı başına geldi ve şarkı bitince izin isteyip gitti. Babam öyle memnundu ki hayatından, sofranın toplanmasına da izin vermedi. Ben bir bahaneyle yerimden kalkıp Fatma'ya, terasta görünmemesini söyledim.

Babam az bulunur gecelerinden birini yaşıyordu, kıymak istemezdim ama işimi de görmeliydim. Bu yüzden bir başka kaset çalmadım artık, kendiliğimden bir şarkıya da başlamadım. Babam,

"Ne güzel söylüyorsun, bir ut çalsaydın," diye söze başlayınca hemen kesmek zorunda kaldım.

"Babacığım," dedim biraz çekinerek, "artık konuşabilir miyiz?"

"Emret sultanım!" Uzun süredir böyle seslenmemişti bana, çocukluğumdan beri nerdeyse.

"Erol için ikimiz de kaygılanıyoruz değil mi baba?" Sustum ama herhangi bir cevap vermeyince devam ettim. "Babacığım, ondan kaldıramayacağı şeyler bekliyorsun, kızman bu yüzden. Oysa Erol çok iyi bir çocuk. İyi çocuk olmak bence yeterlidir. Anlıyorum tabii, sen ne de olsa erkeksin, babasın. Ondan başka şeyler beklemek hakkın. Belki ben yanılıyorum. Ama annemizin erken ölümünün hepimizden fazla onu yıktığını unutmayalım. En bunalımlı çağında anasız kaldı. Erol'a olan sevgimin, onu ille de savunmamı gerektirmesini istemezdim ama ne olur oğluna biraz hoşgörüyle bak. Benden esirgemediğin hoşgörüyü, ondan neden esirgiyorsun, anlamıyorum."

Babam saçlarımı okşadı.

"Sana hoşgörü göstermeme gerek olmadı ki. Sen bambaşkasın".

"Sağ ol baba! Diyelim ki ben daha az kusurluyum ama ben böyle yaratılmışım ya da engellerim daha az. Erol, İstanbul'daki eylemlerini sürdürseydi ve bugün –Tanrı korusun– hapiste yatan bir oğlunuz olsaydı..."

"Sus!" diye bağırdı elini kolunu elverdiğince boşluğa doğru uzatarak, sanki kaderin ağzını tıkıyordu, kaderin önüne bir kalkan dikiyordu. "Biliyorum, hepsini biliyorum. Gene de ona kızmamak elimde değil."

"Biraz daha sabır baba! Bir şey var, ona çok yardımcı olacak. Bu yardımı ondan esirgeme. Senin, benim başaramadığımızı bir başkası yapabilir belki."

"Onu bizden çok kim sevebilir ki?"

"Bizim sevgimiz değil, Erol'unki önemli. Erol'un bizden daha çok sevdiği birinin olması mümkün değil mi sence?"

Bir süre önüne baktı babam. Öyle acıdım ki. Tanrım ona nasıl acıyorum. Acınacak, zayıf, zavallı bir adam değil, biliyorum ama asıl bu yüzden acıyorum belki. Hep güçlü görünmek zorunda olmak ne kadar zordur kim bilir?

"Kimmiş o?" diye sordu neden sonra alçak sesle.

"Tanıyıp sevdiğimiz biri çok şükür: Filiz."

"Bizim oğlan şimdi Filiz'e..."

Sustu. Benim yanımda aşk sözcüğünü kullanamazdı kuşkusuz. Ona yardımcı olmak için,

"Erol onunla evlenmek istiyor. Tabii askerliğini bitirdikten sonra."

"Ne demek istiyorsun sen şimdi? Herhalde askerliğini bitirmeden, eli ekmek tutmadan evlenmeye kalkışacak değildi."

"Baba lütfen! Kızarak hiçbir şeyi çözümleyemezsin. Ne demek istediğimi anlamıyorsun. Belki bütün gece düşünüp uykunu kaçırdıktan sonra anlarsın. İki üç yıl birbirlerini görmeden neden beklesinler? Gereken vaktiyle yapılmalı değil mi?"

"Neymiş gereken?"

"Teyzemi çağırırız, birlikte gidip Filiz'i anasından babasından istersiniz."

Babamı o kadar sevmeme, onca yakınlığımıza karşın onu asla anlayamayacağımı düşünmüşümdür sık sık. Şimdi de öyle oldu. Birden öfkelendi.

"Ne güzel iş," dedi, "ben koskoca Memedali Yunusoğlu, zibidi İsmail'in evine gidip kızını isteyeceğim ha! Oğluma ve bana bu onuru vermelerini rica edeceğim."

Hiç istemezdim ama tepem atıvermişti.

"Gururun bu kadar kolay incinebiliyorsa..." dedim ve sözümü tamamlamadan masadan kalkıp odama çıktım.

Kahvaltı sofrasında ne kadar çabaladıysam, suratımı asmaktan kendimi alamadım. Hiçbir şeyden haberi olmayan zavallı Erol ne düşünmüştür kim bilir? Gene de babam kahvaltısını bitirmeden sofradan kalkmadım. O sırada Erol dışarı çıkmıştı bile. Babam,

"Dün biraz sinirliydim," diye söze başladı. Öyle üzgün ve

pişmandı ki, birden öfkem geçti. Tabii yumuşadığımı hiç belli etmedim. "Çok birdenbire oldu da. Beni yanlış anlamayacağını umarım." Sesimi çıkarmadım. O, konuşmadığımı görünce devam etti: "Görüyorum, bana kızgınlığın da geçmemiş. Neyse, bırakalım bunları. Uzun uzun düşündüm. Haklısın, Filiz iyi bir kız. Kendisini sevdiğimi bilirsin. Benim karşı çıktığım Filiz değil aslında, Erol'a güvenemiyorum ama böyle söyleyip gene seni kızdırmak istemem, çünkü Erol'a laf söylettirmezsin. Filiz de Erol da çok küçükler daha. Ama evlenmek için önlerinde en az üç yılları var. O zamana kadar da umarım, biraz büyürler. Acaba Erol, bu konuda Filiz'le konuşmuş mu hiç? Filiz istiyor mu onunla evlenmeyi?"

"Erol, Filiz'e açılmış ama pek bir şey söyleyememiş Filiz. Sanırım çok şaşırdı. Gene de kabul edecektir. Konuşmalarından –Erol'un bana aktardığı kadarıyla– öyle sezdim. Zaten annesine babasına danışmadan ne söyleyebilir ki!"

"Peki, sen ne diyorsun? Memnun musun? Erol bu işi kıvırabilir mi?"

"Babacığım gördüğüm kadarıyla evlilik, dünyanın en zor işi. Gene de çocuklar, en fazla büyükler kadar beceriksiz olabilirler evlilikte, daha fazla değil."

"Çok doğru, benim akıllı kızım. Eee, ne zaman işe girişiyoruz? Bu akşam teyzeni arayalım istersen. İkimiz de konuşur, buraya gelmesi için kandırırız onu."

"Olur baba, sağ ol."

"Sen sağ ol kızım. Bana akıl öğrettiğin için."

Teyzeme bu akşam telefon edeceğiz. Gelmesi, Filizlere gidecekleri günü kararlaştırmaları derken bir hafta geçebilir aradan. O zamana kadar Yusuf da gitmiş olsa bari. Neden bilmem, bu iş Yusuf gittikten sonra olsun istiyorum. Erol'u düşündüğüm için daha fazla beklemeyi de istemiyorum öte yandan.

Çok şükür Tanrım! Dilerim bu işin sonu hayırlı gelir. Bir tohum atılıyor; tohum tutsun, filizlensin, zamanı gelince ağaç meyvelerini versin. Gizli gizli acılarla kavrulduk. Kendi içimizde, kendi başımıza çektik acılarımızı. Artık acılarımız sona ersin. Umutlanmak hakkını bulalım kendimizde. Evimize yeniden sağlık, sevinç, umut dolsun!

Başıma gelen gelene. Ben bunca yükün altından nasıl kalkarım? Bu ne biçim iştir? Kendini işine, davasına adamış birinin yüreği, sevgileri, sevdikleri olmayacak mı? Dünyada köksüz, sapsız tek başımaydım. Kolay değildi ama çocukluğumdan beri kendi kendime olmaya, ekmek paramı kazanmaya, zorluklarla savaşmaya alışmıştım. Sonra ülkücülerle dost oldum. Beni ocaklarına almadılar ama kahvelerde, parklarda buluşuyorduk. Yaşıtlarım, büyüklerim benimle ilgileniyorlar, bilmediklerimi öğretiyorlardı. Onlarla, yalnızlıktan kurtuldum. Bana verdikleri görevlerden ötürü kendimi önemsedim. Ama ne de olsa yüreğimin ta derininde duyduğum bağlılıklarım olmamıştı.

Sonra bir ailem oldu. Yıllardır toprakta yatmışım da farkına varmamışım gibi oldum; altıma yumuşacık bir döşek sermişlerdi şimdi. Acı suyla susuzluğumu giderirmişim de bilmezmişim, serinletici şerbetler sundular. Yumuşacık, sevgi dolu kollar boynuma dolandı, karşılık beklemeden sevgilerini koyuverdiler önüme. Onların gözüyle baktım kendime, sevginin gözüyle. Kendimi beğendim. Çünkü halam, eniştem ve kızları beni beğeniyorlardı.

İçim titredi onlar için. Onları sevdim, ailem bildim. Anam, babam, bacılarım oldular. Bu sevgileri hiç bilmezmişim ama bilmeden içimde taşır dururmuşum. Onları görünce yüreğim gonca gibi açılıverdi. Onlardan uzakta, geceleri, gözümü yummadan önce hep dua ettim: Tanrım, her şey iyi olsun. Sevdiklerimi kazadan, beladan koru, yardım elini eksik etme üzerlerinden. Onları bana bağışla. Yüz yıl yaşasınlar, bana ölümlerini gösterme!

Halam kızmasa, elimde avcumda ne varsa, hepsini verirdim, koyardım önlerine. Ama kızar bilirim. Hem bunca pa-

rayı nerden buldun, diye sorarsa o aziz kadına nasıl yalan söylerim. Ah, verebilseydim keşke, tüm kazancımı halamın kucağına boşaltıverseydim. O zaman zengin oğlu diye o zibidiye tamah etmezlerdi. Halamın yüzünde güller açıyor. Filiz'se iyiden iyiye sapıttı. Ah, nasıl tuttum dilimi. Tutmayıp da ne yapacaktım? Beni abi bilip fikrimi soran olmadı ki. Kızınızı, kardeşimi o pis komüniste vermeyin diyebilseydim. Onun kim olduğunu biliyor musunuz bakalım? Para neden gözünüzü böyle kararttı? Oğlanın oynadığı oyuna bakın. Hem zengin hem komünist. Olacak şey mi? Kim bilir ne oyunlar yatıyor komünistliğinin altında? Benim aklım ermez. Zaten bu komünistlerin dillerinden hiç anlamam. Dolambaçlı dolambaçlı konuşurlar. Aslında bir bok bildikleri yoktur da, onu bunu cahil sanıp kandırmak için anlaşılmaz laflar ederler. Bizim ne istediğimiz bellidir. Açık seçik olmayan tek söz söylemeyiz biz.

Halacığım, enişteciğim, kızınızın başını yakmayın! O daha çocuk, aklı ermez, belki zengin olmayı bir şey sanıyordur. Üstelik sizler, öyle paraya önem veren insanlar değilsiniz. Yetingensiniz. Biliyorum, dikiş dikmekten, gözleriniz önünüze akacak nerdeyse. Ben ihtiyacınız olan parayı bulur, veririm size. Bakın işte, şimdilik alın şu on bini. Alın da dikiş dikmeyin. Bende çok on binlik var, daha da olacak Allahın izniyle. Dikiş dikmeyin artık. Züppe turist karılar, kokmuş sırtlarına geçirsinler diye gözünüzün nurunu akıtmayın. Ben sizin oğlunuz değil miyim; size bakmak görevim değil mi?

Böyle desem... O zaman Filiz'i o hem komünist, hem zengin, hem işsiz güçsüz adama vermekten vazgeçerler mi?

Ama diyemem ki... Dilim bağlı. Orda burda bol para harcayıp kendinizi belli etmeyin, dediler. Ailelerinize gerekenden fazlasını yollamak yok. Çok zorda kalmadıkça ailelere para yollamak yok. Dikkati çekmeyin. Öte yandan bir gün polis ana babanızı sorguya çekerse, onların söyleyecek sözü bulunmamalı.

Ah, bu televizyon dizileri, filmler... Herkesin aklını çeliyor. Zengin hayat, lüks evler, arabalar. O kadar söyledimdi, seyretmeyin, filan diye. Ama dinleyen kim? En başta halam geçip otu-

ruyor televizyonun karşısına. Hem daha fazla zorlayamam. Onlar büyüklerim, burası da kendi evim değil, aslında konuğum ben burda. Televizyon olmasaydı, o pis Amerikan dizileri, zenginliğe özenmezlerdi böyle.

Göz göre göre kızcağız elden gidiyor. Ben burda kendi kendime dövünüyorum yalnızca.

En yüksek kayanın üzerinde durmuş, öyle denize bakıyor. Sanki ayakları yerden kesilmiş, en ufak esintide aşağıya uçuverecek. Yüzündeki anlatımı göremiyorum ama gövdesinin sağlam, kusursuz yapısına karşın, yıkılmış bir hali var. Aklından neler geçiriyor kim bilir, besbelli pek hayırlı olmayan şeyler... Seslensem, korkuyorum, ayakları öyle gönülsüzce basıyor ki yere, kulağına erişen güçsüz bir sesi bahane edip yüksekler-den aşağılara bırakıverecek kendisini. Ama böyle eli kolu bağlı da duramam ya.

"Oğlum," diye seslendim yavaşça. Duymayınca biraz daha yükselttim sesimi "Oğlum, aslanım!" Rüyadan uyanır gibi çevirdi başını, arandı, sonra beni gördü. O zaman yaklaşıp bu kez yüksek sesle, "Merhaba," dedim, "kusura bakma, ben buranın bekçisiyim de, bu yüzden Fener'i mülküm sayarım. Buralara gelenler de bu yüzden konuğum olurlar. Buyurup bir çayımı içmez miydin?"

Cevap vermedi. Kayaları dövüp duran denize bakmaya başladı yeniden. Birden soruverdi:

"Buralarda hiç düşman gemisi batırıldı mı?"

"Bilmem. Yani savaş sırasında belki batmıştır ama ben savaş sırasında küçüktüm, bir şey hatırlamıyorum. Yoksa beni çok mu yaşlı gördün?"

"Savaş sırasında değilmiş."

"Savaş yoktuysa düşman gemisi de olmaz. Yani savaş olmayınca gemi neden batırılsın?"

"Yok, yok, bu sularda bir savaş gemisi batırılmış ama burda değildi herhalde. Neyse... Önemi yok."

Besbelli orda, kayalıklarda onu tutan bir şey vardı, ayrılamıyordu. Gene de az sonra tek bir söz söylemeden çardağa doğru yürüdü.

"Rahatsız etmiş olmayayım," dedi masanın başına otururken.

"Yok oğlum, o nasıl söz! Burda tek başına oturan bir ihtiyarım. Gelen giden oldu mu gönlüm şenlenir. Sen buranın yabancısısın belli. Yoksa bilirdin, Affan'ın çayı ünlüdür. Sen otur burda. Sıcak su hazır, çayı demler gelirim."

Delikanlının yüz çizgileri yumuşadı biraz ama söylediklerimin pek azını anlamış gibiydi. Hayır, olmaz, git başımdan, beni rahat bırak diyemediği için sözümü dinleyip çardağın altına oturmuştu besbelli. Ama ben anlamazlıktan geldim. Gevezeliklerimi sürdürdüm. Bilirim, çenesi düşük diye bellemiştir beni herkes. Öyleyimdir de. Günlerce kendi kendime konuşmaktan sıkılırım da, birini gördüm mü makara gibi... Ama işe yarar bu huyum. O yüzden ayıp oluyor, filan deyip kendimi tutmaya çalışmam. Buraya kimler gelir en çok? Kafasında bir düğümü bulunanlar. Tek başlarına sulara, kayalara baka baka düğümü çözebileceklerini sananlar. Önce gevezeliklerimle şöyle bir sersemletirim onları, rahatlarlar. Sonra başlarız konuşmaya.

Bu delikanlıyı daha önce de görmüştüm. Geçen yıl da gelmişti birkaç kez. Gözlerini denize dikmiş, öyle durmuştu gene. Bir derdi, dertten çok kavgası var gibi. Koca denizden bir şeyler bekliyor gibi. Neden olmasın? Herkesin vardır ille tutturduğu bir şey. Ya onulmaz bir yaradır ya umarsız bir dert. Oyalarım onları. Bir de utanmadan –ne kendini bilmezin biriyimdir ben!– öğütler veririm. Yeryüzünde kim öğüt alıp tutmuştur, kim tuttuğu öğüdün hayrını görmüştür? Olsun. İnsan oyalanır gider işte. Yoksa Allah şaşırtmasın, onulmaz dertler vermesin... Bir ölüme çare bulunmaz. Yaşamaksa ne kadar zor, ne kadar kötü olursa olsun ölmekten yeğdir. Tabii ölümden de korkmayacaksın. Yani insan korkar korkmasına da, dünyaya kazık çakmaya gelmedik. Ölüyorum diye elin ayağın titremeyecek kadar onurlu ol, yeter.

Delikanlı bir sigara yaktı, bana da tuttu. Çayı önüne koymadan ağzımı açmadım gene de.

"Geçen yıl seni gene gördümdü buralarda. Sonra hiç gelmedin. Yeşilçay'dan değilsin, ha?"

"Değilim."

Bir şeyler söylemek istiyordu; dili ağzına sığmıyordu aslında. Soluğu ciğerlerine, içi bedenine sığmıyordu ama tutup duruyordu kendine nedense. Suskuları değerlendirmeyi iyi bilirim ben. Yıllardır öğrendim. Yıllarca kendi suskumu yaşadım zaten. Zaten fener bekçisi dediğin feneri yakmadan önce suskuyla dost olmayı öğrenecek. İşte bu yüzden kaç çeşit susku vardır, insan dudaklarını bile aralamadan neler söyler, bilirim.

Boşalan bardağını doldurduğumda tek tük sözcükler çıkmaya başladı ağzından. Sonra sözcükler cümlelere dönüştü, birbiriyle ilintisi yokmuş gibi görünen cümlelere. Sonunda Yusuf Onbaşı'nın akıllara durgunluk veren öyküsü çıktı ortaya.

Böyle şey olmaz, uyduruyorsun, filan diyemedim. Madem kendisi inanıyordu, inanmasında bir kötülük yoktu. Böyle bir öykü ne işine yarayacaktı bilemem. Madem uyduracaktı, daha iyisini bulsaydı... Eh, belki bu kadarını beceriyordur, belki bilmediğim bir nedeni vardır tüm bunları anlatmasının.

Yusuf gidince (kendi adı da Yusuf'muş, babası gibi) günlük işlerimi yaptım, feneri temizledim, yaktım, yatağıma uzanınca öyküyü gözden geçirdim, eksik yerleri bulup yerine koydum, fazlalıkları attım (belki –yüce Tanrı bağışlasın– uydurduğum yerler de oldu), baştan düzenleyip biçime soktum. Hiç de fena olmadı:

Oğlunun yanına son kez varışıydı. Onuncusu mu on birincisi mi? Hesap tuttuğu yoktu ki. Zaten ne zaman neyin hesabını tutmuştu ki. Oğlunu oto onarımcısına çırak verdiği kente de üç ayda bir mi olur, altı ayda mı, yoksa bir yıl geçtikten sonra mı, arada uğrardı. Gerçeği neden saklamalı, parası bitince, çaresiz kalınca uğrar, müşterilerin verdiği bahşişlerden başka parası olmayan oğlunun elindekini, avcundakini alırdı. Oğlanın nasıl olsa yatacak yeri, karnını doyuran ustası vardı. Parayı nerde harcayacaktı ki. Bu konuda içi hep rahat olmuştu. Bu son kez, oğlu övünerek demişti ki, ustası artık onu haftalığa bağlamış. Besbelli oğlan öyle işe yarıyor, sanatını öyle bir kavramış ki, bir başkası kapmasın diye usta paraya kıyıyor. Oğlanın artık kocaman olduğunu ancak o anda fark etmişti. Bu yüzden oğlundan eskisi gibi para isteyememişti ama o, cebine, şimdiye kadar tırtıkladıklarından çok daha fazlasını koymuştu. Aslanım benim,

demişti içinden Yusuf Onbaşı, yüzünden hiçbir şey belli etmeyerek. Ama nedense o gün içinden gelmiş, bak belki işine yarar, deyip eline kız kardeşinin adresini tutuşturmuştu. Kim bilir, bir daha görüşmeyecekleri içine doğmuştu besbelli.

O akşam kendisini bir kıyı kentine götürecek olan kamyonda yol alırken bir yükten kurtulduğunun farkına varmıştı. Doğrusu oğluna babalık ettiği pek söylenemezdi ama ne de olsa babaydı ya. Ve oğlu hep engeldi ona; boğazına takılan kılçık gibi, pabucunun içindeki çivi gibi, fazla acı vermeyen ama gene de canını sıkan, rahatsız eden bir şey... Oğlanı başından atması, üstelik onun parasını tırtıklaması durumu değiştirmiyordu. Çocuk ne de olsa çocuktu; babadan hesap sorardı gerektiğinde; ama bu dünyada ama öteki dünyada. Şimdi her şey değişmişti. Oğlan başını kurtarmıştı işte. Babasının eline para tutuştururken bile bir başkaydı; başına buyruk, çalımlı... Demek ki baba Yusuf özgürdü bundan böyle. Canının istediğini yapmasına engel olacak hiçbir takıntısı kalmamıştı.

Bir kahkaha attı. Kamyonun sürücüsü döndü, baktı; ne oluyor, der gibisinden. Yusuf açılmıştı. Başkalarıyla beraberken olduğu gibi gene keyiflenmişti; fıkra üstüne fıkra anlattı, taklitler yaptı. Sürücü, Yusuf'a bayıldı (ona kim bayılmazdı ki zaten)! Bu eğlenceli yolculuğun bedelini ona üç kap yemekli, şaraplı bir ziyafet çekerek ödedi.

Aslında Yusuf'un alkolle arası pek iyi değildi; alkolden korkardı kısacası. Çünkü içkinin garip bir etkisi oluyordu üzerinde. İlk bardakta, dünyaya göstereceği büyük bir iş peşinde olduğunu düşmeye başlıyordu. İş de denemez ya, bir amaç daha çok... Amacına ucundan kıyısından yaklaşıyordu sanki. İkinci bardakta içkievi, lokanta ya da nerde bulunuyorsa orası (bir ağaç altı belki), çevresindeki insanlar uğultular arasında uzaklaşıyorlardı; yaşantısının tüm ayrıntıları yok oluyordu. Mavi ışıkların aydınlattığı bir mavi boşluk dönmeye başlıyordu çevresinde. Ölümle dirimin iç içe, giderek aynı şey olduğu o âna dayanmak, karşı koymak nerdeyse olanaksızdı. Bir adım daha atıp her şeyi çözümlemek gerekiyordu. Üstelik Yusuf'un dayanma gücü öylesine sınırlıydı ki, bir şimşek aydınlığına, belki de saniyenin yüzde biri kadar bir süre içinde çakacak o

şimşek pırıltısının, magnezyum aydınlığının bitimine yetişmesi gerekiyordu.

Sonra hiçbir şey olmuyordu. O aydınlık, açıklanması gereken durum, tıpkı çevresindeki insanlar gibi ılık buğulara gömülüp gidiyordu. Yusuf yetişemiyordu. Şarap içmek, içkili olmak, Yusuf için sonsuza dek acıya, bilinmeze katlanmaya yazgılı olmakla birdi. İnsanlar ve dünya kayıtsızdı, Yusuf güçsüzdü.

Gerçekten öyle miydi acaba? İnsanların kayıtsızlığını, kendi güçsüzlüğünü yenmesi böylesine olanaksız mıydı? Her yolu denemiş miydi? İşte şimdi gerçek özgürlüğüne kavuşmuşken, amacına ulaşmasını engelleyecek hiçbir bağlantısı yokken, kendi sınırlarından bile kurtulmuşken bir kez daha deneyemez miydi?

Kıyı kentine akşama doğru vardılar. Dağdan bakınca zarif kıvrımlı kıyıları, yeşillikli tepeleri, küçük limanına sığınmış mavnalarıyla görkemli bir güzellik içindeydi kent. Soldaki kayalık burnun feneri, ışıklarını yakmış döne döne limanı tarıyordu. Limanın açıklarında baştan başa kurşun rengine boyalı kocaman bir gemi durmaktaydı.

Kent kahvelerinde pişti ile başlayan beraberlikler limandaki balıkçı lokantasına kadar uzandı. Yusuf üçer beşer üttüğü yeni arkadaşlarına uyarak şarap içti. Keyifliydi; şarabın getireceklerinden korkmayacak kadar keyifli... Ayrıca coşkulu, sabırsız, gergindi.

Oturdukları masadan liman görünmekteydi. Uzaktaki geminin ışıkları suya vurmuş, bir gelinin duvağından sarkan teller gibi ışıldayıp duruyordu. Birden herkes gemiden söz etmeye başladı:

Düşman gemisi bu namussuzum!

İyi dedin, düşman gemisi bu. Ama işe bak sen, makamların aldırdıkları bile yok. Oturup bakıyorlar yalnızca.

Baksana toplarına. Bir de ateşlediler mi, gümmm. Gümmm!

Hiçbirimiz sağ kalmayız ha...

Bulanık, bilinmeyen, düşsel korkularını bir süre yaşadılar, yaşamaktan hoşlandılar; sonra bıkıp başka konulara daldılar. Gece yarısına doğru dağıldılar.

Yusuf Onbaşı, arkadaşlarından ayrıldıktan sonra kıyıya

doğru yürüdü. Liman sessizdi. Kimsecikler yoktu. Motorların, mavnaların fenerleri ölgün ölgün yanmaktaydı. İskele taşlarına vuran dalgacıkların şıpırtısından başka ses duyulmuyordu. Büyük, karanlık, sessiz suyun ötesinde gemi, baştan başa ışıklar içindeydi. Işıklardan başka bir şey görünmüyordu. Ama dikkatle bakınca, uzun dakikalar boyu bakınca bir gemiyi, bir iki metre ötesindeymişçesine açık seçik görmeye başladı. Kente çevrilmiş kocaman üç topun, ölüm ve ateş püskürtmeye hazır karanlık ağızlarını gördü önce. Topların başına dikili nöbetçileri de... Sonra ışıklı pencerelerin ardını... Sırmalı, parlak düğmeli tören giysileriyle erkekleri; pullar, parlak taşlar, türlü takılar ve uzun giysileriyle kadınları... Bir yerlerden müzik sesi gelmekteydi. Kadınlar da erkekler de ellerinde uzun, ince ayaklı kadehler tutuyorlar, kesik kahkahalar atıyor, dans ediyorlardı. Bir şeyi kutluyorlardı, olacak bir şeyi. Yakında patlayacak topları, kentteki yangını, yıkımı, dökülecek kanları, kargaşayı, çekilecek acıları kutluyorlardı. Yusuf bu sevinci, coşkuyu onların, düşmanların elinden almak, bir süre avuçlarının içinde tutmak, yüreğinden kopup gelen en uzun çığlıkla birlikte ışıltılı, sıcacık bir ateş topu halinde mavi denizin yanı başına taze bir gelin gibi sere serpe uzanan kente, kent halkına sunmak istedi.

En yakınındaki kıçtan motorlu ufak tekneye yanaştı, palamarı çözdü, kayığa atladı. Motoru çalıştırması kolay oldu. Sonra tüm hızıyla düşman gemisine yöneldi. İşte o mavi boşluk gene dönmeye başlamıştı. Yusuf'un önünde saniyenin yarısı, onda biri, yüzde biri kadar zaman vardı. Ama bu kez başaracaktı. Bu kez...

Tekne tüm hızıyla gemiye bindirdi. Koca demir kütle sarsıldı; süslü kadınlar, tören üniformaları giymiş subayların üstlerine yığıldılar, ellerindeki kadehler paramparça oldu. Sonra gemi, ortasından ikiye ayrıldı; bölünen yerlerden sırmalar, pirinç süsler, armalar, değerli taşlar, pullar, kokular denize döküldü. Ardından koca gemi, adamları ve yolcularıyla birlikte sulara gömüldü.

Onbaşı Yusuf bütün bunları gördü; gördü ve sevindi. Son büyük kahkahası yoğun bir iç çekme gibi denizin yüzüne yayıldı. Limana bakan üst geçitte, henüz evlerine dönmemiş olan ar-

kadaşları da gördüler; Yusuf Onbaşı'nın koca düşman gemisini nasıl batırdığına, kentlerini, çoluk çocuklarını, kendi canlarını nasıl kurtardığına tanık oldular. Gördüklerini, bildiklerini önlerine gelene anlattılar. Duyup inanmayanlar ertesi sabah inanmak zorunda olduklarını anladılar. Kurşun renkli savaş gemisi artık limanın ağzında değildi.

"Dinle ustacığım," diye ağlıyordu yanımdaki delikanlı, "sözümü kesmeden dinle. Babam, tıpkı buna benzer bir fenerin aydınlattığı sularda öldü. Babam orda nasıl bir ölümle öldü? Sahiden düşman gemisini batırdı mı? Sen diyorsun ki, o zamanlar savaş filan yoktu, savaş olmayınca düşman da olmaz. Ama tüm anlattıklarım görgü tanıklarının gözleri önünde olmuştur. Gerçeğe aykırı bile görünseler, inanmak gerekir. İnsanlar durup dururken neden yalan söylesinler? Hem sen belki bilmiyorsundur ama bu komünist gâvurları bir kenti bombalamak, insanları öldürmek için savaş ilan etmeyi beklemezler. Onlar en baş düşmanımızdır. Ellerine fırsat geçince her şeyi yaparlar. Babam onları engelledi. Çünkü babam bir kahramandı. Hayatı boyuncu bir kahraman gibi yaşamadı belki. Herhangi bir zavallıdan farkı yok gibi görünürdü ama kahramanlık taa içindeydi. İşte kendi hayatını hiçe sayarak, bir kenti kurtararak tıpkı bir kahraman gibi öldü. Ben işte böyle bir kahramanın oğlu olarak ne yaptım ki? Ama ona layık olmaya ant içtim. Bir gün gelecek, herkes ne olduğumu görecek. Bir gün ben de babam gibi..."

Öyle çok ağlıyordu ki, önüne hemen bir tas çorba koydum. Çorba her derde devadır, yatıştırır, iyileştirir, güç verir. O, o uzun, o inanılmaz öyküsünü anlatırken iyi ki boş durmamıştım da bir yandan çorbayı hazırlamıştım.

Çorbayı içti, yatıştı, başını masaya koyup biraz uyudu oracıkta, sonra gitti.

Gitti ama biliyorum, gene gelecektir.

Havalar serinlemeye başladı; bu yüzden kırlarda, ormanda uzun yürüyüşler yapabiliyorum. Ormanın eteğindeki yamaca uzanıp kuşları dinliyorum. Ilık toprak üzerinde öylece yatarken bu dinginliği ömür boyu sürdürebileceğime, hiçbir şeyin duyduğum mutluluğu yok edemeyeceğine inanıyorum. Yıllardır böyle bir sessizliği, sessizliğin getirdiği mutluluğu tatmaktan yoksunmuşum. Otuz yıl mı oldu, kırk mı, belki daha bile çok. Çünkü Yeşilaçay'dan Ankara'ya geldiğimizde on bir yaşındaydım.

Başımı alıp yürüyor, şarkılar mırıldanıyor, otlara, taşlara, kuşlara hayran hayran bakıyorum. Aramızda bir dostluk kuruluyor. Beni duyduklarını, beni anladıklarını sanıyorum. Sonra birden deniz çıkıyor karşıma. Kıyıda her gün girip yüzdüğüm uysal denizden farklı. Kıyıdaki kendi halindeydi; şu taşlar, böcekler, otlar, kuşlar gibi yakındı bana, nerdeyse evcil. Bu gördüğüm, buğulu bir ufka sırtını dayamış, yabanıl, görkemli, alabildiğine lacivert ve uzak...

Uzakta, tarlalarda kadınlar, erkekler, çocuklar hep birlikte çalışıyorlar. Sesleri yankılanıyor zaman zaman. Sonra ormanın yakınında, sessiz bir yamaca geliyorum. Her yan adını bilmediğim (öğrenmeye zamanım olacak mı, o kadar yaşayacak mıyım?) otlarla, çalılar, dikenlerle kaplı. Gözümün görebildiği yerlerde kimseler yok. Ufukta, denizin gümüşsü çizgisi. Hayır, yalnız değilim. Daha doğrusu benden az önce biri varmış burda. Geleceğimi bilmediği için kalkmış, yola düzülmüş. Bir dost olmalı. Öyle hissediyorum. Her yeri varlığıyla doldurmuş. Hayır, yalnız değilim. Oracığa, az önce onun oturduğu yere, kalçalarının ılıttığı yere uzanıyorum. Evet, mutluyum, seviliyorum, yalnız değilim.

Bir sabah arkamda nal sesleri duydum, aldırmadım, köylünün biridir, dedim. Nal sesleri yavaşladı, yanımda bir at belirdi,

başımı kaldırdım, baktım: Nilgün. Ayağında kot pantolon, başında kasketle doru bir atın tepesinde. Nasıl da alımlıydı! Selamlaştıktan sonra hemen atından indi. Atının dizginlerinden tutup yanım sıra yürümeye başladı. Sevinçten kendimden geçmiştim ya, gene de o lanet kibarlığımı sürdürmekten kendimi alamadım:

"Benim için gezintinizi yarıda bırakmasaydınız," dedim.

"Biraz birlikte yürüyebiliriz."

"Her sabah biniyor musunuz ata?" Ona her sabah rastlamak olasılığı başımı döndürmüştü.

"Her sabah binmeyi isterim ama Ceylan yaşlandı artık. Fazla yormamak gerekiyor. Yeni bir at bulmak da zor. Zaten atlar çok pahalı."

"Babanız sizin isteklerinizi yerine getirirken parayı düşünmez sanırım."

"Bu arada yeni işlere girişiyor ya, belki eli dardadır diyorum. Hem bu yaz zaten ata binecek zamanım olmadı. Belki gelecek yaz... Üstelik... Üstelik ya Ceylan yeni atı kıskanırsa..."

İlk kez karşımda görevli kimliğiyle bulunmuyordu. İçinden geldiği gibi konuşuyor, içini döküyordu.

"Kardeşiniz ata meraklı değil galiba," dedim, dostça söyleşimizi sürdürmek çabasıyla.

"O ata binmez. Aramızda kalsın –kendisi duyulmasını istemez–, küçüklüğünde bir kez attan düşmüştü de, o zamandan beri ata binmeye cesaret edemez."

Oğlunun yaramazlığını anlatan bir anne gibiydi, hoşgörüyle gülümsüyordu.

"Ama çok isteseydi bu korkusunu yenerdi herhalde."

"Belki. Onun neyi isteyip neyi istemediğini her zaman kolay kolay anlayamam. Belki piyano çalmayı isterdi de, bir türlü yanaşamadı. Aslında zor bir çocukluk geçirdi. Memedali beyin oğlu diye bilinmek kolay değil. Yaramaz, afacan kasabalı çocukların arasında piyano çalan bir çıtkırıldım olmak istememiştir belki. Kendisine yeni giyimler alınmasından da hoşlanmazdı. Bir gün yepyeni pabucunu taşlara vururken yakaladım onu. Tabii o zaman neden böyle yaptığını anlayamadığım için bir güzel azarlamıştım. Erol'a annelik yapmaya çalıştım ama gerçek

annesi olmadığımdan, iç dünyasına girmem olanaksızdı. Şimdi aradan bunca yıl geçince her şeyi daha iyi değerlendirebiliyorum ama artık çok geç. Belki ata binmeyi de züppelik sayıyordu. Arkadaşları bacaklarının arasına bir değnek sıkıştırıp kovboyculuk oynarlarken o gerçek bir ata binemezdi."

Hüzünlenmişti. Onu avutmak için,

"O kadar üzülmeyin," dedim. "Durum daha da kötü olabilirdi. Sizin gibi bir ablası olmayabilirdi."

"Evet, hiç değilse elimden geleni yaptım ben."

"Ata binmenize engel olmuyorum ya," dedim yanımdan ayrılmasını hiç istemediğim halde.

"Ben şöyle bir gidip geleyim, dönüşte size yetişirim. Bir süre daha yürürüz."

Sağ ayağını üzengiye koyduğu gibi değme binicilere taş çıkartacak bir sıçrayışla ata bindi, öyle ki, yüreğim hopladı. Sonra da hızla uzaklaştı.

Dönüşte, on beş, yirmi dakika kadar birlikte yürüdük.

"Ailemizde bir değişiklik olacağını babam size söylemiş miydi?" diye sordu ansızın. Yüreğim duracak sandım, yoksa evleniyor filan mıydı? "Umarım babam kızmaz. Ne yapalım, öyle sevinçliyim ki sevincimi başkalarıyla da bölüşmek istiyorum. Erol evleniyor, Filiz'le."

Rahat bir soluk aldım. Aslında o garip oğlanın evlenip evlenmemesi beni hiç ilgilendirmiyordu ama madem Nilgün bu kadar sevinçliydi, bana da duygularını açacak kadar yakınlık duyuyordu...

"Kutlarım," dedim yapay bir sevinçle. "Yalnız Filiz'i tanıdığımı sanmıyorum."

"Filiz arkadaşımdır. Belki de tek arkadaşım. İkisinin evlenmeleri ne iyi, değil mi?"

"Tabii, tabii çok iyi. Herhalde yakında gelin adayıyla ben de tanışırım."

"Elbette. Hoş, daha söz bile kesilmedi ya. Teyzemin İstanbul'dan gelmesini bekliyoruz. Onun da bitmez tükenmez işleri vardır, çaresiz bekleyeceğiz."

"Bu sabahki sevincinizin nedeni Erol'la Filiz demek ki."

"Erol çok kötü günler geçirdi. Bunları sizinle konuşabilirim

sanıyorum. Öğrenci olayları filan. Okulu bıraktı. Şaşkın bir haldeydi. Filiz sayesinde olanları unutur artık, diyorum."

Sustu. Kafasından bir şeyler geçiriyor olmalıydı. Belki söylemek istediklerini tartıyordu. Bana açılabilir mi, açılırsa ne kadar... Babası kızmaz mı? Neden sonra,

"Sizinle konuşmak istediğim başka şeyler de var. Aslında... Biz ailece pek konuşkan değilizdir. Aileyle ilgili şeyleri başkalarına anlatmayız ama babam sizinle dost. Bu yüzden... Hem Erol sizin devrimci gençlerin davalarını savunduğunuzu söylemişti. Demek ki siz, o... gençlere bizlerin, burdakilerin baktığı gözle bakmıyorsunuz. Tam tersi, onları savunuyorsunuz. Zaten Erol da onlardan olduğuna göre, onlar hakkında kötü bir şey düşünmemem gerekir. Yani eşkıya, vatan haini filan diyemem. Bilmem anlatabiliyor muyum? Nedir bütün bunlar? Neden böyle şeyler oluyor? Kim, ne istiyor? Gençler birbirlerini öldürüyorlar. Birbirleriyle ne alıp veremedikleri var? Hem neden ille de gençler! Bu kadar kitap okudum, böyle şey duymadım. İç savaş diyorlar. Ama iç savaşta büyükler birbirlerini öldürürler. Neden bizde böyle... Yalnızca çocuklar..."

Ona doyurucu bir cevap verebilmeyi ne kadar isterdim ama yalnızca hüzünle gülümseyebildim. Sonra da,

"Yazık ki sorularınızı cevaplayamayacağım," dedim. "Size bir şeyler anlatmaya kalkışsam büsbütün kafanız karışır. Zaten ben de olanı biteni anlamış değilim. Hem şimdilik bırakın bunları düşünmeyi. Şimdilik kardeşinizin evliliğiyle ilgilenin. Mutlu bir olay bu. Bu mutluluğun tadını çıkarmaya bakın."

"Kaygılarım son bulmuş değil ki. Erol ya yeniden bu işlere bulaşmaya kalkarsa..."

"Sanmam. O çevreden uzaklaştı ya, kurtuldu sayılır. Burası sakin bir yer, değil mi? Değişik gruplar yok burda."

"Yok. Arada duvarlara yazı yazarlar, o kadar. Ayrıca Erol, Selim'den başkasıyla görüşmüyor. Selim'in de işten başını kaşıyacak vakti yok."

"İşten başını kaşıyacak vakti olmayanlar, böyle işlere girişecek zaman bulamazlar. Fransa, öğrenci eylemlerinin önünü böyle aldı: Evli öğrencilere lojman vererek, burs vererek."

Bana inanmıştı. Kaygıları yok olmuştu. Ülkedeki çalkantı-

nın sesi çok uzaklardan geliyordu zaten, fazla zorlamazsa kendini, duymayabilirdi. Önemli olan Erol'du. Erol'un mutluluğu, Erol'un güveni. Kendisi ailesini, yakınlarını düşünmek, onlarla ilgili sorumluluklar üstlenmek üzere yetiştirilmişti. Başta büyükler vardı. Memleketi düşünmek onların işiydi. Gerçi bu konuda pek beceriksizdiler ama elden ne gelirdi? Erol kurtulmuştu. Yaşlı avukat öyle söylüyorsa, öyleydi işte. Erol için kaygılanacak bir şey yoksa herhangi bir sorun da yok demekti.

Döndü. Minnetle, sevgiyle yüzüme baktı. Yanakları pembe pembeydi. Keşke minnetle değil de, yalnızca sevgiyle baksaydı. Yavaşça elini tuttum, iki avcumun arasına aldım.

"Korkulacak bir şey yok," dedim. "Burda herkes güven içinde. Siz şimdi yalnızca sevgili kardeşinizle sevgili arkadaşınızın duygularını düşünün, onlar için en iyi şeyleri dileyin, bu sevince katılın. Ben de herkesin dileyeceği şeyi şimdiden söyleyeyim bari: Darısı başınıza!"

Yanaklarının pembeliği hafifçe soldu. Dudaklarındaki gülümseme de silindi.

"İçimi rahatlattınız, teşekkür ederim," dedi ve atına binip uzaklaştı.

Neden şimdi deliler gibi sevinçli değilim? Otları koparıp çiğnemek, taklalar atmak, pantolonumla şu küçük dereye girip karşı kıyıyı yürümek istemiyorum? Neden bir türkü tutturmuyorum.? Elbette bir şarkım var. Nilgün'ü ilk gördüğüm günden beri her fırsatta mırıldandığım bir şarkı:

Bir bahar akşamı rastladım size
Sevinçli bir telaş içindeydiniz.
Derinden bakınca gözlerinize
Neden başınızı öne eğdiniz?
Şimdi soruyorum büküp boynumu
Daha önceleri neredeydiniz?

Daha önceleri o bir çocuktu. Ben duygularıma surdin takmadığım yaşlarımda bile işe yaramazdım. Karıma sadakat –çok gerekliymiş gibi– içime işlemişti.

Şimdi Ankara'dan uzakta, büyük idealleri, vatan kurtarmaları, sosyalizmi, kötü bir Marksist olmanın utancını, geçmişimle yaptığım hesaplaşmaları bir yana bırakıp tüm içtenliğimle diyo-

rum ki: Bir dudağı yerde bir dudağı gökte Arap mı olur, Tanrının kendisi mi, Alaaddin'in lambasındaki cin mi, çıksa gelse ve bana sorsa, en çok neye yanarsın ya ibni Süleyman, söyle, zamanı çevirelim de yanlışını düzelt! O zaman ben cevap vermez miyim, ey ulu Şozem! Karımı istediğim gibi sevemedim, onu sevmeyi hep bir şeylerin gerçekleşmesinden sonraya bıraktım. O ne yapmıştır, bilmiyorum. Belki bekleyip bekleyip usanmıştır. Çünkü ona verilen sosyal, tarihsel, geleneksel görev budur, beklemektir. Çocuğunu doğurmak için dokuz ay beklemek sabrını, büyümesi için yirmi yıl beklemek sabrını gösteren, bir erkeğin sevgisi için de sonsuza değin bekleyebilir. Kısacası onun suçu yoktur ulu Şozem. Sen bana acı ve onu gerektiği gibi sevmem için ilk yıllarımıza götür beni. Söz veriyorum, şu olsun da şunlar şunlar gerçekleşsin de o zaman, demeyeceğim.

Gezintilerim sırasında iki kez daha rastladım Nilgün'e. Her seferinde benimle konuşup yürümek üzere atından inmek inceliğini gösterdi. Konumuz genellikle Erol'du. Bana yaklaşmak istemesinin nedeni de, sevgili kardeşi hakkında rahatça konuşabilecek başka birini tanımaması. Kısacası, bana özel bir ilgi gösterdiğini düşünüp sevinmeye kalkışamam.

Erol'un artık yola gelmiş olduğunu biliyor ama bir zamanlar onu egemenliği altına alan düşünceleri merak ediyor. Ama öylesine kapalı bir yaşantısı var ki, bilgi dünyası öylesine dar ki soru sormayı bile beceremiyor. Geçen kış İstanbul'a gittiğinde Erol ona birkaç kitap vermiş oma okuduklarından hiçbir şey anlamamış.

"Sizin pek çok kitabınız var. Belki benim anlayabileceğim kadar yalın olanları vardır içlerinde," dedi. "Yani bana kitaplarınızı emanet etmek istersiniz..."

"En iyisi roman... Romanlar da öğrenmek istediklerinizi anlatır size."

"Bu akşam size uğrayabilir miyim? Eğer rahatsız etmezsem tabii."

"Rica ederim, çok sevinirim. O ev sizin eseriniz. Gelip görmüş olursunuz. Bakalım, iyi bakıyor muyum evinize?"

Saat beş buçukta geldi. Bahçede oturup Nazlı hanımın hazırladığı çöreklerle birlikte çay içtik. Bahçeye iyi baktığımı söy-

ledi. Çiçeklerle ilgilendi. Nazlı hanımla havadan sudan konuştular. Nazlı hanım komşularla ilgili son dedikoduları anlattı. Nilgün, ilgiyle, merakla dinledi. Sık sık yapma, aa sahi mi, ee sonra, diyordu.

Nilgün'e Gladkov'un *Çimento*'suyla, Steinbeck'in *Bitmeyen Kavga*'sını verdim. Dilerim kitaplardan hoşlanır, okurken sıkılmaz.

Üçüncü gezimizde bir delikanlı çıktı karşımıza. O da şöyle bir gezintiye çıkmıştı kırlarda anlaşılan ama ütülü, gıcır gıcır pantolonu, ipek gömleği ve çalımlı duruşuyla özel bir yere çağrılı olduğu sanılabilirdi. Bizi görünce iki metre uzağımızda durup tarla çitine doğru geri çekildi. Nilgün de yanımda zınk diye duruvermişti. Bu ani hareketi dikkatimi çektiğinden dönüp yüzüne baktım, sapsarıydı. Güç almak ister gibi sol eliyle atının dizginlerine yapışmış, sağ elini koşuma geçirmiş, omzu delikanlıya dönük duruyor ama bakışlarını ondan ayıramıyordu. Bir süre soluğunu tuttu. Sonra delikanlıyı başıyla selamlayıp yürüdü. Delikanlı belki de bu selamı görmedi. Neden sonra Nilgün,

"Filiz'in dayısının oğlu," dedi. "Yazları Yeşilçay'a gelir."

Oğlanın garip davranışı üzerinde konuşmanın doğru olmayacağını düşündüm nedense. Verdiğim kitaplardan hoşlanıp hoşlanmadığını da soramadım. Başka bir dünyada gibiydi.

Yusuf, ikinci kez gelip de çardaktaki masanın yanına, iskemleye oturunca –daha doğrusu çökünce– korktum. Utangaçtı, beni rahatsız etmek istemiyordu, güya boynu eğikti. Ne var ki, bir top ateş taşıyordu içinde. Ama kendisi, kendi yüreğindeki ateşi bilmiyordu. Bu yüzden, kısacası salt farkında olmadığından tutmayı beceremeyecek, diye düşünüyordum. O zaman da ortalık yok yere yangın yerine dönüverecek. Tehlikeli bir çocuk bu. Bakma görünüşüne. Aslında kötü yürekli değil, hiç değil. Tanrım, zaten yeryüzünde gerçekten kötü kim vardır ki! Firavunlar, nemrutlar filan elbette. Ama onlar hükümdardılar, güçlüydüler. Zavallı bir kulun ne kadar kötü olabilir ki! Herhangi biri, öyle firavun filan olmayan biri ne kadarcık kötülük yapabilir? Cürmü kadar yer yakar işte. Ne var ki devran insancıkları karanlık bir ırmakta sürükler durur. İçlerinde kötülük olmadan, kötülük ettiklerini bilmeden kötülük yaparlar. Suç –haşa– senin değil Tanrım! Ama sen Şeytanı yaratmadın mı? Sonra onu tutup güçlülerin emrine vermedin mi? İyilerin, iyiliğin değeri bilinsin diye. İşte bu yüzden Tanrım. Ama ben ne yapayım şimdi, bu zavallı kulun, yüreğinde bilmeden kötülük taşıyorsa?.. Ah, ben ne yapabilirim, o susmayı seçmişse? Geçen gün çok konuştu ama söylemek istediklerini söylememek için konuştu. Susmayı seçmiş, yolunu seçtiğini sanıyor. Yolun sonunu göremiyor.

Çayın demlenmesini beklerken konuşuyoruz:

"Geçen gün canını sıktım besbelli."

"Estağfurullah, o nasıl söz öyle! Buranın yabancısısın, yoksa bilirdin, Affan..."

"Yok yok, pekâlâ canını sıktım işte. Yani aslında... hiçbir şey söylemezdim, öyle konuşmazdım ama sen insanın dilini çözüveriyorsun. Var sende bir iş. Ben bütün bunları kimselere an-

latmamıştım. Sende ne varsa... Garip bir adamsın. Hani kusura bakma, kötü bir şey demek istemedim."

"Dert etme! Bana sırlarını açtığını sanıyorsan, korkma! Ağzım var, dilim yoktur benim. Bütün Yeşilçay bilir."

"Öyle bir şey düşünmedim. Ondan değil. Senden hiç kuşkulanmadım. Nasıl biri olduğunu anlamıştım. Sen yaşlıysan, ben de çok yer gezdim. Ne demişler, çok yaşayan değil, çok gezen bilir. İşte öyle. Adamı gözünden tanırım ben. Demem o değil. Ama işte, bütün bunları sana anlatmamalıydım."

"Eğer istersen anlattıklarının hepsini unutuveririm. Zaten öyle çok anlattın ki, yarısı uçtu gitti aklımdan. İstesem bile hatırlayamam."

"Meramımı anlamadın. Neyse boş ver."

Boş ver, diyordu ya, sıkıntısı geçmemişti. Kendi kendini yiyip bitiriyordu. Neyse ki az sonra yokuşun dönemecinden doğru birtakım sesler duyuldu. Baktım, bizim Selim'le Erol, konuşa gülüşe geliyorlar. Yanımdaki karabasan içimi sıkmıştı, onları görünce sevindim. Havamız değişir, diyordum ama sevincim kursağımda kaldı. Bizimki Erol'a öyle bir baktı ki, kanım dondu. Sonra Selim de Erol da ellerini uzatıp tokalaşınca biraz rahatladım. Demek ki tanışıyorlardı, bir yaramazlık yoktu aralarında.

"Raflar oturdu mu yerine?" diye sordu Selim.

Bizimki cevap vermedi, homurdandı yalnızca. Çocuklar aldırmadılar. Onlar saftırlar, herkesi kendileri gibi sanırlar. Yusuf'un bakışları buğuluydu. Ama bu buğunun arkasındaki şeyi –aman Tanrım, hiç olur mu?– kini görebiliyordum. İçimden bizim çocukları Fener'e götürüp saklamak geldi. Sanki o kin ateşi fışkırıp yayılacak, bizimkileri sarıp yok edecekti. Elleri titriyordu, öyle ki, o sırada getirdiğim çayı bile içemedi, bardağı ağzına götüremedi bir türlü, gerisingeri bıraktı masanın üzerine. Bana eyvallah, deyip arkasına bile bakmadan hızla yanımızdan uzaklaştı.

"Filiz'in sevgili dayıoğluna bakın," dedi Erol, "bu yabanın nesini severler anlamam."

"Dayısının oğlu olunca," dedi Selim.

"Olsun. Ben akrabam diye ille birini sevmek zorunda hissetmem kendimi. Sözgelimi teyzemin kızlarını da sevmem. İs-

tanbul'dayken evlerine bile gitmedim. Babam da ablam da kızdılar ama gitmedim işte. Gözlerine batıyorum. Beni yeterince kibar bulmuyorlar. Onlara göre taşralıyım. Sevsinler haspaları. Üstelik duygularını saklamak gereğini de duymazlar."

"Yusuf'a katlanmak zorunda kalabilirsin belki."

"Neden Yusuf'a katlanmak zorunda kalacakmış?" diye lafa karıştım.

Çocuklar birbirlerinin yüzüne baktılar. Erol'un yüzü pembeleşti.

"Sen söyle," dedi Selim'e.

"Erol, Filiz'le evlenecek," diye anlattı Selim. "Daha söz kesilmedi ama kimsenin karşı çıkacağı yok tabii. Hem bunlar modern çocuklar, kendi aralarında anlaşmışlar işte."

Sevinmesine sevindim tabii, hiç böyle bir habere sevinilmez mi? Ne var ki, içimdeki huzursuzluk geçmiyordu bir türlü. Evlilik, Filiz, söz kesme konuları kapanınca,

"Bu Yusuf Yeşilçay'a yerleşmeye kalkar mı dersiniz?" diye sordum.

"Sanmam," dedi Erol. "Ankara'da çalışıyormuş. Filiz'in anlattığına göre önemli işler görüyormuş."

"Yakında çeker gider inşallah," dedim.

Çocuklar şaşarak baktılar yüzüme. Birini istemediğimi, birinden hoşlanmadığımı ilk kez görüyorlardı zahir.

Çocuklarla başka konularda söz eder, arada damat adayına takılırken ilçeye inip Yusuf hakkında bilgi toplamaya karar verdim.

Karar verdim vermesine de bir işe yaramadı. Doğru dürüst bir şey öğrenemedim. Anlaşılan tatilini geçirmeye geliyormuş Yeşilçay'a. Halasının izini de yeni bulmuşmuş. Ortalıkta pek dolanmıyor, kimseyle konuşmuyormuş. Ne iş gördüğünü de bilen yok. Aslında Yusuf'un halasıgile gelip gitmesini pek hoş karşılamıyorlar. Akraba da olsa evde iki genç kız varken yakışık almazmış.

"Elin turistini eve almak yakışık alıyor da, öksüz kardeş çocuğunu buyur etmek mi ayıp oluyor?" deyiverdim kendimi tutamadım da.

Benim, kahvelerde Yusuf'u soruşum, komiserin dikkatini

çekmiş. Gene yanına çağırtıp ahret sualleri sordu. Yoksa Yusuf'tan kuşkulanıyor muymuşum?

"Delikanlı birkaç kez çayımı içmeye geldiydi. Sözünü edince önüne gelen konuşmaya başladı. Dedikodu, bilirsin işte."

"Geceleri Memedali beyin oralarda dolaşırken görülmüştü geçen yaz. Hırsızlık filan olmadı gerçi ama..."

"Bu yıl da orda burda dolanıyor muymuş?"

"Yoo, ama zaman kötü Affan Usta. Uyanık olmak zorundayız. Fener'e yazı yazanlardan ne haber?"

"Yok bir şey. Kış geliyor. Kışın kimse yazı mazı yazmaz artık."

"Kışa daha üç ay var," dedi komiser içini çekerek.

Tekkeler kapatılınca babamın hatırlı müritlerinden biri ona bu fener bekçiliği işini bulmuş. Bekçilik babadan oğula geçer. Böylece ben de iş sahibi oldum ama benim Fener'i bırakacak bir oğlum yok.

Evlat edinmekten filan söz ediyorlar ya, durup dururken... Hani elin oğlu belki bekçi olmak istemez. Öz oğlum olsaydı küçüklükten zaten alışmış olurdu. Çünkü fener bekçisi olmak herkesin harcı değildir. Babamla bana zor gelmedi. Biz gönül insanıyız, zahidiz elhamdülillah. Yalnızlık zor gelmez bize. Öyle bile olmasa dağla, denizle, uçan kuşla, uzaktan geçen tekneyle konuşmayı bileceksin. Yoksa zor. Bak, karım dayanamadı işte. Ona kızamam bu yüzden. Aslında onu günah işlemeye ben zorlamış oluyorum bir bakıma. Fener'de tek başına yaşayamayacağını bilmem gerekirdi. Güzel kadın, güzelliğini göstermek ister. İster ki, giyinip kuşansın, komşulara görünsün. Burda hani, nerde komşu? Beni değil, Fener'i bıraktı aslında. Adının orospuya çıkmasına ben sebep oldum. Yaptığı Tanrı katında günahsa, vebali benim boynuma.

Bu yüzden elin delikanlısının da kanına giremem. Bilsem ki, içinde vardır, kurtla kuşla, denizle kayayla hemhal olmayı becerecektir, hiç durmam. Aldığımız para az da olsa, kira derdimiz, yakacak derdimiz yoktur çok şükür. Deniz yiyeceğimizi verir. Bak, Memedali bey bağımızı, bahçemizi, evimizi de hazırlıyor yaşlılık günlerimiz için. Değerini bilene bir servettir bu.

Çoktan yapsaydım bu işi. Küçük bir yetimcağız alsaydım yanıma. Ama o zamanlar ben kendimle zor başa çıkıyordum, bir de çocuk bakmak... Korktum. Kısacası bencillik ettim. Derdimi ummana dökeceğime yetim çocuğa bakarak avunsaydım ya.

Şu Yusuf iyi biri olsaydı... Ama adamın zaten işi iyiymiş, ne yapsın fener bekçiliğini.

Tanrım, bir yetimcağız gönder bana. Yalnızlıktan korkmasın. Bu ıssız yerde seni daha çok duyup yalnızlıktan kurtulmayı becersin. Rüzgârla, denizle, kuşlarla söyleşmeyi bilsin. Benden kalacakların keyfini sürsün.

Çünkü bütün bunları –adı neyse, hüzün mü, dert mi, sevinç mi, şu güzelim Fener, deniz, kayalar, emekliliğimde bana verilecek ev, sebzelerim, hayvanlarım, hepsi– yanıma kalmasın. Devredeyim birine, burdan –dünyadan demek istiyorum– rahatça çekip gideyim.

Teyzem üç güne kadar geliyor. O gelince Filiz'i istemeye gidecekler. Daha sonra vakit geçirmeden nişan yapılacakmış. Filiz'in ve benim nişan giysilerimiz İstanbul'dan alınacakmış. Benim için belki İzmit'te bulunurmuş ama...

Ben bunları istememiştim. Ben sanmıştım ki, her şey ikimizin arasında olup bitecek. İstanbul'daki teyzem bile işin içine giriyor oysa, hiç sevmediğim teyzem. Filiz isteseydi, onu kaçırırdım. Kimsenin bizi bulamayacağı bir yerde evlenirdik. Dünyanın huzurunda evlenmenin ne gereği vardı? Filiz'i akıllı biri sanırdım ben. Daha doğrusu aklını kendisi için kullanıyor, oyun oynuyor. Oyun ne kadar ayrıntılı olursa o kadar seviniyor. Sersem şey! Daha beni sevip sevmediğine bile karar veremedi.

Peki, ben onu gerçekten seviyor muyum?

Tek başıma yapmak yürekliliğini gösteremeyeceğim şeyleri onunla yapmak istedim. Şu küçük kasabanın köhnemiş âdetlerine boş verecek, canının istediklerini yapacak kadar korkusuz görünmüştü bana. Beni kendine çeken, bağlayan bu yanıydı. Ama toplumun kendisine sunduğu rolü oynamaktan vazgeçmek istemiyor. Belki alay edecek, kahkahalarla gülecek, ciddi bir nişanlı, gelin kız olmayacak, ama rolünü oynayacak. Bu oyuna beni de sürükleyecek.

Yavrum, sen buna irade mi diyorsun?

Yavrum, acaba seni Filiz'e sürükleyen aşk mı?

Doğru oturalım ve doğru konuşalım. Yapacak hiçbir işim yok. Oyunlarımdan başka hiçbir şeyi gerçekten sevmedim. Bir zamanlar Selim'le oynardım. Sonra İstanbul'daki oyunlara kaptırdım kendimi. Selim'le oynadıklarımız zararsızdı, hem yalnız bizi ilgilendirirdi. Ama ötekiler? Araba yakmalar, kahve taramalar, silahlar, kurşunlar, dinamitler... Sonra korktum... Ve kaçtım.

Artık oyun yok. oyunlar bitti. Ama ben hayatı böyle kurallar içinde yaşamayı sevmiyorsam...

Filiz'i buldum. O da kendi oyununu oynuyor, üstelik bana figüran rolü vererek. Evlendikten sonra ne olacak? Onun oyunlarına katılmayı sürdürecek miyim, kendi oyunlarımı mı arayacağım?

Arayacağım. Şimdiden özlemini çekiyorum kendi oyunlarımın. Ama hani nerde benim oyunlarım? Selim'le yapacağım iş... oyun değil ki. Selim artık oynamıyor.

İnsanlar neden büyüyorlar ve çekilmez oluyorlar? Selim neyse ya, Filiz'in küçücük bir kızken, birden nişanlı kız pozlarına girip...

Yoksa ben onu sevmiyor muyum? Aşk nedir, bir bilseydim... Kiminle konuşur, kime derdimi anlatabilirim? Filiz'le birlikte olmak istiyorum. Onunla birlikte yaşamak istiyorum. Ama böyle kim var kim yok, herkesi çevremize toplayarak değil. Onunla birlikte, tanıdığım insanların hiçbirinin yaşamadığı bir hayat yaşamak istiyorum. Yalnız bizim olan, bize özgü bir hayat. Oysa baksana herkes bizimle oynamaya başladı çoktan. Ablam bile. Gidip bohçalar hazırlayarak gönlünü eğlendiriyor. Kime ne bizim ikimiz arasında olan bitenden?

İyi de, aramızda olan biten ne? Filiz, şakakları kırlaşmış adamı unutmaya ve onu yerine genç birini koymaya çalışıyor. Ben, onu kimsenin yerine koymaya çalışmıyorum. Onu Filiz diye seviyorum, öyle olduğu için. Kızıl saçlarını, çillerini, ha bire kıkırdayıp gülmesini seviyorum. Onu, hâlâ bir çocuk olduğu için seviyorum.

O beyaz fistolar, ben lacivert takımlar içinde, yüzüklerimiz takılırken... O zaman onu sevmeyecekmişim gibi geliyor. Dağda bir kulübemiz olmazsa, herkesten uzakta yaşamazsak sanki sevmeyeceğim Filiz'i. İşte ben de bir oyun oynuyorum ama oyunlarımız ne kadar farklı.

Affan Usta söylemişti bir kez, fener bekçiliği babadan oğula geçermiş. Gideyim diyeyim ki, al beni, oğlun olayım. Orda herkesten uzak, Filiz'le otursak. Cehennemin dibinde bir adada değil ya bu Fener! Ne tehlikesi var ne bir şeysi. Canın çok isterse insanların arasına da karışabilirsin. Ne iyi olurdu ama. Olur da

olmaz işte. Çünkü biliyorum, herkes Filiz'in kulağını zengin bir adamın karısı olma düşleriyle doldurmuştur. Kocaman bir ev, yeni eşyalar, ahçısıyla, hizmetçisiyle. Para bol. Fener'e tıkılıp ne yapsın kızcağız? Ben o büyük evde yaşadım; mutlu oldum olmadım, yaşadım ya. Bıkıncaya kadar yaşamak. Onun da hakkı. Belki çabuk bıkar. O zaman ya Fener'e ya da kulübemize gideriz.

Gene de bütün bunlara aşk adı verilebileceğini sanmıyorum. Onca kitap okudum, film gördüm. Kulübede oturmak için bir kızla birlikte olmaya kalkan, bu yüzden kıza âşık olan erkek görmedim. Ama şunu da çok iyi biliyorum; şimdi Brook Shields ya da Nastasya Kinsky çıkıp gelse (hoş ikisini de tanımıyorum neyin nesidirler bilmem, sözün gelişi öyle dedim, dünya onlar için kendini kırıp geçiriyor ya), istemem. Filiz'den başkasını istemem.

Belki bu da aşktır.

Teyzem geldi. Yeni bir renge boyattığı bakımlı saçları, süsü püsü ve yüzükleriyle. Gelir gelmez üç günden fazla kalamayacağını söyledi. Oysa koca bir bavul getirmişti. Neye yalan söyleyeyim, kızları getirmediğine sevindim. Bir de onların gürültüsü, tantanası... Üstelik Erol da sevmez kızları. Böyle önemli günlerde kendi kendimize olmak en iyisi.

Teyzem evi denetimden geçirdi, dudak büktü.

"Ne garip insanlarsınız siz," dedi. "Hadi babanı anlıyorum da, ne de olsa erkek (ne de olsa taşralı, görgüsüz, demek istiyordu aslında)... Ama hele sen Nilgüncüğüm, sıkılmıyor musun? Ay, her şey dökülüyor ayol! Bu adamın eli cebine gitmez mi? Sakın, paramız yok, deme!"

"Bizi bilirsin, anılarımıza düşkünüzdür. Üstelik bu evi böylece seviyorum. Öyle çok harap da sayılmaz. Ev daha geçen yıl baştan aşağı onarıldı, boyandı. Perdeleri, koltuk yüzlerini değiştirdik. Hem sen merak etme, nasıl olsa yeni bir şeyler alınır yakında, eve gelin gelince... Onun isteklerini de hesaba katmak gerek."

"Sen kendinden başka herkesi düşünürsün zaten. Elin kızı gelip o kasabalı zevkiyle burda istediği gibi at oynatacak demek. Ömürsün valla!"

"Filiz, elin kızı sayılmaz teyze. Ondan sana ne çok söz etmiştim, unuttun mu?"

"Unutmadım, biliyorum. Şu Erol'un da senden kalır yanı yok demek. Sen tut, Yeşilçaylı kimsesize vurul."

"Filiz kimsesiz değil teyze. Anası da babası da sağ. Hem biz de Yeşilçaylıyız, unuttun mu?"

"Kızma canımın içi. Amacım seni kızdırmak değil. Bana ne Erol'dan. O erkek. Erkekler uygunsuz evliliklerden o kadar etkilenmezler. Ben seni düşünüyorum. Sen dururken Erol evleniyor, işe bak."

"Erol evlenince benim işim kolaylaşır. Eve sahip çıkacak bir

kadın olunca ben de evlenmeye razı olurum artık. Beni istediğin, uygun bulduğun adama verirsin. Anlaştık mı?"

"Ayol, onların evlenmelerine daha iki üç yıl var. O zamana kadar sen de evde kalmış, yaşlı bir kız olursun artık."

"O zaman da yaşlı bir dula verirsin beni."

"Aman sus sen de! Deli deli söylenip durma! Yaşlı bir dulmuş. Ağzından yel alsın. Bak, gene sinirlendim işte. Sizinle birlikteyken ne yapar eder, sinirlendirirsiniz beni. Söyle bakalım kızı istemeye ne zaman gidiyoruz?"

"Yarın öğleden sonra."

"Neden öğleden sonra da akşam değil?"

"Bura göreneklerine göre öğleden sonra daha uygun."

"Ben gece gideceğimizi düşünerek birkaç kıyafet getirmiştim. Ne olacak şimdi? Neyse... Nasıl olsa burda fark etmez, öyle değil mi? Yarın olması da iyi. Yarına kadar dinlenirim. Tabii siz sinirlerimi bozmaya kalkışmazsanız. Odamdan hiç çıkmayayım bari. Ee, sen ne giyeceksin?"

"Ben gelmiyorum ki."

"Aa, o neden o? Neden gelmeyecekmişsin? Benden çok senin hakkın kız istemeye gitmek."

"Filiz dedi ki, beni görünce dayanamazmış, başlarmış gülmeye. Hakkı da yok değil hani, ben de kendime güvenemiyorum. İkimiz birlikte makaraları koyverirsek... Bir düşün."

"Aman, gülecek ne varmış? Deliler siz de! Peki Erol? O da mı gelmeyecek?"

"O da aynı sakınca yüzünden gelmeyecek."

"Ay bu kızı seveceğim galiba. Öyle çeki taşı gibi ağır taşralılardan değil anlaşılan. Güzel mi bari?"

"Kendin karar ver. Erol'la bana kalırsa, dünya güzeli."

"İyi iyi. Hiç değilse güzel olsun bari. Güzel çocuklar doğursun."

Amin, dedim içimden. Sonra da alay edeceğini bile bile küçük odaya soktum teyzemi. Hazırladığım bohçaları gösterdim. Teyzem çığlıklar attı:

"Aman Tanrım, bunlar da ne?"

"Bura geleneklerine göre erkek evinden kız evine gidecek bohçalar. Söz kesildiğinin ertesi günü ikimiz yüklenip götüreceğiz kız evine."

"Filiz seni görünce gülmeyecek mi?"

"Babam olmayınca önemi yok. Hem hep birlikte güleriz, fena mı?"

"Sen ne âlem kızsın Nilgün, hiç aklım ermiyor sana. Ne bunlar şimdi böyle?"

"Gelinin geceliği, sabahlığı, çamaşırları, terliği... Ponponları görüyor musun? Filiz ölecek gülmekten. Ayağını bile sokmaz bunlara."

"Niye aldın öyleyse, deli kız."

"Her şey tamam olmalı. Her şey yolunca yordamınca yapılmalı. Çünkü bütün bunlar eve gelen komşulara gösterilecek. Memedali bey her şeyin en iyisini almış, demeliler."

Kayınbaba, kaynana, baldız için alınan elbiselikleri, gömlekleri, Yusuf'a da almak zorunda kaldığım ipek gömleği ve kravatı gösteriyorum. Yüzüm yanıyor. En çok onları alırken heyecanlandığımı saklayacak değilim.

"Hepsini anladım da," dedi teyzem, "bu işlemeli bohçalar nerden aklına geldi, nerden buldun?"

"Erol, Filiz'e âşık olduğunu söyler söylemez ısmarladım. Renkleri, desenleri kendim seçtim. Ne güzel olmuşlar değil mi? Hele şu bejle pembe karışımına bayılıyorum."

"Allah sana akıl fikir versin! Gerçek bir anneden farkın yok. Hoş, ablam sağ olsaydı bu saçmalıkları dünyada yapmazdı."

"Annem üşenseydi, ben mutlaka yapardım."

Bir ara nasıl oldu bilmiyorum, birbirimizin kollarına atılıverdik; öpüştük, koklaştık.

Bazı sevgileri kendime neden böylesine yasakladığımı düşünüyorum.

Teyzemi, gösterdiği üçüncü giysiyi giymesi için kandırdım sonunda. En gösterişsizi buydu. Erol'la terasta çay içerek dönüşlerini bekledik. Onu oyalamam kolay olmadı. Dönüşleri içimizi ferahlattı. Babam sanki Filiz'le ve ailesiyle ilk kez tanışmış da içine su serpilmiş gibi pek neşeliydi. Teyzem, Filiz'i sevmişti (gece yatmadan önce odama gelip, aile hakkındaki olumsuz düşüncelerini bildirmekten geri durmadı tabii), Erol'u yanaklarından öpüp kutlamak yüce gönüllüğünü de gösterdi.

Buraya geleli bir buçuk ay geçti. Arayan soran yok. Canım çok sıkılıyor. Beni unuttular mı burda nedir? Yoksa işler iyice çıkmaza mı girdi? Nasıl haber alsam? Burda bizimkilerden kimse yok mu acaba? Vardır vardır da, bana güvenmediklerinden adlarını, adreslerini vermediler herhalde. Kahveleri dolaşsam, konuşmaları dinlesem, birilerini bulurum mutlaka. Bulurum da, kahvede olur olmaz kişiler benimle konuşmaya kalkarlarsa ne olacak? Bilirim, ahret sualleri sorarlar adama, bunaltıncaya kadar.

Sıkıntıdan patlıyorum. Tüm evi badanaladım, kapıları boyadım. On beş gün oyalandım ama şimdi bu iş de bitti. Neyse ki, halamgiller soru sormuyorlar bana. Oysa akıllarına gelmez olur mu hiç, bu oğlanınki de ne biçim bir tatildir, hani işi onca önemliydi, böyle bırakıp gelmek olur mu, demezler mi? İçlerinden derler de bana bir şeycikler sezdirmezler canlarım. Hem zaten Filiz'in evlenme işi akıllarını başlarından aldı. Nişan mişan olmadan çıkıp gidebilseydim, gözüm görmeseydi olanları, kulaklarım duymasaydı...

Nilgün hanımın bana ipek gömlek armağan etmesine ne demeli? Hırsımdan paralayıp atacaktım ama sessizce teşekkür edip bavuluma koymaktan başka ne gelirdi elimden? Belki sonra, yolda atarım. Yola çıkabilirsem tabii.

Gazeteleri karıştırıyorum. Bizimkilerden yakalanan filan var mı diye. Ama kaç kişiyi tanıyorum ki. Birtakım tutuklamalar oluyor ama, kim kimdir ne bileyim.

Nişana ne kaldı ki şurda? Bak ne iyi, Filiz'in nişanında da bulunacaksın diyor halam. Ya, aman ne iyi! Sevincimden göbek atacağım nerdeyse. Takım elbisen var mıydı Yusuf? Yalan atıyorum: O zamana kadar kalamam ki hala, on güne kadar gidiyorum. Olur mu hiç? Üç beş gün daha geç gitsen olmaz mı? Yok canım halam, boşuna masrafa sokma beni. Takım elbiseyi nerde

giyeceğim başkaca, boş ver. Onlar mutlu olsunlar da. Demek on güne kadar gidiyorsun? Nasıl da alışmıştık sana. Sensiz ne yapacağız şimdi? Damadınız var ya, diyorum içimden, zengin damadınız, onunla oyalanıverin. Bakın ne güzel armağanlar alıyor size. Düğüne gelirim hala, mutlaka söz!

Konuşacak, dertleşecek kimsem yok. Affan Usta iyiydi, ne güzel içimi dökmüştüm ona; ama o iki zibidiye rastlarım diye bir türlü gidemiyorum. Bakarsın, Affan Usta da onlardandır. Bu insanlara hiç güvenmeyeceksin. Devletin ekmeğini yerler, devletin altına dinamit sokmaya kalkışırlar. Bu yüzden gene uzun yürüyüşlere çıkıyorum. Nilgün'le olan anılarım o kadar acıtmıyor artık. Kırlarda, kestane ormanında dolaşıyorum. Hızarın ordaki işçileri, çayda tomruk taşıyan salcıları seyrediyorum. Memedali beyin adamlarıymışlar. Nereye gitsem karşımda bu aile.

Halama on güne kadar gideceğim, dedim, gitmeliyim on güne kadar. Nereye olursa. Bir yerden bir kimlik uydursam. Şu işçilerden birini kıstırsam köşede, tenhada, kafasına bir şey vurup bayıltsam... kimliğini alsam. Başka kimliğe kendi resmimizi nasıl yapıştıracağımızı öğrettilerdi. Cebimde uhusuz, makassız, resimsiz gezmiyorum. Yeni bir kimliğim olursa rahatça çeker giderim. Bizimkiler ne derlerse desinler, umurumda değil. İnsan bir haber ulaştırır. Garanti unuttular beni. Evet, en iyisi gitmek.

En iyisi burdan çıkıp gitmek... Yoksa dayanamayacağım. Kendimden bile saklamaya çalışıyorum ama boşuna: Korkuyorum. Yıllardır ilk kez korkuyorum. Kimlerden, nelerden korkuyorum? Yakalanmaktan mı? Yalnızca yakalanmaktan değil, bilmediğim bir şeyden, bir şeylerden korkuyorum, yakalanmanın biçiminden korkuyorum. Gelip bir anda öldürseler umurumda olmayacak. Ama bir gece yarısı kapının vurulduğunu, polislerin evi bastıklarını, beni yataktan kaldırıp söve saya, sille tokat –hem de ev halkının gözü önünde– götürdüklerini görüyorum. Gerisi... Sorgulamalar, dayak, belki işkence. Yüreğim daralıyor, terler döküyorum düşününce. Başıma neler gelebileceğini bilmemem en kötüsü. Yoksa dayanıklıyımdır ben, acıya aldırmam, canım kıymetli değildir öyle. Ama bu durumda bilinmezlikler, karanlıklar içinde bekleyip durmak işkencenin dik âlâsı. Hırsımdan bizimkilere küfürler yağdırıyorum. Ulan, ben değersiz bir tahta

parçası mıyım be? At duvarın dibine, sonra unut. Ulan topunuzu ele versem hakkım dinsizler, imansızlar... Bana ne, ben çeker giderim. Kendileri düşünsünler. Buyruklara baş eğecekmişim ses çıkarmadan, soru sormadan. Buyruklarınızın da içine...

Olanlar oldu işte. Geldiler, evi bastılar. Yürüyüşten dönüyordum. Yoldan halamgillerin bahçesinin arka duvarı görünür. Birden duvarın dibinde iki adam fark ettim. Birbirlerinden uzakça oturmuşlar, ellerinde sigara. Rastlantıdır dedim ama baktım yerlerinden kıpırdadıkları yok. Daha doğrusu biri bir ara doğruldu ama o kadar. Sigaraları bitti bir daha yaktılar. Kılıkları kötü. Belli, tebdil geziyorlar. Acaba işçi filan mıdırlar, dedim ama işçilerin duvarın dibinde ne işleri var? Bahçe duvarına bitişik büyük meyve bahçesiyle bir ilişkileri olamaz, çünkü bahçe terk edilmiş. Bir kez meyve aşırayım dedimdi de, baktım susuzluktan meyveler büyümeyip büzüşmüşler, kurtlanmışlar. Gene de, ne olur ne olmaz diye, adamları gözetliyorum. Bir yandan kafam saat gibi işliyor. Yapmam gerekenleri düşünüyorum. Baktım, korku filan kalmamış bende. Yalnız yapmam gerekenleri düşünüyorum. Garanti, bizim evi bastılar (zavallıcıklar kim bilir ne kadar korkmuşlardır! Benim hakkımda neler düşünmekteler acaba? bundan sonra beni severler mi?), beni bulamayınca sokak kapısını tuttular. Evin çevresine yanaşmam, ne olup bittiğini anlamaya çalışmam tehlikeli olur, sokağı da tutmuşlardır. Baksana bahçe duvarına bile adam koyduktan sonra. Beni enayi enayi eve girecek sanıyorlar. Sonra da üstüme çullanacaklar. Ama yağma yok.

Herifler ne halt edecek diye daha fazla beklemek anlamsız, Yeşilçay ne kadarcık yer, az sonra sokaklara yayılıverirler beni bulmak için. Ne yapacaksam, hemen yapmalıyım.

İzmit yolu da tutulmuştur. Kıyıdan Kefken'e geçmeli. Ama gece. Gündüz olmaz. Geceyi kırlarda geçirsem iyi de, burdan bir kimlik edinmeden yola düzülmemeli. Kimliği nerden bulmalı. Hızardakilerin yanına varıncaya kadar paydos saati gelir. Marangoza gitmeli, çok acele diye bir şeyler ısmarlamalı. Ötekiler işleri bitince giderler. Benim işimi yapan çırakla yalnız kalırım, sonra da kafasına bir şey vurup... Yeter ki adamın kimliği yanında olsun. Yanındadır yanında olmasına, herkes kimlik taşımak zorunda değil mi?

Kefken'de ülkü ocağına başvurur muyum? Tanımazlar ki beni orda. Ama kahvelerde sağı solu dinlersem bizimkilerden birini bulabilirim. Orda kahvelere girmekten korkmam, çünkü kimse tanımaz beni nasıl olsa. Paramın bir kısmının bavulumda kalması kötü. Ama yanımdaki bir süre idare eder.

Kasabanın içinden geçmemek için kayalıklara vuruyorum. Bu yüzden epey geç varıyorum marangozhaneye.

Marangozhanede in cin top oynuyor. Bugün cumartesi ya, erken paydos etmiş olmalı herkes. Kimlik edinme umuduna veda ama hiç değilse geceyi geçirebilirim. Yarın da kimseler gelmez. Ama ben aç açına o kadar zaman nasıl beklerim? Neyse şimdilik kapının altındaki şu yarığı genişletip girmeli. Ulan, film bunlar be! Kapının altında koca delik, halkalara asma kilit vurmuşlar. Şimdilik içeri girmeli, serinkanlılıkla düşünmeli. Belki biraz dinlendikten sonra gece yarısı Kefken'e yollanırım. Daha doğrusu sabaha karşı. O zaman hızarcılar ya da salcılar arasında talihimi denerim. Belki tek başına duran birini kıstırır, kimliğini alırım. Eğer pazar günü çalışıyorlarsa...

Marangozhaneden bir de çekiç edinmeli. Çaresiz artık silaha ihtiyacım var. Ne yapalım, gerekirse eğer, elimiz kana bulaşır.

Ama soğukkanlıyım, korkmuyorum. Her şey iyi olacak, işler yolunda gidecek. Kimse avlayamayacak beni.

Erol'la Selim şiş kebaplık et, salatalık ve iki şişe şarapla geldiler. Şarabın bu kez iki şişe olduğunu görünce,

"Ne o," diye takıldım Erol'a, "kızı İstanbul'a yolladın, son kez vur patlasın eğleneyim mi, dedin?"

"Neden son kez olsun ki. Elin kızı beni senden nasıl ayırır?"

"Yalan dediğin bu kadar olur. Ama yalan da olsa söyle sen. Hoşuma gidiyor."

Yok canım, biri evleniyor, öteki askere gidiyor diye o kadar kahırlanmıyorum. Bunlar giderlerse yarın oğulları gelir. Fener'e olmazsa, bayırdaki evime. Hey deli Affan, amma gözü doymaz adamsın. Bebeler büyüyene kadar sen yetmişini aşmış olursun yahu! Neyse, Allah izin verirse görürüz, Erol'un oğlunu da, Selim'in oğlunu da.

Tam ateşi yakıyorum, Erol sırtına bıçak saplanmış gibi bağırıyor:

"Eyvah..."

"Tosunum, ne oldu?"

"Radyoyu atölyede unuttuk."

"Sahi," dedi Selim. "Benim yüzümden. Senin elin doluydu, radyoyu ben alacaktım."

"Benim radyom ne güne duruyor?"

"Seninkiyle müzik dinlenmiyor be usta. Pilini de değiştirmemişsindir. Seninki işimize yaramaz."

"Denizin sesini dinleyiverin müzik yerine, daha güzeldir."

"Yok," dedi Erol, "canım müzik dinlemek istiyor. Bugün benim günüm. Bugünü kutlarken müzik istiyorsam mutlaka bulup dinlemeliyim. Bir koşu gider alırım radyoyu. Var mısın iddiaya? Yarım saatte döneceğim."

"O kadar yol, değer mi be oğlum."

"Atölyenin anahtarı amcamda zaten," dedi Selim.

"Sizin atölyeye girmek için anahtar istemez. Kapının altındaki yarık ne güne duruyor."

"Ben gideyim öyleyse" diye önerdi Selim.

"Bahsi kazanmamdan korkuyorsun değil mi? Gör bak, yarım saat sonra burdayım."

Yerinden kalkmış koşmaya başlamıştı bile. Selim de kalktı arkasından seslendi:

"Dur ben gideyim!"

Erol dönemece varmıştı, arkasına bakmadan elini salladı ve dönemecin ardında kayboldu.

"Radyoyu bu kadar isteyen madem o," dedim, "bırak o gitsin!"

Selim'in yüzü parlıyordu.

"Biliyor musun" dedi, "döndü döneli hiç bu kadar neşeli, canlı görmemiştim. Benimle mutlu oluyordu ama sanki rol yapıyordu. Şimdiki sevinci gerçek."

"Eh aşk bu, ne yaparsın. Allah sana da göstersin!" Kömürleri yelpazelerken, "Daha kaç akşam beraber oluruz ki Selim? Ekime ne kaldı şurda? Askere gidişini de kutlayacağız böyle burda. Söz mü?"

"Söz!"

"Ama bu kez her şey benden, balık çorbası, balık ızgara. Artık ne tutarsam tabii."

"Nasıl istersen ustacığım."

"Erol, Filiz kızdan izin alır artık. Ya da birlikte gelirler, neden olmasın? Zaman değişiyor, Yeşilçay da dünyaya ayak uyduruyor. Bakarsın, ilerde hanımları da alır gelirsiniz. Daha sonra da çocukları."

"Olur be usta, sen iste yalnız. Ama sen eskiden hiç gelecekten söz etmezdin. Ne oldu böyle?"

"Üstelik ihtiyarlar da hep geçmişlerini anlatıp çevrelerindekileri bıktırırlar, değil mi? Ne bileyim, gelecekten hep korkmuşumdur ben. Çünkü geçmişteki günler acı da olsa geçmiş bitmiştir. Velakin geleceğe hazırlıklı değilim, hiçbir zaman da olmadım ya. Ama bak, şimdi içimi sevinçle dolduran şeyler olmakta. Oğullarımdan biri askere gidiyor, öteki evleniyor. Doğacak bebeleri de düşünüyorum. Gençlerin evlenmesi, çocukların

doğması, ağaçların çiçeklenmesi, taze otların topraktan fışkırması gibidir. Sevinç verir. Bu yüzden belki."

Bir süre konuşmadık. Maltızdaki kömürlerin son yalazlarına diktik gözlerimizi.

"Yarım saat geçti," dedi Selim. "Bahsi kaybetti Erol."

"O gelmeden etleri koymayalım. Ben bu arada gidip feneri yakayım."

Yukarı çıktım, döner aynaları sildim. Çarkı gözden geçirdim. Sonra şalteri indirdim. Işık yandı, aynalar dönmeye başladılar. Aşağı inerken gözüm takıldı, aşağılarda bir yerlerden alevler, dumanlar yükseliyordu. Telsizle karakolu aradım. Bir haber alana kadar zaman geçti. Sonunda yangının marangozhanede çıktığını, itfaiyenin olay yerine gittiğini bildirdiler.

Selim'e olanları anlattım.

"Sen önden fırla," dedim, "ben yavaş gelirim."

Maltıza su döküp söndürdükten, yiyecekleri mutfağa kaldırdıktan sonra yola koyuldum. Demek Erol bu sebepten gecikmişti. Yangın iyi bir şey değildi elbette ama biliyordum, marangozhane sigortalıydı. Üç beş gün üzülürler, sonra yeniden işe koyulurlar, diye geçirdim içimden. İyi ama marangozhanede yangın nasıl çıkardı? Belki çevrede bir yerlerde başlayan yangın oraya da sıçramıştı. Neyse gidip göreceğiz bakalım. Şu ihtiyarlık da aslında iyi bir şey değil. Bir türlü hızlı yürüyemiyorum. Ben oraya varana kadar... Çünkü içim ne kadar rahat olsa, gene de... Kötü bir şeyler olmasın, aman Tanrım!

İki polis, polise yardımcı iki üç delikanlı, yola yığılan kalabalığı yangın yerinden uzakta tutmaya çalışıyorlardı. Bahçe duvarını yıkıp itfaiye arabasını içeri sokmuşlardı. Yangın sönmüş sayılırdı. Sönmüştü ya, briket duvarlardan başka bir şey kalmamıştı geriye. Çatı da çökmüştü. Gözlerimle kalabalığı araştırıp Erol'u görmeye çalıştım. Kollarına yapışmış iki adamı sürükleyerek Selim yanıma geldi.

"Erol nerde?" diye sordum.

"Onu bulamadım," dedi. Yüzü sapsarıydı.

Adamların yüzüne baktım.

"İçeriye girmeye çalışıyordu. Polisler onu tutmamızı istediler."

İtfaiyenin işi bitmişti ama araba hâlâ bahçedeydi. Kapıya gelen iki itfaiyeciye yaklaştım.

"İçerde biri var mıydı, gördünüz mü?" diye sordum.

"Yoktu herhalde."

"Herhalde ne demek?"

"Yani bilmiyoruz, görmedik. Zaten biz geldikten az sonra çatı çöktü. Yangın her yanı sardıktan sonra haber verdiler bize. Buralarda telefon filan olmadığından. İçerde biri mi vardı, diyorsun sen şimdi."

"Belki."

İki adam gerisingeri gittiler. Çavuşla birlikte döndüler.

"İçerde birinin olduğunu nerden biliyorsun?" dedi çavuş.

"Belki vardı. Bilmiyorum. Bir bakarsınız."

"Nereye bakalım, çatı çöktü."

"Kurbanın olayım," diye yalvarmaya başladım çaresiz ama usul usul. Ortalığı telaşa vermenin gereği yoktu çünkü. "Bana ahret sualleri sorup durma. Çabucak bir şeyler yap. Burda fazla kalamam ki. Fener'e dönmem gerek."

O sırada Seyfettin Usta gelmiş, Selim'e konuşuyordu. Sonra bize doğru geldi. O da içerde arama yapılmasını istiyordu. Marangozhanenin sahibi diye bu kez söz dinledi çavuş. Kiremitlerin üzerine su sıkmaya başladılar. Yardıma gelen jandarmalar halkı iteleye kakalaya dağıtıp yolu açtılar. Görevlilerden ve bizden başka kimse kalmadı sokakta. Bekçilerinden kurtulan Selim yıkık duvarı aşıp bahçeye girdi. İtfaiyeciler hâlâ su sıkıyorlardı. Selim'e geri durmasını söylediler. Kiremitleri küreyenler arasında bir kaynaşma oldu. Hepimiz o yana doğru atıldık.

"Ceset var. Kim ki?.. Yüzü tamamen yanmış, ne bileyim," gibi konuşmalar duyuluyordu.

Oraya en önce Selim vardı. İki itfaiyeciyi iteledi. Ben de koştum. Kapkara bir şey vardı. Hâlâ dumanları tütüyordu. Yerin sıcağından ayaklarımız yanıyordu.

"Kim ki bu zavallı?" diye sordu birisi.

"Nerden bilelim? Kimse tanıyamaz onu artık. Öz anası babası bile olsa."

"Doktor anlar," dedi polisin biri bilgiç bilgiç.

Selim diz çöktü, yanık gövdenin üzerindeki kiremit parça-

sını alıp uzağa fırlattı. Sonra kömür olmuş başı, yanakları, kolları okşadı, okşadı. Ordan hiç ayrılmayacak gibiydi. Doktora filan ihtiyacı yoktu ki. Arkadaşını tanımıştı. Polisi, itfaiyecileri kollarından çekip götürdüm, Erol'la dilediği gibi vedalaşması için.

Aradan ne kadar zaman geçti, neler söylendi, kim ne yaptı bilmiyorum, savcı geldi. Selim'i omuzlarından tutup kaldırdı. Ben de savcının yanına gittim.

"Ne işin var burda senin?" dedi savcı bana.

"Yangını gördüm de geldim." Yutkundum. Söylemem gerekeni söylemek zor geliyordu. "Bu yerde yatan ola ki Memedali beyin oğludur."

Sonra olanları kısaca anlattım.

"Sen Fener'e dön," dedi savcı. Seyfettin Usta'ya, orda bulanan birkaç kişiye de, "Hadi evlerinize dönün," dedi. "Burayı boşaltın. Bizim yapacak işlerimiz var, engel olmayın."

Selim, Seyfettin Usta ve kalfayla uzaklaşırken arkalarından baktım.

Erol'un gömülme töreni için Yeşilçay'a, bu kez kocası ve iki kızıyla gelen teyze hanım, Nilgün'ü ve Filiz'i İstanbul'a götürmek istiyor. Memedali bey ne düşüneceğini bilemiyor, şaşkın, perişan. Benim karar vermemi ister gibi yüzüme bakıyor.

"İyi olur herhalde," diyorum. "Buralardan, anılarından bir süre için uzaklaşmaları iyi olur."

"Böyle şeyleri büyükler daha iyi bilirler," diyor teyze hanım, kızlara dönerek.

Nilgün'ün ne karşı koyacak ne kabul edecek hali var. Öyle mermer gibi solgun, sessiz, cansız duruyor, önüne bakıyor. Filiz, kendini herhangi bir ele teslim etmeye hazır, teker teker yüzümüze bakıyor.

"Şimdi hemen olmaz da," diyor Memedali bey bacanağına, "ben sonra, birkaç gün sonra yollarım, kendim getiririm. Siz, işiniz varsa beklemeyin." Nilgün'e dönüyor: "Beni düşünme. Biliyorsun, işlerim var, oyalanırım."

"Biz yarın sabah yola çıkarız," diyor teyzeleri, "siz de çok beklemeyin, hemen gelin."

Nilgün, iki gündür ilk kez konuşuyor, gözlerini halının çiçeklerinden ayırmadan, kendi kendine:

"İnanmıyorum. Böyle şey olmaz. Çok mantıksız. Akıl alır gibi değil. Hayır, Erol ölmedi. İstanbul'a gitti. Sınavlara girecek, öğrenimini sürdürecek. Ne zaman döner, bilemeyiz tabii. Belki geçen seferki gibi iki yıl unutur bizleri. Olsun."

Filiz'in yüzü aydınlanıyor:

"Başka nereye gitmiş olabilir ki zaten, İstanbul'dan başka nereye gider?"

"Yalnız eşyaları burda kalmış," diyor teyzesine dönerek, "Küçük bir bavula koyup vereyim de götürün. Fazla eşyası yoktu zaten. Size zahmet olacak ama, götürürsün değil mi teyze?"

"Fazla bekletmeyin bizi, hemen gelin," diyor teyze, Nilgün'ün sorusunu cevaplamaktan kaçınarak.

"Gelmemiz doğru olmaz. Erol'un peşinden gider gibi. İstemez böyle bir şeyi. Hem İstanbul'a gelip de Erol'u görmemeye dayanamam. En iyisi burda kalalım. Belki daha sonra."

Filiz, yerinden kalkıp Nilgün'ün oturduğu iskemlenin arkasına geçiyor. Bir elini Nilgün'ün omzuna koyuyor, yüzüme bakıyor dik dik. Herkes bir tuhaf oluyor. Ne oluyor Nilgün'e, aklını mı kaçırdı? Erol'dan sonra şimdi de... Ağzını açmak üzere olan teyze hanımı bir el hareketiyle susturuyorum. Memedali beyin yanına gidip fısıldıyorum:

"Merak edilecek bir şey yok. Geçer. Üzerinde durmayın!"

Teyze ve ailesi gittikten sonra sabah akşam birlikte oluyoruz, Memedali beylerde. Filiz de onlarda kalıyor artık. Arada uğrayan ailesi ona şaşkın, yabancı gözlerle bakıyor. Yusuf'tan, Erol'dan sonra şimdi de Filiz'i yitirmiş gibiler. Evlenmedi, nişanlanmadı bile ama işte sanki evden uçtu gitti. Erol'un arkadaşı Selim de her gün geliyor, yarım saat oturup gidiyor. Filiz, Nilgün'ün zorlamalarıyla arada evine gidiyor, çok oturmuyor, hemen dönüyor. Evden geldiği bir gün Filiz,

"Ablam çarşıdan ağ ipliği almış," dedi, "annemle masa örtüsü işlemeye başlamışlar. Çok zor bir örnek. Komşular gelip yemek pişiriyor, bulaşık yıkıyorlar, onlar boyuna işliyorlar."

"Keşke bizim de ellerimiz işleseydi öyle," diyor Nilgün.

Bir süre susuyoruz. Sonra Nilgün yeniden konuşuyor:

"Filiz, liseye devam etmek, liseyi bitirmek zorundasın. Sınavlara girmediğin için sınıfta kaldın ama zararı yok, gelecek yıl bitirirsin."

Filiz sesini çıkarmıyor.

"Evet," diyor Memedali bey, "yapacağın en iyi iş bu."

"Derslerinde sana yardım ederiz. Öğretmen tutarız gerekirse."

"Ben burda, herkesin içinde..." Ağlamaya başlıyor Filiz.

"Burda okumak zorunda değilsin," diyor Nilgün, Filiz'in yanına gidip omuzlarına sarılarak. Babasının yüzüne bakıyor, onayını istiyor.

"Elbette," diyor Memedali bey. "İstanbul'da bir ev tutarım size. Orda okursun."

Söze karışmak gereğini duyuyorum:

"Filiz'in cesaretini kırmak için söylemiyorum ama Yeşilçay'dan sonra İstanbul'daki bir lisede öğrenim ağır gelebilir."

"Şile'de olabilir," diyor Nilgün coşkuyla, Filiz'in liseyi bitirmesinden başka tasası kalmamış gibi. "Şile'de bir ev tutabiliriz, değil mi baba? Ben Fatma'yı alırım yanıma. Hafize hanım sana bakar. Cumartesi pazarları da Yeşilçay'a geliriz. Hafta arasında, sen de başkaları da gelip bizi görebilirsiniz."

"Yarından tezi yok, Şile'ye Uğur beye telefon edeyim. Bize bir ev bulsun. Sonra gider Filiz'in kaydını yaptırırız. Okulların açılmasına ne kaldı ki şurda? Vakit kaybetmeyelim."

Kimse Filiz'e fikrini sormuyor. Onun hakkında çoktan karar verildi.

"Hiç zor olmayacak Filiz," diyor Nilgün sevecenlikle, "ders çalışırken sıkılmaman için elimden geleni yaparım, seninle birlikte çalışırım istersen. Gelecek yıl da İstanbul'a taşınırız. Üniversiteye gidersin."

"Bari siz de bana taşının," diyor Memedali bey, bana dönerek. Günlerdir ilk kez gülümsüyor, elinde olmadan.

Hayat devam ediyor, diyebilmek için çırpınıyor hepsi de.

Beni geçirmek için bahçe kapısını kadar gelen Nilgün, dışarı çıkıp bir süre benimle yürüyor.

"Bir ricam olacak," diyor Nilgün çekinerek.

"Söyle." Artık ona "sen" diyebiliyorum. Bunca acıdan sonra... "Nasıl anlatsam... Galiba savcı dava açmaya gerek görmedi."

"Ne davası?"

"İşte Yusuf'a karşı. Yeterli delil olmadığını söylemiş. Ama babam isteyebilir. İsteyecek de. O zaman savcı davayı açar."

"Açsın, ne olur? Yusuf hakkındaki kuşkular da ortadan kalkar böylece. Daha iyi olmaz mı? Hem ailesi onu merak ediyor. Hakkında soruşturma açılırsa, bu bahane ile Yusuf da bulunmuş olur."

"Yusuf, ailesine haber vermeden gittiyse bir nedeni vardır, onun açıklanmasını istemediği bir neden. Bu bizi ilgilendirmez.

Yusuf asla suçlu olamayacağına göre –düşünsenize Erol'u tanımıyordu bile, yalnız bir kez Fener'de karşılaşmışlar– ne gereği var? Babam gereksiz yere öç almayı düşünecek. Dava süresince herkes her şeyi yeniden yaşayacak. Yusuf da suçu olmadığı halde gereksiz yere hırpalanacak... Ne olur babamı kandırın. Babam sözünüzü dinler."

Gözleri yaşlarla doluydu, dudakları titriyordu. Kır yolundaki ipek gömlekli, çalımlı delikanlıyı düşündüm. Nilgün'ün gözleri başka şeyler söylüyordu: "Ondan ne istiyorsunuz? O bir şey yapmadı. Bırakın yaşasın, bırakın özgür yaşasın! Bir yanlışlık oldu, nasıl bir yanlışlık, önemi yok. Yanlışlık dedim ya. Bırakın Yusuf yaşasın!"

Nilgün'ün elini okşadım hafifçe.

"Merak etme," dedim, "babanla konuşurum. Baban beni dinler. Zaten gereksiz yere öç peşinde koşacak bir adam değildir o."

Masa örtüleri işleniyor. Şile'de ev aranıyor, bulunuyor, marangozhanenin onarımı bitmeden –sigortadan tazminat alınıncaya kadar beklemesinler diye Memedali bey, Seyfettin Usta'ya borç verdi– İzmit'teki mimara gidilip fabrikanın projesi için konuşuluyor. Kış gelmeden temel atılır, kurbanlar kesilir, yoksullara dağıtılır, subasman çıkılır. Çabuk çabuk... Acelemiz var.

Çünkü kimse inanmıyor. Yirmi yaşında bir çocuğun pisi pisine ölmesine kimse inanmaz zaten. Hele onun tanımadığı bir başka genç tarafından öldürüldüğünün sanılmasına ne buyrulur? Ortada fol yok yumurta yokken. Üstelik toprağa verilen şey neydi? Kim yüzünü görmüş de, tanımış? Erol'u hiç tanımayan doktorun yanmış bir cesedin kemiklerini ölçüp, dişlerine bakarak tanıda bulunması mümkün mü? Ya kafatasındaki yaraya bakıp, "cinayet" diye fetva vermesi... Doğru olabilir mi hiç? Kuşkusuz bir gün çıkıp gelecektir. Tıpkı bu nisan ayında olduğu gibi. O zaman da aylarca haber alınamamıştı kendisinden. Deli oğlan ne olacak? Demek gene aklına esti, radyomu alacağım diye tutturup –akşam vakti ille de radyosunu almak için yarım saatlik yola koşar mı hiç insan–, radyoyu bahane edip uçtu gitti. Ama mutlaka dönüp gelecektir. Yusuf da öyle. O da bir deli oğlandı, Erol gibi. Deli, sevimli, hınzır ama iyi yürekli. Dönmeden yapamazlar. Çünkü arkada bıraktıklarını seviyorlar.

Dönmeseler daha iyi olur belki. Çünkü herkes kendine yeni bir hayat kurmaya hazırlanıyor. Dönerlerse bıraktıkları dünyayı değişmiş bulacaklar. Bu yüzden adsız hayaletler gibi orda burda dolaşıp herkesin düzenini bozacaklar. Onlarsız, onlar düşünülmeden, onları unutmak için kurulan dünyalar yıkılacak. İşte o iki uyumsuz olmayınca Filiz, okumayı sürdürmeye karar verdi. Gelecek yıl Nilgün, İstanbul'a yerleşip uygun bir nişanlı bekleyecek, çok geçmeden de evlenecek. Fabrikanın temelleri atılmak üzere. Memedali bey de evlenebilir artık.

Onların yarattığı kargaşayı özlemiyor muyuz? Özlüyoruz. Ot değiliz ki, ot gibi yaşamak istemeyiz. Ama ot gibi yaşamanın kolaylığına sığınırız. Gelsinler, gelsinler... Hayat onlarla öyle renkliydi ki. Bizi gene şöyle bir sarsalasalar. Köklerimizi koparsınlar, topraklarımızı silkelesinler. Ama sonra gene gitsinler. Rahat bıraksınlar bizi. Rahatımıza düşkünüz çünkü.

Hayat devam etsin, diye uğraşmayan biri var ama. Erol'un sahiden öldüğüne, bir daha geri gelmeyeceğine inanan biri var: Selim. Cesedi yalnız o gördü. Bu yüzden tören sırasında toprağa verilenin herhangi bir şey değil, arkadaşının cesedi olduğunu biliyor. İlk günler görevleri olduğunun, görevlerini yerine getirmesi gerektiğinin bilincinde biri gibiydi, öyle davranıyordu. Duygularını hiç açığa vurmadan, kurulmuş gibi ama hep en doğru, en gerekli olanı yaparak. O bizim gibi değil. Hiç avunmaya kalkışmıyor. Avunmaktan nefret ediyor. Acısını çekecek çünkü, kendine güveniyor. Acı çekmekten başka çaresi yok. Kaybı neyse –belki bir evlattan, kardeşten, nişanlıdan daha önemli, büyük, yerine konmaz, yaşamak anlamına gelen bir şey (bu gençlerin düşüncelerinde, duygularında neler gizlidir, kim bilebilir?)–, onun acısını yüreği parçalanarak da olsa, taşıyacak. Kaçmak yok, diyor, hayat madem onunla güzeldi, onsuz devam etmese de olur.

Bu çocuğa dikkat edin, demek istiyorum, yapamıyorum. Ben kimim, kimin nesiyim? Yakınları benden iyi tanırlar elbette Selim'i. Kendi kendine kaygılar yaratıyorsun, diyorum ve susuyorum.

Başsağlığına gitmeli miyim acaba? Ben önemsiz bir kişiyim, yani belki insanlar bu yüzden bile şaşırabilirler. Hani onca acıyı çekerken, onca acının içinde bile şaşırırlar belki. Bu da kim oluyor, derler. Affan'ı tanımak zorunda değil herkes. Yani Affan'ı hiç duymamış, görmemiş, olabilirler. Uzaktan tanıyor bile olsalar ne işi vardı burda, aramızda, demezler mi? Üstelik onları rahatsız bile edebilirim. Belki beni, bu ezik, süklüm püklüm halimi görüp... Zaten onların kendi dertleri kendilerine yeterken. Ama canım, onlar benim çocuklarımdı. Hem aileler de yabancım mı? Şurda ufacık bir kasabadayız, bir yabancıya bile başsağlığına gitmek görevimiz. Gömülme töreninde bulundum gerçi. Çocuğumun namazını kıldım, duasını okudum. Sanki kimse onun ruhu için benim kadar... Neyse.

Bütün bu karışık düşünceler içinde Memedali beylerin evlerine vardım. Yavrumun, canım oğlumun tüm yakınları ordaydı da, bana Selim'den (dünya durdukça yaşayası öteki sevgili oğlumdan) başkası yakın değildi. Dediğim gibi, ötekiler beni ne yapsınlar? Ben yalnızca görev diye...

O kalabalıkta Selim'e bakıyorum. Birlikte geçirdiğimiz üçlü akşamlar... Erol'dan son anı bizde kaldı. Ama Selim benim yüzüme bakmıyor. Zaten halini beğenmiyorum Selim'in. Hani Yusuf'un bakışları da içime korku salmıştı ya. Selim'in bakışları değişik. Selim'in tüm ateşi kendi içine yönelmiş. Emniyeti çekilmiş tabancanın ağzını doğrultmuş, yüreğine doğru tutmuş.

Birkaç gün sonra Selimgillere gittim. Çocukcağızla konuşursam bir şeyleri düzeltebilirim sanıyorum da. Gene kendimi beğenmişliğim, onun bunun işlerine karışma hevesim üzerimde. Bulamadım Selim'i. Memedali beylere gitmiş. Her gün gidiyormuş ziyaretlerine. Seyfettin Usta da yangın yerindeymiş, yıkıntı kaldırılırken başında duruyormuş. Her ne kadar içim kaldırmasa da gittim oraya, Seyfettin Usta'yı görmeye.

"Bilirim," dedim, "Selim bana gelmek istemez. Ama birlikte konuşacaklarımız vardır belki. Benim de dertleşmeye çok ihtiyacım var. Bir haber etse de, dilerse hani, çarşıda buluşsak. O haber etsin, ben koşar gelirim. Komiser Doğan'a selam söylesin. O telsizle arar beni, bildirir."

"Sağ ol," dedi Seyfettin Usta, uzun uzun içini çekerek. "Oğlanın halini beğenmiyorum. Çektiği yalnız üzüntü değil gibime gelir. Sebebini anlamam ya. Şimdi içinde bu yangınla, gurbet ellerde ne yapar bu çocuk? Seninle dertleşse iyi olur. Ben de isterim bunu."

Bana haber filan yollamadı Selim. Gücenmedim desem yalan olur. Gücenmeye hakkım yok tabii. Benimle uğraşacak hali mi var fakirimin. Sonra askere gittiğini duydum. Askere giderken de benimle helalleşmeye, elimi öpmeye, hayır duamı almaya gelmedi. Neden gelmediğini pek güzel bilmekteyim, neden beni görmek istemediğini de. Ama iki koca yıl, dile kolay... Ne demişler, gelip de bulmamak var. Dünya gözüyle son kez göreydim Selim oğlumu, bağrıma basaydım.

O gitti.

Hâlâ korkuyordum. Olan oldu, daha beter ne gelebilir başımıza, diyordum da, gene korkuyordum.

Yazık ki korkularımda haklıymışım. Selim askere gideli bir ay olmamıştı. Yeğeninin hastanede yattığını bildirir kâğıt geldi Seyfettin Usta'ya. Seyfettin Usta'yla avukat bey Ankara'ya koştular. Bir hafta sonra da döndüler. Ben merak içindeyim ama münasip bir zaman geçmeden Seyfettin Usta'yı ziyarete gitmedim. Adamcağız olanları anlattı:

"İnanılır gibi değil Affan efendi. Aslan oğlumun belden aşağısı tutmuyor, öyle yatıyor. Gözleri cam gibi. Görmüyor sanki. Ama beni tanıdı, gülümsedi. Şükür Allahıma. Sonra az da olsa konuştu. Konuştu ya, isteksiz isteksiz. Suçlu gibi. Sanki hastalığına sebep kendisiymiş de, bizi telaşa verdiği için özür diliyor. Doktorlar, bir şeyi yok, diyorlar. Anlamadım gitti. Bir şeyciği olmayan adam, kalkıp yürüyemez mi? Avukat bey –Allah razı olsun– koşturdu durdu, en iyi doktorları getirtti. Hepsi aynı şeyi söylüyorlar: Aslında bir şeyciği yokmuş da, yavrum kendisi öyle istiyormuş. İnsan o yaşta kötürüm olmayı nasıl ister? Tut

ki istedi, hemen öyle kütük gibi uzanabilir mi Rabbim izin vermedikçe? İnanmadım. Bacağını kaldırayım dedim. İnan olsun yerinden oynatamadım. Kütük gibi değil, demir gibi mıhlanıp kalmış yattığı yere. Avukat bey bir sürü şey anlattı. Oğlumun derdi nedir o anlamış besbelli de, ben anlayamadım."

Seyfettin Usta'nın anlattıkları kafamı karıştırmıştı. Ben de bir şeycikler anlamamıştım olanlardan. Ömrümde böyle bir şey ne duydum ne gördüm. Gene de sormadan duramadım:

"Bu iş nasıl olmuş başlangıçta, anlatmadılar mı?"

"Anlattılar, anlattılar da... Ne bileyim ben. Şöyle olmuş: Bunlar dinlenme sırasında... İşte dinlenirlerken biri ötekine demiş ki, yahu yazıcıdan radyoyu alsaydık da şarkı, türkü dinleseydik. Öteki yerinden kalkıp gidecekken bizimki kalkmış ayağa, dur ben gideyim, demiş. Demiş ama tek adım atamamış. Öyle ayakta duruyor, boyuna, dur ben gideyim, diyormuş. Arkadaşları bir şey anlamamışlar önce. Sonra biri omzuna dokunmuş, ne oluyorsun, der gibisinden. İşte o zaman Selimcik kütük gibi serilmiş kalmış yere. Bir daha da kalkamamış."

Seyfettin Usta daha konuşuyordu ama ben dinlemiyordum artık. Boyuna tekrarlıyordum: Dur ben gideyim, dur ben gideyim.

Seyfettin Usta'nın eli omzumda.

"Hey," diyor, "kendine gel, ne söylenip duruyorsun?"

"Selim," diyorum, "işte aynen böyle dediydi, hani Erol'un radyoyu almak için sizin marangozhaneye gittiği akşam. Selim'in Erol'u son görüşüydü. Erol'a son seslenişiydi."

Bir süre sustuk. Birbirimize ne diyeceğimizi bilemedik. Sonra Seyfettin Usta dedi ki:

"O haliyle çocuğu zorlayıp duruyorlar. Sorguya çekiyorlar. Söyleyeceği şey, belki derdine derman olurmuş. Bir hastalık, böylesi bir hastalık konuşmakla nasıl iyileşir, aklım ermez. Ama avukat bey doğrudur, dedi. O öyle diyorsa doğrudur herhal. Varıp avukat beye diyeyim bari, şimdi şu anlattıklarını. Belki bir işe yarar."

Seyfettin Usta, Selim'in hastalığını anlamadığını söylüyordu. Ben anlamış mıydım ki?

Öylece oturuyorum. Yalnızca oturuyorum. Son turistler de gittiler. Deniz mevsimi bitti, eğlence bitti. Pek çok yer kapılarını kapattı, kepenklerini indirdi. Alandaki kahvenin sahibi formikaları kaldırmış, sevdiğim eski mavi kırmızı boyalı iskemleleri, kirli tahta masaları koymuş. Yeşilçay halkı bunlarla yetinsin, diye düşünüyor olmalı. Artık gelip burda oturabilirim, dedim. Güz güneşi ne güzel ısıtır insanı. Ama gidemedim daha. Gidip orda otursam ya, madem hep oturuyorum. Ama oraya gitmek için evden çıkıp yürümek gerek. Bense bir kadeh konyak içmeden yola çıkamıyorum. Akşamları bir kadeh konyak içip öyle gidiyorum Çayağzı'ndaki otele. Geceleri dışarıda oturulmayacak kadar serin oluyor. Yemeğimi, çaresiz, içerde yiyorum. Hoş, bir kadeh konyak içip yarım saatlik yol yürümeyi göze alamıyorum her zaman. Evde zeytin, peynir, salata, turşuyla idare ediyorum. Elden düşme bir televizyon aldım. Beyaz cama sinek gibi yapışıyorum. Oturuyorum, oturuyorum, oturuyorum. Memedali bey, bize gel diyor, bizde kal. Gitmek.... uzun iş. Yeni bir eve alışmak. Bilmem, belki bir gün giderim. Gidersem işe yarar, adamcağız yalnız. Yok, çifte yalnızlığa hiç dayanılmaz. Hem ben daha dayanıksızım, bütün aydın burjuva ıvır zıvırlarımla ben hiçbir işe yaramam. O, sağlam topraktan.

Acı çekmiyorum. Bilmediğim bir şey'i çekiyorum. Hastalık gibi. Zaten hasta gibiydim, buraya, Yeşilçay'a iyileşmek umuduyla gelmiştim. Hepten hasta oldum, beter oldum. Daha beter ol, diyorum kendi kendime.

Kafamda kopuk dizeler:

Ölüm alışsın artık bize
Bir dans gibi bahçemize gelsin
Gelsin otursun ılık minderimize.

Yıllar önce, genç bir şairin yüreğinden kopup gelen bu dizeleri çok sevmiştim. Hep ölümden söz ediyordu da, buram buram gençlik, dahası yeniyetmelik kokuyordu; ruhu yeni yeni filizleniyordu çünkü. Bir genç, ölüme nasıl bakarsa öyle, bir çocuk nasıl görürse ölümü öyle. Yıpranmamış duyarlığıyla, yaşamadığı düşleri, tanımadığı ama tanımadan sevdiği hayat gibi bir şeydi ölüm şiirlerinde. Bütün genç ölümlerinde yaşanmamış ama içten, gerçekdışı, masalsı bir şeyler gizlidir, bilmece dolu... Biz büyükler çözemeyiz.

Çocuklar nerdeler tüfekleriyle
Nerdeler nerdeler tüfekleriyle.

Bu dizeler söylendiğinde bir tek tabanca patlamamıştı daha. Gençlerin öldürülmesine başlanmamıştı. Onlarsa zaten silahsızdılar. Nerden bilmişti ki günün birinde... Çocuklar nerden, nasıl her şeyi bilirler?

Elimden düşürmediğim kitap... Otururken okuduğum, hep okuduğum... Ezberlediğim dizeler: GENCÖLMEK...

Neden ben hep genç ölümlerini yaşayayım? Onlardan kurtulmak için buralara gelmiştim.

"Sen acı çekmeyi bile beceremezsin. Şu haline bak! Oturup ağlayacağına ya da ne bileyim, herkesin yaptığını yapacağına, tutmuş şiir okuyorsun. Böylesi kolayına geliyor!"

Karımın sesi! Ne zaman elime GENCÖLMEK'i alsam böyle diyor. Tam yanı başımda. Benimle konuşurken kullandığı özel sesiyle. Başka kadınlar, çocuklarıyla konuşurlarken özel seslerini kullanırlar. Karımın benim için kullandığı özel bir sesi vardır. Ama bir çocuğa yöneltilmediğinden katıdır, duyarsızdır.

Onu istiyor muyum ne? Selim için Ankara'ya gittiğimde eve uğramadım, telefon bile etmedim. Hoş, tanıdıklarımdan da, yalnızca bize yardımcı olabilecekler dışında kimseyi aramadım ya. Karımı özledim mi ne? Hayır, özlediğimden değil ama işte o özel sesiyle konuşup beni sarsalasın, sesiyle yüzüme tokatlar vursun, beni kendime getirsin diye.

Neden, neden? Neden çocuklar bu kadar çok ölümü düşünürler? Ölüme bu kadar uzakken ve ölüm tazeliklerine hiç yakışmazken, neden? Neden kolayca ölümün kucağına atılıverirler,

ölüm onların harcı değilken... Ve bizler neden bu kadar korkarız ölümden? Bir türlü ölemezken altmışımızda, yetmişimizde, seksenimizde.

Sonunda karım geldi. Evimin –nerden benim oluyor acaba?– önünde bir araba durdu. Burdan o kadar az araba geçer ki –geçmez bile– şaşırıp pencereye koştum. Ah, bana hiç değilse merak edecek bir konu çıkmıştı, en azından merak duygularım hepten ölmemişti demek. Arabadan valiziyle inen karımı görmez miyim. Perdeleri indirip kapımı mı kilitlesem yoksa bahçeye kadar koşup boynuna mı sarılsam? İkincisini yapsam öyle şaşırırdı ki, belki beni olduğum yerde bırakıp arabaya atladığı gibi geri dönerdi. Bu yüzden yerimden kıpırdamadan, daha doğrusu ancak odanın ortasına kadar yürüyerek bekledim. O da sonunda geldi.

İşte karşımdaydı. Nasılsa kapıya kadar gelip elinden bavulunu almayı düşünebildim.

"Dur, sana yardım edeyim," dedim.

"Bavulum şurda durabilir şimdilik," dedi ve bavulunu duvara dayadı.

"Adresimi nasıl buldun?" diye sordum. O anda söyleyecek daha uygun bir şeyler bulamamıştım.

"Sandığın kadar zor olmadı. Fazıl'ı aradım. Beni buyur etmeyecek misin? Böyle ayakta mı konuşacağız hep?"

Özür dileyerek kereveti gösterdim. Ben de yanına, biraz uzağına oturdum.

"Neler oluyor, anlatır mısın?"

"Nasıl yani?"

"Burda da başını boktan kurtaramamışsın, anlaşılan."

Elimde olmadan yüzümü buruşturdum. Böyle küfürlü konuşmalara son yıllarda başladı. Yeni edindiği arkadaşlarından öğrenmiş olmalı. Karım bana benzemez. Beş altı yılda bir arkadaş çevresini toptan değiştirir, ev eşyası değiştirir gibi. Yüzümü buruşturdum ama sesimi çıkartmadım. Ne de olsa yeni gelmişti, konuğum sayılırdı.

"Pek anlayamadım," dedim yalnızca.

"Burda da kendini üzecek, kahredecek şeyler bulmuşsun."

Sesimi çıkarmadığımı görünce,

"Canını mı sıktım? Özür dilerim. Belki buraya gelmemi bile hoş karşılamamışsındır. Eğer öyleyse gideyim."

"Saçmalama! Gelişin ani oldu, şaşırdım. Hepsi bu. Üstelik pek kendimde değilim. Ama olanı biteni anlatmaya gücüm yok. Bana soru sorma."

"Konuşmak isteyeceğini sanmıştım. Bana ihtiyacın olduğunu düşünmüştüm."

"Geldiğine sevindim, seni gördüğüme sevindim. Ama bana soru sorma."

"Hiç değilse bu kez konuşuruz sanmıştım. Biliyorsun, yıllardır susuyoruz. Bir sürü önemli olay oldu: Çocuklarımız evlendiler, torunlarımız oldu; biz hep sustuk."

"En sonunda iki üç kelime konuşabiliriz, diye mi teptin bunca yolu?"

"Onca yol tepmiş değilim. Hem dünyanın öbür ucunda da olsan gelirdim. Mankafa bana ihtiyacın var. Yoksa yanılıyor muyum? Öyleyse hemen söyle, giderim."

Ha bire geri dönüp gitmekten söz eden bir kadınla ne konuşulur?

"Geldiğine sevindim. Yani seni buraya çağırmak aklıma gelmemişti. Ama seni görünce... Seni özlemişim."

"Yani burda kalabilir miyim? Evin uygun değilse otele de gidebilirim. Önemi yok, bunu göze alıp geldim zaten."

"İki kişilik yatağım var. Ama ayrı yatmak istersen, o zaman burda, sedirde uyurum."

Ayağa kalktı.

"Eşyalarımı nereye yerleştireyim? Banyo yapmam mümkün mü?"

Ona yatak odasını, yüklüğü gösterdim. Banyo sobasını tutuşturdum. Nazlı hanıma gidip, karımın geldiğini, bize akşam yemeği hazırlayıp hazırlayamayacağını sordum. Kadıncağız karımın gelişine o kadar sevinmişti ki, seksen çeşit yemek adı saydı. İstediğini pişirebileceğini ama kendisini yormamasını tembih ettim. Sonra aklıma geldi. Bu akşam madem karımla baş başa olacaktık, biraz içki iyi gelirdi, işimiz kolaylaşırdı. Yukarda şişenin dibinde biraz konyak var, yetmez. Hem karım zaten konyak içmez.

"Acaba," dedim Nazlı hanıma, utana sıkıla, "sizin çocuklardan birini içki almaya yollayabilir miydik? Ama çocuklara içki aldırmak istemezseniz o başka, kalsın, belki ben giderim."

"Halil alır. Ama madem içki içeceksiniz, size meze gerek. Patlıcan biber kızartmasına ne dersiniz? Başka ne yapsam acaba?"

"Kızartma yeter. Biraz patates, haşlanmış yumurta, salata, belki bir de çorba."

Gülüyor Nazlı hanım. Kendisinden bir şey rica ettiğim zamanlardaki tutukluğum, şaşkınlığım onu hep güldürmüştür zaten. Böyle bir adamım işte ben. Koskoca bir adam, koskoca bir avukat... Torun torba sahibi... Utanıp sıkılmaktan vazgeçemedim daha. Belki karımla bu yüzden anlaşamıyorumdur. O hep açık sözlüdür çünkü. Ben söylenmesi gerekenleri utancımdan söyleyemeyip, en gereksiz olanı söylediğimden... Neyse işte.

"Beni bırakıp kaçtın sandım," dedi karım yanına geldiğimde. Baktım, eşyalarını dolaba yerleştirmiş bile.

"Nazlı hanıma, yani aşağıda oturan komşuya bu akşam için yemek hazırlamasını rica ettim de. Akşamları kendim bir şeyler hazırlarım genellikle."

"Öğle yemeklerini Nazlı hanım mı pişiriyor?"

"Evet."

"Ya Nazlı hanımın pişirdiklerini beğenmiyorsun ya da kendi hazırladıklarını. Çünkü toplama kampından kaçanlara dönmüşsün."

"O kadar da değil. Son zamanlarda pantolonlarım biraz bol geliyor, hepsi bu."

Sobayla ısıtılan banyo, karımın pek hoşuna gitti. Yıllardır böyle bir hamamda yıkanmamış, çocukluğunu hatırlamış birden. Uzun süre kaldı içerde. Çıktığında yüzü kıpkırmızıydı, bol krem sürdüğünden biraz parlıyordu. Mavi bornozuna bürünüp havludan yaptığı türbanıyla karşıma oturduğunda, onu bayağı güzel buldum.

"Aman pek hoşuma gitti," dedi. "Şofbenden filan vazgeçip banyoya böyle bir soba koymalı. Biliyor musun, çocuklar Yeşilçay'a geleceğimi duyunca kıskandılar. Burayı çok sevmişler-

di hani. Sana o kadar yalvarmışlardı, arada birkaç günlüğüne Yeşilçay'a gelmek için de, sen oralı olmamıştın. Neden bilmem. Sonra da buraya yerleşmeye kalkıştın."

"Çocukların Yeşilçay'ı bu kadar sevdiklerini bilmiyordum. Bana, gidelim, filan diye bir şey söylemediler."

"Söylediler söylediler, hem de kaç kez. Unutmuş olacaksın."

"Söyleseler hatırlardım."

"Sen çocuklarla ilgili hiçbir şeyi hatırlamazsın ki. Ben de hiçbir şeyi unutmam. Ayrıca unutmamaya da özen gösterdim. Bir gün yuvadan uçup gideceklerini düşündüğümden..."

Sesi titriyordu. Eyvah gene başlıyor, derken toparlandı neyse. Ne zaman çocuklarımızla ilişkilerimizi konuşsak, kavgaya başlarız da...

"Birer içkiye ne dersin?" diye sordum. "Yoksa önce çay, kahve filan mı isterdin?" "Daha sonra yemekte içki içerim. Ama sen istiyorsan şimdiden başlayabilirsin. Ben bir sigara yakayım."

Yemekte öyle uzun boylu konuşmadık, yani birtakım yaraları deşmedik. Havadan sudan konuştuk, televizyon izledik. Onunla ille de konuşmam gerekmiyordu. Yanımda olması bile yetmişti. Rahatlamıştım. Uzun zamandır ağır bir yükü tek başıma taşımak zorunda kalmıştım da sanki, şimdi karım yükümün birazını omuzlamıştı. Ya da uzun uzun ağlamış gibi rahattım, açılmıştım.

Benimle pirinç karyolayı bölüşmeye razı oldu. Karanlıkta ona sarıldım ve... işte o zaman sahiden ağladım.

Ertesi gün yürüyerek kumsala indik. Ayakkabılarımızı çıkarıp kıyı boyunca yürüdük. Öğle yemeğinde balıklarımızı yerken,

"Ben aslında seni burdan götürmeye geldim," dedi karım.

"Nasıl yani?"

"Ankara'ya değil, İstanbul'a."

"İstanbul'da ne işimiz var?"

"İstanbul'da turistler gibi yaşayıp altını üstüne getirmeyi istemez miydik hep? Ayşe'yi biliyorsun, damadının işi dolayısıyla iki yıllığına Fransa'ya gittiler. Ayşe evinin anahtarını kapıcılara bırakmış, istediğin zaman gel kal, diye yazıyordu. Ben de kapıcı-

ya mektup yazdım, evi temizlemesini rica ettim. Şimdi Boğaz'a bakan, dayalı döşeli şahane bir daire bizi bekliyor. Ne dersin?"

"Bilmem ki..."

"Değişiklik iyi gelir, ikimize de. Sonra ister Ankara'ya dönersin ister buraya. Ben bir karar verdim. Senin de katılacağını umuyorum. İstanbul'a yerleşelim."

"İstanbul'da nasıl yaşarız?"

"Ankara'daki daire çok büyük. Eşyaların bir kısmından kurtulmayı göze alırsan onu satıp İstanbul'da küçük bir daire alabiliriz."

Ne diyeceğimi bilemediğimden önüme baktım. Ben biraz dinginlik isterken şimdi ev alma, ev satma... taşınma. Nasıl yaparım?

"Ömrünün sonuna kadar Yeşilçay'da oturmayı düşünmüyorsun herhalde. Ankara'yı da istemediğine göre –ben de istemiyorum zaten– İstanbul'dan başka seçeneğimiz kalmıyor.

"İstanbul'da geçinmek zor."

"Burdaki yalın hayatını sürdürebiliriz. Artık hayatta her şey ayrıntı gibi geliyor bana. Ayrıntılara takılıp kalmayacak kadar yaşlıyız. Üstelik gözümüz de doydu. Bir lokma, bir hırka. Ne dersin?"

Hiç gerek yoktu ama dehşete kapılmıştım. Karım halime bakıp gülmeye başladı.

"Bu kadar korkacaksan, söylemedim farz et. Ama Ayşe'nin evine gitmeye varsın, değil mi?"

"Varım."

"Ne zaman yola çıkıyoruz?"

"Bilmem."

"Yarından sonra gidebiliriz. Şile üzerinden değil mi? O yol ne kadar güzeldir."

"Yarından sonra mı?" diye korkuyla mırıldandım.

"Yeşilçay için iki gün yeter. İki günde her yeri dolaşırız. Fener'e de gidelim."

"Fener'e mi? Olmaz!"

Böyle bağırmama gerek yoktu. Ama karım anladı; böylece sanki her şeyi anlamış oldu. Bir süre konuşmadı, uzaklara baktı.

"Olur," dedi sonra, "Fener'e gitmeyiz. Ama İstanbul'a bir

haftalığına gidebiliriz değil mi? Tabii İstanbul'a yerleşmemizin bir anlamı yok. Sonra... Sonra herhalde Ankara'ya dönersin, döneriz. Senin yerin orası... Bizim yerimiz. Davaların seni bekliyor. Daha fazla kaçamazsın. Zaten aslında seni götürmeye gelmiştim."

"Ankara'ya dönmem gerektiğine, davalara gitmeyi sürdürmem gerektiğine inanıyor musun?"

"İnanıyorum. Başka çaren var mı?"

"Yalnızca başka çarem olmadığı için mi dönmeliyim Ankara'ya?"

"Hayır. Yalnız bunun için değil. İnsan bazan hiç umudu olmadığı halde de sürdürür. Umutsuz olmak, inançsız olmak demek değildir. Sen ikisini birbirine karıştırdın. Partinin kuruluş çalışmalarına katılırken, o en coşkulu, en mutlu günlerde bile umutsuzdun; gene de inancın tamdı. Sosyalizme inanıyordun ama Türkiye'de, henüz bu aşamada, sosyalizmin başarıya ulaşacağına inanmıyordun. TİP'in meclise soktuğu onca milletvekili bile gözlerini kamaştırmadı. Sağda solda gevezelik etmekten, umutsuzluğunu dile getirmekten çekinmediğin için de parti içinde tek başına kaldın. Artık tartışmalara katılmıyordun, yalnızca oyunu kullanıyordun. Şu günleri atlatırsak, atlatabilirsek eğer... Yani bir gün herhangi bir biçimde zaman uygun olursa, köşende oturacağını sanmıyorum. Ankara'ya git ve bekle."

"Neyi bekleyeyim? Bekleyecek ne kaldı?"

"Günler hep gebedir, iyiye de kötüye de... Burda bekleme olanağın bile olmayacak."

"Sen ne düşünüyorsun peki?"

Ona ilk kez ne düşündüğünü soruyordum. Alacağım cevaplardan korktuğumdan mıdır nedir, kendiliğinden konuşmazsa fikrini sormazdım.

"Ben şu sinir bozucu determinizmimi sürdürüyorum. TİP'in kurulduğu coşkulu günlerde bir arkadaşım şöyle demişti: Sol bir parti kuruldu diye sevinin, işinize öyle geliyorsa. Ama bugüne kadar Türkiye'de gerçek sağ parti kurulmamıştır. Sol gelirse sağ da gelecektir; birleşik kaplar yasası... Ben solcu değilim ama sağdan korkarım. Çünkü o her şeyi geriye çeker. Yokuş aşağı yuvarlanmak, yokuş yukarı tırmanmaktan çok daha ko-

laydır. Sol başaramaz, sağ başarır bu yüzden. O zaman vay halimize. Zaman onu haklı çıkardı. Daha kötüsünün olmasından korkuyorum. Sosyal, sosyopolitik, sosyoekonomik ve psikolojik etkenlerin, dünya politik konjonktürünün, güçler dengesinin, güç dengesi kaymalarının doğal, kaçınılmaz sonucu bunlar. Tabii yürek bunlardan anlamaz pek. Özellikle senin yüreğin."

"Sense hiç yüreğin yokmuş gibi davranmayı başarıyorsun. Nasıl yapıyorsun?"

"Başarıyor muyum gerçekten? Öyleyse aferin bana."

Memedali beyin yazıhanesine uğradık. Onları tanıştırdım. Büyük bir incelik gösterdi Memedali bey, bizi ertesi akşam için yemeğe çağırdı. Uzun zamandır ilk kez yemek veriyordu evinde, bunu da karımın hatırı için yapıyordu kuşkusuz. Kabul etmeyecek oldum ama o üsteledi.

"Yarın kızlar da gelecekler, biliyorsunuz. Filiz kalmaya razı olur mu bilmem ama Nilgün bizimle olacak. Hanımefendinin kızımı tanımasını isterim."

Çaresiz kabul etmek zorunda kaldım. İstanbul'da bir hafta on gün kadar kalacağımı, bu süre içinde bana ihtiyacı olup olmadığını sordum. Hayır, yoktu. Gerçi kütüklerin Yeşilçay üzerinde nasıl taşındıklarını görmemi istiyordu. Geçit hakkını sağladığım tarlalardan nasıl yararlandıklarını da, ama belki hanımefendi...

"Ben de görmek isterim," diye atıldı karım.

"Bugün uygun mu sizin için?"

"Tabii," dedi karım benden önce.

Bu kadının dünyada merak etmediği hiçbir şey yoktur. Bir de yaşlanmaktan, ayrıntıların önemsizliğinden söz ediyor.

Ciple giderken Memedali bey, üzerinde geçit hakkı verilen tarlaları gösterdi. Tomruklar şimdiden üst üste yığılmışlardı. Bir iki kilometre ötedeki köprünün başında indik. İnsanların, hayvanların karşıdan karşıya geçmelerini sağlayan tahtadan yüksek bir köprüydü bu. Yağmurlar başlamadığından çay oldukça sakindi. Hoş, bu kadarı salcılar için pek tehlikeli sayılmasa da tomrukların yollanması zorluk çıkarıyordu. Yeşilçay'ın boğaz gibi daraldığı yerdeydi köprü. Bu yüzden tomruklar sıkışıp kalıyordu. Kimi büyük tomruklar kayaların arasına enlemesine takılıp yolu kapatıyor, arkadan gelen tomrukların yığılmasına

neden oluyordu. Ya da hep birlikte gelen üç beş tomruk sıkışıp kalıyordu. Aşağıda kaç kişi olursa olsun, yalnızca kancalarla, beş onken yığıla yığıla yüzleri bulan tomrukları kurtarmaya yetmiyordu sayıları. Hepsi suya giriyorlar, sırsıklam ıslanıyorlardı; hava da öyle sıcak değildi artık.

Ekip başı tek bir tomruğu gösteriyor; o kurtulursa arkadakiler sökün edecekler. Biri çıkıyor, ekip başına karşı koyuyor, onu değil, ötekini, diyor. Bir tartışmadır başlıyor. O ekip başıysa benim de bunca yıllık salcılığım var. Hadi, beni dinleyin de şu tomruğa dikin gözlerinizi. Kancalarınızı takmaya bakın. Hep birlikte. On işçi kancalarını onun gösterdiği tomruğa saplamaya çalışıyorlar. Ekip başı tepiniyor, bas bas bağırıyor, hepinizi işten atacağım, diyor. Suyun sesi, ötekilerin çığlıkları, ekip başının tehdidini boğuyor. Kimi zaman kancalar yetmiyor. Baltalarla saldırıyorlar koca tomruğa, düşmanları o sanki. Zorlu bir canavarı yok etmek istercesine hırsla çullanıyorlar üzerine. Tomruk, üzerine binen yükten sallanıyor, sonra dönüyor ve kurtuluyor. O zaman açılan yere yüzlerce tomruk hücum ediyor. Aklı olan salcı canını kurtarsın! Tehlike geçince herkes sevinçle bağırıyor.

Salcılara ve Memedali beye bakılırsa bu, bir şey değilmiş. Tarlada geçit hakkı alınmadan, yani ulaşım deniz yoluyla yapıldığı zaman tehlike büyükmüş. Çünkü o zaman tomrukların Yeşilçay'ın çatallandığı yerden geçmesi gerekirmiş ki, ordaki küçük çavlan her yıl bazen ölümle biten kazalara neden olurmuş. Üstelik orda çok yavaş çalışmak gerekirmiş. Şimdi tomruklar çatala varmadan karaya çekiliyor, ordan da kamyonlara yükleniyor. Artık kaza, ölüm filan olmaz ama gene de dikkatli olacaksın. Salcılık kolay değil.

İki saattir köprünün üzerindeyiz. Karım sıkılmışa benzemiyor hiç. Halinden memnun. Gözleri ışıldıyor. Zorlanan bir tomruk kurtarıldı mı, ellerini çırpıp çığlıklar atıyor.

Köprüden ayrılırken salcıların vadide yankılanan seslerini duyuyoruz. Bütün gün, yemek paydosu dışında böyle bağırıyor olmalılar. Akşam evlerine döndüklerinde çevre ne kadar sessiz, ne kadar ölgündür kim bilir?

Yolda karım Memedali beyle konuşuyor. Ona sorulacak

bunca soruyu nerden buluyor bilmem. Son günlerde iyice sessizleşen Memedali bey de uzun uzun anlatıyor.

Çarşıya vardığımızda alışveriş yapıyoruz. Eve Memedali beyin arabasıyla dönüyoruz. Karım mutfakta akşam yemeğini hazırlıyor. Kavrulmuş soğanın, haşlanmış sebzenin, salatalığın bildik kokusu. Tomrukların Yeşilçay'dan akıp gidişlerini izlerken heyecanlanmıştı. Evin içinde sessizleşti, durgunlaştı. Katılamadığı acıma saygı duyuyor. Yalnız bir ara seslendi:

"Radyoyu açar mısın? Belki iyi bir şeyler vardır. Burdan üçüncü programı alabiliyor musun?"

"Sofya'da, Bükreş'te iyi müzik oluyor."

Radyoyu açıyorum.

Evet, yükümün bir kısmını onun omuzlarına verdim. Ama hafiflik yaramadı bana. İçim boşalmış gibi.

Gece bir ara kalkıp pencerenin önüne, sedire oturuyorum.

Deredeki balıklara ekmek ufalamayı unutalı, diyorum; donmuş serçeler için mezar kazmayalı, birileri en güzel ölümleri bizler için saklayan baykuşları gökyüzünden indireli, kazağımızdaki ceylan su içmeye inmeyeli...

İyi ama benim de çocuklarım var... Torunlarım. Sanki benim değiller. Ben her şeyden ne zaman vazgeçtim? Bir yerlerden döndüm sanki ve kimseleri bulamadım. Gidip gidip geri dönüyorum, kimse olmuyor. Yılmadan yürüyorum, trenlere, uçaklara, gemilere biniyorum; sonra, artık zaman doldu, diyorum, dönebilirim. Geri dönüyorum: Kimseler yok. Her dönüşte biraz daha eksiliyor şehir. Yollar bitiyor, telgraf direkleri, ağaçlar... Çıplak bahçelerde çöl ya da kutup rüzgârları...

Karım yanıma geliyor, omzuma kendi hırkasını koyuyor, bir de elini.

"Gel yat," diyor, "uyursun."

Yatağa giriyorum, uyuyorum.

Halit Ziya Uşaklıgil
Aşk-ı Memnu
Mai ve Siyah

Philip Roth
Pastoral Amerika

Demir Özlü
Güvercinler ve Matmazeller - Düş Öyküleri

Thomas Bernhard
Sarsıntı

Ömer F. Oyal
Zaman Lekeleri
Gecelerin En Güzeli

Andrea Camilleri
Unvansız Maktul

Ali Teoman
Horasan Elyazması

Rachel Cusk
Geçiş

Orçun Türkay
Tunç Bey

Kate Atkinson
Mahvolmuş Bir Tanrı

Javier Marias
Acı Bir Başlangıç Bu

Dag Solstag
Mahcubiyet ve Haysiyet

İlhan Durusel
Defterdar

Ian McEwan
Amsterdam'da Düello
Kefaret

Italo Calvino
Zor Sevdalar

Şiir Erkök Yılmaz
Aile İçi Muhabbet

Amin Maalouf
29 Numaralı Koltuğun Hikâyesi -
Fransa Tarihinin Dört Yüzyılı

Andrew Gibson
Samuel Beckett

Hilmi Yazvuz
Lirik Defterler

Julia Kristeva - Philippe Sollers
Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Evlilik

Will Gompertz
Sanatçı Gibi Düşün -
... ve Daha Yaratıcı, Daha Verimli Bir Hayata Kavuş

John Berger - Selçuk Demirel
Saat Kaç?

Edip Cansever
Çağrılmayan Yakup

Ronit Matalon
Ayak Seslerimiz

Gürsel Korat
Ay Şarkısı

Anne Enright
Yeşil Yol

Margit Schreiner
İnsan Dengesi

Oğuz Demiralp
Ay ile Yıldız Ayrı Düşünce -
Juan Rulfo Edebiyatı Üstüne Bir Okuma

Giorgio Bassani
Kuru Otların Kokusu
Surların İçinde - Beş Ferrara Öyküsü

Behçet Necatigil - Kâmuran Şipal
Dar Bir Çember İçinde

Kâmuran Şipal
Dua Çiçeği

Erlend Loe
Bildiğimiz Dünyanın Sonu

Eugenio Borgna
Şu Bizim Kırılganlığımız

Darrly Cunningham
Büyük Çöküş

Bülent Gözkân
Kant'ın Şemsiyesi

Romain Rolland
Jean-Christophe - I
Jean-Christophe - II

Bülent Eczacıbaşı
İşim Gücüm Budur Benim

Betül Tarıman
Rıza Bıyık

Richard Yates
Mutluluk Fotoğrafı

Uğur Nazlıcan
Bir Dükkânı Beklemek

Ayfer Yavi
Bir Dünya Börek - Böreğin Tarihsel Yolculuğu

Priscilla Mary Işın
Avcılıktan Gurmeliğe - Yemeğin Kültürel Tarihi

Sabahattin Kudret Aksal
Yazılar, Yanıtlar

Hazırlayanlar: Ernesto Ferrero - Luca Baranelli
Calvino Albümü

Tarık Dursun K.
Bağışla Onları

Fredric Jameson
Antikler ve Postmodernler - Formların Tarihselliği Üzerine

Isabelle Mons
Ruhun Kadınları - Psikanalizin Öncü Kadınları

Hazırlayan: Talat Parman
Psikanaliz Defterleri 1 - Çocuk ve Ergen Çalışmaları / Çocuk ve Ergenle Çalışmak

Sébastien Dupont
Psikanaliz Hareketinin Kendini İmhası

John S. Allen
Obur Zihin - Yiyeceklerle İlişkimizin Evrimi

Christopher Bollas
Güneş Patladığında - Şizofreninin Gizemi

Anil Ananthaswamy
Ya Ben Yoksam? - Benliğin Labirentinde Bir Gezinti

Juan Enriquez - Steve Gullans
Kendi Evrimimizi Yönetmek - Yapay seçilim ve rastlantısal olmayan mutasyon yeryüzündeki yaşamı nasıl değiştiriyor?

Thomas Lepeltier
Evrenin Saklı Yüzü - Evrenbilimin Bir Başka Tarihi

Hazırlayanlar: Erden Akbulut - Handan Durgut - Mehmet Ulusel - Yeşim Bilge
Nâzım'ın Cep Defterlerinde - Kavga, Aşk ve Şiir Notları (1937-1942)

Engin Kılıç-Nüket Esen
Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası

Jale Parla
Orhan Pamuk'ta Yazıyla Kefaret

Ece Ayhan
İyi Bir Güneş
Kınar Hanımın Denizleri
Ortodoksluklar 50 Yaşında (Numaralı Özel Baskı)

Francis Russell
Türkiye'de Görülecek 123 Yer

Claudio Magris
Davanın Reddine

Hannah Kent
Irmağın Cinleri

Marcel Proust
"Kalan Son Güzel Kâğıdım"

Yüksel Pazarkaya
Çevirinin Estetiği ve Çeviri Serüveni

Hazırlayan: Mustafa Demirtaş
İkinci Bir Yaşam - Sevim Burak'ın Edebiyat Dünyası

Marc Augé
Evsiz Bir Adamın Güncesi

Turgut Uyar
Elele Okuyalım - Yazılar ve Söyleşiler 1978-1984

Gültekin Emre
Sere Serpe

Faruk Nafız Çamlıbel
Şarkın Sultanları

Robert Dumezil
Mit ve Destan III - Roma Tarihleri

Philippe Mengue
Yürümek, Koşmak,Yüzmek / Kaçak Beden

Hüseyin Kıran
Yaşamak - Bir Çaba

Nikolay Semyonoviç Leskov
Çelik Pire

Mehmet Rifat
Ruhların İletişimi - Proust ve Müzik

Theodor W. Adorno
Müzik Yazıları - Bir Seçki

Bedirhan Toprak
Duino Buluşması

Mehmet Müfit
Akıllı Aşk, Aptal Aşk ve Amerika

Derleyen: Erman Gören
Homeroscu İlahiler'den Pindaros'a - Arkaik Yunan Şiiri Antolojisi

Paul Valéry
Degas Dans Desen

José Ortega y Gasset
Quijote Üzerine Düşünceler

Füruzan
Kış Gelmeden ~ Sevda Dolu Bir Yaz

Onat Kutlar
Sinema... Sinema

Alberto Manguel
Yabancı Bir Ülkeden Haber Geldi

Elmore Leonard
Rom Kokteyli

Nikolay Vasilyeviç Gogol
Üç Hikâye

Oktay Rifat
Yunan Antologyası
Latin Ozanlarından Çeviriler

Mehmet Can Doğan
Modern Türk Şiiri - Olgular, Eğilimler, Akımlar

Kazuo Ishiguro
Yirminci Yüzyıl Filmini İzlediğim Akşam ve Başka Küçük Keşifler - Nobel Konuşması

Carlo Cassola
Bube'nin Sevgilisi

Hazırlayanlar: Aytaç Demirci - Sabri Sayarı
Mustafa Abdülhalik Renda - Hatırat

İpek Çalışlar
Mustafa Kemal Atatürk - Mücadelesi ve Özel Hayatı

Sue Gerhardt
Sevgi Neden Önemlidir? - Şefkat Bir Bebeğin Beynini Nasıl Biçimlendirir?

Jean-Louis Fournier
Otopsim
Son Siyah Saçım ve İhtiyar Delikanlılara Bazı Öğütler

David Wootton
Bilimin İcadı - Bilim Devrimi'nin Yeni Bir Tarihi

Ferdi Çetin
Evimizi Böyle Yaktım

Roger Ford
Cennetten Mahşere - Ortadoğu'da Birinci Dünya Savaşı

Marina Warner
Bir Zamanlar, Bir Ülkede...

Maksim Gorki
Tolstoy'dan Anılar

Nazan İpşiroğlu - Zehra İpşiroğlu
Bugünden Düne Dünden Bugüne

Hazırlayanlar: Claude Quétel - Jean-Christophe Brisard
Diktatörlerin Çocukları

Fazıl Hüznü Dağlarca
Karşıdüşünce - Vatan Gazetesi Yazıları 1961-1962

M. Kayahan Özgül
Osmanlı'nın Hazânında Gazel Dökümü - Modern Türk Şiirini Ararken
Dîvan Yolu'ndan Pera'ya Selâmetle - Modern Türk Şiirine Doğru

Aytaç Demirci - Yusuf Rıza Düvenci
Bir Mücadele Gazetası! Demokrat İzmir

Wilson Amos Farnsworth
Kapadokya'daki Amerikalı Misyonerlerin Bilinmeyen Tarihi (1853-1903)

Orlando Figes
Nataşa'nın Dansı - Rusya'nın Kültürel Tarihi

Simon Sebag Montefiore
Romanovlar 1613 - 1918

Mehmet Kalpaklı - Walter G. Andrews
Sevgililer Çağı - Erken Modern Osmanlı-Avrupa Kültürü ve Toplumunda Aşk ve Sevgili